פרשת **תולדות** תשפ"ב לפ"ק | גליון תתכ"ב שנה כ"ד

קול התאחדותינו

יו"ל ע"י התאחדות האברכים דחסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ק פרן רבינו הגה"ק שליט"א

בני ברק יצ"ו

תוכן העניינים

לקח טוב ..... א
דבש תמרים - לקיטת תמרים ..... ב
קדוש יאמר לו ..... ג
בשפתי צדיקים - לשון חכמים ..... ד
פרפראות לחכמה - דורש טוב ..... ה
לשכת הסתם ..... ו
שעשועי תורה ..... ז
לוח ההילולא ..... ח
דבר בעתו ..... ט
נועם שבתי ..... י
לפעמים לא אחשה ..... יא
פשולחן מלכים ..... יב
דברות קודש ..... יג

לשמרך בכל עת

מינה לא תזיע

צו יעדע צייט א ישועה

להכנסת מודעות, מזל טוב, הנצחת שם, לעי"נ, אפשר לפנות:
להר"ר **אלטער אשר אנטשיל אילאוויטש** הי"ו
052-7648437

כל הזכויות שמורות ©

וכאשר עשינו עמך רק טוב ונשלחך בשלום

שש ומדושן עונג, ישב לו הארי במאורתו, על אשר עלה בידו לטרוף שלל כבד, וללא הבחנה התחיל לדרום ולאכול ולהשקיט רעבונו, אמנם תאני' ואני' נהייתה במחיצתו כאשר עצם גדול נתקע בגרונו, ואין לאל ידו ולגוריו להוציא העצם מגרונו, והוא התפתל ביסוריו, וכאשר הרגיש שעוד זמן קט הוא נחנק למוות, אמר להכריז לכל בעלי החיים: שמי שיבוא לעזרתו ויוציא העצם מגרונו, הוא ישלם לו שכרו ולא יחסוך ממנו מאומה.

והיה כאשר קול ההכרזה הדהד למרחקים נתקבצו כל החיות והעופות לבוא להושיעו, כדי לזכות בשכר המובטח מאת מלכם, והנה הגיע עוף עם פה ארוך ודק מאוד, הכנים את ראשו ללוע הארי, והוציא את העצם ברב הצלחה, והארי נשם לרווחה.

והעוף הנ"ל תיאר לעצמו ששכרו יקרה מפנינים, אמנם לתדהמתו סירב לו הארי' ליתן מאומה, ואמר לו זה לבד שתוכל לפרסם שהכנסת ראשך בלוע הארי, ויצאת בשלום בלי פגע זה לבד שכר גדול מאוד ודי לך בזה.

הנמשל עפ"י משל זה מבאר במדרש דברי אבימלך מלך פלשתים ועבדיו ליצחק אבינו: "אם תעשה עמנו רעה כאשר לא נגענוך וכאשר עשינו עמך רק טוב ונשלחך בשלום", דלכאורה תקשי מה הטוב שעשו עמו הרי סוכ"ס לא עשו עמו שום טובה רק שלא הרגו אותו, אולם לפי המשל מובן דהטובה גדולה שעשינו לך היא שהיית אצלינו ויצאת בשלום, יכולנו להזיק לך מאוד ולא עשינו זאת, זו הוא טובתם של אותם פלשתים.

מכאן ניתן ללמוד על יחסם של הגויים במשך כל הדורות לעם ישראל, עצם העובדא שהם לא נוגעים בישראל לרעה נחשבת בעיניהם כעשיית טובה, עם ישראל הוא ככבשה בין שבעים זאבים והללו רוצים תמיד לטרוף אותה ורק ה' הוא המציל את עם ישראל מידם.

ובפרט בזמנינו מה מאוד נתוודע האמת לאמיתו, כאשר תוחלת הכופרים כאן נכזבה, ובעוה"ר האמת טפחה על פנינו והמציאות מרה כלענה, שכל הסברות כרסיות ותקוות שווא שתלו בבני ישמעאל הרוצחים כחלום יעוף ורק הקב"ה יצילנו מידם.

לקח טוב

לקוטים יקרים, מפי סופרים וספרים,
ע"ד מוסר וחסידות נאמרים

בין צנון וחזרת דרבי לאלו של אנטונינוס. ההבדל בין עבודת האכילה כראוי, לשפלות האכילה בתאוה

ויאמר ה' לה שני גוים בבטנך. פירש"י: "גויים כתיב, אלו אנטונינוס ורבי, שלא פסקו מעל שולחנם לא צנון ולא חזרת" וכו'. יש לרמז בדבריו הקדושים על פי מאמר חז"ל (ברכות נח.) דעכשיו בזמן הזה שולחנו של אדם מכפר, והפירוש, **דהנה דרך הצדיקים** ההולכים בתורת ה', ואינם רודפים אחר התאוות, ואינם אוכלים רק מה שצריך להם מההכרה לקיום גופם לעבודת השי"ת, **ממילא באכלם על שולחנם המה מושכים את ידם אף באמצע אכילתם, ואף שהיצר בוער להסיתם ולעשות להם חשק לאיזה דבר טוב מהמאכל או מהמשקה הערב יותר, הם מצננים את יצרם שלא לאכול ולשתות עוד, ואדרבה, דואגים וחוזרים בתשובה על אשר כבר אכלו,** פן ואולי אכלו או שתו יותר מכדי קיום גופם. וזה: **צנון וחזרת, לשון צינון וחזרה שמצננין את יצרם וחוזרים בתשובה על אשר עשו.** לא כן הרשעים, **שאף אם יזדמן להם שעשו איזה מצוה בהתלהבות וחשק גדול, אבל אח"כ ע"י תאוות האכילה ושתיה מצננים עצמם וחוזרים מהתלהבותם זה מחמת תאוותם ההבל.** והן אצל הצדיקים והן אצל הרשעים יוצדק הצינון והחזרה. וק"ל".

מאור ושמש

'ראו ראינו', שע"י ראית צדיק נפקחין עיני השכל

ויאמר ראו ראינו כי היה ה' עמך וגו'. הנה, **כשאדם מסתכל בצדיק, ניתוסף בהירות על האדם,** שעל זה אמרו חכמינו ז"ל (ר"ה טז:) 'חייב אדם להקביל פני רבו ברגל' וזהו שכתב כאן: **'ראו ראינו'** כפל לשון, כלומר **על ידי ראיה שלך, שראינו אותך, ניתוסף לנו ראיה אחרת, שבהסתכלותינו בזיו קדושתך, האיר עין שכלותינו ובהירות גדול ניתוסף לנו.** ולזה גמר אומר הכתוב: **'כי היה ה' עמך',** שהשראת שכינה עליך, וזה האיר עין שכלינו, שהסתכלנו באדם קדוש שקדושת ה' עליו, **ומחמת זה באנו לדבק בך, בהרגשתינו צדקותיך.**

קדושת לוי

כל צדיק משפיע כפי צורך הדור ובחינתו

ויאמר אבימלך אל יצחק לך מעמנו כי עצמת ממנו מאד. וישב יצחק ויחפור את בארת המים אשר חפרו בימי אברהם אביו ויסתמום פלשתים אחרי מות אברהם ויקרא להם שמות כשמות אשר קרא להם אביו. "הנה ידוע שאברהם אבינו ע"ה היה עבודתו בבחינת חסד ואהבה, ויצחק אבינו ע"ה בבחינת גבורה ויראה וכאשר נסתלק אברהם אבינו ע"ה ובנו יצחק אבינו ע"ה התחיל להנהיג את בני דורו, אמרו לו: **לך מעמנו 'כי עצמת ממנו מאד',** היינו שדרך עבודתך הוא בחינת גבורה ועצומות, שאין זה דרך אביך הקדוש. אך האמת הוא כי אין שני נביאים מתנבאים בסגנון אחד (סנהדרין פט.), **אבל הכל עולה בקנה אחד, כל אחד מהם כוונתו ומגמתו רק לעבוד ה' אלקי צבאות, ולהורות לאנשי דורו דרכי התורה והעבודה.** וזהו: **וישב יצחק ויחפור את בארות המים,** היינו דרכי וצנורי הקדושה העליונה, **אשר חפרו בימי אברהם אביו,** שגם אביו הקדוש הלך בדרכים הקדושים הללו. **ויסתמום פלשתים אחרי מות אברהם,** היינו שהם אמרו שיצחק נטה לדרך אחרת וסתם מעיינות הקדושה שפתח אביו הקדוש, על כן כתיב: **ויקרא להם שמות כשמות אשר קרא להם אביו,** היינו שכעת נגלה לכל העולם כי שקר בפי האומרים כן, כי הכל עולה בקנה אחד, ודרכיו הקדושים המה מתאחים ומתאימים יחד לדרכי אביו הקדוש".

דברי יחזקאל

[ועד"ז מתאמרא משמיה דהרה"ק מקאצק זצ"ל, בענין 'הנפש אשר עשו בחרן', אשר לא נמצא מהם מוזכר אח"כ בתורה, והענין הוא כי היו תלמידיו של אברהם אע"ה, וכשבא יצחק אמרו שהם היו דבקים בהנהגת אאע"ה ואינם יכולים לקבל הנהגתו שהוא פחות לערך אביו, ודין גרמא אשר משך הזמן לא נשאר זכר מהם בתורה וד"ל]

הנלווים אל הצדיק זוכים למידת יראת שמים והסובר שהוא כח עצמו, יראה בהפרדו ממנו שאינו כן

ויאמר אליהם יצחק מדוע באתם אלי ואתם שנאתם אותי ותשלחוני מאתכם. ויאמרו ראו ראינו כי היה ה' עמך. ממעלות הצדיקים היא אשר כל הנלווים אליהם זוכים לבא למדת היראה. **'ודבר זה ניכר וידוע לכל מבין'** ההבדל כאשר נפטרים ממנו והלכו להם, חסר מהם בחינת היראה שהיה להם בהיותם עמו יחד. והנה כי כן כאן בהיותם עם יצחק אבינו, **היו סבורים שהם בעצמם הם יראים ושלמים, ואינם צריכין לו, כמו שנראה כן בעיני המון עם, לכך היו מתקוטטים עמו.** אבל כשנסע יצחק מהם, אז ראו כי ערומים הם מכל, אז חזרו ובאו אליו אחרי כן.

ולזה כשאמר להם: **מדוע באתם עתה אלי, הלא אתם שנאתם אותי ותשלחוני מאתכם,** השיבו: **עתה ידענו** כי מה ש**'ראו ראינו'** שהיה לנו יראה, כי זה היה ממך **'כי היה ה' עמך'** ועל ידך באה לנו היראה הזו, **'וכאשר עשינו עמך רק טוב'** (פסוק כט) רצ"ל, עמך ובזכותך וכוחך עשינו רק טוב, אבל עתה כאשר שלחנו אותך חסרנו כל אלה, לכן: **'אתה עתה היה ברוך ה'** [שתהיה לנו] לצדיק ומורה דרך, ונהיה נלווים עמך כמאז ומקדם, **'ויעש להם משתה ויאכלו וישתו'** (פסוק ל) **כמו דרך הצדיקים, שאוכלים עמו ושואבים רוח הקדושה ממנו".**

תפארת שלמה

תורה

תם בטבעו, אם יתמיד בתורה יצליח יותר מכמה חריפים

ויעקב איש תם יושב אהלים. כתבו המפרשים **דאף דה' גזר על אדם שיהיה תם עם כל זה אם יעסוק בתורה ישיג מאוד ותתקיים גזירתו יתב' במילי דעלמא ותם זה יבין בתורה יותר מכמה חריפים.** וזשאה"כ **'ויעקב איש תם'** בלומר דכן גזר ה' שיהיה תם, אמנם עם כל זה **'יושב אהלים'** הרבה גבולו בתורה דלענין תורה ויר"ש הוא תלוי ביד האדם ובחירתו. וגזירת הבורא שיהיה תם תתקיים אצלו במילי דעלמא בלבד.

פני דוד להחיד"א

קוב"ה חדי בעסק התורה, אף שאינו לשמה בתחילה

ויאמר יעקב וגו' אולי ימושני אבי וחייתי בעיניו כמתעתע והבאתי עלי קללה ולא ברכה. "יש לרמוז בבאן שילמוד אדם תורה אפילו שלא לשמה" כמאמרם ז"ל (פסחים נ:), **כי התורה והמצות הם מטעמים כביכול לחק"ה אבינו שבשמים.** וזהו שאמר: **מטעמים לאביך כאשר אהב וגו', בעבור אשר יברכך וגר, אף שיהיה הדבר בשקר, כמו שהיה כאן הענין בשקר,** כיון שכוונת יצחק היה לברך את עשו, ויעקב לקחם בערמה, כן ילמוד אפילו שלבו עדיין מלא ערמימות ולא בא עדיין אל האמת הברור. ואמר: **'אולי ימשני'** על דרך שפירש הרב מלובלין מה שאמרו ז"ל (עירובין יג:) **'ימשמש במעשיו כו' ואמרי לה יפשפש במעשיו',** פירוש שימשמש אפילו במעשיו הטובים אם נעשו בלא פניות, ואם נעשו על צד היותר טוב, על דרך שהאדם ממשמש בגד מישי אם הוא טוב מאוד אם לא. וזה שאמר: **אולי ימשני אבי שבשמים** ויראה שהלימוד והמצות בשקר, **והבאתי ח"ו עלי קללה.** והשיבה: **עלי קללתך בני ולך קח לי. כי ילמוד אפילו שלא לשמה, 'וקוב"ה חדי בפלפולא דאורייתא', ולוקח 'בגדי עשו החמודות' שלומד בחדוה ותאוה שיקרא רב.**

זרע קודש

העוסק בתורה אי"צ לל"ט מלאכות, דט"ל תורה מחייהו

ויתן לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ וגו'. יש לפרש בזה על דרך (כתובות קי"א:) 'כל העוסק בתורה טל תורה מחייהו' **ושמעתי מאא"ז זללה"ה כי יש ל"ט מלאכות שהם לצורך חיות וקיום האדם אך כשעוסק בתורה אינו צריך ל"ט מלאכות גשמיות כי הטל תורה מחייהו,** ויש לומר שלכך נקרא התלמיד חכם שעוסק בתורה בחינת שבת כיון שהוא שובת מן הל"ט מלאכות ואינו צריך להם כי טל תורה מחייהו, וזה יש לומר שמרמז הפסוק בברכתו של יעקב **'ויתן לך האלקים מטל השמים'** וגו' היינו **שלא תצטרך לט"ל מלאכות הגשמיים רק יתן לך את כל מטל השמים דלעילא** וקל להבין.

דגל מחנה אפרים

תפילה

כח התפילה בהכנעה ולב נשבר

ויעתר יצחק לה' וגו', ופירש"י שאינה דומה תפילת צדיק בן צדיק כו'. שמעתי בשם גאון אחד שהפי' כך, דהנה יש לדקדק בפירש"י שהול"ל איפכא שאינו דומה תפלת צדיק בן רשע לתפילת צדיק בן צדיק, אך הנה אי' בגמ' במעשה שירד רבי עקיבא לפני התיבה ואמר אבינו מלכנו ונענה כו' (אחר שאחרים התפללו לפניו ולא נענו), **לא מפני שזה גדול מזה כו', והטעם כי רבי עקיבא הי' בן גרים ולבו הי' נכנע יותר ולזה נענה,** וז"ש בפרשתן **'ויעתר' 'לו' ה', לו ולא לה',** ומתרץ **'שאינו דומה תפלת צדיק בן צדיק לתפלת'** כו' ר"ל **'שתפלת צדיק בן רשע טוב מתפלת צדיק בן צדיק'** כנ"ל, לפיכך **'לו ולא לה', ר"ל שזה אין צריך לכתוב בהפסוק 'ויעתר לה' שזה בודאי שהיא נענית רק הרבותא שנענה גם הוא.**

צמח ה' לצבי

יצחק התפלל עבור כבוד שמו ית' ועבור כנסת ישראל

ויעתר יצחק לה' לנוכח אשתו ויעתר לו ה' וגו'. כי לכאורה נראה שהצדיק הוא בוש להתפלל בדבר שנוגע לעצמו וגו' רק שהדרך של הצדיק **להתפלל על ה' כביכול ע"ד מאה"כ 'בכל צרתם לו צר', ועוד שכל מגמותיו של צדיק שיתרבה כבוד שמים** כו'. אבל כל כוונתו שיושלם רצון הבורא ב"ה וזהו **'ויעתר יצחק לה'** ר"ל שתפלתו היה בשבילו כביכול לעשות נחת רוח ליוצרו, **'לנוכח אשתו'** כי כוונתו של צדיק להמשיך חסדים לכנסת ישראל היא השכינה הקדושה וזהו נקראת נשמ"ת כ"ל ח"י אשר דרך שם יושפע כל החסדים וזהו **לנכ"ח** ראשי תיבות **נ'שמת כ'ל ח'י** כי נקראת אשתו בידוע, **'כי עקרה היא' כי** עקרת הבית היא, **'ויעתר לו ה'** וגו' עיי"ש.

זרע קודש

בנין ישעי' זאב לעוו
ביהמ"ד עצי התמרים | מקוה ר' לייבעלע בערקאוויטש
בית התבשיל | חדר האוכל | בית רבינו

אדרעס שוהל-הויף:
Strada Gheorghe Doja 71, Sighetu Marmației 435500, Romania

אדרעס ביה"ח:
Strada Izei 29 Sighetu Marmației 435500, Romania

זמנים וסדר השבת

• ערש"ק, ר"ח •

תפילת שחרית
ברוב עם הדרת מלך
בשעה 8:00

אחר תפילת מוסף תתקיים אי"ה
מסיבת לחיים ומעמד קביעת מזוזה
בראשות כ"ק מרן רבינו שליט"א

טעומי' לכבוד שבת
משעה 1:00 עד 3:00

מעמד סיום כתיבת ס"ת בבגדי שבת
בהיכל הביהמ"ד
בשעה 3:15

• שבת קודש •

זמן הדלקה"נ
בשעה 4:40

תפילת ליל שב"ק
בהיכל הביהמ"ד
בשעה 5:30

סעודתא דחקל תפיחין קדישין
באוהל הסעודות

מנין תהלים בצפרא דשבתא
בשעה 7:00

סוף זמן קרי"ש
בשעה 9:05

תפילת שחרית
בהיכל ביהמ"ד
בשעה 9:00

מעמד הכנסת ס"ת
לפני קריאת התורה

סעודתא דעתיקא קדישא
באוהל הסעודות

מנחה וס"ג
בהיכל ביהמ"ד
בשעה 5:30

• מוצש"ק •

זמן מוצש"ק
בשעה 6:07

זמן כניסה בקודש פנימה
בבית רבינו שליט"א
חצי שעה אחר הבדלה

סעודת מלוה מלכה
בהיכל השלחנות
מחצי שעה אחר הבדלה

מעמד הכנה לציון
באהל הסעודות
בשעה 10:30

עלי' לציוני רבותינו הק'
אחר חצות הלילה

שַׁבָּת קֹדֶשׁ נַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל בְּצֵל
כְּנָפֶיךָ יֶחֱסָיוּן יְרוֵיוּן מִדֶּשֶׁן בֵּיתֶךָ

י-ה זכות אבות יגן עלינו נצח ישראל מצרותינו גאלינו

דבש תמרים

פנינים יקרים, מעצר הפרוה שרים, רבותינו הקדושים עצי התמרים

ויתרוצצו הבנים בקרבה ותאמר אם כן למה זה אנכי. יש לפרש כי היא חשבה מחמת הרציצה כי חיו שניהם רשעים, לכן אמרה בשלמא יצחק מצווה על פו"ר, אבל למה זה אנכי, ועל דרך שמפרשין בן חכם ישמח אב ובן כסול תוגת אמיו, אמו דייקא, כי האב מאי דמפקדה בעי למיעבד, אבל אם בן כסול למה לה, כי אינה מפקדה על פו"ר, והשיבו לה שני גוים בבטנך זה לרשעו וזה לתומו ואחד צדיק.

(ישמח משה)

☆

ראינו כי הי' הי' עמך וגו' ונשלחך בשלום אתה עתה ברוך הי'. ונראה לפרש עפ"י מה שאמר חז"ל לא יאמר אדם לחבירו לך בשלום שהרי דוד אמר לאבשלום לך בשלום והלך ונתלה אלא לך לשלום, והטעם כי בשלום משמע שכבר הוא בשלימות גמור ובעודו חי אינו בטוח אם הוא בשלימותו, אמנם על יצחק אבינו היו בטוחים שכבר הוא בשלימות גמור ע"כ אמרו ונשלחך בשלו"ם ומזה הבינו כי הי עמו שהרי אמרו לו לך בשלום ועכ"ז עודני חי ולא נחסר לו מאומה, וז"ש ראה ראינו כי היה הי עמך ונשלחך בשלום ועכ"ז אתה גם עתה ברוך הי'.

(זכרון אלעזר)

☆

ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק. ויש לפרש על פי מה דאיתא במדרש בפסוק עה"פ יעקב אשר פדה את אברהם, כי בזכות יעקב ניצול אברהם מכבשן האש, וזולתו כבר היה חיו אברהם נשרף באור כשדים, והוא אומרו "ואלה תולדות יצחק בן אברהם", בזכות תולדות יצחק שהוא יעקב "אברהם הוליד את יצחק", כי זולת יעקב שהוא תולדות יצחק, כבר היה אברהם נשרף קודם שיוליד יצחק.

(ויטב לב)

☆

בא אחיך במרמה ויקח ברכותיך. וי"ל דלכאורה קשה האיך לקח יעקב הברכות שהם טוב עוה"ז והלא שכר מצוה בהא"ע ליכא, אכן ידוע דהוא רק שכר תורה שבכתב, אבל שכר תושבע"פ מה שמוסיפים החכמים מדעתם אף מה שלא נצטוו בפירוש, ע"ז איכא שכר טוב גם בהאי עלמא, ולכך כתיב ויבא לו יין ויישת שלא ביקש ממנו שע"י הוספה הזאת יגיע לו שכר בעוה"ז, ולכן בדין הוא שיטול שכרו ויברכהו בטוב עוה"ז, וזהו כוונת המדרש בא אחיך במרמה ויקח את ברכתיך שאף הברכות שאתה מבקש נתתי לו והיינו טוב עוה"ז ועל אף ששכר מצוה בהא"ע ליכא, אכן הוא בא בחכמת תורתי"ו במה שהוסיף מדעתו, וע"י"ז ויקח את ברכותך אותן הברכות שאתה מבקש לו נתתים.

(קדושת יו"ט)

☆

ויתן לך אלהים וגו'. ונראה עפי"ד האלשיך לפרש הכתוב אלקים יחננו ויברכנו יאר פניו אתנו סלה, כי לפעמים מדת הרחמים היא תטיב ולפעמים גם מדת הדין שמתהפכת לרחמים, אך אם הטובה באה על ידי מדת הרחמים בלבד לא יתמיד כי אפשר תקטרג מדת הדין, אכן

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבות יה"ק עצי התמרים

היה יכול להתפלל 'לנוכח' אשתו, שהיתה מלובשת בבגדי צניעות

ויעתר יצחק לה' לנכח אשתו כי עקרה הוא ויעתר לו ה' ותהר רבקה אשתו. כששבת פעם רביה"ק זי"ע בעיר סענפעטער בפרשת תולדות, הוכיח בדרשתו בענין צניעות בנדי הנשים, ואמר בתוך דבריו בדרך צחות, שעל כן אמר הכתוב **ויעתר יצחק לה' "לנוכח" אשתו, שהיתה אשתו מלובשת בבגדי צניעות, והי' מותר לומר נגדה דברים שבקדושה של תורה ותפלה.** ודייק רבינו מיד ואמר שאומר דרש זה רק "בדרך צחות", ובוודאי שאין זה שבח וחידוש להאמהות הקדושות, אבל יש בזה לרמז לעורר לבב העם, שאין לומר שום דבר שבקדושה נגד בגדי פריצות.

ואמר רבינו פעם בדרך מליצה לאחד מתלמידיו שזה פי' הפסוק **ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה, דאם הולכין בבגדי פריצות אז אסור לומר דברים שבקדושה ולעשות ברכה נגדה,** וע"כ בכדי שנוכל לומר קידוש והבדלה וברכות בבתינו צריכין הבני בית ללבוש בגדי צניעות, ואז נמשך ברכה לתוך הבית, וז"פ הפסוק **"ראה" שצריך קודם להיות "ראה" שנוכל לראות,** דאם ח"ו הולכים בבגדי פריצות, אז אסור להסתכל וא"א לראות, **וצריכין לעצום עין,** ורק אם יהיה בחינת **'ראה' שיכולין לראות ולהסתכל על בני ביתו, אז יומשך לכם ברכה "אנכי נותן לפניכם היום ברכה".**

תפארת יואל (ח"ג עמ' ע"א)

כאשר גם מדת הדין מסכמת תהיה הטובה לתמיד, ולכן כאשר "אלקים" שהוא מדת הדין יחננו וגם יברכנו, אז יאר פניו אתנו "סלה" ע"כ, ויצחק רצה לברך את בנו לא את עצמו בלבד, אלא ברכה נצחיות לו ולזרעו אחריו, ע"כ ברכו אשר מדהי"ד שהוא אלקים יסכים לברכה אשר ברכו אביו כדי שיהי' ברכה נצחיות, וז"ש רש"י ויתן ויחזור ויתן, כיון שהוא ממדת הדין הברכה אין לה סוף.

(עצי חיים)

☆

ויתן לך אלקים וגו'. ברש"י ויתן ויחזור ויתן, ויובן לפי מה שנודע ההפרש שבין שלות הצדיקים לשלות הרשעים, דברשעים כל שלותם ושמחתם הוא שמחה שאחרי' תוגה ר"ל, ותחלתן שלוה וסופן יסורים, וכל תעניגי העוהי"ז אחר עבור התענוג אין בו כי"א צער וחרטה, אבל בצדיקים המתענגים על הי' אחר שמחתם ניתוסף להם שמחה על שמחה, ואיתא בספה"ק שזהו המבחן בכל דבר שמחה וטובה אם הוא מצד הקדושה לרצון לפני השי"ת, אם אח"כ נצמח מזה שמחה וטובה אזי הוא מצד הקדושה, וההיפך בהיפך חיין, וזהו הכוונה ויתן לך האלקי"ם שברכתו יהי' מאלקים ית"ש מצד הקדושה, אשר הוא מצמיח עוד שמחה וטובה אחר שמחתה, ולכן אמר ויתן ויחזור ויתן, שיש שהוא מצד הקדושה, לכן הוא גורם נתינה אחר נתינה ומוסיף בכל פעם, משא"כ לעשו אמר משמני הארץ יהי' מושבך ולא אמר ויתן וגו' כי ברכתו הוא רק לזמן ולבסוף יהי' אחריתו עדי אובד.

(דברי יואל)

☆

וירובו רועי גרר עם רועי יצחק לאמר לנו המים וגו' כי עתה הרחיב ה' לנו. וי"ל לפמ"ש החתם סופר שיש חילוק בין השפעה הבאה בכח השבעת שמות הקדושים, להשפעה שמצינו אצל אלישע שהיתה בכח התפלה, כי בשמן דאלישע כתיב אין עוד כלי ויעמוד השמן, ואמרו חז"ל עמד שער השמן שנתייקר השער, כי כל צינורי השמן שהיה ראוי להשפיע אל הזיתים המשיך לתוך כלי האשה, וממילא נתקלקלו כל הזיתים ונתייקר השמן, אמנם ההשפעה הבאה בכח השבעת שמות הקודש משנה כח עליון גבוה מעל גבוה טרם בוא השפע ונשפע מצינור חדש מלמעלה, ואינו

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, ע"ל רבות ית"ק עצי התמרים

הלומד רק שידע לענות בהמבחן, הוא 'איש שדה' סובב הולך ומבטל ימיו. אבל האוהב תורה יושב אהלים כל הימים ביגיעה וגדל בתורה

ויגדלו הנערים ויהי עשו איש יודע ציד איש שדה ויעקב איש תם יושב אוהלים. שמעתי בשם כ"ק מרן אדמו"ר מסאטמאר זי"ע לפרש בדרך צחות, כי יש תלמידים אשר מחמת כי מוח טוב יש להם, המה סומכים עצמם כי יוכלו לרמות את רבם בעת הבחינה בסוף השבוע, ועל כן בכל השבוע המה מבלים זמנם בדברים בטלים להבל וריק רח"ל, ולפני הזמן המה לומדים בהעברה בעלמא שיעורי הישיבה בחפזון ובמרוצה לצאת ידי חובתם, אמנם לימוד כזה אינו אלא באמירה ובהעברה בעלמא ואינו שוה כלום, ולא באלה חלק יעקב. אבל מי שלימודו הוא באמת ואמונה ולא לרמות, הוא מייגע עצמו בכל השבוע בעסק הלימוד מתוך צער ויגיעה, ואינו מבלה ומבטל זמנו להבל וריק, ואינו מש מאהלה של תורה אף רגע אחד. וזה שאמר הכתוב **'ויהי עשו איש יודע ציד'**, פירש"י, **יודע לצוד ולרמות את אביו בפיו, וכלומר שכל לימודו לא היה אלא מן השפה ולחוץ לרמות את אביו בעת הבחינה,** ועל כן היה לו עת זמן ופנאי להיות **'איש שדה' ולסובב בחוצות ובשווקים,** משא"כ **'יעקב היה איש תם'**, פירש"י, מי שאינו חריף לרמות קרוי תם, כלומר **שלימודו היה באמת ואמונה לשם שמים ולא לרמות ועל כן היה יושב אוהלים, שהיה מייגע את עצמו תמיד על עסק התורה ולא היה מש מאהלה של תורה אף לרגע,** עכדה"ק.

עטרת יהושע (פר' תרומה)

המתכסים בחלוקא דרבנן ועי"ז בכחם להסית ולהדיח, בעסער זאלן זיי זיך אויסטוהן די קאפלעך

ויען יצחק ויאמר לעשו הן גביר שמתיו לך כו' ולכה אפוא מה אעשה בני. איתא במדרש שלעולם הבא כשהקב"ה בא ליפרע מעשו, מה עשו עושה, מתעטף בטליתו, ובא ויושב לו אצל יעקב וכו' (מדרש תנחומא פרשת צו). הוי עובדא באתרא קדישא מירון אחר תפילת רביה"ק (בנסיעתו בשנת תרצ"ב לפ"ק) שח רבינו עם אנשי טבריא, והיה שם אחד מהאנשים חשובים, ששאל אם יכול לשאול שאלה מאת רבינו, אבל בתנאי שרבינו לא יקפיד עליו אם יאמר איזה דבר שלא כרצונו, והרכין רבינו את ראשו, כאילו הסכים לכך, והמתין על שאלתו. ואמר בשאלה: הלמאי, שרבינו יוצא בחריפות כל כך נגד כת המזרחי, דהא סוף כל סוף הם שומרי תורה ומצוות ושומרי שבת ותפילין, מילא האנשים החילונים פורקי עול, עליהם יכולים לדבר נגדם כמה שרוצה, אבל על המזרחי אף על פי שהם נתפסים ברשת הציונית, אבל הלשונות שרבינו צעק נגדם, בוודאי אין כדאי כיון שלמעשה הם שומרי תורה ומצוות.

רבינו עמד לרגע שקוע במחשבותיו הטהורות, והתחיל לצעוק בקולי קולות: **שטייט אין מדרש לעתיד לבא עשו מתעטף בטליתו ובא, דער גרעסטער בראך איז ווען עשו קומט מיט א פרומען לבוש איינגעהילט מיט א טלית שכולה תכלת, און טאקע מיט דעם פארנארט ער דעם דור, בעסער זאלן זיי זיך אויסטוהן די קאפלעך, און אזוי ארום וועלן זיי נישט פארפירן אזויפיל אידן מיט זייערע פארדרייטע דיעות כוזבות.**

דרך המלך (ח"א עמ' קי"ג)

לוקח ההשפעה מצינורות המשפיעות לאחרים ע"ש, ובזה י"ל שכאשר ראו רועי גרר שמצאו עבדי יצחק באר מים חיים והיה נובע בתוכו שפע מים רבים יותר מאשר בבארות שלהם, באו בטענה ואמרו לנו המיים כי המים שנשפעו בתוך בארותיו נמשכו מצינורות השפע שלהם בכח התפילה, ולז"א כי עתה הרחיב הוי"ה לנו היינו שהשפע והחרחבה באה מאת השמות הקדושים ולא בכח התפילה, וא"כ לא נטל משלהם כלום.

(ברך משה)

☆

ויברכהו ויאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה'. יבואר לפמ"ש בשב שמעתתא לפרש אמרם ז"ל בת תחלה סימן יפה לבנים, כי איתא בזוהר שהיראה נקראת בת והתורה נקראת בן, ואמרו חז"ל כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת, וכל שאין יראתו קודמת לחכמתו אין חכמתו מתקיימת, וזה שאמרו בת תחלה היינו מי שמקדים היראה, סימן יפה לבנים היינו התורה, שע"י היראה התורה מתקיימת ע"כ, והנה יצחק אבינו בירך את יעקב בנו בברכת התורה, כמבואר במדרש ויתן לך האלקים מטל השמים זו מקרא, ומשמני הארץ זו משנה דגן זו תלמוד תירוש זו אגדה, ולכן הקדים לברכו ביראת שמים ופתח ואמר ראה ריח בני כריח שד"ה, דשדה ירמוז על יראת שמים ע"ד דאי בתיקוני זוהי"ק ולית שדה אלא אשה, ואשה רומז ליראה ע"ד הכי אשה יראת ה' היא תתהלל, ולכן יעקב אבינו אשר ריחו מלא יראת ה' הוא יהולל ויבורך מלפני ה', ויפתח לו שערי תורה.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבות יה"ק עצי התמרים

נעתיק כאן מתוך שיחת כ"ק מרן רבינו שליט"א עם כ"ק אדמו"ר מתולדות צבי ספינקא שליט"א, יום ה' פרשת תולדות תש"ע לפ"ק

האדמו"ר מתו"צ ספינקא: די וואך איז פרשת תולדות, איז דא א מעשה בקבלה פון רבי ר' מענדעלע (הרה"ק מרימאנוב ז"ל), דער זיידע דער חקל יצחק פלעגט דאס דערציילן, דער טאטע ז"ל (הגה"ק ר' שמואל צבי האראוויטץ ז"ל) פלעגט דאס אויך דערציילן, יעקב מיט עשו האבן זיך צוטיילט מיט די צוויי עולמות, יעקב אבינו האט געמאכט א ישיבה און גזיזען און געלערנט מיט בחורים, ס'איז דארט געווען פיין וואראם, און עשו גייט ארום אינמיטן די נאכט אין פעלדער און וועלדער און טראכט זיך איז דען דאס מיין עולם הזה?!, קומט ער אריין אין די ישיבה צו יעקב, גיט ער א קוק און וואונדערט זיך וואס גייט דא פאר?!, האט ער געזאגט, איך וויל זיך טוישן!, נו, האט יעקב געגומען די פערד און וועגעלע, און עשו האט זיך געזעצט אין די ישיבה, און דער עולם וויסט נישט וואס טוט זיך דא מיט אים, דער רבי ר' מענדעלע האט געזאגט אז מ'האט געהאלטן אין מס' בבא קמא...

רבינו: יא, מ'זאגט אז יעקב האט דעמאלטס געהאלטן אין פרק מרובה דף ע"ז...

האדמו"ר מתו"צ ספינקא: איז דעם ערשטן טאג, יומא קמא לא אמר ולא מידי (מלשון הש"ס, שבת פו:), ער האט נישט געזאגט משום חולשא דאורחא, ס'האט שוין געגומען אפאר טעג ביז מ'האט געזעהן מיט וועמען מ'האט דא צו טוהן, איז מען זיך צוגענגען, און ס'איז שוין געווארן אין ישיבה אויס לעכטיג און אויס וואראם. עשו האט געזעהן אז ס'איז נישט פאר איהם א געשעפט, איז ער צוריק געקומען צו יעקב און צוריק געגעבן די ישיבה, אבער דאס פערד און וועגעלע האט יעקב שוין נישט צוריק געגעבן, האט ער אויסגעפירט, פון דארט נעמט זיך אז די לומדי תורה דארפן זיין מיט די מחזיקי תורה גלייך.

רבינו: כ'האב אלס קינד געהערט די מעשה אזוי, עשו איז ארום געגאנגען אין וואלד, ס'איז געווען קאלט און פארפרוירן, און ער זעהט פון דערווייטנס אז דארט ערגעץ לייכט, האט ער געטראכט אז ער וועט גיין אהין זיך אנווארעמען. ער קומט דארט אריין, זעהט ער יעקב אבינו זיצט דארט און לערנט מיט בחורים, יעקב רופט איהם אריין 'ברוך הבא מיין ברודער', און ער גיט איהם א וואראמע טיי ער זאל זיך דערקאפן דאס הארץ, פרעגט איהם עשו 'וואס טוהסטו דא?', זאגט ער 'איך לערן', זאגט עשו 'אנטשולדיגט, מ'האט דאך זיך צוטיילט מיט די עולמות, דו האסט דאך געגומען עולם הבא, און איך האב געגומען עולם הזה, און גיב א קוק דו זיצסט דא און דו לערנסט אין א בית מדרש, ס'איז פיין וואראם, און איך פלאג מיך ארום', זאגט איהם יעקב, נו, גוט, בלייב דא אויך לערנען. פרעגט עשו, וואס לערנט מען?, האט יעקב געזאגט בבא קמא דף ע"ז, דארט איז דער עמוד גמרא נאר איין שורה. עשו זעצט זיך אראפ און לערנט דורך די שורה, און שוין האט ער אפגעלערנט א עמוד גמרא, זאגט ער, אזוי, מ'קען אפלערנען א עמוד גמרא איינס צוויי... און ער וויל שוין איבער מישן און וויטער גיין, זאגט איהם יעקב, ניין ס'גייט נישט אזוי, מ'דארף צו לערנען אויך תוס', הייבט עשו אן צו לערנען תוס' און הייבט זיך אן צו מוטשען, און מ'פרעגט איהם א קשיא, הייבט זיך עשו אויף, און זאגט, ווי איידער דאס, איך גיי מיר צוריק אין וואלד אריין, כך שמעתי אלס קינד, נאר כ' האב נישט געווואוסט אז מען דערציילט עס נאך פון רבי ר' מענדעלע.

משולחן מלכים (חלק ג')

***[ועי' בס' דברי תורה** (מהדורא ב' אות קי"ב) **מהגה"ק ממונקאטש ז"ל שהביא סיפור זה, ובתחילתו כתב בזה"ל: "משל הקדמוני בשם גאון אחד וצדיק ז"ל וכו", עיי"ש].*

פנינים מתורתן של מרן רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע
מספר "קדושת יואל" אשר על מכבש הדפוס

נמסר לנו בתשו"ח ע"י מערכת "ליקוטי אורה"

ואלה תולדות יצחק בן אברהם. במדרש רבה (בר"ר פרשה סג, ג) 'עטרת זקנים בני בנים' (משלי יז, ו) וכו', אברהם לא ניצל מכבשן האש אלא בזכותו של יעקב וכו', הדא הוא דכתיב (ישעיה כט, כב) 'לכן כה אמר ה' אל בית יעקב אשר פדה את אברהם', יעקב פדה את אברהם.

נראה לפרש כוונת המדרש, כי המצוות שבבנים ובני בנים מקיימים מחמת גם לזכותיהם, ולזה אמרו אברהם לא ניצל אלא בזכותו של יעקב, היינו דהזכותים שהיה עתיד יעקב להביא לבגל לעצמו, כבר נחשב לזכיותיו של אברהם, ובזכותים אלו ניצל אברהם מכבשן האש.

(בישורון מלך ח"א דף קעא, ששמע מפי רבינו ז"ל)

ויתרוצצו הבנים בקרבה וגו' ותלך לדרוש את ה'. פירש"י כשהיתה עוברת על פתחי תורה של שם ועבר יעקב רץ ומפרכם לצאת, עוברת על פתחי עבודת גלולים עשו מפרכת לצאת.

ונראה לפרש על פי מאמרם ז"ל (פסחים נא ע"ב) שמעון העמסוני היה דורש כל ימיו שבתורה, כיון שהגיע ל'את ה' אלהיך תירא' (דברים ו, יג) פירש וכו', עד שבא רבי עקיבא ודרש את ה' אלהיך תירא לרבות תלמידי חכמים. והכוונה, כי מי שעוסק בתורה בשמת והולך בדרכי התורה המתיתין, זוכה להתדבק בו יתברך, ובשביל כן אפשר להשוותו להש"ת. ומעט מובן הדבר כי זה אמור רק לגדל שאין לו שום נטיה לרע, אבל אדם שיש לו שום נטיה לרע, אין בפשטות להיות דבוק בהש"ת, כי בהש"ת כתיב (תהלים ה, ה) 'לא יגורך רע', ועל כן מי אפשר להשוותו לו יתברך.

וזהו שכתוב 'ויתרוצצו הבנים בקרבה', כשעברה רבקה על פתחי תורה של שם ועבר, והרגישה אין שהעובר מפרכם לצאת, אז התעמקה בדעתה, לאיך אפשר שעובר זה מפרכם לצאת למקום שיושבים ועוסקים בתורה על דרך התמיתים, מפרכם גם כן לצאת בפתחי עבודת גלולים, אלא בהכרח לומר כי אף שעסק בתורה על דרך התמיתים, יכול להיות לו נטיה לרע מלילה, ויכולים לפקוח על שמי הסעיפים.

אמנם הלא אדם כזה אי אפשר לו להיות דבוק בהקב"ה, וממילא אי אפשר להשוותו לו יתברך, ואם כן שוב אין יכולין לדרוש עוד מהכתוב את ה' אלהיך תירא לרבות תלמידי חכמים, על כן 'ותלך לדרוש את ה'', פירוש שהלכה לשמוע אין ים לדרוש את הכתוב את ה' אלהיך תירא בתופן אחר. ועל זה השיבו לה משמים 'שני גוים בבטנך' (פסוק כג), ובתמת עובר זו שים לו נטיה לטוב, אין זה העובר שים לו נטיה לרע.

(דרשה מוצש"ק ויגש תשכ"ג בעיר קראונהייטש יצ"ו)

ותלך לדרוש את ה'. פירש"י לבית מדרשו של שם. והקושיא ידועה, כי מאחר שהיו בביתה שני גדיקים גדולים מאברהם ויצחק, למה לא שאלה את פיהם על סיבת צער העיבור, רק הלכה לבית מדרשו של שם.

ויש לומר כי מדרך הצדיקים הוא שמצדיקים עליהם את הדין, וכשבאה עליהם איזה צרה תולים הדבר בחטאיהם מגודל ענוותנותם. ולפי זה יתכן, כי בתמת סיפרה רבקה אמנו את גודל צערה לאברהם ויצחק, אבל הם תלו את צערה בסיבת חטאיהם ולא בחטאיה ובתמתה. אבל רבקה אמנו ידעה כי הם צדיקים גמורים, ולא בשביל בת לה צער זה, ולפיכך תלתה הכל בחטאיה שהם גרמו לה היסורים הללו, ועל כן הוכרחה ללך לבית מדרשו של שם, שהוא יגיד לה מה שמוטל עליה לתקן מעשיה, כדי להקל מעליה צער העיבור.

(פרשת תולדות בעיר קראלי יצ"ו)

ויאמר ה' לה שני גוים בבטנך וגו'. במדרש רבה (בר"ר פרשה סג, ז) שני שונאי גויס בבטנך, כל העובדי כוכבים שונאים את עשו, וכל העובדי כוכבים שונאים את ישראל. והוא תמוה, דהמתים מה שכל

העובדי כוכבים שונאים את ישראל מובן, לפי שהם מלד הסטרא אחרא שדרכו לשנוא את כח הקדושה, אבל מדוע שונאים גם את עשו, הלא הוא משתווה עמהם בדרכם, ובפרט דשרו של עשו הוא הס"מ בעצמו (תנחומא ויצא, ח), וממילא הוא הרשם של הסטרא אחרא, ואם כן מדוע שונאים אותו.

אך יש לומר, דלפי שעשו נולד יחד עם יעקב אבינו, הגם שנפרדו אחר כך לגמרי זה מזה, מכל מקום מושפים התומות שמע כבר נדבק בעשו קצת קדושה מיעקב אבינו' (אפשר הטע על עפעם געגאנגען פון יעקב אבינו'), ולכן הם שונאים אותו ומתרחקים ממנו.

(דרשה מוצש"ק תולדות תשכ"א)

ויצא הראשון אדמוני כולו כאדרת שער ויקראו שמו עשו. יש לעיין אין מירע דבר כזה שנולד ליצחק הצדיק בן מביש כעשו, הלא בודאי היה לו התינוק היותר טוב בבירתו של יצחק, וגם היה לו התבוננות היותר טובה, שהרי נתגדל ביחד עם יעקב אבינו, אם כן אין אפשר שהיה לו ליצחק בן מביש כזה. וכן יש לעיין בהיפך, אין נולד בן צדיק כאברהם אבינו בבירתו של תרח, הלא בבית אבינו היה כל מיני עבודת אלילים (עיין בר"ר פרשה נח, יג, תנחומא לך, ג), ואם כן אין נתגדל שמה צדיק כאברהם אבינו ע"ה.

אלא על כרחך צריך לומר, כי לגלגל הוא שהצליחת הבן וכשלונו תלוי בהוריו ובחבירין, כי לפעמים יש בזה סיבות שונות שאין אנו יודעים לותם, רק מה' יגלו הדבר, וכמו שכתב הרמב"ן ז"ל (דברים כט, יז) כי בדרך כלל אין נולדים להוריס ירמי ה' בניס מרעים, אבל יש גם לופן יוצא מן הכלל, והכל הוא מן השמים ואין אנחנו יודעים עד מה. ובודאי מוטל עלינו לעשות כל מה שבידינו להציל נשמה מישראל, שצריכים לומר לו דברי מוסר ולראות שלא שיכולים לפעול אצלו, אבל לפעמים יכולים לראות שלא אחרי כל הפעולות תרס עלה בידינו, ועל זה צריכים לדעת שההשגחה העליונה מביאה לפעמים שגם אצל הורים כשרים יהיו נולדים נשמות פמותות אשר אין שייך להצילם, ה"י (ועיין פרשת נח, מידושים לות ג).

(מבצר תורה ויראה ח"ב עמוד פז)

ויאמר עשו הנה אנכי הולך למות ולמה זה לי בכורה. פירש"י אמר עשו מה טיבה של עבודה זו, אמר לו כמה מזהרות ושומרין ומימות תלויין בה, כלומר שמעינו (סנהדרין פג ע"ח) אלו הן שמיתה שתוי יין ופרועי ראש, אמר אני הולך למות על ידה אם כן מה תפץ לי בה, ע"כ. ולכאורה יש להבין מה שאמר עשו הנה אנכי הולך למות בלשון ודאית, וכי היה מוכרח לעשות העבודה כשהוא שתוי יין ופרוע ראש עד שיתמייב מיתה, והלא היה ביכלתו לעשותה כמצוה עליו בקדושה ובטהרה, ואו לא די שלא היה מת אלא הי' מאריך ימים יותר כמאמר"כ (משלי י, כז) ירלות ה' תוסיף ימים חייס הס למוצאיהס (שם ד, כב).

ואפשר לפרש, להנה עיקר מציות הבכורה הוא מה שיזכה על ידה לעבוד את העבודה בבית המקדש, אמנם כדי לזכות לכך צריכים להתנהג בדרך התורה, ואם לא כן אין רואים לברת בקודש, וכמו שכתב רש"י ז"ל (פסוק לא) אמר יעקב אין רשע זה כדאי שיקריב להקב"ה. והנה אמרו חז"ל (ברכות סג ע"ב) אין בברי תורה מתקיימין אלא אמי שממית עצמו עליה, ואלא מזה, לכדי לקיים את מצות התורה כמצוה עלינו, עלינו להיות מוכנים לכך במסירת נפש.

ומעתה יש לומר, דלזה כיון עשו בתשובתו אל יעקב 'הנה אנכי הולך למות', כלומר אם אתנהג כדרך התורה, אצטרך להיות מוכן לכך במסירות נפש ולהמית את עצמי עליה, אך בחמת אינני מוכן לזה כלל, אם כן 'למה זה לי בכורה', כי ממילא לא אהיה ראוי והגון לעבוד את העבודה בבית המקדש (ועיין ליקוטי תורה לשבועות מאמר מעמד הנאמר אות ט).

(ס"ג תולדות תשט"ז, אגדת מהרי"ט מס' שבת עמוד קנה)

ויקרא את עשו בנו הגדול. ולייקו בעלי התוספות על תומרו הגדול, כי למה קרתו בשם גדול, ופירשו לפי שהעולם הוא בידו, על כן קרתו גדול. ויש לעיין, להא לתו כללא הוא שעשו הוא המושל בכל הזמנים, כי היו עתים וזמנים שמלכיות אחרות משלו בעולם. ועוד, שבהרבה מלכיות היו פטרונין מישראל קצינים ושריס.

אך ידוע (רש"י סוכה כט ע"ח ד"ה מלהיה) כי שרו של עשו הוא הס"מ, ובעוה"ר בדור הזמנים שולט הס"מ בדוב מנשי העולם, וזה יש לפרש בכוונת דברי התוספות לפי שהעולם בידו, להיינו שהעולם הוא בידי השר שלו שהוא הס"מ.

(ס"ג תולדות תשכ"ב)

סדר המעמד

10:30 - מעמד התעוררות רחמים

עליה לציון הק' פון מרן הגה"ק בעל ישמח משה זי"ע בראשות נכדו ממשיך שלשלת הזהב כ"ק רבינו הגה"ק שליט"א להיפקד בדבר ישועה ורחמים בזכותו של אותו צדיק

11:15 - מעמד הנחת אבן הפינה

מסיבת לחיים בזמרה ושירה לנדיבים בעם ודברות קודש מכ"ק רבינו הגה"ק שליט"א לכבוד המאורע

דערנאך וועט כ"ק רבינו שליט"א לייגן דעם אבן הפינה צום בנין הגדול והקדוש במעמד כל הקהל הקודש

12:15 - צידה לדרך

עס וועט זיין צוגעשטעלט א בריטע טעימה פאר צידה לדרך, מאכלים ומשקאות, אינעם ספעציעלן שאטער וואס ווערט אויפגעשטעלט אויפ'ן ארט

12:30 - צאתכם לשלום

מען וועט זיך ארויסלאזן אויפ'ן וועג קיין קערעסטיר און שפעטער נאכמיטאג פון דארט צום עירפארט

טעכנישע אנווייזונגען

די לאקאלע פאליציי וועט אפשפארן די גאסן ארום כדי מען זאל קענען אהערשטעלן דעם געהויבענעם מעמד אויפ'ן בעסטן אופן.

עס וועלן אויך זיין אנווועזנד די לאקאלע אינסטאנצן וואס ארבעטן אינאיינעם מיט די עסקנים במשכ'ן יאר, צו פארזיכערן דעם כבוד פונעם ביה"ח כראוי, און צוצושטעלן פאר די אורחים על צד היותר טוב.

פת שחרית: עס וועט זיין צוגעגרייט אינדערפרי א בריטע פת שחרית פאר אנ"ש תושבי אייראפע וועלכע קומען צו פארן ספעציעל צום מעמד. אזוי אויך וועט זיין צוגעשטעלט די מקוה, ביהמ"ד און אלע צוגעהערן פאר'ן ציבור.

ברכת הקודש

מיוחד לאנ"ש תושבי אייראפע

וועלכע קומען צו פארן ספעציעל קיין איהעל, להסתופף בצל הקודש, וועלן האבן א געלעגנהייט נאכן מעמד אריבערצוגיין שלום נעמען בקודש פנימה

בחדר מרן רבינו שליט"א

וימלא משאלותינו במדה טובה ישועה ורחמים

ויתרוצצו הבנים בקרבה

הגאון ר' שמעון סופר זצ"ל אבד"ק קראקא הוכיח פעם אחת את הבעלי בתים שבעיר שידקדקו על בניהם שילמדו רק עם חברים ישרים ויראי ה' בחדר אחד, ואף אם המלמד הוא ירא ה' בכל זאת אם החברים המה קלים ופרוצים יקלקלו את הבן הישר לעזוב ארחות חיים, ואמר כי זאת אנו יכולין ללמוד מן התוה"ק בפרשתן, כי חז"ל הגידו לנו (ב"ר ס"ג ו' הובא ברש"י) כי בעת אשר רבקה אמנו היתה עוברת על פתח ביהמ"ד יעקב היה מפרכס לצאת, וכשעברה על פתח ע"ז עשו היה מפרכס לצאת, ולכאורה תמוה בשלמא עשו ניחא שהיה מפרכס לצאת, אבל יעקב למה לו לרוץ לביהמ"ד, הרי אמרו חז"ל (נדה ל:) דכשהולד במעי אמו נר דלוק על ראשו ומלמדים אותו כל התורה כולה, ויש לו רב מלאך ה' צבאות ממש, ומה זאת הי' ליעקב אשר חפץ לילך לביהמ"ד, האם לא טוב ללמוד מפי מלאך מללמוד בביהמ"ד, אכן הענין היה שאף שהיה לו רב מלאך ה', לא אבה לילך עם עשו בחדר אחד.

(ליקוטי ישרים)

כשמות אשר קרא להן אביו

בליל שישי פרשת ויגש שנת תרמ"א התקיימה בבעלזא שמחת נישואיו של הרה"ק ר' יצחק ישעי' מטשחויב זי"ע בנו הצעיר של הרה"ק מצאנז זי"ע, שנשא את נכדתו של הרה"ק מהר"י מבעלזא זי"ע (בת חתנו הרה"ק רבי יחיאל מקילאוויץ זי"ע), היה זה כמה שנים לאחר הסתלקות אביו הגה"ק מצאנז זי"ע וכל אחיו הקדושים באו להשתתף בשמחת החתונה, ובראשם הגה"ק משינאווא זי"ע שהוא היה המחותן מצד החתן, בכל יום משבעת ימי המשתה ערכו סעודת שבע ברכות כנהוג, למחרת החתונה בערב שבת קודש הגישו רק תבשיל אחד עם רוטב "ראסיל", כמנהג בעלזא שביום שישי ערש"ק נטלו לידים לסעודת "ראסיל", הקפיד הרה"ק משינאווא מדוע לא נתנו דגים ומרק כנהוג בכל סעודת מצוה, התנצל הרה"ק מהר"י מבעלזא זי"ע ואמר: גם אבי הרה"ק מהר"ש זי"ע נהג בסעודת שבע ברכות בערב שבת לאכול רק "ראסיל"... והוסיף: רבינו בחיי כותב בפירושו לפרשת תולדות על הפסוק "וישב יצחק ויחפור את בארות המים אשר חפרו בימי אברהם אביו ויקרא להם שמות כשמות אשר קרא להן אביו" וזה לשונו הק': ועשה כן לכבוד אביו, וממה שהתורה הודיעה זה נראה, שנחשב לו לזכות, ויש בזה התעוררות וקל וחומר, שלא ישנה אדם מדרך אבותיו, שהרי יצחק אפילו שמות הבארות שקרא אותן אביו לא רצה לשנותן, וזה ק"ו לדרכי האבות ומנהגותיהם ומוסר שלהם, ואולי מפני זה לא נשתנה שמו של יצחק כמו שמות שאר האבות, וזו מדה כנגד מדה" עכל"ק.

(באהלי צדיקים)

לשון חכמים

לשון חכמים צדק ומישרים, בדרך צחות ומליצה נאמרים

ויתרוצצו הבנים בקרבה וגו'. פירש"י כשהיתה עוברת על פתחי תורה של שם ועבר יעקב רץ ומפרכס לצאת, עוברת על פתחי עבודה זרה עשו מפרכס לצאת. **ואמר אא"ז הרה"ק רבי יחזקאל מקאזמיר זצוק"ל, בדרך צחות**, והקשה בשלמא יעקב פרכס לצאת לתורה ולא יצא, משום כי עשו הראשון ללידה מעכבו ולא יכול לצאת, אבל עשו כיון שפרכס לצאת אמאי לא יצא מי מעכבו. ותירץ כי עשו ישב על הפתח ולא רצה לצאת, כדי שיעקב לא יוכל לצאת לתורה, עכ"ל ודפח"ח.

ועל דרך זה י"ל במ"ש וידו אוחזת בעקב עשו, ופירש"י שהיה אוחז בו לעכבו. הכוונה כיון שראה יעקב שעשו מפרכס לצאת לע"ז, היה אוחז בו לעכבו שלא יצא מן הדת, ואף שעל ידי זה היה ליעקב ביטול תורה כי כיון שעכבו מלצאת גם הוא לא יכול לצאת לתורה, אמנם עת לעשות לה' הפרו תורתיך, וביטל א"ע ואת תורתו כדי לעכבו לעשו שלא יצא מן הדת אולי יוכל להחזירו למוטב.

דברי ישראל

וישב יצרק בגרר. י"ל בדרך צחות, יצחק אבינו ע"ה שרצה לשמור שבת, אבל על צד שהיה לאבותינו דין בני נח לא הותר להם זאת עדיין, ולכן שבת שביתת השבת בגרירה שאמרו רז"ל סוף פ"ב דביצה, גורר אדם מטה כסא וספסל ובלבד שלא יתכוין לעשות חריץ, דמזה נפשך אם דינו כישראל לא עשה מלאכה, כי מלאכת מחשבת אסרה תורה וזו אינה, ואם דינו כבן נח הלא עשה מלאכה, כי דין דמלאכת מחשבת אינו רק אצל ישראל כי ממשכן גמרינן שלא הי' לבני נח.

בני שלשים

מזלא טבא וגדיא יא"ה

אשירה לה' כי גא"ה ואה

בתודה וקול זמרה, ובאותות כבוד והוקרה, נשגר בזאת השורה, ברכת מזל טוב בשבח ובשירה, אל מע"כ ידידינו היקר האי צנתרא דדהבא, עושה ומעשה למען מוסדותינו הק' בהתמסרות עצומה ורבה, עומד לאל-עז"ר ולאחיסמך ברוח נאמנה, רודף צדקה וחסד בכל עת ועונה, שלמ"ה שמו ושלימה משנתו, לחן ולכבוד צב"י תפארתו, כשמו כן תהילתו,

הרבני הנכבד והמפואר עוכתך בכל תואר

מוה"ר אלעזר הלוי גרובער הי"ו

מחשובי העסקנים למען מוסדות יטב לב בארה"ק

לרגל שמחת נישואי בנו למזל טוב ובשעטו"מ

החתן החשוב והנעלה, מופלג בכל מעלה, תורה יר"ש וחסידות אצלו כלולה

כמר מרדכי דוב ני"ו

עב"ג הכלה המהוללה שתחי' בת ידידינו הנכבד רודצו"ח

מוה"ר יקותיאל זלמן לעבאוויטש הי"ו

וצרופה ברכתינו המרובה, בהודאה וחיבה, שיזכה לרב תענוג ונחת, מתוך אושר ועושר והרחבת הדעת, וימשיך לעמוד לימין מוסדותינו הקדושה, ובשכר זאת יתברך בברכאן דנפישא.

המברכים ברגשי הוקרה והערכה אסירי התודה והברכה
ידידיו מוקיריו השמחים אתו בשמחה

יחזקאל ראטטער
בשם הנהלת מוסדות סאטמאר
בני ברק יצ"ו

ויתרוצצו הבנים בקרבה ותאמר אם כן למה זה אנוכי וכו', ונל"פ עפי"מ דאיתא בגמ' (סנהדרין צ"א:) פלוגתא אנטונינוס ורבי מאימתי יצה"ר ניתן באדם משעת יצירה או משעת יציאה, וז"ש ויתרוצצו הבנים בקרבה דכשעברה על פתחי ע"ז הוא מפרכס לצאת, ומוכח דהיצה"ר בא משעת יצירה, ורבקה סברה משעת יציאה, לכן ותלך לדרוש, לדעת אם היצה"ר בא במעי אמו או בשעת לידה, ויאמר ה' לה שני גוים בבטנך, ודרשו חז"ל (ע"ז י"א.) זה אנטונינוס ורבי היינו שהם חולקים בזה.

(דרוש שמואל)

☆

ויתרוצצו הבנים בקרבה ותאמר אם כן למה זה אנוכי וכו', וי"ל עפי"מ דאיתא בגמ' (קידושין ל"א.) כשאמר הקב"ה אנוכי ה' אלוקיך אמרו לכבוד עצמו הוא דורש, עד כשאמר כבד את אביך ואת אמך חזרו והודו לדברו הראשונות, אבל אם ח"ו אינם מקיימין כיבוד אב יאמרו האומות לכבוד עצמו הוא דורש, והשתא א"ש ויתרוצצו הבנים בקרבה, ותאמר אם כן שאינם מקיימין מצות כיבוד אב, למה זה אנוכ"י היינו מה שאמר הקב"ה אנוכי ה' אלוקיך הלא יאמרו האומות לכבוד עצמו הוא דורש.

(מדרש יהונתן)

☆

ויתרוצצו הבנים בקרבה ותאמר אם כן למה זה אנוכי וכו', וי"ל עוד עפי"מ דאי' (ילקוט שמעוני רמז ק"ש) עה"פ ותפול מעל הגמל שחשדה יצחק מאליעזר ודנה כסוטה, ואי' בגמ' (ברכות ל"א:) דסוטה שהשקוה מים המארדים ונמצאת כשרה, אם היתה יולדת בצער יולדת בריוח, ואמרו עוד בגמ' שם דאם היתה יולדת ולד אחד, מעכשיו יולדת שנים, ובזה יובן מאמה"כ ויתרוצצו הבנים בקרבה פי' שהיתה יולדת בקושי, ותאמר אם כן למה זה אנוכי, למה נתאויתי והתפללתי על ההריון, אם אני יולדת בקושי על כרחך שאיני כשרה ח"ו, ותלך לדרוש את ה', ויאמר ה' לה שני גוים בבטנך, היינו דהשכר שלך הוא שיוולדו לך שנים.

(מדרש יהונתן)

☆

ויתרוצצו הבנים בקרבה ותאמר אם כן למה זה אנוכי וכו', ויש לפרש עפי"מ דאי' בגמ' בכמה דוכתי (פסחים כ"ב. ב"ק מ"א. קידושין נ"ז. בכורות ו') שמעון העמסוני היה דורש כל אתין שבתורה כיון שהגיע לאת ה' אלוקיך תירא פירש מפני שחשש משתי רשויות עד שבא ר' עקיבא ודרש את ה' אלוקיך תירא לרבות תלמידי חכמים, והנה רבקה ראתה שכשעוברת על פתחי ע"ז היה עשו מפרכס לצאת, וכשעוברת על פתחי שם ועבר היה יעקב מפרכס לצאת, והנה רבקה לא היתה יודעת שהם שני עוברים והיתה סוברת שהוא עובר אחד ויש לו מחשבת שתי רשויות, ותאמר אם כן למה זה אנוכ"י, היינו אנוכי ה' אלוקיך שבעשרת הדברות שהוא נגד מה שאירע לה ברציצה זו, לכן ותלך לדרוש א"ת ה', ר"ל לדרוש הפסוק את ה' אלוקיך תירא שבא לרבות תלמידי חכמים ולא שתי רשויות, ויאמר ה' לה שני גוים בבטנך אחד צדיק ואחד רשע, ואל יעלה על דעתך כלל שיש ח"ו שתי רשויות.

(קול אליהו)

דורש טוב

עקב אשר שמע אברהם בקולי וישמר משמרתי כו'. אמרו ז"ל (יומא כח ע"ב) קיים אברהם אבינו ע"ה אפילו עירובי תבשילין. **והקשו כולם מדוע תפסו בלשונם דייקא עירובי תבשילין,** וכי לא מצינו עוד מצוות דרבנן (עיין באגרא דכלה דף שצד ע"א).

ונראה, כי ידוע אשר ג' אבות הם נגד שלש סעודות של שבת, ואברהם הוא נגד סעודת לילה, ויצחק נגד סעודת הבוקר, ויעקב הוא סעודה שלישית (עיין בזוהר ח"ב דף פח.). נמצא יוכל להיות אשר אברהם לא קיים רק סעודה ראשונה של שבת, **וכמו שמצינו בענין התפלה, אשר אברהם התפלל שחרית לבד** שהוא השייך לשורשו, ויצחק מנחה (עיין יומא כח ע"ב ובתוס' ישנים שם ד"ה צלותיה). **כמו כן בענין סעודת שבת לא קיים רק סעודה ראשונה.**

נמצא כשחל שבת אחר יו"ט והיה צריך להכין מיו"ט לשבת, עכ"ז היה יכול ליתן עצות בנפשו שלא יצטרך כלל לעירוב תבשילין, כי הוא לא היה צריך רק הכנה על סעודת לילה. וידוע (ברכות כז.) אשר רב צלי של שבת בערב שבת, **אם כן היה יכול לאכול הסעודה מבעוד יום, אם כן הוא עדיין יו"ט, ואין כאן הכנה מיו"ט לשבת כלל, רק על יו"ט בעצמו.** (ועל סעודות היום לא היה מכין כנ"ל, שאברהם אע"ה אכל רק סעודה הראשונה).

אמנם לא רצה אברהם אבינו ע"ה בזה, כי כל כך היה חביב עליו המצוות, אפילו מצוות דרבנן, שהיה מביא עצמו לידי חיוב, ולא היה עושה הסעודה רק עד הלילה, בכדי שיתחייב לעשות עירוב תבשילין. והוא מדוקדק בקרא, **'וישמר משמרתי'**, לשון ואביו 'שמר' את הדבר (בראשית לז יא), **כמו כן היה אברהם מצפה על קיום מצוות דרבנן שנקראים בשם משמרת, והיינו 'וישמור' שישב וציפה לקיים 'משמרתי' מצוות חכמים.** על כן תפסו בלשונם עירובי תבשילין דייקא, אשר בזה ניכר שהיה מצפה על קיום המצוות דרבנן, כי מן עירובי תבשילין היה יכול לפטור עצמו, ועכ"ז קיים אפילו עירובי תבשילין.

אמרי נועם

מוסדות יטב לב

דרבינו יואל

מסאטמאר

בנשיאות

כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א

בית שמש

תהלה לדו"ד ארוממך

ברגשי הוקרה והערכה, נשגר כוס של ברכה, לכבוד מע"כ ידידינו עוז הנודע בשערים, בפעולותיו היקרים, עוסק בצרכי ציבור באמונה, בדעת ובתבונה, לבו ער וחם לכל דבר קודש, לתמוך במדת הגודש, עומד לימין מרן רבינו שליט"א נאמנה אין קץ ובמסורה, מקים עולה של תורה וחסד בכפליים, רחים ומוקיר רבנן ואיהו גופיה צורבא מרבנן.

דור לדור ישבחו מעשיו, שמו הטוב הולך לפניו, להללו בשירי **דוד**
ויחקק על ספר דברי הימים למלכות סאטמאר במזמור לתודה ומזמור ל**דוד**
דורש טוב לעמו, מה טוב טעמו, מהיושבים ראשונה במלכות, תהלה ל**דוד**

הוא הגבר אשר מאז שנוסד והוקם מוסדותינו המעטירה, על ידי מרן רבינו גאון עוזינו עט"ר הגה"ק שליט"א מנורה הטהורה, עומד לימינה בעוז וגבורה, ומסור בלו"נ להצלחתה ושגשוגה של תלמוד תורה "יטב לב" - ו"בית רחל" לחינוך הבנות בדרך המסורה, ע"כ נבוא לפניו בשיר וקול זמרה

מיסודו של מרן דרבינו הקדוש שליט"א

תלמוד תורה

יטב לב דרבינו יואל

דסאטמאר

בית שמש

בנשיאות כ"ק מרן דרבינו הגה"ק שליט"א

הרב החסיד הנכבד

כש"ת ר' דוד עקשטיין שליט"א

פרעזידנט דקהלתינו הק' בקרית מלך רב
קריה נאמנה "קרית יואל"
ומשפחתו הרוממה שיחיו

מיסודו של מרן דרבינו הקדוש שליט"א

בית רחל

דרבינו יואל

דסאטמאר

בית שמש

בנשיאות כ"ק מרן דרבינו הגה"ק שליט"א

לרגל אירוסי נכדתו הכלה המהוללה תחי'

בת בנו ידידנו עוז יקר שבערכין, מעשיו משובחין, מסור בלב ונפש לקיים רצון קדשו של מרן מזחמד ליבנו, כבוד קדושת רבינו הגה"ק שליט"א נשיא אלוקים בתוכינו, פאר היחס

הרבני הנגיד כש"ת

מוה"ר שלמה צבי עקשטיין הי"ו

חבר הנהלת מוסדות יטב לב דרב"י בארה"ק

עב"ג הבחור החתן המופלג בתוי"ש עדיו לגאון ולתפארת

כמר חיים אברהם מאשקאוויטש הי"ו

בן הרה"ח ר' הערש פנחס הי"ו אב"י בוויליאמסבורג

ברכותינו צרופות בשמחה ואורה, שיבנו בית נאמן לתפארה, ויהא קשר של קיימא לתדירא, ויזכה מע"כ לרוות מכל יו"ח רוב תענוג ונחת, תורה וגדולה במקום אחת, ועוד רבות בשנים יזכה להרים קרן התורה ועבודה במדה גדושה, מתוך הרחבת הדעת הדקדושה, עדי נזכה לבנין ציון עיר קדשינו, ולילך לקראת משיח צדקינו, ומלכינו בראשינו, במהרה בימינו.

מעריך, מוקיר ושמח בשמחתו הגדולה
מריחוק מקום ומקירוב הלב

צבי עקיבה ברייטשטיין

יו"ר ומנהל מוסדות "יטב לב" בית שמש

בשם הנהלת המוסדות בית שמש

מצות כתיבת ספר תורה (ה)

שאלה ה'

בענין הקולמוס שכותבים סת"ם [קנה – נוצה– מתכת– אבן]

1) בענין המנהג לכתוב סת"ם עם 'נוצה'. בחז"ל מבואר שכותבים עם 'קנה'. וכן נפסק להלכה. שאין לכתוב בנוצה אלא בקנה. וא"כ נשאלת השאלה למה באמת כותבים עם נוצה?

2) האם מותר לכתוב עם קולמוס של מתכת?

3) לאחרונה נתפשט יותר ויותר בין הסופרים שכותבים סת"ם עם עט מיוחד דוגמת קולמוס של סופר. ועושים שיהיה מאבן, או פלסטיק, שלא יהיה ברזל. השאלה האם מותר לשנות מאופן הכתיבה הנהוגה רבות בשנים?

4) יש לדון האם צריך הסופר הכותב עם עט המיוחד הנ"ל [ולא עם נוצה], להודיע לקונה הספר תורה שכתבה באופן הנ"ל?.

תשובה:

1. כתב הרמ"א[1] "יש אומרים שיש לכתוב בקולמוס של קנה ולא בנוצה[2]". אמנם אין נוהגין כן[3], וכותבין בנוצה, והטעם[4] לפי שהקנים המצויים אינם חזקים, ואם עושים מהם קולמוסים הם נשברים מהר, ובכל שורה שכותבים צריכים לחזור ולתקנם, ועי"ז הכתב שונה משורה לשורה, מכיון שבכל פעם שמתקנים את הקולמוס משתנה קצת הכתב מהם.

---

1. יו"ד סימן רעא ס"ז. והמקור שיש לכתוב בקנה הוא מהגמרא (תענית כ:) שלעלם יהא אדם רך כקנה ואל יהא קשה כארז. ולפיכך זכה קנה ליטול הימנה קולמוס לכתוב בו ספר תורה תפילין ומזוזות.

2. הטעם שאין לכתוב בנוצה כתב הלבוש (שם) שהנוצה אינה כותבת אלא חורצת וחוקקת. ובספר תורה צריכים כתיבה ולא חקיקה. ועיי"ש בט"ז (שם סק"ח) דאע"ג דהוה חקיקה, הרי הוא חק יריכות וכשר, עיי"ש.

3. ט"ז (שם) ש"ך (שם ס"ק יג), בשם הלבוש. קסת הסופר (סימן ג ס"ו).

4. בני יונה שם ס"ה. וכ"כ בערוך השלחן (שם סל"ח) שמלשון הגמרא עצמו מוכח שאינו חובה לכתוב בקנה אלא שכך נהגו. והנה במס' סופרים מבואר כל דיני כתיבת ספר תורה ולא הזכיר במה לכתוב. ועכשיו לא נהגו לכתוב בקנה משום שאין אנו יכולים לכתוב בקנה. וכותבים בנוצות עופות טהורים שטובים מאד לכתיבה.

והנה בקסת הסופר (לשכה"ס סימן ג' סק"ה) הביא דברי הבני יונה. והחת"ס בהגהותיו לקסת הסופר העיר שדברי הבני יונה צ"ע, ש'קנה' שאמרו חז"ל שזכה שיכתבו בו ס"ת, אינו סוג מסוים של צמח דווקא, אלא כל דבר שהוא

2. י״א שאין כדאי לכתוב בנוצת של ברזל מכח ב׳ טעמים. א. שהברזל נוקב את הקלף. ב. שהתורה מארכת ימים והברזל מקצר[5], [וחידוש שם שאף חידושי תורה נכון שלא לכתוב בקולמוס של ברזל]. אמנם הבני יונה[6] כתב שנהגו לכתוב בקולמוס של ברזל, והוא עצמו כתב ספר תורה בקולמוס של ברזל. ודוחה החששות לענין קולמוס של ברזל, וכתב שהם גזירה חדשה וחששות רחוקות.

3. בשו״ת שבט הלוי[7] כתב שכיום שיש עטים של זהב יש להקל לכתוב עליהם רק בצירוף ב׳ תנאים. א. שקשה לו הכתיבה בנוצה. ב. שהכתיבה בעט זהב תהיה מהודרת יותר מן הדין. אבל זולת זה אין לזוז מכתיבה בנוצה כפי הנהוג לעולם.

4. לכאורה אין הסופר צריך להודיע להקונה. כיון שמעיקר הדין מותר לכתוב בזה.

רך ואינו נשבר ע״י הטייתו לכאן ולכאן כי חוזר לקדמותו נקרא בשם קנה. וא״כ ׳נוצה׳ דידן נמי הרי הוא קנה שדברו עליו חז״ל. והוסיף שטוב יותר לכתוב בקנה של נוצה מלכתוב בקנה שהוא צמח, כיון שמין העוף הוא מן המותר שבפיך, ואע״פ שקנה ממש שהוא צמח אינו אסור בפיך, מ״מ עדיף לכתוב בדבר שהוא מאכל המותר בפיך. ועכ״פ אין להרהר אחר כתיבת סופרים בקנה של נוצה.

5. ערוה״ש (שם).

6. וכן נקט להלכה בקסת הסופר (שם).

7. ח״ב סימן קלו. ועי״ש טעם הדבר משום שרואים שעטים אלו אינם מנקבים את הקלף, וא״כ אין בזה החשש של ניקוב הקלף. וכן מש״כ הערוה״ש שלא לכתבו בברזל, אינו שייך בזהב, כמו שכתב הרמב״ן (שמות כ כא). ועוד שכדאי הגאון הבני יונה לסמוך עליו שהוא עצמו כתב בברזל.

בית הלוי
נעימות יזמרו

באותות כבוד והערכה, נשגר כוס של ברכה, לכבוד מע"כ
ידידינו החשוב, אהוב וחביב, נחמד למטה ולמעלה, פאר
המעלה, משובח ומפואר בעדתו, בפי כל תהילתו, עוזר וסומך
לכל אשר אליו פונה, בסבר פנים יפות לכ"א עונה, נודע ברוחו
הנדיבה ובנפש מסורה, שמעו הטוב הולך בכל המדינות
לתפארה, עוטה כשלמה אורה, ידיד נאמן ועומד לימין
מוסדותינו יטב לב המעטירה, לו יאה שבח ושירה

ה"ה הרבני המפואר
מוה"ר
אלעזר הלוי גרובער
הי"ו

לרגל שמחת נישואי בנו בשעטומ"צ

החתן המופלג בכל מדה נכונה, עובד את ה' באמונה,
אהוב וחביב על כל יודעיו ומכיריו, חן וחסד נסוך על פניו, ה"ה

כמר **מרדכי דוב** ני"ו

בן ידידינו החשוב והנעלה, פאר המעלה, כש"ת
מוה"ר יקותיאל זלמן מענדלאוויטש הי"ו

מה' ינתן משאלותינו, מעומק לבינו, שיזכה לברכות עד בלי די
ומשמי מעל יתברך בבני חיי ומזוני רוויחי אושר ועושר וכ"ט
סל מלא ברכות, מגנזי צחצחות, נחת דקדושה לשלם ולחיים ולטוב
דשנים ורעננים, שנים נעימים, בשכר פעליו ומעשיו לטובת הכל
ויזכה לכל הברכות והישועות אשר בתורתינו הקדושה חקוק וכתוב
תבנה ותכונן עיר קדשינו, בביאת גואלינו, ובבנין ציון וירושלים

הכו"ח בברכת ציון וירושלים
בשם הנהלת המוסדות בעיה"ק ירושלים תובב"א
ישכר יצחק יאקאר

חוקים להורותם
הלכות דינים, מפסקי הראשונים והאחרונים. עם תוספת ביאורים וטעמים שונים
נו"ע ע"י הרב הגאון דומ"ץ דקהילתינו שליט"א

הלכות שמיטה (ו)

הפקרת הגידולים

מצות עשה על בעל השדה להפקיר את הפירות הקדישים בקדושת שביעית, הגדלים בשדהו או בחצרו

(רמב"ם פ"ד הכ"ד, שנאמר והשביעית תשמטנה ונטשתה).

הפקרת השדה

ולכן אסור לאדם לנעול את שדהו או את שינתו כשיש בהם גידולים הקדושים בקדושת שביעית, וכן אסור להעמיד שומר או למנוע שום אדם מלקחתם, ואפילו אם כוונתו לשמור עכשיו את הפירות, בכדי לאסוף אח"כ את הגידולים ולחלקם לציבור גם כן אסור

(במכילתא פ' משפטים הרינ מכנים עניים לתוך ביתי ומחלק להם ת"ל והשביעית תשמטנה מגיד שפורץ בה פרצות, אלא שגדרו חכמים מפני תיקון העולם פי' שגדרו שלא יפרוץ פרצות בפני שעלולים לקלקל שדהו, אלא משאיר דלת פתיחה בסל היום).

אמנם אם הוא חושש שהלוקטים פירות יקלקלו את האילנות, אפשר להושיב אמר על כך, או אפשר לנעול את השער, ולתלות שלט במקום בולט שהפירות הם הפקר ואפשר לקבל מפתח במקום פלוני בכדי ללקט פירות (בשם החזו"א).

טעם המצוה

לכן צוה הקב"ה להפקיר כל מה שתוציא הארץ בשנה זה מלבד השביתה בה, כדי שיזכור האדם כי הארץ שמוציאה הפירות מכל שנה ושנה לא בכוחה וסגולתה תוציא אותם, כי יש אדון עליה ועל אדוניה, וכשהוא חפץ הוא מצוה אליו להפקירם.

ועוד יש תועלת לקנות בזה מדת הותרנות, כי אין נדיב כנותן מבלי תקוה אל הגמול.

ועוד תועלת בזה שיוסיף האדם בטחון בהשי"ת בזה כי כל המוצא עם לבבו לתת להפקיר לעולם, את גדולי קרקעותיו ונחלת אבותינו הגדלים בשנה אחת, ומלומד בכך הוא וכל המשפחה כל ימיו, לאתחזק בו לעולם מדת הכילות [הקמצנות] ולא מיעוט הבטחון. (חינוך מצוה פ"ד)

זמן חלות ההפקר

מצות הפקר נוהגת רק בפירות שקדושת שביעית חלה עליהם, ולכן יש חילוק בדין ההפקר בין ירקות לפירות, דירקות הם הפקר מיד בתחילת שנת השביעית בין ירקות שגדילים בשביעית ובין ירקות שגדלי בשישית ונלקטם בשביעית, ובפירות דאזלינן בתר החנטה אזי פירות שהחנטה שלהם היתה בשישית אינם הפקר ורק פירות שהחנטה היתה בשביעית הם הפקר, ואף כשנלקטים בשמינית.

(ולענין ירקות שישית שנלקטו בשביעית דנו האחרונים איזה חלק מהירקות חל עליהם דין הפקר, בקה"י כתב שהגדל בשביעית אין עליהם דין הפקר ורק התוספת הגדל בשביעית חל עליהם חובת הפקר, ובאפיקי ים (ח"א סי' כ"ה) נראה שאף על התוספת הגדל בשביעית אין חיוב הפקר על הבעלים קודם הלקיטה ואין כאן אלא זכות לקיטה לכל אדם דבשעת הלקיטה באים כאחד).

ולכן עתה בתחילת שנת השבע אין דין הפקר על פירות האילן ורק לקראת סוף השנה בכל פרי לפי זמנו יש עליהם דין הפקר.

הפקר לגוי ובהמה

מותר למנוע מנכרי רק בהמות לקחת פירות שביעית.

(רמב"ם פ"ד הל' ל', מחשיבים שומר בעירות הסמוכות לספר, שלא יבוזה עכו"ם פירות שביעית,

ובמכילתא והיתה שבת הארץ לכם לאכלה ודרשי' לכם ולא לאחרים ופירשו הר"ש והראב"ד שהכוונה ולא לגויים, וע' חזו"א (סי' י"ד סק"ד) ולגבי בהמה ע' חזו"א (סי' י"ד סק"ד) דאע"ג דבירושלמי (פאה פ"י) מבואר דפירות שביעית הם הפקר שם לגוים, מ"מ מותר למונעם מלזכות בהפקר, ולגבי בהמה ע' חזו"א שם דמוכיח כן מהרמב"ם פ"ה ה"ה ועוד).

אמנם אין לקחת מהנכרי פירות שהוא כבר זכה בהם (כדכתבנו מהחזו"א דהפירות הם הפקר אף לגויים) ואסור לגרש בהמה שכבר נכנסה לשדה והתחילה לאכול או שהלכה אצל עין והתחילה לאכול מפירותיו

(חזו"א עפ"י הרמב"ם פ"ה ה"ה דכתב הלכה מאליה לתחת התאנה ואכלה אין מחייבין אותה להחזירה דכתיב ולבהמתך ולחיה תהיה כל תבואה לאכול, ובחזו"א כתב דאסור להחזירה).

אפקעתא דגברא או אפקעתא דמלכא

נחלקו הפוסקים אם פירות שביעית היתה הפקר מעצמם ואפילו הבעל הבית לא הפקירם, דהם מופקרים מאפקתא דמלכא [דהיינו מלכו של עולם], או דלא הוי הפקר אלא אם כן הבעלים יפקירם, וכל זמן שלא הפקירם אינם הפקר ואסור לקחת מהם.

(דעת המבי"ט (ח"א סי' י"א) דהם אפקעתא דמלכא, ולדעת הב"י (בשו"ת אבקת רוכל סי' כ"ד) קצריך שיפקירם בעצמו, וכל זמן שאינם מפקיר אינם מיפקר ונהי דעובר על עשה מ"מ אינו מופקר רק עובר על גזירת השי"ת, ועי' מנחת חינוך מצוה פ"ד באריכות).

ובחזו"א (בסי' י"ט סקכ"ד) כתב שהפירות הם הפקר מעצמם, ולכן מותר לקחת פירות אפילו משדה שהבעלים לא הפקירו את הפירות.

לזכות הילד מרדכי אהרן בן ריזל דבורה
לרפואה שלימה

תפלה בקברי צדיקים, מקורו וביאורו

מאת: הרב שלמה שבתי קעסטנבוים, חבר המערכת

בעמדינו כעת בימים נעלים ונשגבים הללו אשר כ"ק רבינו שליט"א אזר כגיבור חלציו בטירחא דגופא יחד עם קבוצת חסידים ואנשי מעשה לקיים את הפסוק "ושבתי בשלום אל בית אבי" בנסיעה הרוממה לחנוכת הבית הגדול והחדש שנתחדש אורה בעיר כהונת אבותיו הקדושים 'סיגעט' המפורסמת, ובחדא מחתא לפקוד את הציון הק' מקום מנוחת כבודם נ"ע להתפלל ולהתחנן על דבר ישועה ורחמים בזכות שלשת אבות זי"ע. הלא דבר בעתו מה טוב שפרשה וענין זו של קברי צדיקים תהא יפה נדרשת.

פרשה מיוחדת ניתנה בתורה למקום קבורת האבות בפטירת שרה אמנו, וכלשון 'הרמב"ן' (בראשית כג, יט): **"ונכתבה זאת הפרשה כי רצה להודיענו מקום קבורת האבות, באשר אנחנו חייבים לכבד מקום קבורת אבותינו הקדושים"**, וכ"כ ב'טור' על התורה.

ובספר הקדוש 'באר מים חיים' כתב (בראשית כג, כ): "דאברהם הקצה כל השדה למצוה אף שהיה יכול לצאת ידי המצוה בקצה שדהו לבד והשאר יחזיקנו לזריעה ולאילנות, לא יחפוץ בזה **ונתכוין להידור מצוה ונוי להדר קברי צדיקים במגרשי שדה סביב סביב, וממנו ילמדו הבריות"**, עיי"ש.

הרי לנו מבואר להדיא ענין מיוחד לכבד ולהדר בתפארת מקום קבורת אבותינו ורבותינו נ"ע, אולם יש ענין פנימי יותר בכיבוד זה, דהיינו שיהי' מקום עבורינו ב"א החיים בעולם הזה להתפלל במקום מנוחת כבוד קדושתם, וכמבואר בקונטרס 'שירי מנחה' בשו"ת 'מנחת אלעזר' (ח"ג), דכוונת הרמב"ן היינו לכבדם על ידי שנבקר קבורתם ולהשתטח בתפילה במקום כבודם כמו שהלך כלב על קברי אבות יעוש"ד, והיינו כמבואר בגמ' סוטה (לד:) ויעלו בנגב ויבוא עד חברון, ויבואו מבעי ליה, אמר רבא מלמד שפירש כלב מעצת מרגלים והלך ונשתטח על קברי אבות, אמר להם אבותי בקשו עלי רחמים שאינצל מעצת מרגלים, וכבר כתבו היעב"ץ והרש"ש (במס' ב"מ פה:) דהא דר"ל הוי מציין מערתא דרבנן אינו כמ"ש רש"י הביאור 'כדי שלא יכשלו כהנים לעבור עליהן', אלא ב'כדי **שידעו מקום קבורת הצדיקים ויבואו להתפלל שם ומודעו להו כל צרה שלא תבוא על הצבור**', והיינו נמי דר' בנאה, וכדאשכחן גבי כלב שהלך ונשתטח על קברי אבות ודכוותיה באגדות טובא ע"כ.

וכן מבואר מדברי ה'כפתור ופרח' (פי"א): "שמואל בחסידותו היה מבקר בכל שנה במקומות שהיה בהם קדושה, כמ"ש והלך מדי שנה בשנה וסבב בית אל והגלגל והמצפה ושפט את ישראל וכו' ותשובתו הרמתה כי שם ביתו, וכן ראוי לסובב ולבקר אותם המקומות הקדושים אף בזמן הזה שאין ספק שיש בהם לעולם ממין קדושתו הראשונה, **'וגם ציוני הצדיקים מדאמרינן ר"פ ולמה יוצאין לביה"ק וכו' וכן כלב וכו' ומצאנו שרבי בנאה מציין מערתא כסתם ור"ל מערתא דרבנן בפרט ור' בנאה חכימא דיהודאי הוה**" ע"כ.

ובספר 'חסידים' (סי' ת"נ) מביא: "ברזילי הגלעדי אמר אמות בעירי כי הנאה יש למתים שאוהבים הולכים על קבריהם ומבקשים על נשמתם טובה ומטיבים להם באותו העולם, **וגם כשמבקשים מהם הם מתפללים על החיים וכלב בן יפונה נשתטח על קברי אבות**", עי"ש, ובספר 'מעבר יבק' (שפתי רנות פרק כ"ד) כתב: "טוב לעשות לצדיקים ציון קבר, כי החיים בראותם קבר אדם חשוב מעוררים לבקש רחמים על קברו על החיים ועל המתים, דניחא להו לצדיק"א דאיתייקרו בהו אינשא, ועוד כי בזה גורמים להם זכות דחשיבי למבעי רחמי לכולי דרא, ועוד דאגביה מבקשים רחמים על כל שכבי עמו ישראל", עי"ש.

עוד מצינו בשו"ת 'כתב סופר' (יו"ד קעח) שטעם עשיית מצבה היא לתועלת לחיים שיבואו להתפלל שם אף שאין הצדיק צריך ציון, וכבר קידמו ב'יפה תואר' על בראשית רבה (פב, ז) ע"פ דברי הירושלמי בשקלים 'אין עושין נפשות לצדיקין דבריהם הם זכרונן', והיינו משום עושי טהרות ונחת רוח למת שרישומו ניכר **וכדי שיבואו להתפלל על קבריהם**, עי"ש.

מטעם זה כתב רבינו יקר ב"ר שמואל הלוי [הי' מראשוני חכמי אשכנז, תשובותו מכת"י מופיעה בקובץ תורני 'מוריה' קצא, מכון ירושלים] מקור להתיר פינוי מת מקבר לקבר במקום שנמצא בין הגוים: "**דערב יהא להם שיקברו בקבר ישראל כדי שיוכלו לפקוד עליהם תדיר וכמעשה כלב שנשתטח על קברי אבות**", עי"ש.

ואגב הקשו בתוס' מס' סוטה (לד:) מהגמ' מס' ברכות (יט) שהמתים אינם יודעים מאומה ומשמע שם אפילו אבות העולם, ותירצו דעל ידי תפלה שזה מתפלל מודיעין להם שכך התפלל עי"ש.

ודבר פלא ציין בספר 'שומע תפלה' [מהגה"ח ר' ישעי' צבי בראווער ז"ל פרק ל"ה] למדרש הגדול פרשת ויחי, דהטעם דלא רצה יעקב אבינו להקבר במצרים דנתירא כשיבואו המכות על המצרים שמא יביאו ויסובבו את קברו להתחנן עליהן, **ואם נתפלל עליהן נמצא מציל את אויבי המקום** ואם לאו נמצא השם מתחלל ויאמרו אין ביעקב ממש, עי"ש וכן הוא במשנת רבי אליעזר (פרשה יט), ומבואר דאף מצרים אם ייתפללו על קברו צריכים להוושע.

האהל הקדוש על ציון רבותינו הק' בעיר סיגוט

ועוד ראוי לציין דמס' סוטה (יד.) יש גמרא המובא ב'עין יעקב' ואינו מובא בהש"ס שלנו, והב"ח בהגהות (סק"א) מוסיף קטע זו בגמ' וזה נוסחתה: "מפני מה נסתתר קברו של משה מעיני בשר ודם, מפני שגלוי וידוע לפני הקב"ה שעתיד ביהמ"ק ליחרב ולהגלות את ישראל מארצם, **שמא יבאו לקבורתו של משה באותה שעה ויעמדו בבכיה ויתחננו למשה, ויאמרו לו משה רבינו עמוד בתפלה בעדנו, ועומד משה ומבטל את הגזירה מפני שחביבים**

צדיקים במיתתם יותר מבחייהם", עי"ש. ומבואר שהטעם של ולא ידע איש את קבורתו היא כדי שיוכל להתקיים גזירת הגלות, שאם יתפללו ישראל על קברו של משה בודאי יעמוד משה ויבטל את הגזירה כמו שביטל את הגזירה בחטא העגל, הרי לפנינו ברור עד היכן מגיעה כח התפלה על קברי אבות לבטל הגזירות עד כדי כך שהעלימו את קברו של משה שלא יוכלו להתפלל שם.

ופלא הוא אשר ב'זוהר' הק' פ' ויחי (דף רי"ז ע"ב) מובא, שר' יצחק ביקש מר' יהודה ג' דברים והדבר השלישי "דתיזיל לקברי כל ז' ימים ותבעי בעותיך עלי", עכל"ק.

ובאמת מקור ענין זה להתפלל על קברי אבות וקברי צדיקים כבר מצינו בחז"ל דלכן קבר יעקב את רחל על הדרך כדי שבניה יתפללו על קברה בשעת גלותן, וב'פסיקתא רבתי' (פ"ג אות ד') איתא "דיעקב צפה ברוה"ק שהגליות עתידין ללילך דרך שם ומחבקין קבורת רחל", עי"ש.

ועוד יותר מזה מצינו בס' 'יסוד יוסף' (פרק ס"ז), וכ"כ תלמידו ב'קב הישר' (פרק ע"א): "דהקב"ה גזר להיות נפשות צדיקים מצויין על הקברות לטובת ישראל, שיהי' שומעין לתחינת ישראל הבאים להתפלל שם", עיי"ש.

ובב"ח יו"ד (סוף סימן רי"ז) מביא תשובה מהר"ר חיים פלטיאל זללה"ה דפקפק על המנהג הזה משום איסור דורש אל המתים, מ"מ מסיק "דכבר החזיקו במנהג זה ואין מוחה ויש לזה סמך בדברי הזהר, ודוקא להשתטח על קברי אבות ולהתפלל לפניו יתברך על כל צרה של תבוא בזכות אבותיו הנקברים פה וכיוצא בזה, וכבר נתקנו סדרי תפלה למשתטחים על קברי אבות, ואין לשום מורה למנוע ולבטל מנהג זה", עי"ש, ועי' מש"כ רביז"ל בספרו הק' 'על הגאולה ועל התמורה' בדברי הב"ח.

וניתן להאמר דאלו הצדיקים אשר אבותינו הלכו לאורם והי' ממש כאביהם בבחינת אבי אבי וכו', והיו דבוקים ומקושרים בהם וכל דבר גדול וקטן הי' רק בהדרכתם ועצתם, דין 'אב' להם דיש ענין יותר לילך על קברם ולהשתטח כדברי הב"ח.

ומה דציין הב"ח סמך בדברי הזוהר הק', ה"ה בזוה"ק פרשת אחרי (דף ע' ע"ב), וזל"ק שם: "בשעתא דאצטריך עלמא רחמי וחייא, אזלי ומודעי להו לנפשייהו דצדיקייא ובכאן על קברייהו אינון דאתחזי לאודעא להו, מאי טעמא דשווין רעותא דלהון לאתדבקא נפשא בנפשא, כדין אתערון נפשייהו דצדיקא ומתכנפי ואזלין ושאטין לדמיכי חברון ומודיעי להו צערא דעלמא, וכלהו עאלין בההוא פתחא ומודיעי לרוח ואינון רוחין דמתעטרן בגן עדן מלאכי עילאין אזלי בינייהו וכולהו מודיעין לנשמה, ונשמה אודעת לקב"ה וכולהו בעאן רחמי על חיין, וחס קודשא בריך הוא על עלמא בגיניהון ועל דא אמר שלמה ושבח אני את המתים שכבר מתו וגו', ע"כ.

ביאור הדברים, בשעה שהעולם צריך רחמים הולכים החיים ומודיעים לנפשות הצדיקים השורות על הקברים ובוכים על קבריהם, אותם החיים הראויים להודיע להם, ומה הטעם שצריכים להיות ראויים לזה לפי שהם משימים את הרצון שלהם לדבק נפשם בנפש הצדיק, אז מתעוררות נפשות הצדיקים ומתאספות והולכות ומשוטטות עד שבאות לישני חברון, הם האבות הקדושים, ומודיעות להם צער העולם, וכולן עולים ונכנסים בפתח גן עדן ומודיעים לרוח, ואלו הרוחות שמתעטרים בגן עדן מלאכים עליונים הולכים ביניהם וכולם מודיעים לנשמה, והנשמה מודיעה להקב"ה וכולם מבקשים רחמים על החיים, והקב"ה מרחם בשבילם על העולם, וזה שאמר שלמה המלך בקהלת 'ושבח אני את המתים שכבר מתו' וכו', ומבואר בדברי הזוהר דהיינו כל קברי צדיקים ולאו דוקא קברי אבות.

ועד כדי כך דהגאון הגדול ה'נודע ביהודה' ז"ל קונן בהספדו על צדיק נשגב (אהבת ציון דרוש השישי) שמקום קבורתו היה במדינה רחוקה, כי ההפסד בהסתלקותו הוא יותר גדול למקומות אחרים מאשר לבני עירו, "**כי בני עירו אם ח"ו יראו באיזה צרה קרובה ואין עוזר, כי אין צדיק בארץ אשר יגן בזכותו, הלא ישישו כי ימצאו קבר איש צדיק ושם יבואו בבכי ותחנונים על קברו שיעמוד להתפלל עליהם**", אבל במקומות הרחוקים ממנו הנה בהיות הצדיק בחיים היה מגין בזכותו על כל בני דורו וצדיק יסוד העולם בכללו, וכשנפטר הצדיק בבא ח"ו איזה רעה על מקומות הרחוקים מקברו אי אפשר להם להתפלל על קברו, הרי העדר הצדיק שמת הוא יותר הפסד למקומות הרחוקים מאחר שאין להם שוב הגנה

מזכות הצדיק, וגם אין להם תנחומין להתפלל על קברו מאחר שהם רחוקים ממקום שנקבר בו, ועל פי זה מפרש הנודע ביהודה את הכתוב בישעיה (נז,א) הצדיק אבד ואין איש שם על לב היינו לרחוקים מעירו, **"אבל לבני עירו לא אבד כי גדול כוחו אחר מותו להתפלל על בני דורו כאשר יבואו על קברו"**, עי"ש.

ונכון להוסיף דמעלה זו של הליכה ותפלה על קברי צדיקים איכא נמי אף לכהנים העומדים מרחוק, כמ"ש בס' 'אלף המגן' (סי' תקפא סקי"א) : "כתוב בספה"ק דלענין כהנים שהתורה גדרה בעדם מלילך על הקברים מחמת קדושת כהונתם, די להם שיעמדו מרחוק להסתכל על מקום גניזת הצדיקים, ובודאי זוכה להמשיך עליו בשלימות כל התיקונים שנמשכים ע"י קדושת קברי הצדיקים כמו בהשתטחות על קברו ממש, וכן היו נוהגין הכהנים שהיו מתלמידי הר"י בעל שם טוב ז"ל, עי"ש. ופלא הוא לציין אשר בביה"ח בעיר סיגעט יצ"ו מקום מנו"כ של רבותינו הק' נבג"מ הי' מרפסת מיוחד מלמעלה מימין לשער הביה"ח לכהנים הבאים לפקוד את מקום הק', וכנראה הטעם כדי **שהכהנים יעמדו מלמעלה להסתכל על מקום גניזת צדיקים, וימשיכו עליהם כל התיקונים**, וכנ"ל.

מרפסת הכהנים בבית החיים בעיר סיגוט

ויותר מזה אנו רואים בשו"ת 'מנחת אלעזר' (ח"א סי' סח) דמביא כמה ראיות **דאף איכא "מצוה" לבקר קברות הצדיקים**, וכן מסיק בנמוקי אורח חיים סימן תקנ"ט עי"ש. והגה"ק רבי יהודה לייב מינוביץ ז"ל (אחי הגה"ק בעל התניא ז"ל) כתב בתשובותיו בספרו שו"ת 'שארית יהודה' (יו"ד סימן מ"א) **שמפני מעלת מצות השתטחות על קברי צדיקים כי רבה הוא התירו לכהנים ליכנס סמוך לאהל המת שאין בה אלא טומאה דרבנן**, וזה תו"ד: **ואף שאין לחוש כל כך בחששא זו במקום מצוה גדולה ומעלת השתטחות על קברי צדיקים ומבטלין גזירת חכמים מפני דבר זה וכיוצא בזה**, וכן שמעתי שבארה"ק משתטחין הכהנים על קברי התנאים ולדעתי גם כן הוא מזה הטעם ולא משום קדושת התנאים דלא מצינו זה בגמרא, אלא לפי שהקבר שהי' בימי התנאים הי' פתוח כדאי' בפ"ג דברכות ואינו אסור אלא מדרבנן, משא"כ קברים שלנו שהם סתומים אסורים לכהנים להשתטח על הקבר אפילו הוא צדיק גמור לפי שהוא אסור מן התורה, **אבל סמוך לכיפה שאינו אסור אלא מדרבנן איסור זה נדחה מפני מעלת השתטחות על קברי הצדיקים**, ובלבד שלא יאהילו ולא יגעו בכותל כלל מכל מקום כל מאי דאפשר לתיקוני מתקנינן מן הצד, עי"ש.

אולם ב'שעה"כ' [מובא באבן השוהם סי' תקע"ט אות ג'] מביא בשם האריז"ל הלשון **"שטוב לילך על קברי צדיקים ולהתפלל עליהם"** אבל לא כתב שהוא מצוה, ומקור הוא בשער רוח הקודש בהקדמה (דף כח ע"ב), וז"ל: "טוב ללכת על קברי הצדיקים ולהתפלל עליהם", עי"ש, וכ"כ באמת בשו"ת 'פרי הארץ' (ח"ג יו"ד סי' ז') שאין בהשתטחות על קברי צדיקים שום סרך מצוה אפילו מדברי סופרים, והוא רק מנהג בעלמא, אבל בשו"ת 'כפי אהרן' (יו"ד סי' ט"ו) כתב שם "דלבקר קברי צדיקים יש בה סרך מצוה", עיי"ש שדן אי מותר ליקח ממון מאלו הבאים לבקר קברי צדיקים. וב'שדי חמד' [חלק אסיפת דינים, ומערכת ראש השנה] כתב הלשון בחיובא וז"ל: **"שחיובא רמיא להשתדל להשתטח על קברי צדיקים"** כי זכות גדול הוא, עי"ש.

ובטעם הדבר יש לדון על עצם הסגילה על מה ולמה התפילות מתקבלת שם ביותר, האם זה מטעם

שמקום קבורתם הוא מקום קדוש, או משום שמתפללים בזכותם, וכן האם רשאי להתפלל אליהם שהם יתפללו עבורינו, ומלשון היעב"ץ והרש"ש הנ"ל: בכדי שידעו מקום קבורת הצדיקים ויבואו להתפלל שם **ומודעו להם כל צרה שלא תבוא על הצבור**, והיינו נמי דר' בנאה, וכדאשכחן גבי כלב שהלך להשתטח על קברי אבות ע"כ, משמע דמתפללין להן, וכן משמע נמי בספר חסידים הנ"ל.

אבל ב'דרשות הר"ן' בדרוש השמיני כתוב: "שאין ספק שראוי שנאמין, שכמו שבזמן שבית המקדש קיים היה המעון ההוא המקודש מקום מוכן לחול שפע הנבואה והחכמה עד שבאמצעות המקום ההוא היה שופע על כל ישראל, כן ראוי שיהיו הנביאים והחסידים מוכנים לקבל שפע החכמה והנבואה עד שבאמצעותם יושפע השפע ההוא על המוכנים מבני דורם גם אם לא ישתתפו עמהם, אבל מצד המצאה בדורם, שהם עצמם כמו המקדש המקודש וכו', **וכל שכן לאותם שהם מתקרבים אליהם ומשתתפים עמהם, ולא בחייהם בלבד כי גם אחרי מותם מקומות קברותיהן ראויין להימצא השפע שם בצד מן הצדדים**, כי עצמותיהם אשר כבר היו כלים לחול עליהם השפע האלהי עדיין נשאר בהם מן המעלה והכבוד שיספיק לכיוצא בזה, **ומפני זה אמרו רבותינו ז"ל שראוי להשתטח על קברי הצדיקים ולהתפלל שם כי התפילה במקום ההוא תהיה רצויה יותר להימצא שם גופות אשר חל עליהם כבר השפע האלהי**, עכ"ל הק' של הר"ן, ומבואר דמקום קבורת צדיקים מקום קודש הוא כדוגמת מקום המקדש.

וכן מבואר ב'מהרי"ל' הל' תענית (י"ח): "מה שרגילים לילך לבית הקברות בתענית יש כמה טעמים בגמ' וכו', ואמר שנראה לו טעם אחר משום שבית הקברות מקום מנוחת הצדיקים ומתוך כך הוא מקום קדוש וטהור והתפלה נתקבלה ביותר על אדמת קודש" עי"ש.

וכעי"ז מבואר ב'עקרים' (מאמר רביעי פרק ל"ה) וז"ל: "לפי שאין ספק שהדבר שקבל איזה שפע או כח עליון פעם אחת, הוא יותר מוכן שיקבל אותו פעם שנית ממה שהיה בראשונה, ומי שקבל רוח נבואה פעם אחת ונסתלק ממנו הוא יותר מוכן שיקבלהו פעם שנית, וזה כי הדבר שקיבל איזה שפע או כח עליון אע"פ שנסתלק ממנו השפע או הוסר ממנו הכח ההוא, כבר נשאר במקבל ההוא איזה רושם מהמעלה שהיה בשפע ההוא שקבל ראשונה, ובעבור זה הוא שאמרו חז"ל מגילה (כח.) והשמותי את מקדשיכם אף כשהן שוממין הן בקדושתן ואמרו תשמישי קדושה נגנזין, וזה בעבור הרושם שנשאר בהם מהדבר האלוקי שהיו משכן לו או תשמיש אליו, וע"ז הדרך נאמר שהגוף שהיה משכן לנפש שהיא כח עליון, אע"פ שיצא ממנו בעת המות, כבר נשאר בו איזה רושם מהכח האלוקי ההוא שקיבל ראשונה, **ובסיבת זה אנו משתטחים בעת צרה על קברי הצדיקים מצד הרושם שנשאר בעצמות ההם מהרוח האלוקי שהיו משכן לו, והם יותר מוכנים מזולתם להמציא על ידם השפע האלוקי**", עי"ש.

ובפרט בזמן הזה מבואר בגר"א דעיקר השראת השכינה הוא בקברי צדיקים, וז"ל הגר"א בתיקוני הזוהר תיקון ו' דף כא ע"א: "בזמן שאין צדיקים בדור ואין מוצאה השכינה מקום לנוח אז היא שורה על הצדיקים ישני עפר, **רצה לומר ששם עיקר שרייתה כידוע**", עי"ש.

ובשו"ת רבי אליהו גוטמכר [יו"ד סי' קכ"ה, בד"ה ויש עוד, ובד"ה וכבר העמדתי] הביא מגמ' **שבית הקברות הוא כעניין ביהמ"ק ולפני ולפנים לענין קדושת שמים והאזנת ה' לתפילה**, וכתב עוד "שעכשיו שאין ביהמ"ק הוי יותר הבית חיים מבית הכנסת ששם התפילה רצויה יותר דאיתא בזוהר ח"ג (דף ע"א בפ' אחרי) בשעתא דלא אצטריך וכו', וסיים על דא אמר שלמה ושבח אני את המתים מן החיים אשר עודנו חיים, כלומר אפילו מן הצדיקים שנקראו חיים דמ"מ גדולים צדיקים במיתתן יותר מבחייהן", עכ"ל.

ודבר פלא מביא הגר"מ שטערנבוך הראב"ד בעיה"ק ירושלים שליט"א בספרו 'תשובות והנהגות' ח"ב סי' ס"ד: "ומקובלים אנו מפי הגה"ק המקובל בעל הלשם **שבקברי צדיקים בחו"ל ישנה קדושה דארץ ישראל**", עי"ש.

וכן מצינו עוד יותר בס' 'נשמת חיים' שמביא בשם הגה"ק בעל דעת קדושים מבוטשאטש ז"ל, בזה"ל: "וזהו הארץ אשר אתה שוכב עליה, היינו מקום ציון הצדיק, לך אתננה ולזרעך, ששם נמשך קדושת ארץ ישראל, כי שם שפתותיהם דובבות, וגדולים צדיקים וכו' מבחייהם, על כן **מסוגל שם לקבלת תפלת עם קודש ברחמים כאילו התפלל**

במערת המכפלה, שקבורת הצדיקים מקושר לקבורת האבות הקדושים", ע"כ.

אולם בזוה"ק בכמה מקומות ובפרט בפרשת אחרי מבואר שמתפללין לצדיקים שהם יתפללו עלינו, ומיישב שם הזוהר דלכן ליכא איסור לדרוש את המתים, כי באופן שבאים ישראל לשפוך צקון לחשם על קברי אבות בהכנעה ובתשובה שלימה הרי אין הדרישה בכלל דרישה מן המתים שאסרה תורה, דכל איסור דורש אל המתים לא נאמר אלא על הנוהגים כמנהג הגויים שבאים אל המת על ידי כשפים לעורר את הרוחות הרעים, אולם בתפלות ישראל אצל קברי צדיקים אדרבה מטרת הפניה היא אל הקב"ה והם באים בתשובה שלימה לפניו והבקשה מן המתים אינה אלא שיעוררו רחמים לפני הקב"ה, ובכהאי גוונא שכל מהות הדרישה היא אל הקב"ה בודאי שאין כאן מקום לאיסור דורש מן המתים, ועוד מיישב הזוה"ק שם דצדיקים אינן מתים, **דצדיקים אף במיתתן קרוים חיים, דכיון דהם מתים בחיותן, דלא נהנו מעוה"ז, הם**

גדולי"ם צדיקים במיתתן יותר מבחייהם

איתא בגמרא (חולין ז:) **גדולים צדיקים במיתתן יותר מבחייהן, וא"ז זללה"ה בישמח משה** (פ' תצוה) **האריך בזה שיש שני מיני צדיקים, ולאו כלם זוכים להיות גדולים במיתתן יותר מבחייהן, עי"ש בדבריו הקדושים.**

והנראה בזה, דהנה יש שני כיתות צדיקים בעולם, יש שעבודתם הוא בינם לבין קונם בתורה ובתפלה ובעבודת ה' בדביקות, ויש שהם ממשיכים השפעות טובות לבית ישראל, ובתפלתם הקדושה הם פועלים ישועות בקרב הארץ. ובכן י"ל כי הצדיקים העובדים את ה' בינם לבין קונם, צדקתם בטל לאחר מותן, דכיון שמת נעשה חפשי מן המצות, אבל הצדיקים אשר עבודתם לפעול ישועות בקרב הארץ, אצלם לא פסקה עבודתם גם לאחר הסתלקותם, שהרי גם לאחרי אריכות שנותיהם בעולם הזה, עדיין הם צריכין לפעול ישועות בעבור הנשארים בחיים. ואכן כן מצינו במשה רבינו עליו השלום, דאיתא בגמרא (סוטה יג:) **משה רבינו לא מת, כתיב הכא** (דברים לד, ה) **וימת שם, וכתיב התם** (שמות לד, ה) **ויהי שם עם ה', מה להלן בהר עומד ומשמש אף כאן עומד ומשמש. וביאר א"ז זללה"ה בייטב לב** (פ' מטות) **דהיינו שעומד ומתפלל עבור כלל ישראל, וכמו שאמרו חז"ל** (ברכות ו:) **אין עמידה אלא תפלה. והוא כי היות שבחיים חיותו היה משה רבינו מתפלל תמיד עבור בני ישראל, ויחל משה את פני ה' אלקיו, והיה פועל ישועות בעדם, וכמ"ש הרמב"ן** (פ' יתרו) **בפסוק כי יבא אלי העם לדרוש אלקים. על כן המשיך בעבודתו גם אחרי מותו, ומה כאן עומ"ד ומשמש בתפלה, אף שם בעולם העליון עומ"ד ומשמש בתפלה לפעול ישועות לבני ישראל.**

אמנם יש חילוק גדול בין תפלה שהצדיק מתפלל בעולם הזה לתפלה שהוא מתפלל בעולם העליון, כי ידוע (שבת יב: רש"י ד"ה דשכינה) **שהמתפלל נזקק למלאכי השרת שיעלו תפלותיו לפני ה', אך כל זה הוא רק כשהאדם מתפלל בעולם הזה אז נזקק למלאכים, אבל בעולם העליון כיון שמחיצתן של צדיקים הוא לפנים ממלאכי השרת, כי מקור נשמת ישראל הוא ממקום גבוה יותר מהם, וכשהם חוזרים לגן עדן חוזרין למקור מחצבתן שהוא לפנים ממלאכי השרת, על כן גדולי"ם צדיקים במיתתן יותר מבחייהן, שהן זוכין אז לפעול יותר מבחייהן, כיון שאינם צריכים שהמלאכים יכניסו תפלתם, ומגעת תיכף עד כסא הכבוד.**

(לב אהרן)

עכשיו בחיים, וכלשון הזוה"ק: "אבל ישראל דאינון זכאי קשוט שלמה קרא עלייהו ושבח אני את המתים, שכבר מתו בזמנא אחרא ולא השתא, שכבר מתו והשתא אינון חיין", ועי"ש דהאריך שם בזה.

וה'פרי מגדים' בסי' תקפ"א (א"א סקט"ז) ציין לדברי ה'אלי' רבה' (ס"ק ל"ט) בשם מהרי"ל הלכות תענית (עמוד ער), "דבית הקברות **מקום קדוש וטהור ויתכוין שה' יתן לו רחמים בזכות הצדיקים ואל ישים מגמתו נגד המתים**", והאיר הפמ"ג ע"ז דבסידור מענה לשון יש תפלות מה שאומרים על הקברים, "**משמע קצת שמבקשים מאת הנפש שיליץ טוב בעדנו**", עי"ש, והרבה פוסקים [הבאה"ט והחכמת אדם והמשנ"ב ועוד] מעתיקים את דברי המהרי"ל דאסור לבקש מהמתים, רק יבקש להשי"ת שיעשה חסד בזכות הצדיקים, וכבר האירו דלכאורה במ"א סוף סימן תקע"ט סקי"א משמע דמתפללין לנשמות.

ובשו"ת "מנחת אלעזר" (ח"א סי' סח) תמה על דברי המהרי"ל מכל מאמרי חז"ל וזוה"ק הנ"ל דמשם מבואר שלמעשה פנו אל המתים, לכן כתב שכוונת המהרי"ל וההולכים בעקבותיו הוא לאסור רק פניה לעצם גוף המתים שהמת ישועו באיזה כח, וזה עוון פלילי, אבל באמת מודה המהרי"ל שלנפש המת מותר לפנות שימליצו עלינו לטובה, עי"ש.

וירא שמים יוצא ידי שניהם, כאשר ב'צוואת רבינו יהודה בן הרא"ש' ז"ל מצינו, וז"ל: "וזאת תפלתי כל הימים על קברי צדיקים והתמימים וכו' ויעמיד לנו השם ברחמיו זכות הצדיק הקבור בקבר הזה ותשמע תפלתי במקום הזה, גם הוא [פי' הצדיק] יתפלל בעדינו תמיד כל היום יברכנו", עכ"ל. נמצא שהיה מתפלל שם בב' אופנים, א. לבקש מהשי"ת בזכות הצדיק הקבור שם, ב. שביקש גם מהצדיק שיתפלל בעדו.

וגם בשו"ת 'מהר"ם שיק' (סי' רצג) כתב, דאין חשש משום דורש אל המתים, חדא דהרי קיי"ל בשו"ע יו"ד (סי' קעט סי"ד) דכל שדורש מן הרוח ומן הנשמה אין בזה דורש אל המתים, ועוד מביא בשם זוהר דאין זה דורש אל המתים משום שנשמותיהם של צדיקים חיים וקיימים, ושנית שאין מבקשים מהם אלא הקב"ה שומע תפלה בזכות הצדיקים שמבקשים רחמים, אלא מה שיש לחשוש, דלכאורה י"ל דהא אסור משום שדרשו חכז"ל ירושלמי [רפ"ט דברכות] לא יהיה לך אלהים אחרים שלא תהא קורא לא למיכאל ולא לגבריאל, דהיינו שאסור לעשות אמצעי בינינו לבין השי"ת, ואיך נתפלל שנשמת האבות ימליצו טוב בעדינו, ותי' דהאמת דהמתים מצטערים בצער החיים כמו שאמרינן בגמ', וא"כ מהאי טעמא אם בא צרה ח"ו והמתים מצטערים ראוי שירחם ה' בזכותם דהם אינם ראוים לעונש שיצטערו ע"ז, והוא אחד מן הדברים שראוי שיגרום רחמים וחסד, שאם העונש והצער מגיע גם על אחרים שאינם ראויים לצער ראוי שיעשה השי"ת לפנים משורת הדין, ומסיק שם דלמעשה נחלקו בזה דלדעת המהרי"ל התפלה צריך להיות רק לה', ודעת הזוהר הק' וספר חסידים דהתפלה הוא שימליצו עלינו לטובה, עכת"ד, ולפי"ז מבואר נקודה חדש דכשהולכים לצדיקים ומתפללים והם שומעים ומצטערים בצער החיים, **ראוי שיושעו כדי שהצדיקים לא יצטערו**.

ועי' בשו"ת 'מנחת יצחק' (ח"ח סי' נ"ג) שדן בענין אי מותר להניח פתקאות על קברי צדיקים דלכאורה נראה כמבקש מהמתים, ושוק"ט באריכות בענין הנ"ל האם מתפללים לצדיקים או בזכותם, ומעתיק שם את דברי המהר"ם שיק הנ"ל, והעולה מדברי מהר"ם שיק שאין חשש דורש את המתים אם מתפלל כנ"ל, אבל עדיין משמע בדבריו דנחלקו הפוסקים בזה, וי"ל שב ואל תעשה עדיף, אבל בשו"ת 'מנחת אלעזר' כתב דלא רק שאין איסור בזה רק מצוה איכא, והובאו דבריו ב'קצה המטה' (סי' תקפ"א אות צ"ו) וכ"כ בכמה פוסקים, א"כ בודאי יש ענין להניח פתקאות לצדיקים הנקראים חיים, ומעתיק שם מש"כ רביז"ל בספרו הק' 'על הגאולה ועל התמורה', והגם דאין מבואר שם בדברי רבינו איך להתפלל, אולם מסיק שם דכיון שרבינו מעתיק את דברי הב"ח ושם כ' דלמעשה לא יבטלו המנהג לילך לקברי אבות, ומציין שם הב"ח לתפלות שונות שמקורו מהמענה לשון, משמע דמתפללין לנשמות, ולבסוף מסיק דאין בידו להכריע ונהרי'ה ונהרי'ה פשטי'ה, עי"ש.

אולם בספר 'שיח שרפי קודש' (קברי צדיקים אות טז) מביא בשם הרה"ק רבי מנחם מאמשינוב ז"ל שהי' פ"א על אוהל הצה"ק וכולם נותנים ומניחים פתקאות על קברי צדיקים, ואמר בצחות לשונו "צדיקים במיתתן קרואים חיים ולכאורה הי' צ"ל 'נקראים' חיים, אלא הפי' קרואים חיים קרואים הפתקאות של החיים הנותנים על קבריהם", ודפח"ח.

ויש להוסיף לזה מש"כ ה'מבי"ט' בס' בית אלקים (שער התפילה פ"ה), וז"ל: **"לכן המתפלל בו אפילו יחיד ואפילו בלי כוונה שלמה הוא קרוב להיות תפלתו נשמעת"**, וכמו שמצינו בכלב שהלך להשתטח על קברי אבות כדי שיצילהו השם מעצת המרגלים, שהיה בטוח שישמע תפלתו באותו מקום המקודש מצד היות בו האבות הקדושים, וגופותם בהיותם חיים היו כלים להשתמש בהם בדבר שבקדושה".

ובספר "מגן האלף" (סימן תקפא ס"ק י) כתב "שזכות גדול היא להשתטח על קברי צדיקים וטוב ומועיל מאוד ההשתטחות על קברי צדיקים לכמה ענינים, ועל ידי זה יכולין לזכות לתשובה באמת ולהנצל מכל הצרות בגשמיות וברוחניות, גם עיקר תיקון פגם הברית הוא על ידי זה כמבואר כל זה בספרים הקדושים באורך" עי"ש.

ופלא לציין מש"כ ב'תורת שמעון' להרה"ק רבי 'שמעון מיערסלוב' ז"ל (פד:) "אמר המחבר הקדוש אשר טוב יותר ליסע להשתטח על ציון הצדיק השייך לשורש נשמתו מליסע אל צדיק חי אשר אינו משורש נשמתו, ואמר רמז לזה 'ומציון יסעדך' עי"ש. כן דבר פלא מצאתי בס' דברי בינה (פ' לך) בשם הרה"ק רבי ישכר בער מראדושיץ ז"ל שאמר "מה שאמרו חכז"ל עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק ש"י עולמות, וכי מה להם לצדיקים כל כך עולמות, אך כל צדיק וצדיק מביא את כל אנשי שלומו אליו, וצריך עבורם הרבה מקומות, ע"כ.

והרה"ק רבי נפתלי ליטאוויסק ז"ל (בנו של הרה"ק ר' שמעון יעריסלובער ז"ל) בספרו 'אילה שלוחה' מביא "שמעתי ממורי הקדוש אדומו"ר הה"צ מוהר"ש זללה"ה מבעלזא, שאמר שצריך ליתן טעם למה נכתבו בתוה"ק המראה מקומות (שהלך אברהם אבינו), אך הטעם כי המקומות אשר דרכו בהם רגלי הצדיקים המה מסוגלים לתפלה, הן להתפלל ביתר שאת וביתר עוז, והן שתקובל בקשתו, על כן מודיע לנו תוה"ק מקומות שהתפללו בהם אבותינו, כמו שאמר יעקב אבינו ע"ה אפשר עברתי על מקום שהתפללו אבותי", ע"כ.

גם בתורתו של מרן ה'עצי חיים' ז"ל (מועדים, שמח"ת אות כ"ט) מצינו כזה, וז"ל: "דהנה מצינו שהצדיקים גם לאחר פטירתן מהעולם הם מתפללין להשי"ת, כדאיתא בב"מ (פה:) דאמר אליהו אדאוקימנא לאברהם ומצלי וכן ליצחק וכן ליעקב עיי"ש, וא"כ י"ל דאחר פטירת הצדיק, הוא בא להתפלל במקום שהתפלל שם בחיים חיותו בזה העולם, כיון שהמקום כבר קנה קדושה והשראת שכינתו, ומועיל במקום ההוא שכבר התפלל שם להתקבל תפלתו. וזש"ה 'וזרח השמש ובא השמש', היינו כי גם לאחר שבא השמש, ר"ל לאחר פטירת הצדיק 'וזרח השמש' הוא בא לאחר פטירתו בזה העולם, ואמר הטעם 'ואל מקומו שואף' היינו במקום שעמד שם להתפלל הוא בא ג"כ לאחר פטירתו להתפלל, במקום שעמד שם בתחלה", עכל"ק.

ומרן רבינו שליט"א כשדיבר בקדשו בענין זה ביאר בזה את הפסוק שבתוך התוכחה (פ' בחוקותי) 'וזכרתי את בריתי יעקב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכור והארץ אזכור', שהשי"ת הבטיח שיזכור לישראל בתוך צרותם, לא רק תפילת האבות אברהם יצחק ויעקב שהם מתפללין עבור ישראל, רק גם 'והארץ אזכור' היינו המקום שהתפללו שם, כדברי העצי חיים הנ"ל 'ואל מקומו שואף', כי במקום שעמדו שם להתפלל הם באים גם כן לאחר פטירתם להתפלל, וזהו 'והארץ אזכור', ע"כ.

ולענינינו כעת, כאשר נוסעים לקברי צדיקים וקדושים אשר אבותינו ואבותיהם ע"ה הלכו לאורם בחיים חיותם, ומלכם בראשם, ממלא מקומם וממשיך דרכם בקודש, צדיק כתמ"ר יפרח, לעד ולנצח, בודאי הם שייכים לשורש נשמתינו, ודבר גדול הוא ונכון מאוד לילך ולהתפלל שם בזכות אלו הצדיקים. ובפרט לעת כזאת שנתחדש אורה כבראשונה באותו מקום קדוש שמשם יצא אור קדושתם על פני תבל רבות בשנים. וכפי שביאר מרן שליט"א (בשיעור תהלים ביום ד' העעל"ט) את דברי רש"י בפרשתן על הפסוק ותלך לדרוש את ה', ומקורו במדרש רבה, לדרוש את ה', לבית מדרשו של שם. כי רבקה אמינו בעת צר התפללה על ההריון בביתה כדברי רש"י עה"פ לנכח אשתו, זה עומד בזוית זו ומתפלל, וזו עומדת בזוית זו ומתפללת, אך כשראתה שעוד לא נענה בתפילתה אז רצתה לבית מדרשו של שם, אותו מקום המסוגל אשר זקינה שם בן נח מתפלל שמה, כי סגולת המקום בקדושת אבותי'ה בודאי יעזור שיתקבל תפילתה לרצון.

'והארץ אזכור' זכות האי מקום קדוש שהתפללו בה הצדיקים הקדושים זי"ע, יתן ה' ויתקבל תפלתינו לרחמים ולרצון בזכות רבותינו נ"ע וימליצו טוב בעדינו ובעד כל ישראל, אמן.

מס' שבועות - דף כ"ט

נקטו 'גמל הפורח' ולא 'ספינה הפורחת', כיון שדבירהם חיים וקיימים, והרי בזמנינו כבר רואים ספינות פורחות באויר

אם לא ראיתי גמל שפורח באויר. סיפר הגאון בעל שארית נתן ז"ל (מגאוני תלמידי יה"ל) כי נסע פעם עם הגר"מ זמבא ז"ל על מרכבת הברזל, ובתוך הדברים אמר לו כי דבר שנזכר בחז"ל הוא נצחי ולא ישתנה אף פעם. ולכן חז"ל נקטו בלשונם להמשיל דבר שאינו במציאות "גמל פורח באויר", ולא כתבו "ספינה פורחת באויר", כמ"ש הרמב"ם (בשמונה פרקים פ"א) "כמו שידמה האדם ספינת ברזל רצה באויר". מכיון שכיום יש ספינת אויר (פליגער).

בשבועת ישראל עוררו שבועה מלמעלה אשר יקיימו התורה

כשהשביע משה את ישראל, אמר להם, דעו, שלא על דעתכם אני משביע אתכם, אלא על דעת המקום ועל דעתי. והקשו בתוספות שם: "מה היתה מועלת השבועה, כמו שהיה ירא, שמא יעבדו עבודה זרה, כמו כן היה לו לירא, פן יעברו על השבועה". ותי' בספה"ק תפארת שלמה (שבועות): נודע המבואר בספרים הק', אשר בכח התורה התפלה ומעשים טובים שהאדם עושה בעולם הזה, הוא מעורר למעלה כוח כזה דוגמתם, ובאתרעותא דלתתא איתער לעילא. **ולפי זה, כאשר ישראל נשבעו אז בכל לבם ורצונם לקיים את התורה, עוררו בזה כוח עליון כביכול, הקב"ה נשבע כמותם. שבועת הקב"ה בטחון גמור הוא, שישראל לא יעברו על השבועה, ויקיימו את התורה, לכן השבועה הועילה.**

דף ל'

ע"י שדן את חבירו לכף זכות ומוחל לו, מיקל מצער השכינה

בצדק תשפוט עמיתך הוי דן חברך לכף זכות. פי' בספר 'מראית העין' על פי מה ששמע מבעל אור החיים הקדוש זצ"ל שמחל לעשיר אחד אשר ביזהו, כי כפי שמובא בזוהר חטאו דבר נש מכביד כנפי השכינה ואם אינו מוחל לחברו גורם צער לשכינה, ואם מוחל לחברו אז אין לחברו עוון ממילא מיקל צער השכינה, וזה נרמז 'בצדק' שהיא השכינה '**תשפוט עמיתך**' היינו תחשוב כאשר תדון חברך לכף זכות שבזה אותה מיקל בצער השכינה, כי אם דנו לחובה הוא עשה עוון ועל ידו יש צער לשכינה בפרט אם דנו לחובה והוא לא חטא אז הוא חוטא והוא גורם גם צער לשכינה.

מס' כתובות:

דף מ"ב

אשר נת"ן לנו תורת אמת, היינו עצם תוה"ק הנתונה לנו. ונות"ן התורה, היינו חידושי התורה וביאוריה המתחדשים לנו בכל יום

יתן לחוד ונתן לחוד. ופירש"י דיתן משמע לשון צווי, ונתן משמע דבר הנתון כבר. כתב מרנא בעל חתם סופר זללה"ה לבאר בזה בנוסח ברכת התורה שמברכין '**אשר נת"ן לנו תורת אמת**' לשון עבר, וחותמין '**ברוך אתה ה' נות"ן התורה**' לשון הווה, דלשון עבר קאי אגוף התורה והלכותי' שנאמרו מהקב"ה למשה בסיני ואותה הנתינה כבר היתה, **משא"כ 'נותן התורה' זה קאי אחריפות וחידושי תורה מה שתלמיד ותיק מחדש בטובו בכל יום, והקב"ה משפיע לו שמן ששון, ועל זה מברכין נותן התורה** עכ"ל.

דף מ"ד

היכי תמצי של 'לוקה ומשלם', הטעם, ולישנא דקרא מדוייק שפיר על פי זה

א"ר יוסי בר חנינא המוציא שם רע על היתומה פטור שנא' ונתנו לאבי הנערה כו'. והיינו שהוא פטור מתשלומין וחייב במלקות. ובמשך חכמה (דברים כ"ב י"ז) מבאר טעמו של דבר, דלכאורה קשה דבכל התורה כולה קיי"ל דאינו לוקה ומשלם, **ומאי שנא כאן במוציא שם רע גם לוקה וגם משלם מאה כסף.**

הפטור של צורבא מרבנן הוא כמו בזקן ואינו לפי כבודו, אשר הוא דוקא באופן אשר אם היה ממונו ג"כ לא היה מוחל על כבודו

ואמר רבה בר ר"ה האי צורבא מרבנן דידע בסהדותא ווילא ביה מילתא למיזל לבי דינא דזוטר מיניה לאסהודי קמיה לא ליעיל. הקשו במפרשים דלכאורה הול"ל בקיצור 'האי צורבא מרבנן דידע סהדותא אי דיינא זוטר מיניה לא ליזיל', ואמאי תלו הדבר בו 'אי זילא ליה מילתא', ותי' שבזאת יבחן, שאם היה המשפט נוגע לו וג"כ לא היה בא קמא דיינא זוטרא לדין אז לא ליזיל גם בשביל אחר, אבל אם כשהיה המשפט נוגע לו היה הולך גם לפני בי"ד זה אז מחויב ללכת להעיד לפני אותו ב"ד ולהציל עשוק מיד עושקו, וכעין שכ' בשו"ת בן יהודה סי' קי"ב **בענין השבת אבידה שהפטור של 'זקן שאינו לפי כבודו' היינו באם היה החפץ שלו בעצמו היה מוותר עליו ובלבד שלא לטפל בו בפרהסיא אז אינו מחויב גם בעד אחר.**

דף ל"א

בזמנינו כיון שאין הדרך ללבוש בגדים בת מאה מנה, אין נוהגין בדין לומר לבוש כמותך או הוא כמוך

מניין לב' שבאו לדין א' לבוש סמרטוטין וא' לבוש איצטלית בת מאה מנה, שאומרים לבוש כמותו או הוא כמוך. בעל תורת חיים כתב בזה דבר חידוש, דהיינו דדווקא בכי האי גוונא שזה לבוש סמרטוטין וזה לבוש בגד בת מאה מנה יש לחוש לנשיאות פנים, **אבל אם בגדיו של אחד חשובין משל חברו מעט אין קפידא שישא לו פנים לכן אין נוהגין כעת לומר לבעל דין לבוש כמותו לפי שאין רגילין היום ללבוש בגד בת מאה מנה.**

אלא י"ל דשורש הדבר הוא כיון דהמלקות הוא עונש על שרצה להרוג את אשתו, וכשמתברר ששקר ענה בה, הרי הוא לוקה על זה, וממון חייב לאביה על שהוציא עליו שם רע, שלא חינך אותה כדבעי, עד שיצאה פרא מביתו עד שהגיעה למעשים שלא יעשו. ולפי"ז פשוט, דהרי קיי"ל דמלקות לזה וממון לזה חייב בשניהם, והיינו טעמא דביתומה פטור מן התשלומים, לפי שעיקר התשלומין הוא בשביל מה שפגע בכבודו של האב.

ועפי"ז ביאר דיוק הקרא דבריש פרשת מוציא שם רע (דברים כ"ב י"ד) כתיב **"ושם לה עלילות דברים"**, והדר בסיפור האב על העלילה כתיב (שם, יז) **"והנה הוא שם עלילות דברים"**, ולא כתיב שם 'לה' עלילות דברים, **והיינו שהם שני תביעות ושני תשלומין. תביעת הבת על שזמם להרוג אותה, ותביעת האב על שהוציא עליו לעז שלא חינך את בתו.**

דף מ"ה

רביה"ק זי"ע הראה מקור דין מחודש בדברי התוס' הכא, שהוא ירושלמי המוזכר בבי' הגר"א בהל' מגילה

ובעיר שרובה עכו"ם סוקלין אותה על פתח בי"ד. בתוס' (ד"ה על פתח ב"ד וכו') כתבו חידוש נפלא, דעיר מוקפת חומה שרובה עכו"ם, בטלה קדושתה ע"כ. **וכתבו על זה המפרשים אשר לא נודע מקור דברי התוס'.**

אמנם הובא בספר עולמות שחרבו (עמ' מג) וז"ל: **פרט חשוב אירע בפרק אותו יום שמרן זיע"א ביקר בישיבת טעלז והגיד שמה שיעור.** התלמידים בישיבה קטנה למדו אז מסכת כתובות, והגאון רבי מרדכי כ"ץ, ר"מ דישיבה, הציג לפני מרן זיע"א תלמיד צעיר אחד היודע היטב מסכת כתובות עם תוס' ומפרשים, וביקש את מרן זיע"א שיבחן אותו.

שאל מרן זיע"א את התלמיד: היכי תימצי, שעיר המוקפת חומה וקדושת החומה מתבטלת, הרהר התלמיד כמה רגעים והשיב, אם העיר רובה עובדי כוכבים בטלה קדושת היקף חומה, כן שיטת הר"י בתוס'. (כתובות מה: תוס' ד"ה על פתח ב"ד). שאל אותו שוב מרן זיע"א, מהיכן המקור להלכה זו, מהיכן הוציאו התוס' דין זה שאם העיר רובה עכו"ם קדושת החומה בטלה, לא ידע התלמיד להשיב. התערב הגאון רבי ברוך סאראצקין ואמר: **גם המנחת חינוך לא מצא מקור להלכה זו המובאת בתוס' בשם הר"י,** (מנחת חינוך סימן קע"א). **ואם הוא לא מצא מקור לזה, מהיכן יידע זאת ישיבה בחור בן ט"ז שנה.**

בצאת מרן זיע"א מהיכל הישיבה בלויית הרא"מ בלאך והר"מ קאטין, שאלו את מרן זיע"א, והיכן באמת מקור להלכה זו, **ומרן זיע"א השיב להם בניחותא, כי המקור הוא בירושלמי מס' מגילה, ואמר אשר יעויין בשו"ע או"ח סימן תרפ"ח בביאור הגר"א.** ע"כ. ושם הביא ירושלמי ממגילה (פ"א ה"א): חרב ונעשה של גוים מהו, ע"כ בו אין קורין, בחוצה קורין. ופי' שם הגר"א (דלא כהר"ן) **על פי התוס' כאן שבו אין קורין מחמת שבטלה קדושתה, ולא מהני עשרה בטלנים ע"ש.**

ב' כסלו

הגה"ק רבי משולם פייבוש מזבאריז' זי"ע

צור קודש מחצבתו

הגה"ק ר' משולם פייבוש מזבאריז' זי"ע נולד בשנת ת"ק לערך לאביו הגה"ק ר' אהרן משה הלוי העלער המגיד מסניאטין בן הגה"ק ר' מאיר אב"ד סטארי בראדשין (חתן הגה"ק ר' יעקב משה בעל "ידי משה" על מדרש רבה) בן יחיד להגה"ק ר' שמשון אב"ד סטארי ברדשין שהי' גם בן יחיד להגה"ק ר' אברהם ראש ישיבת סעקולא (חתן הגה"ק ר' יחיאל לוריא נכד מורינו המהרש"ל ולמעלה בקודש מזרע דוד המלך, וכמו שכתב בשו"ת מהרש"ל סי' כ"ט) בן הגה"ק בעל תוספות יו"ט זי"ע אשר הי' נין ונכד לרבי נתן בעל "הערוך" ראש ישיבה ברומי ממשפחת התפוחים משבט יהודה, וכן לרבינו זרחיה בעל "המאור" אשר צור מחצבתו משבט לוי מבני הקהתי אשר עבודת הקודש עליהם.

בנוסף לכך היה נכד למורינו המהר"ל מפראג, וכן לרבי יצחק חיות אב"ד פראג בעל "אפי רברבי", מורינו המהרש"א, הגה"ק רבי שמשון מאוסטרופולי, הגה"ק רבי הירש אשכנזי בעל "החכם צבי", ולהגה"ק בעל "צאן קדשים" ולמעלה בקודש צדיקים ומצוקי ארץ.

גם מצד אמו הי' רם היחס, אמו הרבנית הצדיקת מרת וועכנע היתה בת הגה"ק ר' ישראל משה טיסמעניץ שהיה מצאצאי רבי יהודה החסיד בעל ספר חסידים ולמעלה בקודש.

בהגיעו לפרקו נשא את בתו של אחד מחשובי עיר קניהניטש בגאליציע, ותקופה מסויימת אף התגורר אצל חמיו, בשבתו שם מצא את שאהבה נפשו, חבורתא קדישתא מבקשי ה' עמם נתקשר בקשר אמיץ וחזק לתורה ועבודת ה'.

ימי ההילולא

ב' כסלו

- רבי שמעריל מווערכאווקע - תקל"ז
- רבי משולם פייוויש ב"ר אהרן משה (ישר דברי אמת) - תקנ"ד
- רבי ישראל יצחק ב"ר דוד בער מראדישיץ - תרי"ח

ג' כסלו

- רבי מאיר הכהן זצ"ל (אבי הש"ך) - ת"ג

ד' כסלו

- רבי אלי' קובו (אדרת אלי') - תמ"ט
- רבי יעקב דוד ב"ר יצחק מאמשינאוו - תרל"ז

ה' כסלו

- רבי שמואל אליעזר אייזליש ב"ר יודא הלוי (מהרש"א) - שצ"ב
- רבי דוד ב"ר יעקב אהרן לוריא (הרד"ל מביכאוו) - תרט"ז
- רבי אשר אנשיל ב"ר שמואל יונגרייז (מנחת אשר) - תרל"ד
- רבי משה דוב ב"ר שלמה זלמן אב"ד וועריצקי - תרנ"ט

ו' כסלו

- רבי מנחם אייזנשטאט ב"ר מאיר (חומת א"ש) אב"ד אונגוואר - תר"ל

לימים נשא בזיווג שני את הרבנית הצדיקת מרת יענטל בת הגה"ק ר' מרדכי הלפרין אב"ד ברעזאן שהיתה מיוחסת מאוד נכדת רבינו הרמ"א, המהרש"ל, ורבי מרדכי יפה בעל הלבושים, ולמעלה בקודש.

הרבנית האריכה ימים אחרי בעלה הצדיק והי' מפורסמת בצדקותה ובברכותיה הנושאים פירות, עד שרבים ושלמים נהרו אליה להתברך מפיה, ובתוכם גם הרה"ק בעל אוהב ישראל זי"ע, ומסופר בס' מהרש"ם הכהן על התורה במגילת יוחסין בהקדמת הספר, דהרה"ק מאפטא בא פעם אליה, וכפף ראשו וברכתו בברכת כהנים, וענה הרה"ק מאפטא אמן.

ובס' אפיקי ים מסופר כי חסידים רבים באו אליה לעת זקנתה, ובעת חלוקת ה"לעקך" אם אחד מהחסידים הושיט ידו לקחת פעם שניה הרגישה ואמרה: יד זה כבר לקח פעם אחד.

בעל רבותיו

בימי נעוריו למד את תורתו בנגלה אצל רבו הגאון האדיר המפורסם בעוצם חריפותו ובקיאותו רבי משה צבי העלער אב"ד בוקשוויץ ובעמח"ס "גאון צבי", לימים אוה להוסיף שלימות על שלימותו ונסע אל צדיקי הדור תלמידי הבעש"ט הק' כדי ללמוד מדרכיהם.

בראשית מכתבו המפורסם הוא מונה את שלשת רבותיו הדגולים מרועי החסידות וז"ל: ואני לא זכיתי רק לראות פני תלמידו האלהי רבי דוב בער זלה"ה, ואף כמה פעמים הייתי לפני

ימי ההילולא

ז' כסלו

- **רבי ארי' לייב מאמסטערדאם** (פני ארי') - ת"ע
- **רבי אהרן הלוי עפשטיין, ב"ר קלונימוס קלמן** (מאור ושמש) - תרמ"ב

ח' כסלו

- **רבי משה ב"ר יצחק** (מהדורא בתרא) - תכ"ט
- **רבי אהרן מטשערנאביל ב"ר מרדכי** - תרל"ב

ט' כסלו

- **רבי דובער ב"ר שניאור זלמן מליובאוויטש** (מיטעלער רבי) **תקפ"ה**
- **רבי משה מסלאוויטא שפירא ב"ר פנחס מקאריץ** - **תקצ"ח**
- **רבי משה סופר** (זקנו של החתם סופר)

האשל הגדול האלהי רבי מנחם מענדל מפרעמישלאן זלה"ה, וביותר להבדיל בין המתים ובין החיים הרב המופלג האלהי מרנו הרב יחיאל מיכל (המגיד מזלאטשוב) נירו יאיר.

כשנסע הרה"ק ר' מנחם מענדל מפרימשלאן לארה"ק נסע ר"מ אצל הרה"ק המגיד מזלאטשוב זי"ע ואמר לו: אני נותן לך את היונגערמאן הזה שהוא דימאנט רק נישט געשליפן, ואז התחיל לנסוע אל אל המגיד הק' מזלאטשוב זי"ע בצלו חמד וישב ונתקשר אליו בעבותות אהבה, ואותו החזיק לרבו מובהק.

בהקדמה לס' "גאון צבי" שנכתב ע"י נכדו המו"ל כותב דבר פלא ורוח הקודש שנצנצה בו וז"ל: כח התמדתו בתורה של הגאון צבי הי' למעלה מדרך הטבע עד כלות הגוף והנפש, לימים ביקשו והתחננו אליו בני ביתו שיתור לו מנוחה באחד מחדשי הקיץ כדי להברות את גופו החלוש, לאחר הפצרות מרובות נענה להם, בימים ההם ור' משולם פייבוש מזבאריז' עודנו תלמיד לפני רבו הנ"ל, אותה נפשו להתעלם באהבים ולהתעלות אצל המגיד הק' מזלאטשוב זי"ע שלימים הפך לרבו מובהק, אך מפני כבוד רבו ה"גאון צבי" נמנע מליסע אליו, אך בהזדמנות זו כשרבו לא הי' בביתו ובישיבתו החליט לכתת רגליו לחזות בנועם המגיד הק' מלואטשוב זי"ע, וכדי שלא יוודע הדבר לרבו הקדים לחזור טרם שוב רבו, ביום שוב רבו הלכו תלמידיו והוא בתוכם כמה פרסאות מחוץ לעיר כדי לקבל פניו בכל הכבוד הראוי, וכשניגש ר' פייבוש אל רבו והושיט לו את ידו לשלום, הרגיש רבו על אתר שנסע אל הרה"ק מזלאטשוב, והחזיק ידו עד בוש, ואמר לו בזה"ל: "פייבוש'ל דו האסט מיך שוין איבערגעלאזט", ויהי הדבר לפלא בעיני תלמידיו.

אכן כפי הידוע ביקר גם אצל עוד מתלמידי הבעש"ט כמו הרה"ק ר' פנחס מקאריץ זי"ע, וכן אצל הרה"ק ר' מנחם מענדל מרימינוב זי"ע שהי' צעיר ממנו בשנים, וכן הגה והמליץ לשומעי לקחו ללמוד בספרי הרה"ק בעל ה"תולדות יעקב יוסף" זי"ע.

בשבתו עם חברים

כן היה מקושר בעבותות אהבה ודביקות נפלאה עם רעו הרה"ק ר' זאב וואלף מטשארני–אוסטראה זי"ע, אשר לאחר הסתלקותו של רבו המגיד הק' נסע אל רעו לזבאריז', ומצא אצלו את שאהבה נפשו, פ"א הי' אצלו בזבאריש, ואח"כ כנשפטר ממנו הלך ר' פייבוש ללוותו ועלה עמו על העגלה, ושוחחו בדביקות ובידידות נפלאה עד שהגיעו לטשארני–אוסטראה, אח"כ רצה ר' וועלויל ללוות את ר' פייבוש, ועלה על עגלתו, ושוחחו בדברי תורה עוד פעם בדביקות ובאהבה נפלאה עד שהגיעו בחזרה ליזבאריש, כך הי' כמה פעמים מגודל דביקותם אחד אל השני לא יכלו להפרד, ועד כדי כך גדלה דביקותו ברעו ר' פייבוש, אם כי מעולם ביקש לעלות לארץ הקודש ולחונן עפרה, בכל זאת נמנע מלהוציא מחשבתו אל הפועל כי ימי חיותו של ר' פייבוש, כי לא רצה להיפרד ממנו.

והעמיד תלמידים הרבה

לימים נתעלה לכהן כמגיד מישרים בעירו זבאריז', ורבים היו נוהרים אליו לשמוע דרשותיו ואמרי שפתיו בדברים היוצאים מלב קדוש ונכנסים ללבות השומעים.

אחד מגדולי תלמידיו הי' הרה"ק ר' שלמה דוד אייבשיץ זי"ע אב"ד סראקע בעל "ערבי נחל" ו"לבושי שרד" זי"ע, והי' נוסע תמיד אליו ללמוד תורה מפיו, ומספר שבני קהלתו של ר' רבי שלמה דוד זי"ע בקשו להניאו מלנסוע לרבו הק' באמרם אליו שלא נאה לגאון כמותו לנסוע למי שאינו גדול כל כך בתורה, והא ניסה תמיד להוכיחם שרבו גדול ממנו בתורה, אך הם לא קבלו את דבריו, פ"א הגיע ר' פייבוש זי"ע לסראקע, רצו התלמידי חכמים בני סראקע להווכח אחת ולתמיד את גדלותו בתורה, ונכנסו לתהות על קנקנו והציעו לפניו שש קושיות חמורות בש"ס, והוא בגודל ענוותנותו ענה להם שיכול לתרץ כל השש קושיות בתירוץ אחת והיא - שאינו יודע ללמוד, אח"כ נכנס הרה"ק בעל לבושי שרד לרבו ומענה בפיו, שגם בלאו הכי הוא סובל רבות מבני עירו על נסיעותיו אליו ועתה שמנע עצמו מלהראות את כוחו בתורה עאכ"ו שלא יניחו לו, ענה לו רבו הנח לי כמה יגיעות יגעתי עד שפעלתי שלא אראה את למדנותי מן השפה ולחוץ וכעת ברצונך שאאבד עולמי בשעה אחת, פ"א הי' עוד פעם בסראקע ונתעוררה שאלה חמורה בעניני מקוואות אז הוכרח לפסוק בדבר שנוגע לעיקרי תורה, ואז נוכחו כולם בגאונתו.

תלמידו בעל הלבושי שרד מביא את רבו בספרו לבושי שרד בשו"ע או"ח סי' קס"ח, וגם בסוף יו"ד.

כמו"כ נמנו כתלמידיו הרה"ק ר' יוסף דוד הכהן אב"ד יאסי בעל "דרכי האמונה", הרה"ק ר' מנחם מענדל מקאסוב בעל "אהבת שלום", הרה"ק ר' זאב וואלף שור אב"ד סקאליט בעל "ספר הדרושים", וכן בן גיסו הגה"צ ר' יצק אב"ד בוקשוויץ.

תורת אמת היתה בפיהו

הי' ידוע לאיש אמת מאד, וחיפש את האמת בכל מעשיו בלי פניות, מסופר שפ"א נאלץ לברוח מפני שהלשינו עליו בשלטונות וסכנה גדולה היתה צפויה לו, ונכנסו אליו מקורביו והוכיחו לו על פי ההלכה כי מחויב להסכים שיכינו לו פאספארט מזויף על שם אחד, כדי שיוכל לעזוב את הארץ, ואכן בגין פיקוח נפש הסכים, כשהגיע להגבול ושאלו את שמו ענה שם בדוי לא שמו האמיתי ולא המזויף שהי' רשום בתעודה, ונתנו לו לעבור, כששאלוהו מקורביו מדוע נהג כן השיב, אני יודע כי הרוסים ימינם ימין שקר, וצריך לומר להם שקר מוחלט מתחלתו עד סופו, אלו אמרתי את השם שהי' רשום בהפאספארט הייתי אומר קצת אמת שהרי כך רשום בהפאספארט, והם אינם סובלים אפי' קצת אמת.

עקב ענוה יראת ה'

פ"א עבר דרך עיר רימינוב והכין הרה"ק רבי ר' מענדעלע מרימנוב סעודה יפה בעבורו, ומרוב ענותנותו סירב לשבת ליד ר' מענדל'ע באמרו מה לי ולכבודו הרי אני כבר בן שבעים וארבע שנים ועדיין לא עשיתי תשובה, החזיר לו ר' מענדל'ע כמוני כמוך, עמך אנכי בצרה זו, יבוא ונסעד יחד.

אם פגע בך...

פ"א סיפר כי ב"ק בשעת אכילתו בא אליו היצה"ר ואמר לו האיך אתה אוכל, כלום התפללת היום כראוי, ואיך מלאך לבך לעבור על דברי חכמים לא תאכלו על הדם וכו', והשיב לו תדע שבדין אני אוכל עתה דתפלה היא מדרבנן, וסעודת שבת הוא מדאורייתא, ולא יתכן שבשביל תפלה שהיא מדרבנן לידחי מצות סעודת שבת שהיא מדאורייתא, שוב פ"א בא אליו ביום שב"ק בעת תפלת שחרית בשעה שתפס הציצית בידו והראה לו שהותר קשר אחד של ציציותיו והיא סי' עפ"י ספרים קדושים שאין לזה האיש יראת שמים והאיש הראה לו כ"ז כדי להחליש לבו, והתחזק והשיב לו דע דאדרבה בזה אני רואה שאני כן ירא מהש"י שאל"כ הי' בכחי לתקן הקשר, ורק מפני שאסור לעשות בש"ק קשר אינני מתקן ואין זה רק מיראת השם.

חלישות גופו

כשהתאכסן הרה"ק ר"פ בזלישטישק אצל האב"ד ר' שמואל מרגליות בן אחיו של המאיר נתיבים, הזהיר הבעל אכסני' את בתו להגיש לו כל פעם מיני מאכל להשיב את נפשו כי גופו חלוש מאד, ואינו יכול לסבול את עומס נשמתו הק'.

פועל ישועות

לאחיו של הרה"ק ר"פ נכנס רח"ל רוח רעה, ונסע להרבה צדיקי הדור להתברך מהם, וכולם אמרו לו שיסע לאחיו הרה"ק מזבאריז שרק הוא יכול להושיע לו, וכן עשה ותיכף נסע לאחיו, ויהי כאשר אך פסע את מפתן ביתו של אחיו צעק הרה"ק מזבאריז עליו "יצא טמא", ובאותו רגע יצא ממנו הרוח הרעה ונעשה כאחד האדם.

והוי דן את כל אדם לכף זכות

דרכו של ר"פ הי' שקרא לכל אדם בשם צדיק, ולימד זכות על כל עוברי עבירה, פ"א הביא לו עשיר אחד מחסידיו כובע משי חדש, לא עברו ימים רבים עד שנגנב הכובע, וכשנכנס אליו נותן הכובע, סיפר לו איך שבא צדיק אחד שמסתמא לא הי' לו כובע ללבוש, ולקח את הכובע החדש שקנית עבורי, נתמלא הנותן המתנה תמה ואמר וכי אתם עוד קוראים לאותו גנב צדיק, השיב לו ודאי שהוא צדיק נעביך לא הי' לו מה ללבוש, אמר לו האיש אדרבה יאמר לי הרבי גם כן היתר לגנוב ואני עוד יקרא צדיק, הרי בתורה כתיב לא תגנוב, ואתם קוראים אותו צדיק, שתק הרה"ק מזבאריז וחשב קצת ברעיונו הק', אח"כ פתח ואמר לו מה אעשה "ער איז פארט א צדיק" כי בפירוש נאמר ועמך כולם צדיקים, "איז פארפאלן ער איז טאקע א צדיק".

ובא השמש

ביום ב' כסלו תקנ"ה נצחו אראלים את המצוקים ונשבה ארון הקודש ומנוחתו כבוד בזבאריז'.

השאיר אחריו תולדותיו הקדושים: מזיו"ר הרה"ק ר' אהרן משה, מזיו"ש הרה"ק ר' ברוך יצחק מזוואניץ, והרה"ק ר' שמשון מאוזיראן מח"ס "נזירות שמשון". על גדלותו של רבי שמשון נוכל ללמוד באפס ממה שמסופר אודותיו: פעם שבת במעזיבוז אצל הרה"ק בעל "אוהב ישראל" שהי' אז המרא דאתרא, בהגיע עת סעודתא דמהימנותא פקד עליו לתדהמת כל הנוכחים לעשות שולחנו בבית מלונו בשב"ק ולהתנהג כמנהגו בביתו, ויהי לפלא כי לאט נודע טעם הדבר, בסעודת שחרית של יום השב"ק כאשר הסב הרה"ק מאפטא על שולחנו פתח ואמר אל המסובין: תדעו איזה טובה גדולה עשיתי להרה"ק ר' שמשון מזבאריז' במה שצויתיו לישב על שולחנו לעצמו, כי בעולם העליון קרי כרוזא בחיל, כי היות ואחד מהדיינים בבית דין של מעלה המיד אחד מנכדיו את דתו רח"ל, ולכן הי' עליו לעזוב את מקומו, על כן יעלה אחד מהצדיקים מהעולם הזה אל עולם העליון למלאות את מקומו, וישאלו לאמר מי יעלה לנו השמימה, אז אמר הרה"ק ר' יחיאל מיכל מזלאטשוב זי"ע הן יש בעולם בן ר' פייבוש ושמו ר' שמשון והוא ראוי לאותה איצטלא, ועניתי ואמרתי על זה לאמר, אמנם כן הוא, כי זה הרב ר' שמשון ראוי לישב על מקום הנפקד בסנהדרין של מעלה, אולם עודנו דרוש הוא לחפץ טובת ישראל להיות בעולם הזה אתנו בחיים חיותו, ולכן צויתיו לשבת על שולחנו לנהל את עדתו.

ה' כסלו

הגה"ק רבי שמואל אליעזר איידליש זי"ע
אב"ד אוסטראה [המהרש"א]

אלה תולדות

נולד בשנת שט"ו (ו"א שכ"ה) בקראקא לאביו הג"ר יהודה הלוי (אחיו של ר' שמואל הלוי אבי ה"שורי זהב" זי"ע), שנמנה על גדולי העיר גאון

בתורה, בנו מזכירו בסוכה (דף לח) ב"ב (לב), הי' נער בין מצד אביו ובין מצד אמו למשפחות מיוחסות מאוד בישראל, במעלליו יתנכר נער בחכמתו הנפלאה אשר הפליא את כל באי במגע אתו, ותודה לכשרונותיו וגודל שנינותו והבנתו, חדר לעמק הדברים בתורתו אשר למד בהתמדה גדולה, והשגותיו ובקיאותו בתורה גדלה מיום ליום אשר הפליא את גדולי הדור אשר השכימו לפתחו כדי להשתעשע עם הנער הרך, ויצאו מהתפעלות על גודל חריפתו וכח זכרונו העצום שלו, וכולם העידו שעתיד הוא להיות לגאון גדול בישראל, מסופר שכאשר הי' בן שש שנים שאלו דודו ר' שמואל (הנ"ל) כתיב בברית בין הבתרים שאמר הקב"ה לאברהם ואתה תבא אל אבותיך בשלום, וכתב על זה רש"י: "ללמדך שעשה תרח תשובה", לכאו' מנין לו לרש"י שתרח עשה תשובה בחיים, אפשר זכה להכנס לגן עדן רק בזכות אברהם כמו שאמרו חז"ל (סנהדרין ק"ד) "ברא מזכה אבא", הנער הרבה רגע וענה בחריפות: בפסוק נאמר ואתה תבא אל אבותיך, לשון רבים, משמע שלא תרח לבד זכה להכנס לגן עדן אלא אף נחור אבי תרח, אם כן אין לומר שזכותו גרמה לתרח ליכנס לגן עדן, כי אם אמנם ברא מזכה אבא, הרי אין הוא מזכה את אבי אביו, ומכאן שגם תרח עשה תשובה..., גם הי' מחונן בהדרת פנים מאד ושרים ורוזנים היו באים להסתכל ביופיו, ואביו ואמו שחששו מעינא בישא, גדלו את שערות ראשו.

האיש מקדש

כשהגיע לפרקו רצו הרבה רבנים גדולים ועשירי המדינה לזכות באבן יקרה זו, אבל הוא לא רצה בשום שידוך שהציעו לו, שנפשו חשקה בתורה ורצה להוסיף ולהגות בתורה שנים רבות, וכל הצעותיו היו כרוכות במשרות רבנות הגוררות אחריהן עסקי הציבור, ויגרם לו הרבה ביטול תורה בשביל זה, באחת הימים הגיע לקראקא הרבנית מרת איידל אשכנזי היילפרין מפויזנא אלמנתו של הגאון ר' משה אשכנזי היילפרין זצ"ל אב"ד דק"ק בריסק, מתלמידי המהרש"ל והרמ"א, שהיתה עשירה מאד, והגיעה לקראקא עקב מסחרי', ושמעה את שמע של העילוי הנפלא, הלכה לבית הורי המהרש"א והציעה לפניהם את בתה החכמה והצניעה, ואמרה שהיא יחזיק את החתן כל ימיה בהיותו סמוך על שלחנה, המהרש"א הסכים להשידוך, ואחרי נשיאתו עבר לפויזנא, ופתח ישיבה אשר נתלקטו אליה תלמידים רבים גדולי תורה ויראה, ונודעה הישיבה בשם "החבורה הקדושה" באשר תלמידיה עסקו בתורה בקדושה ובטהרה מתוך פרישות מתענוגי עוה"ז, חמותו העשירה העריץ מאד את חותנתה המהרש"א, ולא פעם אחת עזבה את עסקי' ובאה לביהמ"ד להביא את ארוחותיו במו ידיה', והחזיקה מכספה את כל תלמידי ישיבתו הגדולה בכל הצטרכותם, וכאות תודה והוקרה אליה כינה המהרש"א את עצמו על שמה "אייידליש".

על כס הרבנות

עשרים שנה ישב המהרש"א בישיבתו תחת חסותה של חמותו הגבירה, ושקד על התורה והעבודה עם תלמידיו, בשנת שס"ה (שס"ח) נפטרה חמותו כשהיא זקנה מופלגת בת מאה שנים, כאשר בדקו בעזבונה תמהו הכל בראותם שלא השאירה אף פרוטה אחת ליורשיה, ואת כל יתרת רכושה הוציאה בימיה האחרונים להחזקת הישיבה, שהספיק עד שלושים ימי אבלה, ונשארו המהרש"א ותלמידיו בלי תומך, ביום השלושים באה משלחת של קהילת כעלעם לפויזנא והציעו לפניו את כתר הרבנות בעירם, המהרש"א שברח כל ימיו מן הכבוד, והי' שנא את הרבנות, ראה בזה יד ה' ונעלץ לקבל עליו את עול הרבנות, בשנת שע"ד נתקבל לרב ואב"ד בעיר לובלין, ובשנת שפ"ה עבר לכהן ברבנות העיר הגדולה בישראל אוסטראה, אשר הרחיב ביותר את ישיבתו הגדולה, אלפי תלמידים זרמו לישיבתו, ושמו יצא למרחקים כגאון הדור, וכל גדולי הדור באו עמו במשא ומתן של הלכה, סיפר הרה"ק בעל דברי יחזקאל זי"ע משינאווא ששמע מבעל ישמח משה זי"ע שהמהרש"א הי' דרכו להתבודד בחדרו קודם לימודו עם תלמידיו, ולא ידעו מה מעשהו אז, שכרו התלמידים בחור עני שיטמין עצמו תחת המטה בחדרו של רבם המהרש"א לראות מה עושה שם, כשנכנס המהרש"א לחדרו והתחיל בעבודתו, התחילו עיניו של התלמיד לכהות עד שלא הי' יכול לראות עד שהי' קרוב ח"ו להתעוור, יצא הבחור ממקומו והתודה לפני רבו על מעשהו, ובירכו שיתרפא (מ"מגילת יוחסין" לבעל ישמח משה), גם הי' ראש המדברים ב"ועד ארבע ארצות" והשתתף בישיבותיו, ותיקן הרבה תקנות לחיזוק היהדות, ודבריו נתקבלו בכבוד בעיני חכמי דורו, הגאון רבי יואל סירקיש זצ"ל הב"ח פונה אל ראשי "ועד ארבע ארצות" בלובלין וכותב: הנה עמכם גדול הדור... להמתיק סוד ועצה עמו..., מלבד גאונותו הי' המהרש"א מפורסם בצדקתו ובטוב לבו, על משקוף ביתו הי' חרות הפסוק (איוב לא) "בחוץ ילין גר דלתי לארח אפתח", ואמרו עליו שבמשך כל השנים שהי' רב באוסטרואה לא הי' בכל העיר יהודי רעב לחם.

צדיק מצרה נחלץ

בשקדנותו הרבה למד המהרש"א יומם ולילה, וכדי שלא ירדם בלילה תוך כדי לימוד, גדל המהרש"א את שערות ראשו, וקשרם בתקרת ביתו, כך הי' מנהגו כל לילה ולא הוציא לילה אחד בלי לימוד התורה, חוץ מלילה אחד שלא למד זה הי' בליל "ניטול", שאז הי' נוהג לחשב את הכנסותיו למען דעת כמה עליו להפריש מעשר לעניים, והנה הי' איש אחד קל דעת מתושבי אוסטרואה, שנשא בלבו טינא בלבו על המהרש"א, הלך והלשין עליו בפני המלכות, שהוא מחתך ומגדף את הנוצרי, כהוכחה לדבריו הביא את מנהגו של המהרש"א שלא לומד תורה בליל "ניטל" באשר אוירתו של לילה זה טמאה היא, המהרש"א שלא ידע מכלום ישב כמנהגו באותו לילה וערך חשבונותיו, והנה לפתע נופל ספר מתוך הארון הספרים על הארץ, המהרש"א מיהר לקום והרים את הספר והחזירו למקומו, אולם כעבור כמה דקות נפל ספר אחר ממקומו, המהרש"א הרים שנית את הספר, כך הי' כמה פעמים, עד שחשב המהרש"א הלא דבר היא וכשנפל עוד פעם הספר נטל את הספר ופתח כדי לעיין בו, באותו רגע נפרצה הדלת ושוטרי העיר פרצו את הדלת בלוית המסור, כשראו את המהרש"א עם ספר בידו, חזרו לעקבותיהם ועצת הרשע נאפר.

ובא השמש

נפטר במוצאי שבת קודש ה' כסלו שנת שצ"ב, והוטמן למחרתו ביום א' בבית החיים באוסטראה, וזה אשר חרות על מצבת קבורתו: פה נטמן ונאסף איש תנא דמלכי, הוא נגר ובר נגר, מופת הדור, הצניף הטהור, הרב המופלג בחכמה בענוה וביראה, ושמעו יצא ממזרח שמש עד מבואו, האיר כל חכמי ישראל, בחיבורו הגדול שחידש בפלפולו ובחריפתו, על גמרא פירש רש"י ותוספות, הגאון נ"י פ"ה מוהר"ר שמואל אליעזר במוהר"ר יהודה הלוי זצלה"ה, ונתבקש בישיבה של מעלה, ומת במיתת נשיקה, ועלה לשמים והיתה מנוחתו כבוד במוצאי מנוחה, ונאסף ביום א' ה' ימים לחודש כסלו, בשנת שצ"ב לפ"ק, תנצב"ה. השאיר אחריו דורות ישרים ומבורכים בנין וחתנין רבנן, מרן רבינו בעל ישמח משה הי' נו"ו אליו, כמו שמעיד על זה בספרו כמה וכמה פעמים, ויחסו אליו היא עד להפליא כשמזכירו, ראה מה שכותב בפרשת ואתחנן ובאמת ראויין הדברים למי שאמרם דאף דאצלינו הוא נדמה לדבר פשוט, היינו כיון שכבר הורינו זקיננו דבר זה, אבל הממציא הראשון דברי זה ודאי כחכם יתקרי, ולפעמים מיישב דבריו עפ"י יסודות של כתבי האריז"ל וז"ל: (שם) נשאלתי לפרש דברי זקיני הגאון החסיד מהרש"א זצוק"ל... והשבתי שיש בזה דבר עמוק שלא רצה לומר במ"ק כמו שהזהיר האריז"ל... לכן המציא זקיני דבר חכמה עמוקה... והבן כי הוא פלא גדול בס"ד, ובריש דברים כותב: ונראה שלכל זה כיוון זקיני מהרש"א... ואל תתמה כי זה דרכו במקום שלכאורה דבריו מובנים כפשוטם, כיוון לדברים רחוקים ועמוקים (מגילת יוחסין), בספר "צדיק כתמר" מביא בשם מרן הקדושת יום טוב זי"ע שדרכו של מרן בעל ישמח משה לרקד כל כך בשמחת תורה בעת הקפות, מקובל הוא מזקניו הרמ"א והמהרש"א, שהי' דרכם לרקוד בש"ת עם הס"ת עד אפיסת הכוחות.

מורשתו הרוחנית

מורשתו הרוחנית היא בלתי שום ספק ספר "חידושי הלכות" ו"חידושי אגדות" המפורסמים בישראל, שנספח כמעט לכל מהדורות התלמוד, ב"חידושי הלכות" הוא מפרש ומסביר את דברי התלמוד בעמקות ובחריפות יתירה, ואמנם לשונו קצרה מאד – כמו שכתוב בעצמו בהקדמתו "שמאהבת הקיצור לא יאריך בדברים" – ופעמים גם יותר מדי, עד שקשה להבין את כוונתו, ברוב המקומות הוא מסיים "ודוק" או "ק"ל" או"פ שבאמת אינו קל כל כך, והאחרונים מתייגעים להבין את דבריו, וב"חידושי האגדות" מפרש את האגדות התמוהות בתלמוד.

בס' שארית ישראל (שער הזמנים דף ר ע"ב) מובא שהבעל שם טוב הק' אמר שכל החיבורים שהיו עד המהרש"א ועד בכלל היו ברוה"ק, וכיון שהוא ברוה"ק הוא תורה עצמה, והיינו שרק הגילוי הוא ע"י רוה"ק אבל כיון שנתגלה נעשה תורה באמת, תורה בעצם גבוה מרוה"ק. עוד מובא שם (שער ההתקשרות דף ה' ע"ב) מובא שהבעל שם טוב הק' זי"ע שיבח את המהרש"א ז"ל למאד בגודל צדקתו עד שאמר שאם היו העולם יודעים מזה היו לוחכים העפר שעל קברו.

בס' נפלאים מעשיך (עמוד רפ"ד) מובא כי לאחר שהגאון המהרש"א זצ"ל הוציא את חיבורו לאור עולם, קיבל על עצמו לילך בגלות, פעם אחת הגיע לעיר אחת בליל שישי בשעה מאוחרת ונכנס לביהמ"ד, וישבו שם שני אברכים ועסקו בתורה, ואף שהבחינו באורח שנטה ללון אמנם לא היה להם שום השגה מי הוא האיש הלזה, והאברכים נתקשו אז באיזה תוס' במס' ביצה ולא עלתה בידם. נענה א' מהם ואמר, הלא כעת יצא לאור חיבור חדש על הש"ס הלא הוא חידושי המהרש"א, הבה נראה אם הוא מבאר את דברי התוס' הללו, והתחילו לעיין בדברי המהרש"א, ולאחר פרק זמן שעיינו בו ולא הבינו את דבריו, סגרו את ספר המהרש"א, וכשראה המהרש"א כי הם מתקשים מאוד באיזה ענין הלך ושאל להם במה הם עוסקים, ענו לו כי המה מתייגעים להבין איזה ענין בהחיבור החדש שיצא כעת לאור הלא הוא ספר המהרש"א, אך לא הצליחו לירד לסוף דעתו, התחיל המהרש"א ז"ל להסביר להם בטוב טעם ודעת דברי המהרש"א על בוריו עד שנתברר להם הכל בקילורין לעינים. שוב שאל להם המהרש"א למה סגרו תיכף את החיבור ולא עיינו בו כל צרכו, ענה לו א' מהאברכים כי ראשו בל עמו כי עדיין אין לו בשר קמח לשבת ואין לו היכולת להתייגע ולעיין כל צרכו כעת בדברי החיבור החדש, נענה המהרש"א ואמר, וכי נדמה לכם כי להמחבר של החיבור הזה בשעה את ספרו היה לו די סיפוקו, 'צי ער האט יא געהאט דעמלטס מעהל און פלייש אויף שבת'.

גדולי הדורות העריצו מאד חיבורו ואמרו עליו גדולות ונצורות, ונצטט כמה מהם.

וז"ל "ראש יוסף" (פסחים כז): זה ימים לא כביר נדפס ס' מ"ע ותמה על מהרש"א ז"ל כדרכו, וכנראה שלא טרח לעיין בדברי מהרש"א ז"ל להבינם על בורים, ותמה אני שרב גדול כמוהו איך שלא שת לבו לעיין במהרש"א ז"ל "אשר כל דבריו ברוה"ק נאמרו", ומי יתן וכל חכמי ישראל בזמנינו יבינו דבריו הקדושים וטוב להם וכו', ואיך לא ירא לכתוב על מהרש"א שטעה, וכל דבריו מים חיים מן המקדש עכ"ל.

חי' הלכות (להג"ר יואל ב"ר משה גד זצ"ל נכד הט"ז) דברי מאוה"ג ומאור עינינו בהלכה מרא דשמעתתא הגאון מהרש"א ז"ל אשר בדק כל חורין וסדקין ויורד לעומק וצלל במים אדירים והעלה מרגניתא דלית בה טימא ולא הניח כל סדק ובדק אשר לא תיקן וכל דבריו מיוסדים על אדני השכל ויסודות חזקים "וכל רוחות שבעולם לא יזיזנו ממקומו" ואיך יערב לבו לגשת לסתור או לחלוק בשום דבר מדבריו "וכל החולק עליו כחולק על השכינה", עכ"ל.

הגאון ר' יונה לאנדסאפער זצ"ל (בעמח"ס שו"ת מעיל צדקה, כנפי יונה, מאורי אור, הי' גאון עצום ומקובל נורא איש אלקים קדוש) בצוואתו וז"ל: ...ויעמיד ג"כ בדקדוק רב על פי' מהרש"א ופירושו לבד יוכל להאר עיני האדם בתורה כל זמן שמאריך בה לעמוד על עומק ההלכה כי כל דבריו הם בקיצור מופלג ובעומק לאמיתות לשונו עט סופר מהיר ורוח אלקים דיבר בו "כי מבלעדי רוה"ק א"א שיעשה אדם ספר כדומה לזה", עכ"ל.

חזון אי"ש (קובץ אגרת מכתב א') לא אמנע להעיר כי בלבי אשר לא יפה עשׂ הדור האחרון אשר עזבו לימוד ס' מהרש"א ז"ל אשר

מתנה טובה נתנה לישראל לזכות בו הדורות הבאים אחריו, להרגיל את הלומדים בהתעמלות התורה אשר אך העמל הוא העבודה המעולה ואשר עליהם כיונו חז"ל בהפלגת התורה על לומדיה, והמהפך את הגשם לרוח והגוף לנפש, והנכנס ברמ"ח אברים של אדם לזככם ולעדנם לקיום חיי התורה, והס' הק' הזה הוא מלא התעמלות בדברים מוכרעים ועמוקים, ומרגל את האדם בעיון נכון ועמוק, גם מועיל הדבר מאד לזיכרון כל סוגיה לפרטיה ודור שלפנינו החזיקו מאד בס' הזה, והגרע"א לא הניח דבר מספרו, "ומיום שעזבוהו אבדו את ידיעת הפשט כלו"... עכ"ל.

ח' כסלו

הגה"ק רבי אהרן מטשערנאביל זי"ע

ואלה תולדות

נולד בשנת תקמ"ד לאביו הרה"ק המגיד ר' מרדכי מטשערנאביל ולאמו הרבנית חי' שרה בתו של הרה"ק ר' אהרן הגדול מקארלין זי"ע, כשנכנס לבריתו של אברהם אבינו נתכבד זקינו הגדול המאור עינים זי"ע בסנדקאות, ונקרא שמו בישראל "אהרן" ע"ש זקינו אבי אמו הרה"ק ר' אהרן הגדול מקארלין זי"ע, וזקינו הק' זי"ע בירך אותו: "ער זאל דערלעבן משיח צדקינו".

כן זכה להתגדל על ברכי זקינו הגדול וספג ממנו הרבה תורה קדושה וחכמה, כן זכה וזקינו הק' הניח לו תפילין ביום הבר מצוה.

להגיד שבחו של אהר"ן

הנה כי כן ידוע כי המאור עינים אמר עליו דברים נשגבים ונפלאים במשך השנים שנתגדל אצלו, בעודו נער כבן י"ב או י"ג שנה, והיה חשוב אצלו מאוד על אף גילו הצעיר.

אביו המגיד הק' ג"כ העריצו מאוד ואמר פעם: "יש לי שמונה בנים, שבעה הם כנגד שבעת קני המנורה, ואחד הוא "אהרן" שעומד ומדליק את הנרות", כמו כן כותב אליו תוארים גדולים: "הרב הגדול במנין, אשר אין דורו דור יתום, ולא דור אלמן, מזה בן מזה, חכם הכולל, כבוד הישראל מוה"ר ר' אהרן".

אחיו הרה"ק מטשערקאס זי"ע אמר פעם: "אויף מיין ברודער אהרן זענען מלאכים ושרפים נישט געווען קיין מבין".

כמו"כ כותב עליו אחיו הרה"ק המגיד מטריסק זי"ע: "אל כבוד אחי הרב הגדול, רבי קשישא ורב חנינא ורב חסדא, מר מרנן, ורב רבנן מבטן מקודש, אחריו כל העם עונים עליו אומרים ברוך וקדוש, זקוקין דנורא ובעורין דאשא אמריה דפומיה, איש חי רב פעלים וקבציאל מו"ה ר' אהרן שליט"א".

האיש מקדש

בצעירותו לקחו לחתן לבתו הרה"ק ר' גדליהו מליניץ זי"ע בעל ה"תשואות חן", אח"כ בזיווג שני נשא את בתו של הרה"ק ר' צבי מקאריסטשוב זי"ע (חתנו של הרה"ק ר' אהרן מטשוב בן הרה"ק ר' צבי בן הבעש"ט זי"ע) בן הרה"ק ר' אברהם מקאריסטשוב חתנו של זקינו של המאור עינים.

ושנא את הרבנות

אחרי נישואיו נשאר סמוך על שולחן אביו והמשיך בעבודתו הק' על מי מנוחות, אביו הפציר בו מאוד שיקבל את עול ההנהגה עליו, אך הרה"ק ר' אהרן בענוותנותו מיאן לקבל זאת עליו, עד שפע"א אמר לו אביו הנה אני מטופל בבני בית מרובים וקשה עלי לכלכל אותך, עד מתי תהי' מוטל עלי, ומתי תעשה גם אתה לביתך, הלא גם אתה תוכל לנסוע ולדלג על הערים ולקבל פתקאות ותוכל להתפרנס מעצמך, אך הוא בשלו אינו מוכן לעזוב את בית אביו, ויהי ביום ה' שלח לו אביו וקרא אותו לפניו, ונתן צו ופקודה לעזוב תיכף את העיר, ולא יניח אותו להיות על שב"ק בביתו, כמו"כ הוציא פקודה בכל העיר אשר שום אדם לא יכניס אותו הביתה, וגזר עליו בגזירת כיבוד אב לקבל עליו את עול הרבנות, ובלית ברירה הוכרח לנסוע מטשערנאביל, ונסע על שב"ק לעיר מעזיבוז הקרובה, אצל הרה"ק ר' ברוך ממעזיבוז זי"ע אשר התגורר שם, ולא גילה לאיש מי הוא ומה מעשהו, בשעת עריכת השולחן בליל שב"ק ישב בקצה השולחן בין שאר האנשים, וכאשר נכנס הרה"ק ר' ברוכ'ל לעריכת שולחנו הטהור פנה אליו ואמר: "ליטוואק ליטוואק קום אהער" ואמר לו: "יונגערמאן בי אונז באהאלט מען זיך נישט, זאגט ווער איהר זענט", ולא היה יכול להתחמק וגילה שהוא בנו של הרה"ק המגיד מטשערנאביל זי"ע, כששמע זאת הרה"ק ר' ברוכ'ל הושיבו ראשון בראש השולחן, וקירבו וחיבבו מאוד במשך כל השבת, במוצש"ק קרא לו הרה"ק ר' ברוכ'ל אליו, ונכנס לחדרו והוציא משם ונתן לו במתנה מלבוש לבן שהי' האיצטלא של צדיקים בעת ההיא, ורמז לו בזה שהגיע העת שיתחיל בעצמו להנהיג עדת חסידים.

על כס ההנהגה

ואכן מני אז הרבה בנסיעותיו הק' בעיירות הרבה, ומסופר שפע"א כשנסע מעיר לעיר לומר מגידות הגיע לעיר אחד מלא מתנגדים, ובליל שב"ק נגש לפני העמוד בלי נטילת רשות והתחיל הודו במנחה ערש"ק ואח"כ קבלת שבת בקול גדול, והרב שהי' ג"כ מתנגד חרה הדבר עד מאד, אחר התפילה אמר הרב שנראה אם ת"ח הוא נמחול לו ואם לאו יקיים פסק ויקבל עונש, ושלח הרב שני אברכים לשאול אותו פשט באיזה תוס' קשה, וכשבאו האברכים לפני הרה"ק ר' אהרן אמר להם כי עכשיו עייף מן הדרך ואינו יכול לומר להם עכשיו, רק יבואו מחר בבוקר ואז יאמר להם, וכשבאו בבוקר אמר להם פשט נפלא שערב להם מאד, ומיד הלכו לבית הרב לומר לו הפשט, וכשבאו לבית הרב שכחו הפשט, התיישב הרב שילך בעצמו לשאול אותו הפשט, וכשהגיע אליו אמר לו ר"א כי אינו יכול ללמוד, רק היות והוא נוסע לומר מגידות, יכול להיות חילול השם ח"ו אם ישאלו לו תוס' ולא ידע, אז הטרחתי את בעל התוס' שיאמר לי הפשט, אבל אם אתם רוצים לידע הפשט תיגעו עצמכם בתורה אז תדע הפשט.

עם פטירת אביו הק' ביום כ' אייר שנת תקצ"ו לפ"ק החלו שמונת בניו הק' להנהיג בערים שונים, אך את כס ההנהגה המשיך הרה"ק ר' אהרן מטשערנאביל בדרכו המיוחדת.

מרא דארעא דישראל

הוא הי' נשיא של מעות ארץ ישראל במדינת אוקריינא, ועשה הרבה כדי לחזק ישוב ארץ ישראל, וידוע שהרה"ק מהרי"ד מבעלז אמר עליו שהוא "מרא דארעא דישראל" כי הוא שולח שקי זהב לארץ הקדש. ויסופר שכשהרה"ק ר' דוד מלובין זי"ע (תלמידו של הבת עין זי"ע) רצה לעלות לארץ הקודש נסע להימלך עם הרה"ק ר' יצחק מסקווירא ולא הסכים עמו שיסע, אבל אמר לו: הלא אחי הגדול הרה"ק ר' אהרן מטשערנאביל הוא "מרא דארעא דישראל" לך והמלך בדעתו.

ואהר"ן מה הוא

פע"א אמר הרה"ק ר' יוחנן מראחמסטיווקא אחיו של הרה"ק ר"א שכשנסתלק אביו הרה"ק חלקו האחים הקדושים ביניהם מדרגותיו של אביהם וכשהוא רצה לקחת איזה מדה כבר לא הי' כלום, ורצה לקחת את הכלום "איך בין גאר נישט" אבל אחיו הרה"ק ר' אהרן כבר תפס זאת.

אחד מחסידי הרה"ק מריז'ין זי"ע הי' אצלו וכשברכו לשלום, אמר לו אמור לרבך שאני רבי יותר גדול ממנו, וכשראה תמיהתו של החסיד אמר לו בענוות חן: פע"א נפגשנו שניט וכל אחד בירך את השני שיהי' "א ערליכער איד" והברכה שלי נתקיימה והראיה כי רבך ערליכער איד ואילו ברכתו לא נתקיימה כי תסתכל איך אני נראה.

בר"ה הי' פ"א קהל גדול אצלו עד כ"כ שעמדו אנשים על הגג שהי' שם חלונות לביהמ"ד, וכשנכנס לביהמ"ד אמר כתיב עלה אלוקים בתרועה ה' בקול שופר, והפירוש הוא "עלה אלקים" היינו כשרוצים להעלות ולסלק מאתנו את מדת הדין אז אפשר לעשות את זה "בתרועה" ע"י שבירת הלב וציבראכנקייט, "ה"" לגרום לסלק ח"י מדת הרחמים "בקול שופר" היינו ע"י גאוה והתנשאות, דע"ז מסלקים ח"י את מדת הרחמים, והי' כ"כ התעוררות ובכיה גדולה אצל הקהל עד שאלה שעמדו למטה בתוך ביהמ"ד הי' נדמה להם שיורד גשם מרוב דמעות הבכיה של אלו שעמדו למעלה.

לשומר אוהביו בדין

פ"א בא אליו קויטל מחסיד אחד הזקוק לרחמי שמים מרובים, וצוה להשיב ברכת רפואה, והחסידים שהיו אצל החולה בשעה שנתקבל ברכת הרפואה של הצדיק, הבינו מדברי הצדיק שכבר נגמר דינו רח"ל, ונתקבצו סביב למטתו של החולה, וכשהגיע סמוך ליציאת נשמתו, נתעורר פתאום החולה בבהלה ובבכי, וסיפר להעומדים שם, אשר בא אליו מלאך אחד ובידו אחת תפוח של זהב וקבוע בו כל מיני מרגליות טובות, ובידו השני הי' עבודה זרה, ואמר לו אם ישתחוה לע"ז יתן לו התפוח ויבריא, וכ"כ הי' פיתויו שכמעט שנתפתה אליו, ופתאום בא אליו רבו הקדוש מטשערנאביל, וצעק בקול גדול על המלאך למה הוא מפתה אותו וא"ל שאין לו רשות לפתות אותו, וכשגמר לספר הדבר יצא נשמתו של החסיד, ונסעה אמו של אותו חסיד להרה"ק מטשערנאביל וסיפרה לו כל הסיפור, אמר הרה"ק בוודאי בוודאי אין אני מניח ח"ו את אנשיי עד שאתקן אותם בתיקון הראוי להם, ופירש בזה מה שארז"ל באבות הולך ואינו עושה שכר הליכה בידו, כי ה"הולך" אצל הצדיק ו"אינו עושה", שאינו מרגיש שם שום תכלית כי לא כל אחד זוכה להרגיש, "שכר הליכה" אז מה השכר הליכה שלו "בידו" שמוסרין אותו בידו של הצדיק והוא מחויב לעשות לו טובה.

דרכו הי' לעשות הרבה המתקת דינים, ויש הרבה "שארפע לשונות" שאמר בשביל זה, פעם אחד אמר ליהודי אחד שיהי' לו "א שווארץ יאר" והיהודי ההוא נבהל מאד, והסביר לו שנתכוין לומר שה"שווארץ" יאיר לו (לשון נופל על לשון יאיר אמר בלשון יאר) אלא שאמר לו באופן כזה כדי להמתיק הדינים מעליו, פעם אחד אמר ש"טשערנאביל" בשפת רוסי"ש פירושו שחור לבן, טשערנ"א פירושו שחור, וביי"ל פירושו לבן, שממתקין את הדינים משחור ללבן.

פ"א כשנסע מעיר לעיר לומר מגידות הגיע לעיר אחד מלא מתנגדים, ובליל שב"ק נגש לפני העמוד בלי נטילת רשות והתחיל הודו במנחה עש"ק ואח"כ קבלת שבת בקול גדול, והרב שהי' ג"כ מתנגד חרה הדבר עד מאד, אחר התפילה אמר הרב שנראה אם ת"ח הוא נמחול לו ואם לאו יקיים פסק ויקבל עונש, ושלח הרב שני אברכים לשאול אותו פשט באיזה תוס' קשה, וכשבאו האברכים לפני הרה"ק ר' אהרן אמר להם כי עכשיו עייף מן הדרך ואינו יכול לומר להם עכשיו, רק יבואו מחר בבוקר ואז יאמר להם, וכשבאו בבוקר אמר להם פשט נפלא שערב להם מאד, ומיד הלכו לבית הרב לומר לו הפשט, וכשבאו לבית הרב שכחו הפשט, התיישב הרב שילך בעצמו לשאול אותו הפשט, וכשהגיע אליו אמר לו ר"א כי אינו יכול ללמוד, רק היות והוא נוסע לומר מגידות, יכול להיות חילול השם ח"ו אם ישאלו לו תוס' ולא ידע, אז הטרחתי את בעל התוס' שיאמר לי הפשט, אבל אם אתם רוצים לידע הפשט תייגעו עצמכם בתורה אז תדעו הפשט.

פ"א בא אליו אשה בבכיה שהיות שהשיאה את בתה לאלמן מק"ק טשארניגאוו, ובכל לילה באה אשת האלמן הנפטרת, וחונקת לבתה, השיב לה שתסיר דמיון הזה מלבה, אמנם האשה אמרה שאינה יוצאה מכאן עד שיתן תרופה לבתה, ענה לה ומה אעשה כי מרחק רב יש מפה לטשארניגאוו, ענתה האשה יש לי אמונה שהרבי יכול לפעול ממרחק כמו מקרוב, ומיד צוה הרה"ק ר"א לקרוא לאיש הממונה על הקברות דק"ק טשערנאביל, וצוה לו שילך לבית החיים ויאמר תדעו שאהרן בן חיה שרה צוה לכם שתתראו עם המתים דק"ק טשארניגאוו ותאמרו להם שפלונית בת פלונית לא יהי' לה עסק עם האשה פלונית, ובאם לאו גוזר אהרן בן חיה שרה שישליכו אותה חוץ למחיצתה.

פועל ישועות

פ"א שררה מחלת החולי-רע בכמה גלילות, ובאו אליו שהוא יבקש רחמים שהמחלה תסור, וזה הי' בפרשת ראה, בליל שבת קודש בשעת הסעודה פתח ואמר ה"אור החיים" אומר כי משה רבינו אמר לבנ"י ראה אנכי תסתכלו עלי וינתן לכם ברכה, אני איני יכול לומר כן אבל אני אומר כתיב והקללה אם לא ישמעו אל מצות ד', דהיינו "והקללה אם לא", כשאתה רבש"ע,

לא תתן להם קללה, אני ערב לך ש"ישמעו אל מצות ד'", דהנה כבר נתתה קללה מה יצא מזה יש הרבה חולים שמוכרחים לאכול בשר ב"תשעת הימים", ובת"ב לא צמו, נמצא שהרבה מצות לא מקיימין אם יש קללה, אז בגלל זה אני אומר והקללה אם לא שאם לא יהי' קללה אז ישמעו אל מצות ד'.

אחרית ימיו

כאמור בירכו זקינו הק' בעת היכנסו בבריתו של אאע"ה באריכות ימים ושיזכה לקבל פני המשיח, ואכן ראו אצלו בחוש כי ברכת צדיק עשתה רושם וכשהגיע לגבורות התחיל לחזור לימי נעוריו והתחיל לצמוח לו שינים חדשים, אמנם בערוב ימיו שלח במיוחד מנין חסידים וביקשם שילכו אל ציונו של זקינו הק' לומר לו שברכתו אינה לרצון לו, כי אינו יכול יותר לסבול את הגלות המר ואת אויר העוה"ז, וחז"ל אמרו האומר אי אפשי בתקנת חכמים כגון זו שומעין לו, לכן גם אני אי אפשי בברכה זו.

עוד יסופר שבשנתו האחרונה לחייו התנבא ואמר שבזאת השנה יבוא משיח, והדברים גרמו להתרגשות גדול בקהל החסידים, עד שהגיע הדברים לאזני אחיו הרה"ק ר' אברהם מטריסק זי"ע אמר להחסידים שלא יקבלו את הדברים כפשוטם, שיתכן שקרב יומו של המגיד הק' דהיינו שכבר השלים את יעודו עלי אדמות, ומאחר שכידוע יש לכל צדיק את חלקו בביאת המשיח, והמגיד הק' כבר השלים חלקו, לכן רואה הוא בעיני רוחו את משיח מתקרב ובא, ואמנם כך הוה דבאותה שנה נסתלק הרה"ק לעולם שכולו טוב.

(אגב ראוי לציין דבר פלא שכעבור טו"ב שנים לפני שהרה"ק מטריסק זי"ע בעצמו נסתלק, אמר ג"כ לחסידיו כי בזאת השנה יבא משיח ולבסוף בשנת תרמ"ט גוע ויאסף אל עמיו).

סמוך להסתלקותו התקבצו קהל רב מאוד לקבל את ברכתו הק', ומפאת האנשים הרבים לא נתנו לכתוב כל אחד ואחד את בקשתו, רק כל אחד רשם את שמו כדי לעלות על זכרונו הק' והטהור, ובתוכם היה גם איש אחד חשוך בנים, וגם הוא לא כתב בקשתו, והשיב הרה"ק ברוח קדשו: מדוע לא הזכרת הבקשה לזרע של קיימא, וציוה לכתוב, ותיכף ומיד אחר כתיבתו, נענה ואמר: "במה יזכה נער" – במה יזכה האדם להוליד נער, "את ארחו" אם יקח לו על כל שבתות השנה אורח לשבת.

בנו הגדול הרה"ק ר' מנחם נחום זי"ע נסתלק בחייו ביום שב"ק פר' משפטים שבת שקלים כ"ז שבט תרל"א לפ"ק, אודות הסתלקותו מסופר שבשנתו האחרונה ביום שמחת תורה נפל הכתר תורה, כשראה זאת הרה"ק ר' אהרן מטשערנאביל זי"ע מיד גנוחי גנח, ואמר: "אוי, דער כתר תורה איז איהם אוועק" (ידוע שהי' קורא לבנו רמ"נ "מיין כתר תורה" מחמת גדלותו בתורה), כשנפטר בנו לא רצו המקורבים לספר לו כי חששו על בריאותו, וכשהי' חולה היו רגילים להזכיר אותו לפני אביו הק', וכשנסתלק באותה שב"ק הפסיקו להזכירו לפני אביו, אבל גם אביו לא שאל עליו, ואחרי מעריב אמר אביו אל הגבאי שיכין לו את מנעליו של תשעה באב.

בשעת הלוי' עמד הרה"ק ר' אהרן בחוץ וציוה להעביר את המיטה על פניו, וכשעברו עם המיטה אמר: "אני לא רואה אותו", והביאו אותו בחזרה ועברו לפניו, ואמר עוד הפעם כנ"ל שהוא לא רואה אותו, ורק אחרי שהעבירו אותו בפעם השלישית אמר: "כעת אני רואה אותו", והספידוהו תמרורים וסיים בפסוק: "הנה אנוכי שולח מלאך לפניו לשמרך בדרך ולהביאך אל המקום אשר הכינותי" (שמות כ"ג ב'), ונשאר עומד שם ולא יצא לבית החיים מפאת חולשותו, ועשו הגבאים סימן ביניהם שבשעת סתימת הגולל יזרקו לפיד אש למעלה, לסימן שהרה"ק ישב שבעה.

כשנשאר הרה"ק בבית נשארו עמו כמה עניים קבצנים לשמור עליו כי כל העיר הלכו להלויה וכאמור עשו איזה סימן אחר סתימת הגולל דהיינו שירו אש ברובה וכששמעו הקול ידעו שהרה"ק צריך לישב לארץ, כשרצה הרה"ק להתיישב על הארץ ניגש אליו אחד מן הקבצנים ואמר כי הוא לא נותן להרה"ק לישב על הארץ, כי הרי רבי הוא ענין של מלך, ומלך אינו צריך לישב, כששמע הרה"ק את דברי העני הקבצן שנאמרו באמת ובתמימות, אמר לו: "דו האסט מיך געוואלט מקים זיין מעפר, זאל דער אייבישטער דיך מקים זיין מעפר דל", וכך הוה, שמיד אחר כך עלה מעלה מעלה ונעשה גביר גדול.

ועוד בטרם השלים השנה ראו והבינו את נבואתו שהתנבא בהספד בנו באמרו: "הנה אנוכי שולח מלאך לפניו" והוא נסתלק ביום ח' כסלו שנת תרל"ב לפ"ק, ומנוחתו כבוד בטשערנאביל סמוך לציונו של זקינו הק'

יסופר, שחסיד אחד מטשערנאביל בא לסקווירא, ושאל אותו הרה"ק ר' יצחק מסקווירא זי"ע אם אחיו הרה"ק ר' אהרן זי"ע מניח תפילין בכל יום, והשיב לו האיש כי זה כבר יום יומיים שאי אפשר לו להניח תפילין ועל זה הצטער מאוד, ואמר לו הרה"ק: כי ידוע שאין הקב"ה נוטל נשמתו של הצדיק מבלי הסכמתו, ולכן כל זמן שהצדיק יכול עוד להתפלל ולהניח תפילין אין ברצונו לילך מעוה"ז, רק באם אין בידו עוד להניח תפילין אז אין לו שום צורך וחשק לחיות בעוה"ז, ומסכים תיכף ללכת לעולם העליון, וכן היה שבאותו יום בא הידועה המעציבה על פטירתו של הרה"ק מטשערנאביל זי"ע.

נכדו הרה"ק ר' ישכר דוב מבעלזא זי"ע היה בטשערנאביל בשעת הלויה, אך לא רצה להשתתף בהלויה היות ופג לבו מלהאמין לכך, ורק כששמע שכבר רוצים להניח את גופו הטהור בקבר מיד בא בריצה לשם, לפני סתימת הגולל קפץ הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע לתוך הקבר וגילה פניו הק' והסתכל בצורתו הק', אח"כ אמר: "כשעמדתי על יד הקבר והתבוננתי שלא אראה אותו עוד רציתי לראותו עוד פעם, וגם רציתי לראות איך שהוא נראה עתה". כשסיפר הרה"ק מאוסטילא זי"ע את הסיפור הזה ששמע מחותנו הק', הוסיף ואמר: "זה פלא מחמי שהיה אז צעיר כבן עשרים בערך, שהיו לו כבר אז השגות גדולות כאלה".

ידוע ומפורסם הדבר כי בחודש אשר בו נסתלק הרה"ק זי"ע לא נראתה הלבנה כלל עד שלא יכלו לעשות קידוש לבנה.

© TheCompassCrew.com

לרגל אשר צדק לפניו יהלך וישם לדרכו לעשות את השבת – שב"ק זו לס' "אלה תולדות" תשפ"ב

בעיר אבותיו הק' - ק"ק סיגוט יצ"ו

יחד עם פמלייתו הנכבדה יוצ"ח הרבנים הגאוה"צ שליט"א
וסגל חבורה קרואי מועד נדיבים החשובים בוני הבית שיחיו

ל"חנוכת הבית" והתחדשות ה'שוהל-הויף'

בית חיינו, מקום שהתפללו בו רבותינו, מקור חוצבו
וערש מולדתו של קהל עדתינו, אשר ממנו יתד
וממנו פינה ממלכת סאטמאר האדירה

ישמח צדיק ותגל נפשו כאשר שבתו בשלום אל בית אביו לראות הבית הקדוש הוקם מחדש ביוזמתו ובשליחותו ברוב פאר והדר על מקום המזבח אשר עשו שם בראשונה, והבית הזה יהיה עליון לכל עובר ושב הבא לשפוך שיח על מקום מנוחת קדשם של רבותיה"ק זי"ע להיות לו מוכן על הדרכים כל הצרכים, ביהמ"ד ומקוה, סמוך ונראה לאוהל הק'

הוֹשַׁע נָא פִּנַּת יִקְרַת, צִיּוֹן הַמְצֻיֶּנֶת, קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים

קהליך עומדים לבקש רחמים מול פני הקודש, שליחא דציבורא עמוד צלותהן דישראל, קהל עדתנו אליו יסמוכו, מרובים צרכי עמך מחסורם ומשאלותם בל יוכלו לספרה, והי' על ל"ב אהר"ן ונשמע קולו בבואו אל הקודש, למקום אש להבת שלהבת, לעורר זכות אבות, ובטוחים אנו באלה בזכות הצדיקים הק' ובקדושתו של אהרן לברך את עמו ישראל, ולפעול ישועות ורפואות וכט"ס

גִּבְרֵי כֹחַ מְשָׁרְתָיו עֹשֵׂי רְצוֹנוֹ לִשְׁמֹעַ בְּקוֹל דְּבָרוֹ

ואחת היא ברכותינו בשם כל קהל עדתינו לכבוד הני שליחי קודש,
אנשי מעש ופועלי צדק, העסקנים הדגולים ראשונים לכל דבר בחצרות קדשינו

בנש"ק הרב **אשר ישעי' הלוי הורוויץ** הי"ו, יו"ר ה'שוהל-הויף'

ואתו עמו צוות העסקנים החשובים אנשי המעש

הרה"ח ר' **שלמה צבי עקשטיין** הי"ו (בר"ד)

הרה"ח ר' **שלום יצחק ווינבערגער** הי"ו

במקהלות עם נביע רננות בשבח ושירה, על אשר השליכו נפשם בעוז וגבורה, למלאות רצון צדיק ראש גולת פזורה, ועסקו בלי ליאות לנצח על מלאכת בית ה' מרישא עד גמירא, זכות רבותיה"ק שרפי מעלה תעמדו להם לזכות נצחי ולהצלחה ולשמירה

כעתירת וברכת בשם כל קהלה קדישא הדין רבבות תלמידים וחסידים זקנים עם נערים, ההולכים לאורו וחוסים בצל התמרים

קהל יטב לב ד'סאטמאר ומוסדותי'

וויליאמסבורג	קרית יואל	בארא פארק	מאנסי	מאנטריאל
לעיקוואוד	לינדען	לאנדאן	מאנטשעסטער	אנטווערפן
ירושלים	בני ברק	בית שמש	אלעד	מעלבוירן

כִּי מַלְאָכָיו יְצַוֶּה
לָךְ לִשְׁמָרְךָ
בְּכָל דְּרָכֶיךָ

וְאוֹרַח צַדִּיקִים כְּאוֹר
נֹגַהּ הוֹלֵךְ וְאוֹר עַד
נְכוֹן הַיּוֹם

חודש כסלו | הכנה לחנוכה

לקט אמרי קודש מפי צדיקי וקדושי עליון בגודל קדושת החגים וסגולתן

בהג"ה אשר ברש"י שבתנ"ך הישנים הנדפסים בשנת ת"ס המכונים על שם רש"י ישן על הפסוק אשר בירמיה (לו ו) "ביום צום" ושם (ט') "בחודש התשיעי קראו צום לפני ה', וביום צום זה ראש חודש כסלו והוא ירח תשיעי לירחים, וכל החטאים שאדם עובר מראש חודש ניסן עד חודש תשרי מוחלים לו ביום כיפורים כשעושה תשובה וכשלא עושה תשובה ממתינים לו (מיום כיפורים) [מהושענא רבא] עד ראש חודש כסלו שהוא ארבעים יום, נגד ארבעים יום של קבלת הלוחות והיא תשעה חדשים, ועל זה נאמר "הרה עמל".

(סוד מישרים מובא בליקוטי צבי)

◆◆◆

צדיקים אמרו על חודש כסלו – "כס לב", שהלב מכסכס [ס'שאקלט זיך נאך מיט בענקעניש] אחרי הימים הנוראים כשנזכרים מהעבודה של חודש תשרי ומכל המצוות, מרחשון הוא רק רחושי מרחשין שפתייהו, וכסלו הוא שהלב מכסכס, ולכן מתחיל עכשיו הלב לכסכס בהשתוקקות להיו"ט של חודש כסלו "דער לעכטיגער יום טוב פון חנוכה", ובדרך משל לאדם המהלך בדרך בחושך ורואה אור למרחוק נעשה שמחה בלבו, כן הוא כשמגיע ראש חודש כסלו רואים כבר האור של נרות חנוכה ונעשה שמחה בלב.

(אמרות קודש)

◆◆◆

במזל תשרי מאזנים דשוקלים עוונותיו לגיהנום, ומזל כסלו קשת שזורקין אותנו מן הגיהנום.

(ילקוט ראובני)

◆◆◆

פעם בראש חודש כסלו כשהקיץ הרה"ק המגיד מטשערנאביל זצוק"ל, אמר שהיה בעולם העליון וראה שם רעש גדול, ושאל מה היום מיומים, אמר לו שהיום ראש חודש כסלו הוא בחינת יוהכ"פ, והוא יום מחילה סליחה וכפרה לישראל, יען שחנוכה הוא הגמר, מתחילה ההארה כבר מתחילת החודש.

(גנזי ישראל)

הס"ק הר"מ מלעכאוויטש זי"ע אמר פעם אחת: "היתה זו חתונה גדולה שהתחילה בחמשה עשר באב ונמשכה עד ימי החנוכה".

(תורת אבות)

◆◆◆

במדרש על הפסוק הנותן בים דרך אלו ימים מאלול עד חנוכה, וכן הוא בירושלמי שבת פ"ב ה"ו. וכמו שסיפרו חסידי מרן הקדוש מצאנז זי"ע וכן סיפר פעם נכדו הרב הקדוש מציעשנוב זצ"ל בעשרת ימי תשובה בסעודת מצוה, שבאחד השנים עוד באמצע ימי חודש אלול נענה ואמר הגאון הקדוש מצאנז זי"ע בלשון קדשו: "הבה נמהר לנרות חנוכה".

(דברי צדיקים)

◆◆◆

חז"ל אומרים במשנה מחג ועד חנוכה מביא ואינו קורא, (ביכורים א ו) ולא אמרו עד כ"ה בכסלו, כדי לרמז בזה ששמחת החג מאירה עד לחנוכה.

(חידושי הרי"ם)

◆◆◆

בפסוק קל ה' ויאר לנו אסרו חג בעבותים וכו', הנה שם קל הוא חסד, כמ"ש חסד קל כל היום, וכששם הוי"ה מתמלא בחסדים אז ויאר לנו בא אור, וז"ש אל ה' כשמיחד קל עם הוי"ה ומתמלא חסדים אז ויאר לנו אסרו חג בעבותים עד קרנות המזבח פי' כי מצינו בספרים שהכתיבה בר"ה והחתימה ביוהכ"פ וגמר הדין בהו"ר, עכ"ז אף שיוצאין הפתקין הנגזרים אין להם כח להתקיים עד חנוכה אולי יתקן האדם מה שעיוות נמצא שקדושת החג נמשך עד חנוכה שאז רשות לקיים הפתקין לכך יש לו לאדם להמשיך ע"ע ולקשר קדושת החג סוכות עד חנוכה, וז"ש אסרו חג פי' קשרו החג בעבותים היינו חג הסוכות שלוקחין בו ענף עץ עבו"ת וקושרים הד' מינים בעבותים ולכן נקרא חג הסוכות חג בעבותים, תקשרו הקדושה מהחג הזה עד קרנות המזבח הוא חנוכה שאז היה חנוכת המזבח.

(זרע קודש)

~ נלקט מספר "מקראי קודש - לשבת" אוצר נפלא על עניני שבת ~

פני שבת נקבלה (ד)

מזמור שיר ליום השבת ◇ ביאור המזמור

מזמור שיר ליום השבת

לעמוד באמירת מזמור שיר ליום השבת

באמירת מזמור שיר ליום השבת עד אחר עניית ברכו צריך להיות מעומד, ופניו למערב, לקבל תוספת הרוח.

(חסד לאלפים - סי' רסח אות ב)

לומר "מזמור שיר ליום השבת" בעמידה

יאמר קבלת שבת בשמחה, ומזמור שיר ליום השבת קיבלתי שצריך לאומרו מעומד.

(מורה אצבע, להחיד"א - סי' ד אות קמא)

תימא על היושבים באמירתה

ויש לי תמיהא רבא על כמה אנשים חשובים מקושטא יע"א, דיושבים במזמור שיר ליום השבת, ואיך לא שלטו מאור עיניהם במהזורים שהדפיסו אזהרה זאת שיהיה מעומד, ויסודתו בהררי קודש.

(כף החיים, פאלאגי - סימן כח אות ד)

במזמור שיר ליום השבת שאנו אומרים תיקף בהכנסת השבת, והוא הנקרא קבלת שבת כידוע שמשעה שאומרין מזמור הזה אסור בעשיית שום מלאכה אף אם עוד היום גדול כמ"ש בש"ע (או"ח רסג ס"י).

(סדורו של שבת – ח"א שורש השני ענף א עלה ב)

כשעלה משה להר לקבל התורה, נתנו לו אלף חלקים של אור, שהוא סוד א' רבתי דאדם שת אנוש, וכשעשו ישראל העגל, נאבדו ממנו בעון ישראל, ואז נשאר לו חלק א' לבד מכל האלף חלקים, לכן א' דויקרא זעירא. אמנם משה לא חטא לשיאבדו ממנו, רק בעון ישראל היה זה, לכך הקב"ה משלים אותן אליו משל ישראל, והם הכתרים והאורות שהם עדיים של ישראל, שנתנצלו מהם בחורב, ונטלם משה אח"כ, להשלים מה שנחסר לו בעבורם. אמנם בכל ערב שבת בלילה, חוזר משה ומקבל האלף חלקים שאבד, ולוקחם בסוד תוספות שבת, ואז מחזיר הכתרים של ישראל להם, ומאלו הכתרים יורשים ישראל תוספות שבת בכל ער"ש, וז"ש ישמח משה, פי' – כי משה שמח במתנת חלקו, פי', כי ביום השבת נותנין לו במתנה, אותו חלק שניטל ממנו, והוא שמח במה שהוחזר לו, וביאור הדבר ישמח משה, פשיטא ששמח בו וכו'. ונחזור לענין, כי הלא בכל ערב שבת, מקבלין ישראל תוספות נשמה, מן אותו חלק שנטל משה. וזהו שתכוין במלת למשה, שבר"ת של מ'זמור ש'יר ל'יום ה'שבת. ותכוין שבשבת ראוי לשורר ולזמר, כי ניתן חלקו למשה בימי החול, ואז יורשין ממנו תוספות שבת של חלקנו.

(פרי עץ חיים - שער השבת פרק ח)

וראה אדם כחה של שבת אמר לא חנם ברך הב"ה וקדש את יום השבת התחיל משורר ומזמר ליום השבת ואמ' מזמור שיר ליום השבת יום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים טוב להודות לה' אמ' אדם הראשון ממני ילמדו כל הדורות שכל מי שהוא משורר ומזמר לשם עליון ומודה פשעיו בבית דין ועוזב ניצל מדינה של גיהנם שנ' טוב להודות לה' להגיד בבקר חסדך אמ' אדם הראשון כל באי העולם הזה שהוא דומה ללילה וכל באי העולם הבא שהוא דומה לבקר יגידו אמונתו וחסדו של הקב"ה שעשה עמי והצילני מדינה של גיהנם שנאמר להגיד בבקר חסדך ואמונתך בלילות כל עדות נאמנת לישראל בעשרה.

(פרקי דרבי אליעזר - פרק יח)

השבת נעשה סניגור לאדה"ר פתח ואמר מזמור

לאחר שחטא אדם הראשון בערב שבת, בא יום השבת, ונעשה סניגור לאדם הראשון, אמר לפניו: רבון העולמים בששת ימי המעשה לא נהרג אדם בעולם, ובי אתה מתחיל, זו הוא קדושתי, וזו הוא ברכתי, שנאמר (בראשית ב, ג) ויברך אלהים את יום השביעי ויקדש אותו, ובזכות יום השבת ניצל אדם מדינה של גיהנם, וראה אדם כחה של שבת, אמר, לא לחנם ברך הקדוש ברוך הוא וקדש את יום השבת, התחיל

משורר ומזמור ליום השבת, ואומר, מזמור שיר ליום השבת, שנאמר מזמור שיר ליום השבת, ר' ישמעאל אומר המזמור הזה אדם הראשון אמרו ונשכח בכל הדורות, עד שבא משה וחדשו שנאמר, מזמור שיר ליום השבת ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולם הבא, טוב להודות לה' אדם הראשון אמר, בי ילמדו כל הדורות שכל שיודה פשעיו ועוזב ניצול מדינה של גיהנם.

(פרקי דרבי אליעזר - פרק יט)

ויצא קין מלפני ה' מהיכן יצא רבי יודן בשם ר' איבו אמר הפשיל דברים לאחוריו ויצא כגונב דעת העליונה רבי ברכיה בשם רבי אלעזר ברבי שמעון אמר יצא כמפרים וכמרמה בבוראו רבי חמא בשם רבי חנינא בר רבי יצחק אמר יצא שמח היך מה דאת אמר (שמות ד) הנה הוא יוצא לקראתך וגו' פגע בו אדם הראשון א"ל מה נעשה בדינך א"ל עשיתי תשובה ונתפשרתי התחיל אדה"ר מטפח על פניו אמר כך היא כחה של תשובה ואני לא הייתי יודע מיד עמד אדה"ר ואמר (תהלים צב) מזמור שיר ליום השבת וגו' א"ר לוי המזמור הזה אדה"ר אמרו ונשתכח מדורו ובא משה וחדשו על שמו מזמור שיר ליום השבת טוב להודות לה' וגו'.

(מדרש רבה - בראשית פרשה כב פסקה יג)

כך הוא גדול כחה של תשובה פתח ואמר מזמור

אמר ליה אדה"ר לקין מה נעשה בדינך, אמר ליה עשיתי תשובה ונתפשרתי, כיון ששמע אדם הראשון כך התחיל טופח על פניו, אמר ליה כל כך היא כחה של תשובה ולא הייתי יודע, באותה שעה אמר אדם הראשון 'מזמור שיר ליום השבת'.

(ויקרא רבה - פרשה י ה)

עשה הקב"ה חנוכה של שמים וארץ והכל שמחים בה ואף אדם הראשון שש ושמח בשמחתה של שבת באותה שעה כשראה אדה"ר שבחה של שבת יקר ורבותה של שבת שמחתה וגדולתה של שבת שהכל היו שמחים בה והיא היתה תחלה וראש כל השמחות מיד פתחו פיהם ואמר מזמור שיר ליום השבת אמר הקב"ה לשבת אתה אומר מזמור ולי מזמור שאני אלוה השבת עד שעמדה השבת על רגליה ונפלה על פניה ואמרה טוב להודות לה' וכל סדרי בראשית השיבו ולזמר לשמך עליון.

(מדרש רבה, בתי מדרשות - חלק א אות טז)

מזמור שיר ליום השבת – שיר הזה ידבר מהשגחת ה' בעולמו, שהגם שנראה שהכל נוהג ע"פ הטבע מ"מ עין משכיל יראה בו השגחת ה', ויביט עונשי הרשעים וגמול הצדיקים, הגם שה' הסתיר השגחתו מעין ההמון למען יהיה מקום לבחירה, ויען שיום השבת הוא עדות על ההנהגה ההשגחיית ושהעולם לא נמסר אל הטבע והמקרה, כמו שבארתי במקומו, לכן נתיסד שיר זה ליום השבת.

(מלבי"ם - תהלים צב א)

שבת בשבתו

ענייני שבת קודש בפרשת השבוע

אף בזמן הזה השב"ק עצמה כפעולת הקרבנות בזמן שביהמ"ק קיים

וישבת עמו ימים אחדים. נ"ל הרמז על קדושת שבת **אשר בזכות השבת ישראל נגאלים** כמו שהמציא משרע"ה במצרים בעצתו אל פרעה כו' ונתן להם מנוחה הוא השבת כמבואר במדרש. **וכוונת משרע"ה היה כי בזכות השבת אשר הם שומרים יהיו נגאלין וכן היום עיקר הגאולה היא נעשה בשבת** כמו שאנו אומרים (בזמירות שב"ק) **אוהבי ה' המחכים בבנין אריאל ביום השבת שישו ושמחו.** דהנה ידוע כל כוונת צפית הגאולה העתידה ואשר מחכים בבנין ביהמ"ק ולהקריב קרבנות הוא לעשות תיקון היחודים בשלימות בכל העולמות כמקדם כמש"כ בכל הקרבנות (ויקרא כג, לז) להקריב אשה לה'. **אמנם בקרבנות שבת לא נאמר בכל המקרא אשה לה'. כי אמנם בשבת אין צורך לעשות היחוד ע"י קרבנות כי היחוד נעשה ממילא בקדושת שבת** כמו שאמרו חז"ל (ביצה יז, א) **שבת קביעא וקיימא גם בזמן הזה בגלות נתקנים ועולים העולמות ע"י תפלת שבת כמו בזמן שביהמ"ק קיים.** וזהו שאנו אומרים **אוהבי ה' המחכים בבנין אריאל לעתיד לתקן היחוד הנה עתה ביום השבת שישו ושמחו כי גם עתה נעשה כמוה ביום השבת.**

רק זה הוא העבדות של הצדיקים בשבת להריק ברכה לעוה"ז בשבת ע"י כי כל ברכאן דלעילא ותתא ביומא שביעאה תליין **כל פרנסות שלמטה וכל קדושות ורצונות טובות לעבודת הבורא הכל ביומא שביעאה תליין.** ולכך צריך הצדיק להמשיך השפעות טובות לעוה"ז בשבת כמש"כ (שמות לא, טז) ושמרו בנ"י את השבת וגו' לדורותם. ר"ל זכור ושמור בחי' זכרות והשמירה לדורות עולם מעין עוה"ב כמו שאנו אומרים (בברכת ההפטרה) 'צדיק בכל הדורות'.

וזהו שרמז הכתוב **במאמר השכינה בחי' רבקה ליעקב בצאתו לחו"ל לגלות וישבת עמו ימים אחדים** כמו שאמרו חז"ל (כתובות ה, ט) ואוכלת עמו מלילי שבת ללילי שבת, כל ימות השבוע יעמוד פרנס. וזהו **'וישבת'** אותיות שבת ר"י (ר"ת ו' ימים) **'עמו'** כי אוכלת עמו לילי שבת כנ"ל. **'ימים אחדים'** ימים אינון יומין עלאין אחדים למיהוי אחד באחד כו'. (שבכח ש"ק מתעלין הו"ק לאחדותו ית', ומיניה מתברכין וכל ברכאן ביומא שביעאה תליין)

(תפארת שלמה השמטות)

במזמורים אלו [מזמור שיר ליום השבת] נרמז אמונת חידוש העולם והשגחה וגמול ועונש, וכבר ידעת שבסיבות נתינת השבת היא לקבוע אמונה זאת בלבבות.

(מאירי - תהלים צב)

לכאורה יפלא, דהא כל המזמור שיר ליום השבת לא מיירי כלל מעניני שבת וכו'. רק הנה אמרו רז"ל ופירש רש"י שצריך להיות בשבת כאילו כל מלאכתך עשוי', כך יהיה כל אחד במרגוע בנפשו ודעתו, ע"כ בא המזמור שיר ליום השבת, לרוב בני אדם אשר מלאים דאגות וטרדות וצרות כל ימי השבוע מגלגלים החוזרים עליהם, ולזה בא הכתוב לנחמם ולחזק את לבבם ביום השבת במזמור שלו, שיהיה מנוח ומרגוע לנפשם ולא יתרעמו ח"ו על הנהגתו, וז"ש טוב להודות לה' ולזמר לשמך עליון, בין אם הוא להגיד בבוקר חסדך, היינו חסדי בוקר זרחה הצלחה עליו, או ואמונתך, צריך להתחזק ביותר באמונה ובטחון בהשי"ת אם שקעה לפעמים שמש הצלחתו וחשכו עיניו, בבחינת בלילות וכו'.

(חיים ושלום, מונקאטש – פרשת פנחס בד"ה את הכבש אחד)

בשבת יש הארה לאמונה זו. וזהו ענין ה'מזמור שיר ליום השבת' לברר אף שנראה רשעים מצליחים, שאינו אמת, רק דמיון חוץ, וחיות הפנימיות כח השם יתברך.

(שפת אמת - פרשת שמות שנת תרלא)

מזמור זה אומר בשבת, לפי שרוב הקהל עוסקים בפרנסתם כל ימות השבוע ואינם באים לבית התפלה אלא בשבת, ואז משמיעים להם מזמור זה שיש בו פורענות רשעים והצלחת הצדיקים.

(סידור חסידי אשכנז - עמוד נד)

יש זמנים ומקומות מיוחדים שהקדושה נתגלה בעולם, והמאמינים בו ית' צריכין תמיד להיות מוכן לחסות בצלו ואז זוכין להארת הקדושה אפי' בעוה"ז. ולכן הקב"ה צוה לבנ"י להיות קדושים ונבדלין מן העכו"ם, וכפי קדושתם כך יוכל להתגלות קדושתו ית' בעולם וכו'. וע"ז הוסד כל המזמור ליום השבת. להגיד בבקר חסדך ואמונתך בלילות, דכ' גולל אור מפני חושך, ולכן כשאין הקדושה מאירה בעולם צריכין בנ"י להאמין בו ית' עד כי יבא בקר, וכן הוא בקדושה המתגלה בשבת היא אות ועדות על הקב"ה גם על כל ימי המעשה, ולכן כשבא השבת ומאירה הקדושה טוב להודות כו'.

(שפת אמת - פרשת קדושים שנת תרנא)

ביאור המזמור

מזמור שיר ליום השבת – כיון שבאה שבת באה שירה.

(מדרש - הובא בשבה"ל ח"ב ירושלים תשכט)

מזמור שיר ליום השבת טוב להודות לה' ולזמר לשמך עליון. דעליון מרמז שהוא יתברך למעלה מהשגת שכל אנושיי, שעל דבר זה היו צועקים כל הנביאים מדוע דרך רשעים צלחה שלו כל בוגדי בגד, והצדיקים לא כן. ובשבת מגיעים לאמונה והקב"ה נותן נייחא בלב לזמר על הכל, כי אף שאנחנו בעיני בשר רואים דרך רשעים צלחה, כמו שנאמר 'בפרוח רשעים כמו עשב ויציצו כל פועלי און' שהם מצליחים במהרה, אעפ"כ אנו מאמינים שהצלחתם הוא רק 'להשמדתם עדי עד' ועל זה אמר 'מאד עמקו מחשבות' ואנחנו קוראים בסיל ובער לאותם הפונים אחר הצלחתם, כי אנחנו יודעים בבירור מצד אמונה שהצלחתם 'להשמדם עדי עד – וצדיק כתמר יפרח' וכו'.

(פרי צדיק – פרשת ויחי אות י)

אנו מזמרין ומספרין בשבח הגדול של שבת ואומרין מזמור שיר ליום השבת פי' הוא השבח הכולל את כל יום השבת. שכללות שבו הוא המעלה שטוב בו להודות לה', שטוב ונאה ויפה להיות השבח לה' ולזמר ולהודות בו כולו לה' אל עליון וכו'. וזה להגיד בבוקר חסדך ואמונתך בלילות, כי סדורו של בוקר יום השבת וכל יום השבת כולו הוא להגיד חסדיך להיות ממשיכין עליהן החסדים הגדולים אשר מתגברין באורן והולכין ממעלה אל מעלה כידוע.

(סדורו של שבת - חלק ראשון שורש השני ענף א עלה ב)

ועל דבר זה יסד דוד עליו השלום ה"מזמור שיר ליום השבת וכו'" (תהלים צב, א–טז). ולא מצאנו בכל המזמור הזה שנזכר יום השבת, שאמר "מזמור שיר ליום השבת". אבל מפני כי השבת בו השלים השם יתברך העולם, ומפני כי יש שהם אומרים כי נמצא דברים שהם חסרון בעולם, ובפרט שיש צדיק ורע לו רשע וטוב לו, דבר זה יחשב חסרון. ועל זה אמר "מזמור שיר ליום השבת טוב להודות לה'". כי יש להודות השם יתברך על שלימות הבריאה, ושלא ימצא חסרון בבריאה, רק הכל בהשלמה. ומפני כי השלמה הזאת אינה רק מצד עולם הבא, ועל ידו יושלם הכל, כמו שיתבאר, ולכך אומר "מזמור שיר ליום השבת", ופירשו ז"ל (סוף תמיד) ליום שכולו שבת, והוא מנוחה לחי עולמים. כי אף אם נראה בעולם הזה דבר מה שהוא חסרון, אבל מצד עולם הבא יושלם הכל.

(נצח ישראל, המהר"ל - פרק יט)

במזמור של שבת כתיב טוב להודות לה', היינו בחינת תשובה וכמו שאמרו (פרקי דרבי אליעזר פי"ט) שכל מי שמודה על פשעיו ניצול מדינה של גיהנם, וכמו שנאמר מודה ועוזב ירוחם. וכן איתא (בראשית רבה ס"פ כב) כך היא כחה של תשובה וכו', עמד אדם הראשון ואמר מזמור שיר ליום השבת. והיינו דכתיב ולזמר שהוא בחינת שמחה ורננה.

(פרי צדיק – פ' ויגש אות ח)

טוב להודות לה', כי הודאה שאדם נותן לה', הוא בעצמו הטובה שמקבל אדם שכר על השבח והודאה, וגם השבח בעצמו הוא שכרו שעולה ומליץ לפני ה' על האדם האומרו בכוונה ובשמחה, כי האדם לכך נוצר, וגם כל הברואים לא נבראו רק לשבח ולהלל, ועיקר כוונת הבריאה היה בשביל זה שהקב"ה מתאוה לתפלת הצדיק, כי בתפלת הצדיק עושה רושם למעלה ומאיר לתחתונים וכו'.

(סידור עולת תמיד)

מזמור שיר ליום השבת מה גדלו מעשיך ה' מאד עמקו מחשבותיך איש בער לא ידע וכסיל לא יבין את זאת. ואמר החי' הרי"מ ז"ל מה גדלו מעשיך ה' זה הכל רואין השמים והארץ וכו' אמנם מאד עמקו מחשבותיך שיש עוד דבר עמוק מזה אשר איש בער לא ידע וכו', שהי' הבריאה בזה האופן שיהי' נסתר ואיש בער לא ידע וכסיל לא יבין.

(שיח שרפי קודש - ערב שבת קודש אות מו)

שבת היא בחי' הדעת והרצון, ובחול במעשה, כי כן הי' רצון הבורא יתברך כי ששת ימים עשה כו'. ובשבת השביתה כביכול, השבת בבחי' המחשבה ורצון בלבד. וז"ש מה גדלו מעשיך כו' מאד עמקו מחשבותיך, כלומר ע"י התבוננות כח הבורא יתברך במעשה בראשית נלמד מכ"ש מה מאד עמקו מחשבותיו, כי לעולם ה'מחשבה' עמוקה מ'המעשה', והתבוננות ימי המעשה בבחינת 'גדלו מעשיך', ובשבת בבחינת 'עמקו מחשבותיך'.

(שפת אמת – פרשת שופטים שנת תרלו)

מאמר הבעש"ט ז"ל על פסוק (תהלים צב) כי הנה אויביך ה' כי הנה אויביך יאבדו, דאם אדם מאמין דאף בעת צרה ח"ו, שהוא בחינת אויב, יש שם גנוז בחינת ה', היינו רחמים וחסדים, אז בזה עצמו יהיה שאויביך יאבדו ויתפרדו כל פועלי און, דעל ידי אמונה שאין דבר רע יורד משמים, בוודאי יתהפך הדבר לטוב, ומתגלים החסדים נסתרים, שבתוך הדינים הנגלים:

(בעש"ט עה"ת - פרשת וילך)

להגיד כי ישר ה' צורי ולא עולתה בו (תהלים צב). המזמור הזה הוא מדובר בו נכבדות על השבת, ובא לרמוז דראוי לו לאדם להיות לו דירה בפני עצמה חדר מיוחדת מתוקנת בכלים נאים לישב שם בשבת, כמו שהבאתי בקונטרס כף החיים בס"ד.

(הכתוב לחיים - תהלים)

מזמור ה' מלך גאות לבש וגו', יאמר בשמחה מאוד, ובפסוק עדותיך נאמנו מאוד יכוין פירוש רש"י [עדותיך, שהעידו והבטיחו נביאך לביתך שהוא נאוה קודש, נאמנו מאד לביתך ולאורך ימים, הוא מצפה להם, ואע"פ שארכו הימים נאמנים הם לה' מאד], ויחשוב: אני מאמין באמונה שלימה ואמיתית לכל דברי הנביאים, אף אם יתמהמה, אני אחכה לו שבודאי יתקיימו נבואתם, ויישמח ויגיל מאוד על זה שמחה עצומה.

(יסוד ושורש העבודה - שער ח פרק ב)

❧ טהורים יירשוה ויקדשוה / מעשי צדיקים ❧

קבלה מהבעש"ט אשר במזמור שיר וכוונא אפשר לכבס הנשמה לגמרי

וגם אתה בני, בכל השבוע אתה טרוד בהבלי העולם בעסקי משא ומתן, עכ"פ עס קומט שבת קענט איהר ברענען ווי פייער און מתגבר זיין זיך וויא לייבען אין אהין געבן זיך פארין בורא, חזקו ואמצו ואל תרדמו בשינתכם תתעוררו ע"י יגיעות הגוף את נשמתכם וישפיע עליכם הארה בהמשך הזמן, למשל א כגוונא הוא במקום אז ישיר ממש ומזמור שיר ליום השבת הוא במקום נשמת שגם בו מקבלים הנשמה היתירה אף שמתחלת בואי בשלום, אבל העיקר הוא במזמור שיר ליום השבת ואחריו מקבלים גם הרוח בברכו כמו אחר נשמת.

ודעו כי מקובל מתלמידי בעש"ט הק', שבאז ישיר ובנשמת יכולים לכבס הנשמה שיהיה נקי וויא א קריסמאל, וככה בליל שבת בכגוונא ומזמור שיר ליום השבת.

(נועם שבת, מבעל שומ"א - פ"ב סוף סימן א עמוד כה)

ואמונתך - זוכים לאמונה, בלילות - ע"י עריכת לילות שבת כראוי

אמר הרה"ק בעל בית אברהם מסלאנים זצ"ל: להגיד בבוקר חסדיך ואמונתך בלילות (תהלים צב, ג) ע"י הלילות של שבת קודש בשמחה ויראה כדת, באים לאמונה.

(מאמר מרדכי, סלאנים - עמוד שיא ואות יא)

השבת בעצמו משבח ואומר

כשהעולם הי' דוחפים את עצמו לשמוע מהחי' הרי"מ זי"ע, הי' אומר שמגוף השבת יכולים לשמוע, משיר של שבת, ששבת בעצמו משבח ואומר טוב להודות לד'.

(שיח שרפי קודש - שבת אות יח)

הועתק ללה"ק מספר "על נאולתינו" הי"ל ע"י נטרונא

הרה"ק בעל דברי שמחה מציעשנוב זצ"ל

לבחור בגוי מלבחור בציוניסט

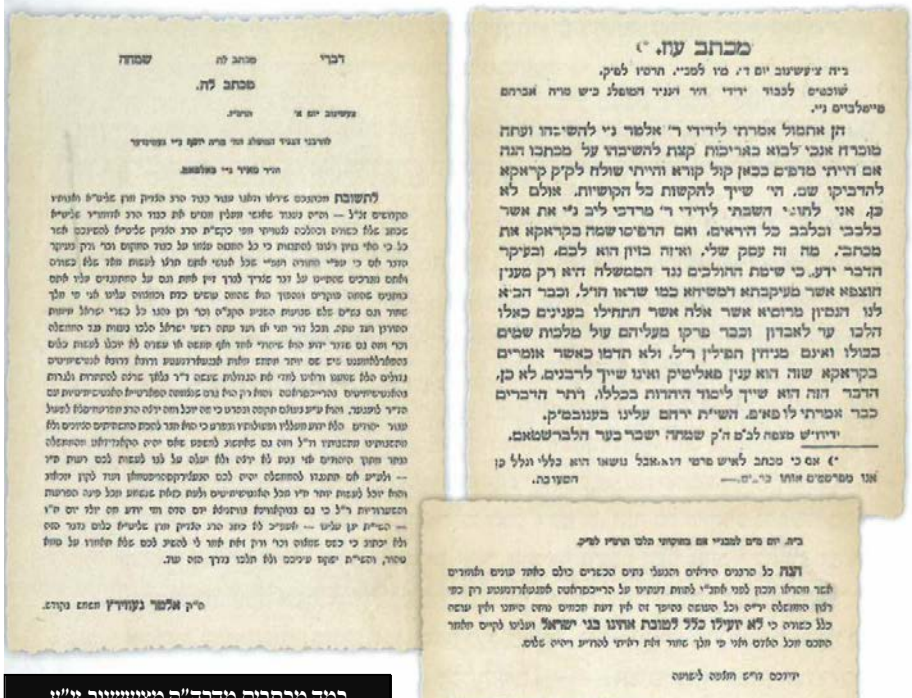
בעיר הבירה של עסטרייך 'אונגרן' התקיימה בשנת תרס"ז בחירות אל הפארלעמענט, שנקרא 'רייכסראט', וכדרך העולם ניתן לתושבים את זכותם לבחור במועמדים שלהם.

ובאותה שנה היה לזה בכמה קהילות משמעות מיוחדת אחר שרב אחד מהמזרחי העמיד את עצמו במועמד לפארלעמענט בעת שנגדו רץ גוי שונא ישראל מובהק שלא הסתיר כלל את שנאתו לכלל ישראל.

וברחוב היהודי שרר תמיכה בהיהודי, ובפרט שהבינו שתחת הגוי השונא ישראל, לא ישבו ברוגע ובבטחה, וכמובן שקבוצות הציונים שהתחילו אז להתפשט ברחבי אייראפע, תמכו בהתלהבות גדול במועמד היהודי, שהבטיח להם לשרת את צרכיהם.

אבל אז פרסם הרה"ק מציעשנוב את דעת תורתו הברורה ליהודי המדינה שחלילה לא יתמכו בהציוניסט, רק לתת לזה שנגדו לנצח.

צדיק האמת הלז, לא חת מפני חיצים ובלוסטראות שנזרקו נגדו, ובעיר הגדולה קראקא נתלו מודעות גדולות, עם מכתבו המיוחדת בכי"ק לקיים את ה'אני פי מלך שמור', וכה כתב: **ב"ה, מ"ם למבני' אם בחוקותי תלכו תרס"ז לפ"ק, הנה כל היראים והבעלי בתים הכשרים כולם כאחד עונים ואומרים אשר מהראוי**

מכתב עת.

דברי שמחה

מכתב לת.

להשובת

כמה מכתבים מהרה"ק מציעשנוב זי"ע
בתקופת הבחירות ל"רייכסראט"
בשנת תרס"ז לפ"ק

והנכון לפני אחב"י לחוות דעתנו על הרייכסראטה אפגעארצנעטע רק כפי רצון הממשלה יר"ה, וכל העושה בהיפך זה אין דעת חכמים נוחה הימנו ואין עושה כלל כשורה, כי לא יועיל לטובת אחינו בני ישראל, ועלינו לקיים מאמר החכם מכל אדם (קהלת ח ב) **אני פי מלך שמור, זאת ראיתי להודיע ויהי' שלום, ידידכם דו"ש ומצפה לישועה, הק' שמחה ישכר בער האלבערשטאם חופ"ק ציעשנוב יצ"ו.**

מן המותר לציין שיראי ה' שמעו לקולו וצייתו לפסק דינו ולא נתנו קולם לטובת הציונסט דבר שהביא לכישלונו, שבת קודש פרשת נשא שנת תרס"ז הגיע הבשורה אל הרה"ק מציעשנוב שהציונסט הפסיד בבחירות, ותחי רוחו, והיה אח"כ במצב מרומם ושמחה, ודיבר למשך זמן בעת עריכת השולחן על ההצלחה הגדולה.

ובאמצע עריכת השולחן פנה אל דודו הגה"צ רבי שמעון מפאטאליטש ז"ל, ששהה בצל קודשו, באומרו: **"לא יהא תמיהה בעינכם על זה שאני מדבר בעריכת השולחן מדברים אלו, דאיתא בפסוק** (במדבר ד כו) **ואם כל אשר יעשה להם ועבדו, ומתרגם על זה: וית כל די יתמסר להון ויפלחון, וכוותנו דכל אדם יש לו עבודתו שקיבל מן השמים לעבוד על זה, וזהו 'עבודתו'", ע"כ.**

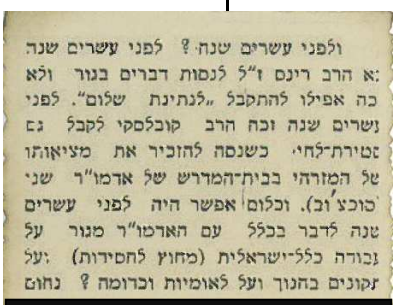
תלמידו הגדול רבי איציק'ל מפשעווארסק זצ"ל, היה מספר זה בפרשת נשא, והיה לו הזכייה להיות נוכח שם בעת שהודיעו להרה"ק הבשורה טובה הנ"ל, והיה מספר על השמחה הגדולה שהיה ניכר על הרה"ק, והתבטא בלשונו: "איך זע נישט אזא שמחה ביי א איד חוץ ביאת משיח!" (איני רואה שמחה כזאת על יהודי חוץ מביאת המשיח).

הרה"ק בעל שפת אמת זי"ע

בכתבי עת הציונים בשנת תר"ס לפ"ק מציינים בכעסם שהרה"ק בעל שפת אמת מגור זי"ע, ציווה לגרש מה'שטיבלעך' את כל אלו שנחשדו בציונות, מכיוון שהציונים היא מינות וכפירה, והציונים הם כופרים ופושעים בישראל ובאלוקיו.

בשם ב' הרבנים, הרה"ק בעל השפת אמת מגור זי"ע, והרה"ק בעל ישמח ישראל מאלכסנדר זי"ע, נסעו ב' שליחים מיוחדים אל כל הרבנים לאורך העיירות שבפולין, לבקש ולתבוע מהם, כי באם יגיע אליהם מכתב שאלה על הציונות, ישובו על זה כי הוא מינות ואפיקורסות ר"ל וכל הדבק בהם כדבק בעבודה זרה.

בעצם היום טוב שבועות שנת תר"ס לפ"ק, נתאספו אלפי ישראל לחוג את היו"ט בצל הרה"ק השפת אמת, קרא לחדרו לכמה רבנים, נגידים ושתדלנים, ומסר להם מודעה, "כי יהודי הירא וחרד לדבר ה' לא יתחבר אל הרשעים".

ולפני עשרים שנה? לפני עשרים שנה
א הרב ריינס ז"ל לנסות דברים בגוד ולא
כה אפילו להתקבל „לנתינת שלום". לפני
עשרים שנה זכה הרב קובלסקי לקבל גם
טירת־לחי. כשנסה להזכיר את מציאותו
של המזרחי בבית־המדרש של אדמו"ר שני
(טוכצ'וב). וכלום אפשר היה לפני עשרים
שנה לדבר בכלל עם האדמו"ר מגור על
עבודה כלל־ישראלית (מחוץ לחסידות)
על
עקונים בהגוך ועל לאומיות וכרומה? נחום

קטע מתוך כת"ע ציוני בו מתאר שלא נתנו להרב ריינס לתת שלום להשפת אמת זצ"ל

ובשנת תרס"א יצא במכתבו נגד הכתות המנסים לעלות את ישראל לארץ ישראל, ושרק השי"ת יגאלנו ויחזירנו ויעלינו לציון במהרה. (נדפס בספר חידושי הרי"ם גור אריה מכתב ח' בסוף הספר, ומשם הועתק בתיקון עולם אות ס').

הרה"ק מקאלשיץ זי"ע הי"ד

אשר קינא לאלוקיו

הגה"ק רבי חנה האלבערשטאם זי"ע ניהל מלחמת קודש בכל עת מצוא, לעקור את העבודה זרה הציונית מתוך כלל ישראל וכפי שסיפר בספרו דברי חנה.

הרה"ח רבי פנחס באקאן ע"ה, שגר בילדותו ברייישא, סיפר, שפעם באשמורת הבוקר בצאתו מביתו לעבר ביהמ"ד ללמוד, פגש את הרה"ק מקאלשיץ בדרכו למקוה, וכשעברו ביחד את הבנין שהיה נקרא "בית עם", והוא היה מקום שהציונים היו מתאספים שם ועורכים מסיבות וכדו', ציווה עליו הרה"ק לומר ג' פעמים את הפסוק "שקץ תשקצנו ותעב תעבנו כי חרם הוא".

מנהל התלמוד תורה שנחמץ

הגשר שהעביר את הציונות להחרדים שומרי תורה ומצוות, נבנה ע"י המזרחי שהיו כאלה שכלפי חוץ היו שומרי תורה ומצוות, ובלבם שכנה ארס המינות.

כשהרה"ק מקאלשיץ התגורר ברייישא, הועמד כמנהל התלמוד תורה שבעיר אחד שנחמץ כבר עם דעות מזרחיות, נעמד הרה"ק באמצע יו"ט שבועות בבית מדרשו, והכריז שלא יתנו יותר כסף ותמיכה לטובת הת"ת, מכיוון שהמנהל יכול להכניס ארסו בתלמידים ע"י השקפותיו הפסולות והגרועות, ויותר טוב לסגור הת"ת.

כשהרה"ח ר' ראובן עקשטיין ע"ה מחסידי דז'יקוב שהיה מראשי הת"ת, שמע מהדרשה, פיטר במהרה את אותו המנהל ממשרתו, והכל בא על מקומו.

המשך יבוא אי"ה

משולחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

לקראת מסע המרומם של כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א לעשות את השב"ק פרשת תולדות הבעל"ט בעיר האבות סיגוט, לרגל מעמד חנוכת הבית בחצרות בית אלקיט מקום שהתפללו רבותינו "שוחל חויף דק"ק סיגוט", דבר בעתו מה טוב ללקט נפזרים מתוך שיחות קודש של מרן רבינו שליט"א אודות העיר הגדולה לאלקים "סיגוט".

מה נורא המקום הזה, ק"ק סיגוט אשר במדינת ראמעניע, העיר אשר בה הסתופפו אלפים ורבבות מישראל בצל עצי התמרים, למעלה ממאה שנים, החל משנת תקצ"ד אשר אז דרש דרש משה איש האלהים, מרן הישמח משה זי"ע, בעיר סיגוט, לרגל התמנות בנו יחידו מרן הגה"ק רבי אלעזר ניסן זי"ע בכתר הרבנות בסיגוט, ולאחריו בצלא דמהימנותא של רבינו הקדוש בעל ייטב לב זי"ע, רבינו הקדוש בעל קדושת יום טוב זי"ע, ורבינו הקדוש בעל עצי חיים זי"ע, ועד שנת תש"ד עת נלקח לשביה האב"ד הגה"צ רבי יקותיאל יהודה זלה"ה בנו וממלא מקומו של מרן העצי חיים אשר נעקד על קידוש השם הי"ד, ולאחר החורבן שימש שם ברבנות כמה שנים לטובה מרן רבינו הק' בעל ברך משה זי"ע, עד אשר קיבל אות מן השמים לעזוב את עיר מולדתו, לנדוד לארץ מרחקים לארה"ב להרביץ תורה ויראה וחסידות לשארית הפליטה, כנודע הענין בין החסידים.

וזאת למודעי, כי לפעמים אמרו רבנן בכפילא, דברים אשר כבר נאמרו ונשנו, ומפני חיבת הקודש השארנו השיחות כמתכונתם, כמו כן יש עוד להאריך הרבה בסיפור תולדותיהם של רבותיה"ק עצי התמרים, והשתדלנו להעתיק כאן רק מה שנוגע אודות ק"ק סיגוט ונזר הרבנות של רבותינו הק' מדור דור.

להחזיר עטרת סיגוט ליושנה

ביקור בבית כ"ק אדמו"ר מצאנז–קלויזענבורג שליט"א מארה"ב בארא פארק יע"א מוצש"ק פרשת יתרו תשע"א לפ"ק

ודיברו אודות העיר סיגוט שלאחרונה נתעוררו נכדי רבותיה"ק לבית סיגוט לקנות שטח הביהמ"ד והדירה שרבותינו הק' עבדו שם עבודתם בקודש, וגם להשגיח בעינא פקיחא על הבית החיים דשם, ורבינו שליט"א נוסע לשם לרגל יומא דהילולא רבא של מרן הקדושת יו"ט זי"ע לשפוך שיח עבור צרכי בני ישראל המרובים ולחניח אבן הפינה עבור הביהמ"ד המקוה טהרה ובית הכנסת אורחים שיוקם אי"ה באותו מקום קדוש.

האדמו"ר מקלויזענבורג: ס'איז נאך דא אין סיגוט די דירות פונעם ייטב לב?

רבינו: ניין, ס'איז נישטא גארנישט.

האדמו"ר מקלויזענבורג: מיין טאטע פלעגט צו זאגן זייער אינטערסאנט, 'איך האב געזעהן דעם דירה פונעם זיידן דעם ייטב לב, פון קדושת יו"ט, און פון עצי חיים, און מ'זעהט ווי אזוי די דורות האבן זיך מתקדם געווען, די דירה פונעם ייטב לב איז געווען זייער פארנאכלעסיגט, ס'איז געווען אונטער די ערד, ממש גארנישט געווען, דער קדושת יו"ט האט שוין געהאט אביסל מער רחבות, און דער שוועך האט שוין געהאט אינגאנצן ...

רבינו: די שוהל איז געווען א מאגאזין ביי די דייטשן.

האדמו"ר מקלויזענבורג: דאס איז נאך געווען די שוהל פונעם ייטב לב?

רבינו: יא, און ס'איז געווען א מאגאזין פון אויל ביי די דייטשן, און ווען די דייטשן האבן אפגעטראגן, האבן זיי עס אונטער געצינדן, זיי האבן נישט געווואלט ס'זאל אריינפאלן ביי די הענט פון די רוסן וואס זיי זענען געקומען, במילא איז די גאנצע בנין פארברענט געווארן, און אלעם ארום אן ארום.

האדמו"ר מקלויזענבורג: נאר דאס מקום איז דא.

רבינו: יא, און זייט די קאמאניסטן איז גארנישט געבליבן, נאר די בנין פון די מקוה, דאס שטייט נאך, די גאנצע הויף איז נישטא, ס'איז געווען א בית מדרש, א שוהל, און א מקוה, און נאכדעם איז געווען דאס הויז, און גארנישט איז נישט דא, כ'בין שוין געווען אסאך מאל אין סיגוט.[1]

---

1 כגורלם של שאר הקהילות הקדושות היתה גם גורלה של העיר סיגעט הגדולה לאלקים אשר שתתה בעווה"ר כוס התרעלה ובניה הלכו שבי לפני אויב ל"ע, והשרידים המועטים ששבו לביתם אחרי החורבן מצאו לפניהם חורבן הירוס ושממה בבתי מגורי היהודים שנחרבו ע"י הרשעים ועוזריהם ובזו השלל, וגם תשמישי קדושה התגוללו ברחובות לא עלינו רח"ל בבזיון נורא, המצב היה קורע לבבות.

כשחזר רביה"ק בעל ברך משה ז"ל לסיגעט ראה את העיר חרוב עד היסוד בה, בית המדרש אשר רבותיה"ק קבעו שם מקום תפילתם רבות בשנים שימשה בעת המלחמה את הרשעים להחזיק שם כל כלי משחיתם, וכשצבא רוסלאנד התקרבו לשם לא רצו הדייטשן שהדברים הללו יפול לידיהם, לכן הציתו אש במקדש ושרפו את ההיכל, ועוד זמן רב לאחר מכן כאשר חזרו היהודים לגור בעיר היה הביהמ"ד מפעם לפעם בוער באש המלחמה שעוד לא נכבה לגמרי, מכל הביהמ"ד הזאת לא נשאר כי אם קיר אחד ולא היו יכולים להשתמש בו עוד כביהמ"ד.

די אוהל (על מנוחת קדשם של רבותינו הק' זי"ע) האט מען יעצט איבערגעבויט, דאם האט מען נישט געטשעפעט.[2]

האדמו"ר מקלויזענבורג: און די מציבות?

רבינו: זיי זענען אויך ארגינעל, אלעם איז ארגינעל, דאם גאנצע אוהל איז געווען, נאר עם פאלט איין במשך פונעם זמן. מ'האט שוין אמאל איבער געבויט, און יעצט בויעט מען עם אויך איבער.

גם הבית אשר שם נתגדל רבינו ז"ל, ושם ערכו רבותיה"ק את עבודתם הקדושה, וגם היה טמון שם כתבי הקודש החידושי תורה של ראשי שושילתא קדישא, ובפרט הכתבים של מרן העצי חיים הכל מצאו חרוב ונחרב.

מרן רביה"ק בעל ברך משה ז"ל מקונן על האבידה הגדולה בהקדמתו על עצי חיים עמ"ס גיטין, וז"ל: "וגם על הבית הגדול והקדוש מקום משכן אבותינו הקדושים שלחו יד, ולא זו בלבד ששפכו חמתם בעצי ואבני הבית, והרסו ולא חמלו, כי אם הבעירו אש בכל הקודש קדושת עולמים הספרים הקדושים והשחיתו וחבלו את עצי החיים כל כתבי הקודש הנכתבים והנדפסים מאז, מעשי ידו של קדושת אבינו הגה"ק זצללה"ה", עיי"ש.

2 הבית החיים בסיגוט קיים כולו וגם האוהל הקדוש ניצב וקיים על מכונו מאז אשר נבנה אחרי פטירת הצדיקים, והאוהל גדול וארוך, ובתוכו שלשה טורי אבן, השורה הראשונה אצל הפתח היא בת שתי מציבות, ושמה משכן כבוד מרן הייטב לב (נסתלק ו' אלול תרמ"ג), ולימינו ספונה מחברתו הרבנית הצדיקת מרת רחל (בת הגה"ק רבי משה דוד אשכנזי מטאלטשאווא, נסתלקה כ' תשרי תרמ"ט).

הטור השני היא בת שלשה מציבות, הראשון לאחורי הייטב לב הוא מצבת קבורת מרן הקדושת יום טוב (נסתלק כ"ט שבט תרס"ד), ולימינו ספונה מחברתו הרבנית הצדיקת מרת חנה (בת הגה"ק רבי יואל אשכנזי מזלאטשוב, נסתלקה ז' ניסן תרע"ד), ולשמאלה מונחת הרבנית הצדיקת מרת רחל (בת מרן רביה"ק בעל דברי יואל, ואשת הגה"צ ר' יקותיאל יהודה הי"ד אבד"ק סיגעט, נסתלקה ר"ח ניסן תרצ"א).

ומאחוריהם הוא השורה השלישית ובה ארבעה מילואי אבן, הראשון לאחורי הקדושת יום טוב, היא מקום מנוחת הגה"ק רבי משה יוסף אבד"ק אוהעל (בן מרן הייטב לב, נסתלק כ"ד טבת תרנ"ו), ולימינו הוא משכן כבוד מרן העצי חיים (נסתלק ו' שבט תרפ"ו), ולימינו ספונה מחברתו הרבנית הצדיקת ברכה סימא (בת הגה"ק רבי שלום אליעזר מדאצפעטש, נסתלקה ה' ניסן תרפ"ו), ולאחר קברה יש הפסק, וסמוך להכותל ממש מונח הגה"צ רבי ברכי"ה אבד"ק אוהעל (בן רבי משה יוסף, וחתן הגה"ק מהרצ"א מבלאזוב, ונסתלק על אם הדרך בעיר בודאפעסט, ט"ו סיון תרע"ח, והובא לקברות אבותיו בסיגט).

וסביב האוהל מבחוץ ספונים בניהם ובנותיהם של רבותינו הקדושים אשר נסתלקו באבם על פני אבותיהם, בתו הבתולה של מרן הקדושת יום טוב, וגם בניו ובנותיו של מרן העצי חיים, אשר כידוע שהעצי חיים שתה את כוס התרעילה בחיים חיותו, בהלקה ממנו על פניו שתים עשרה מילדיו צעירים לימים, ובעת הסתלקותו השאיר אחריו תשע מבנין, אשר שבעה מהם עלו על מוקדה בתוך רבבות אלפי ישראל הי"ד.

ביקור בבית כ"ק הגאון הגדול בעל שבט הלוי זי"ל
יום א' פ' תצוה בשנת תשע"א לפ"ק

השיחה התקיימה בביקור קצר שערך רבינו שליט"א בעיר בני ברק יצ"ו על אם דרך חזרתו הביתה משבת קודש מרומם תחת כותרת 'בעבור אבותינו' פ' תרומה תשע"א, שערך בעיר האבות סיגוט יצ"ו, לרגל יומא דהילולא של מרן הגה"ק בעל קדושת יום טוב זי"ל, ובתוך הדברים סיפר לו רבינו שחוזר עתה מעיר סיגוט והתחילו לעסוק בחידוש הבית החיים בעיר האבות שמה, ומצאו שמה אילנו נושאות פרי, ושאל אותו מרן שליט"א האם מותר לקצוץ עץ פרי, ומרן הגאון זי"ל התיר אם ליכא ברירה אחרת, ולחיבת הקודש נעתיק כאן קטע נאה משיחה הנ"ל:

רבינו: מיר קומען יעצט פון סיגוט, דארט מאכט זיך אויך א שאלה וועגן די בית החיים, דארטן האבן גוים אנגעפלאנצט אין בית החיים בייטער.[3]

הגאון בעל שבט הלוי: כ'האב אין די תשובות (שבט הלוי ח"ב סי' ר"ח) – איך געדענק נישט יעצט וועט דער שואל איז געווען – א שאלה וועגן [הבית החיים] סיגוט.

רבינו: יא, רבי ישעי' גראס (הרה"צ רבי ישעי' גראס זי"ל אדמו"ר מקערעסטיר–בערבעשט) האט אנגעפרעגט.[4]

---

3 ונעתיק כאן מתוך דברות קודש שהשמיע מרן רבינו שליט"א במסיבה של מצוה לטובת המתיבתא ומעמד צאתכם לשלום קודם יציאתו לעיר סיגוט: "כ'גיב א שבח והודאה פאר הייליגן באשעפער, ס'איז דא עסקנים, חשובע עסקנים וואס זיי האבן אויפגעטוהן כמה ענינים לטובה אין סיגוט... א חלק פון בית החיים אפילו דארט ווי ס'איז יא באנוצט האט מען אנגעבויעט מ'האט געמאכט דערפון א פעלד, די גוים האבן אנגעבויעט בייטער - פירות בייטער - צווישן די קברים צווישן די שורות, - א גוי איז א גוי - די בייטער האבן ווארצלן, די ווארצלן גייען אריין אין די קרקע, זיי צושפרייטן זיך און זיי גייען אריין אין די קברים, ס'איז א שאלה אין הלכה ס'איז א פירות בוים, א פירות בוים טאר מען נישט אפשיינדן, ווי אזוי זאל מען זיך דא נוהג זיין, זאל מען אפשיידן די בוים, איז עס א שאלה פון אפשיינדן א פירות בוים, זאל מען נישט אפשיידן וועט דאס מאכן חורבנות אויף די קברים, א ערנסטע הלכה שאלה וואס מ'האט".

4 עיי"ש בשו"ת שבט הלוי שכתב וז"ל: אשר נשתטח על קברות אבותיו הק', וראה על קברו של זקינו הגה"ק הייטב לב זי"ע ושאר הקדושים אשר בארץ, כי גדל שם אילן אשר שרשיו מתפשטים עמוק עד למטה מהקברות, וגורמים בזיון עצום להנפטרים ונפשו בשאלתו אם מותר לקצוץ וכו'. ומסיים, וז"ל: ועידון דידן עכ"פ פשוט להלכה כפי מסקנת הרהגה"צ דינרבאטור שליט"א [ה"ה בעמח"ס שו"ת לבושי יו"ט ז"ל אחי אמו של מרן רבינו שליט"א], ואפי' יעשו על ידי גוי, טוב שיהי' ישראל עומד ע"ג להשגיח שלא יבוא לידי ולזול קבר קדושים ובראשם קדוש ה' הייטב לב זי"ע, עכ"ל.

[הנה בשנת תשל"ב פנה האדמו"ר מקערעסטיר–בערבעשט שליט"א בשאלה לפני ג' רבנים, ה"ה כ"ק מרן רבינו בעל ברך משה ז"ל, והגה"צ רבי חנני' יו"ט ליפא טייטלבוים ז"ל אבד"ק נירבאטור, ולהבחל"ח אל כ"ק הגאון הגדול בעל שבט הלוי ז"ל, כדת מה לעשות באילן הגדול בביה"ח בסיגוט שהשרשים עקרו הרבה מציבות ממקומם, האם מותר לקוצצו ע"י נכרי בכדי שלא יפריע את מנוחתם של שוכני עפר.

ובמכתב ששלח האדמו"ר מקערעסטיר–בערבעשט ז"ל להרב הראשי של מדינת ראמעניא הרב ראזען ז"ל כתב בו גם חוו"ד קדשו של מרן רבינו בעל ברך משה, וז"ל באמצע המכתב: דיברתי בפעם האחרון שהייתי שמה עם השומר של הביה"ח שהוא יקוץ את האילן ויעמוד את המציבות למקומם וכו', וחשיב לי השומר שאין לו שום רשות לקוץ שום אילן או לעשות שום תיקון בביה"ח עד שיקבל רשות מאת כמ"ה וכו', וחשבתי שבטח כמ"ה לא ירצה לפסוק את הדבר בעצמו, ע"כ פניתי לאיזה רבנים מפורסמים ח"ה הרהגה"צ וכו' מוה"ר משה טייטלבוים שליט"א אב"ד סיגוט כעת בברוקלין, ולהגאון וכו' מו"ה שמואל הלוי וואזנער שליט"א אב"ד זכרון מאיר בני ברק ארץ ישראל, ולהרהגה"צ וכו' מו"ה חיל טייטלבוים שליט"א אב"ד נירבאטור כעת בברוקלין, וחנני שולח לו כאן את תשובתם בענין זה [מלבד תשובת הרהגה"צ מסיגוט שליט"א א"א לי לשלוח, כי הוא מסר לי רק בעל פה, ועוד לא כתב את תשובתו בכתב], וכולם הסכימו שמותר לקוץ את האילן מעל הקברים, רק להשגיח שלא ירדו לעומק הקבר שלא יבואו ח"ו לבזיון העצמות כמובן וכו', ולסיבה מהירה זו אין לעת עתה תשובת הרב מסיגוט שליט"א רק בע"פ, אם כבודכם ירצה אזי תומ"י כשאקבל בכתב את תשובת הרב מסיגוט שליט"א אי"ה אשלח לכם וכו', עיי"ש. ומאז תיקנו את כל המציבות כראוי].

הגאון בעל שבט הלוי: דארט ביים ייטב לב איז געווען די שאלה, אז עס איז אריינגענאנגען אינעם קבר אריין, האב איך געזאגט אז מ'מוז אוועק נעמען.

רבינו: דעמאלטס איז געווען א אילן סרק, ס'איז נישט געווען קיין אילן מאכל,[5] – כ'געדענק יענע מעשה – דאם

---

5 ויש להעתיק מתוך מכתב השאלה ששלח אז האדמו"ר מקערעסטיר–בערבעשט ז"ל אל כ"ק מרן רבינו בעל ברך משה ז"ל, וכו הוא מזכיר את רבינו שליט"א, והדפיסו בספרו זכרון ישעי' (עמ' ש"ה) וז"ל: כבוד ש"ב הרהגה"צ המפורסם וכו' וכו' כקש"ת מוה"ר משה טייטלבוים שליט"א אב"ד סיגוט יצ"ו, אחדשה"ט באה"ר כיאות וכראוי, הנה אל יחר אף אדוני על אשר מטריח אני את כת"ה בשאלתי, אבל מתוך שאלתי יתברר מדוע אני פונה אל כת"ה וכו', וראיתי אז שיצא אילן גדול מן הארץ על קברם אשר היא מבלבל את המצבות ממקומם, וחשבתי אז

איז געווען א אילן סרק, און כ׳רעד יעצט אז זיי האבן אנגעפלאנצט אילני מאכל וואם וואקסן פירות, און ס׳שטערט די קברים.

הגאון בעל שבט הלוי: אז עס שטערט, איז וואם איז די שאלה?!.

רבינו: די שאלה איז צי קוצין זיין א אילן פון פירות [שהרי אמרו חז״ל במס׳ ב״ק (צ״א ע״ב) דאסור לקצוץ עץ עושה פרי, וכן הובא בצואת רבי יהודה החסיד (סימן מ״ה) והוא ג״כ סכנה כמבואר בגמרא בב״ק שם, וכן במס׳ בבא בתרא דף כ״ו ע״א אמר רב ׳דיקלא דטען קבא אסור למיקציה׳, ואמר רבי חנינא ׳לא שכיב שיבחת ברי אלא דקץ תאינתא בלא זמנה׳].

הגאון בעל שבט הלוי: דאכט זיך מיר אז כ׳האב אמאל געזעהן פון בוטשאטשער רב דער מחבר פון ׳דעת קדושים׳ אויף שולחן ערוך אורח חיים, ער האט געמאכט א ספר מילי דחסידותא אויפן ספר חסידים, ער זאגט אז די חיצונים וואם זענען מקפיד, זענען נישט מקפיד ווען מ׳איז עוקר לדבר מצוה.

רבינו: מ׳ברענגט טאקע אז פאר א שוחל מעג מען אפשניידן.[6]

הגאון בעל שבט הלוי: יא, כ׳האב געהאט א שאלה פון די מתיבתא אין לאנדאן, זיי האבן מיך אמאל געפרעגט, זיי האבן געבויט און זיי האבן געהאט א אילן מאכל, זיי האבן מיך נישט געפאלגט, און זיי האבן אף על פי כן מחמיר געווען, און איך האב געזאגט אז עס א חומרא שלא לצורך.

רבינו: און ס׳איז אויך דא א היתר מ׳זאל פארקויפן פאר א גוי.[7]

שהיא אילן סרק ויתייבש מהרה, אבל עכשיו כשהייתי עוה״פ בער״ח אייר שנה זו תשל״א עם כ״ק אאמו״ר שליט״א (ה״ה הגה״צ אדמו״ר ר׳ נפתלי זי״ל) שבא מארץ ישראל להשתטח על קברי אבות, אגב נזדמנו שמה עם בנו הרה״ג מו״ה אהרן טייטלבוים שליט״א (ה״ה כ״ק מח אדמו״ר שליט״א) ועכשיו ראינו שהאילן מלבלב ונתעבה כ״כ עד שהשרשים עקרו הרבה מציבות ממקומם וכו׳, ושאלתי את השומר של הביה״ח (הוא ערל) ואמר לנו שזה האילן היא מין ווילדע קירשן אשר אינם ראויים לאכילה, והמה הפקר לכל, ושום איש אינו לוקח מהפירות האלו וכו׳ עיי״ש.

6 עי׳ בשו״ת עצי חיים (יו״ד סי׳ י״ב) שהאריך והביא ראיות דבזון שהוא לצורך רבים אין בזה סכנה, ומתיר ע״י כמה צירופים הנזכרים לתלן.

7 עי׳ בשו״ת אבני צדק למרן הייטב לב (יו״ד סימן מ״ה), ויסוד הדברים הוא על פי מה שכתב העיבו״ץ שם דמותר על ידי גוי, אמנם בפוסקים פלפלו בזה מכח דין שליחות לנכרי לחומרא ומכח דין יד פועל כיד בעה״ב, ומכח דין אמירה לנכרי, ומכח דין גרמא, וע״כ כתבו שימכרנו לנכרי בקנין כסף ושטר והגוי יקצצם, עי׳ בזה גם בשו״ת בית שלמה (יו״ד סימן קצ״א), ובשו״ת בית יצחק (יו״ד ח״א סימן קמ״ב), ובשו״ת יד יצחק (ח״ג סימן רנ״ט), ובשו״ת ערוגת הבושם (יו״ד סימן ק״ט). ובשו״ת מהרש״ם (ח״א סימן כ״ב).

8 עי׳ בשאילת יעב״ץ שם שהעלה דאם עוקר אילן עם שרשיו ועם קרקע יניקתו שיכול לחיות ממנו ונוטע במקום אחר אין שום סכנה, אמנם בחתם סופר שם האריך דלא כדבריו והוכיח מסוגית הגמ׳ דלא הותר אף בכגון דא, ורק כשהותר גם מטעם צריך למקומו, אז יש גם לעוקרו ולנוטעו במקום אחר, וע״ע בענין זה בשו״ת אבני צדק מה שפלפל בדברי היעב״ץ והחתם סופר, ובשו״ת מהר״י אשכנזי (סימן ל״ד), ובשו״ת עמק שאלה (יו״ד סימן כ״א), עיי״ש, ובשו״ת דברי יואל (יו״ד סי׳ צ״ב אות ט׳) בתשובה שכתב מרן רבינו ז״ל לחתנו וב״א כ״ק הגה״צ יקותיאל יודא ט״ב אבד״ק סיגוט ז״ל הי״ד.

9 מקור איסור הנאה מקבר מבואר בגמרא (סנהדרין מז:), וז״ל הטור (יו״ד סי׳ שס״ד): קבר אסור בהנאה, ודוקא קבר של בנין אבל קרקע עולם של הקבר [כגון החופר כוך בסלע שהוא קרקע שלא נחלש] אינו נאסר, וכתב הר״ר ישעי׳ שהעפר שמכסין בו המת בתוך הקבר אסור בהנאה דתלוש ולבסוף חיברו וחשוב כתלוש, והרא״ש חולק עליו ובקבר בנין לכו״ע אסור מן התורה, ועי׳ בשו״ת רעק״א (ס׳ מ״ה) דאפי׳ להר״ר ישעי׳ יש לומר דדוקא כשיעור כיסוי פני המת, שזהו לכבוד המת אסור בהנאה, אבל מה שהוא למעלה מזה, יש לומר דעושים רק שיהי׳ הקרקע שוה ולא יפול הנופל, י״ל דהך עפר אינו אסור בהנאה, אולם מדברי הט״ז (או״ח סי׳ תקכ״ו ס״ב) ומדברי המג״א (שם סק״י) משמע דהכל הוי צורך המת, עיי״ש.

והאחרונים תמהו על מה שכתב הרמ״א סי׳ שס״ח ס״א. שמותר ליהנות מהעשבים שע״ג הקברות, הלא העשבים הם יונקים גם מהקרקע שנתנו על הקבר, ושפיר הם יונקים מאיסורי הנאה, עיי״ש.

הגאון בעל שבט הלוי: און דער גוי נעמט דאם ארויס, איז בכלל נישטא קיין שאלה.

אויסער דעם איז דא די עצה פונעם יעב״ץ (שו״ת שאילת יעב״ץ סי׳ ע״ז), וואם דער יעב״ץ זאגט אז אויב מ׳קען עס איבער פלאנצן אויף א אנדערן פלאץ [מותר לעוקרו ולהעבירו למקום אחר ואין בו משום סכנה,[8] אמנם בבית החיים א״א לעשות כעצה זו שהרי א״א לעוקרו עם השרשים שהם בעומק הקבר, דיש לחוש לבזיון המת וכו׳].

רבינו: ס׳איז דא וואם זענען מיקל, ווייל די פירות זענען אסור צו עסן הייסט עס נישט קיין אילן מאכל. אבער דאם לאזט זיך אריין אין דעם ספק צי עס איז א איסור דאורייתא צי א איסור דרבנן.[9]

הגאון בעל שבט הלוי: ס׳איז נאכנישט קלאר וואם די פירות זענען, ס׳איז נישט קיין ראיה צי די פירות זענען יונק נאר פון די קברים.

רבינו: איז עם דאך זה וזה גורם [היינו עפר הקבר שאסור בהנאה, וגם עפר שמסביבות הקבר שמותר בהנאה, גורמים ביחד להאילנות שיוציא פירות].

הגאון בעל שבט הלוי: יא, ס׳איז זה וזה גורם.

רבינו: און מיר פסקענען דאך אז מותר [עי׳ במס׳ עבודה זרה דף מט. וברמב״ם הלכות עבודת כוכבים פ״ז הי״ד. ובשו״ע יו״ד סי׳ קמ״ב סעי׳ י״א].

הגאון בעל שבט הלוי: די שרשים גייען אין צוויי מקומות.

רבינו: דאכט זיך מיר אז דער תבואות השדה ארבעט אויך ארום מיט דעם [היתר של זה וזה גורם] [פרי השדה ח״א סי׳ צ״ח, – ועי׳ בשו״ת מהר״ם שיק (יו״ד סי׳ שנ״ח), ובשו״ת דובב מישרים (ח״א סי׳ קי״ז), ובשו״ת מנחת יצחק (ח״ב סי׳ ק״ג)].

הגאון בעל שבט הלוי: ער האט א גאנצן ספר אויף די זאכן (ספר דודאי השדה – על הלכות שמחות), פון דעם באניהאדער רב.

ביקור אצל כ״ק אדמו״ר מסטראפקוב שליט״א
בבית האכסניא בקרית יואל יע״א
מוצש״ק פרשת אחרי קדושים תשע״ז לפ״ק

בעל האכסניא הרה״ח ר׳ יוסף פינחס סטראלוויטש הי״ו: כ׳בין געווען אין סיגוט זייער לאנג צוריק איז אויך כמעט גארנישט געווען, נאר אביסל ברעטלעך.

רבינו: אין וועלכן יאר? ווייל אין סיגוט איז אלעמאל געווען א אוהל.

הררי״פ: ס׳איז געווען א אוהל אבער פון ברעטלעך און לעבעריג.

רבינו: דאם קען זיין, אין סיגוט איז אבער אלעמאל געווען א אוהל, און בערך תשכ״ב האט מען עס איבער געבויעט, ר׳ וואלף אבראמאוויטש האט געוואוינט אין סיגוט, און ער האט עס איבער געבויעט, אבער ס׳איז געווען שוואך געמאכט, וואס האט ער שוין געקענט האבן אין סיגוט בימים ההם, אביסל האלץ, שפעטער האט ר׳ ישעי׳ רעטעק (הנגיד מוה״ה ר׳ שמואל ישעי׳ רעטעק ז״ל מוויען) יא געמאכט בעסער, און שוין אפאר יאר צוריק האבן עטליכע עסקנים אייניקלך, ער אויכעט ר׳ יוסף מייזליש (בנו של רב דקהלתינו ב״פ שליט״א) האבן איבער געבויעט און געמאכט א שיינעם נייעם אוהל (אשר הוא ממשיך שם במפעלותיו החשובות יחד עם ש״ב הרבני הנכבד בנש״ק ר׳ אשר ישעי׳ הורוויץ הי״ו מקרית יואל).

הררי״פ: אבער א מקוה מיט פייפ׳ס איז שוין געווען דארט אין סיגוט.

רבינו: דארט איז געווען די ארגינעלע מקוה, היינט שטייט שוין נישט יענער בנין.

א׳ הנוכחים: כ׳בין דארט געווען די וואך, יעצט איז דארט דא דריי בורות.

רבינו: דאם איז נישט די ארגינעלע פון אמאל.

א׳ הנוכחים: וואם האט געמאכט דער רבי דער ברך משה נאך די מלחמה (בהיותו האב״ד דשם)?

רבינו: דעמאלטם איז נאך געווען די ארגינעלע מקוה, די קאמעניסטן האבן שפעטער צוגענומען די מקוה און געמאכט א שטאט–באד, פאר יעדן איינעם, און ווען זיי האבן צוגענומען די מקוה האבן זיי געמאכט אין די זייט א שטיקל מקוה, אין יענע מקוה בין איך געווען.

א׳ הנוכחים: ס׳איז דא דריי בורות איינס נאך די אנדערע, איינס די גרויסע שטאט–באד, און נאכדעם איז דא די קליינע מקוה.

רבינו: דאם איז אין א ווינקל.

א׳ הנוכחים: אין צוויישן די צוויי איז דא נאך א בור.

רבינו: די רונדעכיגע איז געווען פארמאכט, ווען כ׳בין געווען דארט איז דארט געווען אריינגעגאסן צימענט, מסתם איז דארט געווען די מעיין מקוה.

דאם איז געווען ווען מיין טאטע ז״ל איז שוין נישט געווען אין סיגוט, ווען רבי יודא׳לע אייזיקסאן (גיסו הגה״צ ר׳ יחיאל יהודה אייזיקסאהן ז״ל אב״ד אחוזה ואח״כ בלאם אנדושעלעם, חדב״נ מרן העצי חיים ז״ל) איז שוין געווען דארט רב, די רעגירונג – די קאמאניסטן – האבן אלעם צוגענומען.

א׳ הנוכחים: יעצט אז מ׳האט אראפגענומען די ביימער האט מען געטראפן אלע דריי בורות וואם זענען געווען.

האדמו״ר מסטראפקוב: מ׳זאגט אז ס׳איז א טובה אז די גוים זאלן נישט חלילה שעדיגן די בתי חיים, ווען זיי זעהן אז מ׳קומט אויף די קברים.

בסעודת מלוה מלכא לרגל יומא דחילולא קדישא
של מרן הגה״ק העצי חיים זי״ע
במקום הנופש בפאלם ספרינגס יע״א
מוצש״ק פרשת בא ו׳ שבט תש״פ לפ״ק

רבינו: דער זיידע האט געלייגט תפילין יעדן אינדערפרי, אין שטוב ווען ער האט געלייגט קריאת שמע של שחרית גאנץ פרי האט ער געהאט קליינע תפילין, צוויי פאר תפילין, רש״י מיט רבינו תם אויפאמאל, מיט דעם האט ער געלייגט קריאת שמע אינדערפרי. דאם איז געווען דעם

קדושת יו״ט׳ס תפילין, דער פעטער ז״ל האט געירש׳נט די געהעריגע תפילין וואם דער קדושת יו״ט האט געגעבט צום דאוועננען, און דער זיידע ז״ל האט געירש׳נט די קליינע תפילין.

א׳ הנוכחים: וואו ליגט דאם היינט?

רבינו: ס׳איז געבליבן דארט אין סיגוט, און ס׳איז ליידער פארברענט געווארן... די דייטשן האבן אלעם אונטער גענצינדן, ס׳איז געווען דאם הויז און דאם ביהמ״ד, די דייטשן האבן אלעם אונטער גענצינדן, ס׳איז גארנישט געבליבן.

מ׳בויעט יעצט אין סיגוט אויף דעם פלאץ דארט וואו ס׳איז געווען דאם ביהמ״ד, בויעט מען יעצט א ביהמ״ד, מ׳האפט אויף נאך פסח צו זיין פערטיג, כ׳האף צו זיין אין סיגוט נאך פסח אי״ה, צום חנוכת הבית.[10]

הר״ר יוקל ט״ב שליט״א, נכד רבינו: אין דעם הויף האבן זיי געלייגט אזא מצבה אזא אבן זכרון.

רבינו: יא, נישט ממש אויף דעם, מ׳האט עם געריקט אהינציר אביסל, דאם האט די רעגירונג נאך דעמאלטס געלייגט (תיכף אחר המלחמה).

ביקור בבית הגאון רבי פישל הערשקאוויטש זצ״ל
גאב״ד האליין
יום ג׳ פרשת ויקהל פקודי תש״ע לפ״ק

א׳ ממקורביו: דער עצי חיים האט נישט געוואוינט אין אמאך א בעסערע דירה.

רבינו: וואו? ביי זיך אין סיגוט?

א׳ ממקורביו: דער רבי ז״ל (מרן רבינו בעל דברי יואל) פלעגט פארצייגן אז ער פלעגט שלאפן דארטן (כשהי׳ בא לעיר סיגוט התאכסן שם בבית אחיו מרן העצ״ח), עס איז געווען צוויי דריי צימערלעך אינגאנצן.

רבינו: יא, ס׳איז אויך נישט געווען דארט א הרחבה גדולה, כ׳האב נישט געהערט אזוי פונקטליך וויפיל צימערן ס׳איז געווען. אבער כ׳האב געהערט אז אמאל האט רבי ישראל׳טשע וויזניצער (הרה״ק האהבת ישראל ז״ל) געשיקט דריי קינדער צום זיידן (מרן העצי חיים) וועו ס׳האט זיך געהאנדלט וועגן רבי מאיר בעל הנס געלט, איז געקומען די דעלעגאציע די דריי רבנים און מ׳האט זיי געדארפט אויפנעמען בכבוד, האט מען געדארפט האבן אויף איינמאל דריי שאָלן (כוסות נכבדים לשתי׳) צו די טיי, און אין שטוב איז נישט געווען, איז מען דעמאלטס ארוים געגאנגען און מ׳האט געקויפט שאָלן, נאכדעם האט מען עם אוועק געלייגט אז ס׳וועט נאכאמאל קומען גרויסע געסט זאל מען האבן...

אז מ׳האט געדארפט האבן אפאר שאלן, איז אין שטוב נישט געווען, ס׳איז נישט געווען קיין גרויסע הרחבה. כ׳האב געהערט פון טאטן ז״ל, אז ווען דער זיידע (מרן העצי חיים ז״ל) האט איבער געבויט דאם הויז, האט ער געזאגט ׳גרויסע צימערן איז נישט קיין לוקסוס׳, דאם איז געזונט, ס׳זאל זיין לופטיג.

גאב״ד האליין: דירה נאה מרחבת דעתו של אדם (ברכות נז:).

רבינו: דער טאטע ז״ל איז שוין געבוירן אין ראצפערט (ביום כ״ג חשון תרע״ה לפ״ק) **דאם איז געווען ביי די ערשטע קריג, די רוסן זענען געקומען דעמאלטס קיין סיגעט, איז ער אנטלאפן.**

גאב״ד האליין: די רוסן זענען אריין אין סיגעט?

רבינו: יא.

און דער זיידע איז אנטלאפן מוצאי יום הקדוש (שנת תרע״ה), מ׳האט אויסגערופן יום הקדוש אז מ׳מעג פארן, ס׳איז פיקוח נפש, איז וועד ס׳קען פארן זאל פארן. דער זיידע האט נישט געוואלט פארן אום יו״ט, האט ער אויסגעווארט ביז מוצאי יו״ט, און דעמאלטס איז ער אנטלאפן

גאב״ד האליין: וואו איז ער געווען סוכות?

רבינו: נעבן קליינווארדיין.

וועו ער איז אוועק געפארן האט ער זיך געטראפן אויפן וועג מיטן קרן לדוד, ער איז דעמאלטס געווען רב אין די **ווישעווטם** (עיר ווישעווע הי׳ לו כמה חלקים והי׳ נקרא כן), **נישט ווייט** פון סיגעט, זענען זיי צוזאמען געפארן אין איין וואגן, מ׳האט שוין נישט געקענט פארן אלע וועגן, ס׳איז שוין וועגן וואם איז שוין געווען פארשפארט, מ׳האט פראבירט צו פארן, ביז מ׳האט געטראפן א וועג וואם מ׳קען פארן, האט דער קרן לדוד דעמאלטס געזאגט, מזמור לדוד בברחו (תהלים ג, א), פרעגט די גמרא (ברכות ז:) די קשיא קנה לדוד מיבעי ליה, נאר – האט דער קרן לדוד געזאגט – מזמור לדוד ׳בברחו׳, אז מ׳קען נאך אנטלויפן איז א ׳מזמור׳.

---

10 במשך שנים האחרונים עסקו עסקנים חשובים שיחי׳ מנכדי רבותינו הק׳ עפ״י הוראתו ובעידודו של כ״ק רבינו שליט״א לרכוש את שטח השוהל-חויף בעיר סיגוט מקום שהתפללו שם רבותינו הק׳ נבג״מ, ובעז״ה עלה בידם לקנות את השטח, ובנדבת לבם של נגידים חשובים נדיבי עם בונים שם באותו מקום קדוש בנין מפואר בית המדרש לתורה ולתפילה ומקוה כשירה ועוד, לחדש אורם כבראשונה.

אודות הרבנות בק"ק סיגוט

ביקור כ"ק אדמו"ר מתולדות אברהם יצחק שליט"א בבית כ"ק רבינו שליט"א – בוויליאמסבורג, יע"א
יום ג' פרשת יתרו תשע"ב לפ"ק

האדמו"ר מתוא"י: וועך איז קודם געווען רב אין סיגוט?

רבינו: קודם איז רבי אלעזר ניסן געווען דארט רב, פון שנת תקצ"ד ביז שנת ת"ר, זעקס יאר, ער האט אויך געהאט דארטן עגמת נפש (המעשה הידוע עם השוחט של הסידי קאסוב בכפר קרעטשניף).

האדמו"ר מתוא"י: דארט איז דאך יא געווען א חסידישע שטאט?

רבינו: יא, דארטן זענען געווען קאסובער חסידים.

בקיצור, רבי אלעזר ניסן האט אפגעלאזט סיגוט, און איז צוריק געגאנגען קיין דראהביטש, ער איז געווען א דראהביטשער איידעם, און איז צוריק געגאנגען קיין דראהביטש.

נאך רבי אלעזר ניסן איז געווען רב אין סיגעט רבי יוסף שטערן, ער איז געווען א איידעם פון רבי מענדל שטערן, רבי מענדל איז געווען רב אין סיגוט פאר רבי אלעזר ניסן (שימש ברבנות בסיגעט ל' שנה עד יום פטירתו ט' אדר תקצ"ד ונדפס ממנו ספר דרך אמונה), און נאך רבי אלעזר ניסן האט מען אויפגענומען דעם איידעם, רבי יוסף שטערן, ער איז געווען א קאסובער חסיד.

דארט אין סיגוט איז געווען א מעשה, א איד איז צוגעגאנגען יום הקדוש אין שוהל צום רב רבי יוסף שטערן, און געזאגט 'רבי, איך בין דארשטיג', זאגט אים דער רב 'ס'איז יום הקדוש היינט!', און איינם–צוויי... איז דער איד צוזאם געפאלן ל"ע און איז אוועק ר"ל, אזוי אויפן פלאץ, ער האט נישט געוואוסט אז א איד קומט זאגן אז ער איז דארשטיג, האלט ער ביים חלש'ן, די מעשה האט פאסירט אין בית המדרש, איז געווארן א איבערקערעניש אין שטאט אויף דעם רב, אז א איד איז אוועק...[11]

נאכדעם איז געווען נאך א מעשה – און די מעשה קען מען טרעפן אין די תשובה ספרים – עמיצער האט אויסגעזאלצן פלייש, אבער אנשטאט זאלץ האט ער זיך טועה געווען און געלייגט א אנדערע שארפע זאך (בדבר שנקרא "האלעווין פאדערי והוא דבר חריף שע"י מעבדין את העורות וכדומה) און מיט דעם האט ער אויסגעזאלצן די פלייש, און ס'האט געהייסן אז דער רב האט געזאגט אז בדיעבד איז עס כשר,[12] איז געגאנגען איינער און האט צושפרייט די שאלה פאר אלע גדולי ישראל, מ'קען טרעפן די שאלה אין די פוסקים בימיו וואס ס'איז געשריבן צו אים,[13] און אלע שרייבן אז זאלץ מוז זיין זאלץ, און מ'קען נישט קיין ערזאץ פון א אנדערע זאך, ממילא האט מען דאס נישט געטארט נוצן, און די פלייש איז נישט כשר אפילו נאכן איבער זאלצן.

דער רב רבי יוסף שטערן איז פאר הארץ–עסעניש אוועק פון דעם עולם, ער ליגט אין סיגוט (נפטר ביום שושן פורים שנת תרי"ח).

---

11 עיי' בס' זכות אבות (עמ' ק"ז) שכ"ק הגה"צ רבי יעקב מפשעווארסק זי"ע סיפר ששמע מפי ת"ח א' שפע"א בליל כל נדרי אחר שהרה"ק הייטב לב זי"ע גמר את התפילה נגש יהודי א' לא' מהבעלי הוראה, והתאונן בפניו שהוא מרגיש חלישות עליו והוא צריך לאכול, והלה לא ידע איך לפסוק לו אז יעץ לו שיגש אל הייטב לב וישאל אותו כדת מה לעשות, ואכן נעמד בין האנשים לעבור באמירת גוט יו"ט, והאיש המתין עד שיעברו הקהל, ובתוך כך יצאה נשמתו רח"ל, ונגש הבעל הוראה להייטב לב וסיפר לו דברים כהוויתן, אמר לו הייטב לב דו ביזט א הורג נפש (הגה"ק הוסיף שאינו זוכר אם אמר בשוגג או במזיד), שקודם כל היה צריך ליתן לו כף אחת של מים פחות מכשיעור.

ועוד סיפר שהרה"ק מרוזין זי"ע שלח בשנתו האחרונה עלי אדמות לפני יוהכ"פ לשאול את הבי"ד בסאדיגורא ובראשם הרב בעל יד יהודה על הל' טריפות האם הוא צריך להתענות מחמת גודל תשות כוחו, והם פסקו שחייב להתענות, ונסתובבה השמועה שהסתלקותו ביום ג' חשון היה מחמת שהתענה אז ביוהכ"פ, וסיים הרה"ק - כמובן שזו שגגה גדולה כי היו צריכים לדעת שאם הרה"ק מרוזין שואל על עצמו, אז בודאי שהוא פטור מלהתענות.

12 דבמציאות 'האלעווין פאדער' הנ"ל מוציא דם ויצר כמו מלח ממש, והי' מסתפק הרב הנ"ל אולי הוציא את כל הדם, ועכ"פ הוי ספק, והסתמך על מה שכתוב בספר מעשה טובי' (מהרופא רבי טבי' כ"ץ, בתחילת שנות ת') ש'האלעווין' הוא מין מלח, וליתר שאת ניסה הרב בעצמו בביתו את ה'האלעווין' ומלח בו בשר, ותוך כמה דקות הוציא הבשר זיעה, ואח"כ נטף ממנו ציר ודם, כמו שיוצא אצל מליחה עם מלח כראוי, ועל סמך זאת הוציא הרב את הפסק, שאף שהבשר שכבר נתבשל אין להשתמש בו, מ"מ שאר הבשר שלא נתבשל, אפשר למולחו שוב, וכן את הכלים אין צריכים להכשירם.

13 עי' שו"ת כתב סופר יו"ד סי' ל"ז, אמרי אש סי' כ"ח, דברי חיים ח"א יו"ד סי' כ"ה, טוב טעם ודעת סי' קי"א וקי"ב, שו"ת יד אלעזר סי' ע"ד, מהר"י ענוזיל סי' מ"ד, שואל ומשיב מהדו"ק ח"א סי' קמ"ח, ובס' חסד לאברהם.

נאך וועז ער איז אוועק – ער איז געווען א גרויסער קאסובער חסיד, און די כהנא'ישע זענען געווען צאנזער חסידים – און רבי קלמן כהנא איז געווען א גרויסער מקורב אין צאנז, און אסאך געלט געגעבן פאר צאנז, ער איז געווען א גרויסער עושר, ממילא איז דער ייטב לב וואס איז געווען א מחותן מיטן דברי חיים (חותנו של הגה"ק רבי ברוך מגארליץ ז"ל), און איז געווען א זוהן פון רבי אלעזר ניסן וואס איז אוועק פון די רבנות דארטן, האט ער געהאט א שטיקל חזקת רבנות, האבן זיי געברענגט דעם ייטב לב פון דראהביטש קיין סיגוט.

האדמו"ר מתוא"י: דער ייטב לב האט יא געלעבט גוט אין סיגוט?

רבינו: ווען ער איז געקומען האט ער געהאט אסאך גוטע פריינד אין שטאט, אבער די כהנא'ישע זענען שפעטער געווארן שונאים, לעת זקנותו האט ער געהאט עגמת נפש פון זיי.

האדמו"ר מתוא"י: וואס האבן זיי געקענט טוהן?.

רבינו: וואס מ'האט געקענט טוהן, האבן זיי געטוהן...

דעמאלטס איז דאך געווען די טיילונג (בפדינת אונגארן, בין קהילות הארטאדאקסין לקהילות הנעלאגן), און דער מהר"ם שיק האט געמוטשעט דעם ייטב לב אז סיגוט זאל זיך אויך אנשליסן אין די קאנצעלי (אף שלא היה באונגארן רק במחוז מארמארוש שבראמעניא), און זיי (משפחת כהנא) האבן נישט געוואלט, און דער ייטב לב האט עם נישט געקענט אדורכפירן, דער ראש הקהל האט נישט געוואלט, דערציילט מען א מעשה, אז דער ייטב לב האט גערופן א אסיפה גאנץ קהל, און האט געבעטן אז מ'זאל שטימען צו דעם, ס'האט געמוזט דורכגיין לעגאל, מ'האט גערופן א ענעראל פארזאמלונג.

ביי די אסיפה האט מען גערופן די פייער–לעשער'ס און דאס האט געמאכט א טומל, און דער ייטב לב איז ארויס געגאנגען און געווינט 'ב'האב מיך דאס דערלעבט אויף דער עלטער...'.

דעמאלטס – דאם איז געווען בערך שנת תר"מ – איז פריי געווארן אין מונקאטש דאם רבנות – דאם איז געווען פאר רבי שלמה'לע (הגה"ק בעל שם שלמה ז"ל בנו של הגה"ק רבי אלעזר מלאנצהוט ז"ל מח"ס יודעי בינה שהיה בנו של הגה"ק הרבי ר' צבי אלימלך מדינוב בעל בני יששכר ז"ל) איז געווארן רב אין מונקאטש, ער איז דעמאלטס געווען רב אין סטריזשוב (שימש שם ברבנות כ"ה שנה) – מונקאטש איז דאך געווען א חסידישע קהילה, זענען זיי געקומען מיט א קאנסום (כתב רבנות) צום ייטב לב.

האדמו"ר מתוא"י: ס'זעהט אוים אז זיי האבן געוואוסט אז דער ייטב לב ליידט זיך אן צרות.

רבינו: יא, אבער ער האט זיי אפגעזאגט, האבן זיי וויייטער געשיקט 'שלוח שרים רבים ונכבדים' מיט א קאנסום, און ער האט נישט געצויגן, האבן זיי געזאגט, 'רבי, די גאנצע שטאט ווארט דעם רבין', האט דער ייטב לב געענטפערט, 'אויב אזוי, וויים איך שוין נישט צו גיין'. און ער האט זיי מסביר געווען, 'וועז איך בין געקומען קיין סיגוט, האבן מיך די כהנא'ישע געברענגט, און רבי משה ארי' (פריינד זצ"ל, הראה"ק דק"ק סיגוט) איז מיר געווען א קעגענער, און איז אפילו נישט געקומען שלום געבן, שפעטער האט זיך דאס איבערגעדרייט, רבי משה ארי' איז מיר געווארן א גוטער פריינד, און די כהנא'ישע זענען מיר קעגענער'ס, יעצט אז מ'זאגט אז די גאנצע שטאט ווארט מיך אפ, אויב אזוי ווער וועט מיך בלייבן א גוטער פריינד...'.

און ער האט זיי מייעץ געווען מ'זאל נעמען רבי שלמה'לע – ער איז געווען מיט אים א מחותן, ווייל זיין זוהן רבי משה לייב סטריזשובער איז געווען א איידעם ביים גארליצער רב, און דער גארליצער רב איז געווען א איידעם ביים ייטב לב, איז ער דאך געווען א מחותן מיטן ייטב לב – אזוי האט ער מציע געווען מ'זאל אויפנעמען רבי שלמה'לע פאר רב אין מונקאטש (ושימש שם ברבנות עד יום פטירתו כ"ח סיון תרנ"ג, והשאיר אחריו בנו מ"מ הגה"ק בעל דרכי תשובה ז"ל).

האדמו"ר מתוא"י: ער (הרב ר' משה ארי' הנ"ל) איז געווען דעם נאסאדער רב'ס פאטער.

רבינו: יא, דער ייטב לב איז אבער נסתלק געווארן (ו' אלול תרמ"ג), און אזוי ווי דער ייטב לב איז אוועק, און מ'האט געדארפט אויפנעמען דעם קדושת יו"ט (עפ"י צוואת אביו מרן הגה"ק הייטב לב ז"ל בידוע) איז געווארן א ביטערע מחלוקה, און מ'האט זיך צוטיילט, און ס'איז געווארן צוויי קהילות אין שטאט.

ביקור גומלין אצל כ"ק אדמו"ר מפאסוב שליט"א בבית האכסניא בקרית יואל יע"א
יום א' פרשת בהר תשע"ד לפ"ק

האדמו"ר מפאסוב: עם איז געווען א רב אין סיגוט פארץ ייטב לב, וואס מ'וויסט ווער איז געווען?

רבינו: אוודאי זענען געווען רבנים אין סיגוט, רבי אלעזר ניסן איז דאך געווען רב אין סיגוט, און פאר אים זענען אויך געווען רבנים, דער קונטרס הספיקות איז געווען רב אין

סיגוט, און נאך רבי אלעזר ניסן ביזן ייטב לב איז געווען צוויי רבנים, ס׳איז געווען רבי מענדל שטערן, און רבי יוסף שטערן,[14] זיי זענען געווען קאסובער חסידים.

האדמו״ר מאסאוב: ווייל דער טשימפער רב ברענגט אראפ א מעשה... (בהקדמה לספרו שו״ת תפארת אדם חלק א׳).

רבינו: יא, די מעשה מיטן קאמארנער.[15]

האדמו״ר מאסאוב: מיט וועלכן רב איז עם געווען?

רבינו: ער דערציילט אז ער איז געקומען צום ייטב לב, אבער פאר אים זענען געווען רבי מענדל שטערן און רבי יוסף שטערן, רבי יוסף איז נישט געווען קיין זוהן, נאר א איידעם.

האדמו״ר מאסאוב: ס׳האט גארנישט צוטוהן מיט משפחת כהנא?

רבינו: ניין.

האדמו״ר מאסאוב: פארוואס איז רבי יהודה׳לע מוידערן נישט געווען רב, ער איז דאך געווען א איידעם?

רבינו: ער איז געווען א איידעם ביי די כהנא׳ס, ער איז קיינמאל נישט געווען קיין רב, אין ערגעץ נישט, ער האט געוואלט זיצן און לערנען פארמאכט פאר זיך.[16]

---

14 רבי מענדל שטערן נולד בשנת תקי״ט לאביו רבי שמואל אב״ד דראגמירשט נכד הגה״ק רבי צבי הירש מטשארטקוב, היה תלמידו של המגיד מקאזניץ והרה״ק הרמ״מ מזלאטשוב זצ״ל, ונתקשר להרה״ק האהבת שלו׳ מקאסוב.

רבי מענדל שימש כראב״ד בבית דינו של ה״חוות דעת״ בקאליש, ומסופר שהחוות דעת קבל שם את הרבנות רק בתנאי שרבי יוסף יתקבל שם לראב״ד, בשנת תקס״ב נתמנה לראב״ד סיגעט בבית דינו של ה״קונטרס הספיקות״, עם הסתלקותו בשנת תקע״ט נבחר רבי יוסף לאב״ד שם, ומצודתו היתה פרושה במארמארש כולו, ועד שהתבטא פע״א ואמר ״מארמאראש הוא גיי ואני נטעתיו״.

ועיין בס׳ ימי זכרון (ח״ה) שרבו ה״אהבת שלום״ סירב לקבל קוויטלעך מבני סיגעט, באמרו שיש להם את רבם, ולקח כהתן לבתו את ש״ב רבי יוסף שטערן אב״ד סיגעט בן רבי יצחק אב״ד סטרימטערא בן רבי מרדכי מסעליש. ונלב״ע בשנת תקצ״ד ומנו״כ בעיר סיגוט.

15 וז״ל שם: שמעתי מפי מגידי אמת שהה״ק ר׳ סענדר׳ל נתכבד פ״א בקריאה של חיבה על שבת לעיר סיגעט ומשם לק״ק אוהעל, ובעת שהי׳ בשבת בסיגעט הי׳ עולם גדול על שב״ק, ובליל שבת בא הגאבדק״ק סיגעט (זה הי׳ קודם שבא לשם הגה״ק בעל ישב לב והי׳ ג׳כ גאון גדול) ג״כ לשלחנו, וישב בראש השולחן אצלו, וכעת שנתנו הרושב נפל זבוב להקערה, ולקח כף וזרק הזבוב לחוץ וכו׳ והרב האבדק״ק שם אמר ׳נא חילול שבת׳, והשיב הה״ק הנ״ל מסתמא אם בא הזבוב לכאן על שולחן הזה הי׳ צריך לתיקון, וצעק הגאב״ד חלילה זה הוי חילול שבת ממש, ונתרגש הה״ק ר״ס הנ״ל ואמר כאן אנחנו על הדרך אי״ה באשר נהי׳ בביתי בעזה״י אז נתחשב עמו, ואמר הרב אנחנו מקווים כי לא יזכה לבוא לביתו בחיים, ואמר הרה״ק ר״ס א׳ מבניו של הרב אבד״ק ישתמד א״ע ר״ל, ואז תומ״י ברכו בהמ״ז ונתפרדו איש מעל אחיו. ובשבוע הבא באו מעיר אוהעל לקראתו ונתנו לו חדר מיוחד, ושם הי׳ ל״ע מזיקים, והגבאי והמשמשים לנו בחדר אחר. פתאום שמעו קול צווחה ורצו במרוצה ומצאו אותו שכבר נחלש מאוד ונתעלף, רק זאת אמר חבל לי על בעה״ב, אם הי׳ אומר לי קודם הייתי יכול לגרשם מכאן ואז הי׳ טוב לו וגם לי, אבל בלי הכנה בפתע פתאום לא הי׳ יכול לגרשם, ונסתכן ומת שם ונקבר בעיר אוהעל, כך שמעתי׳ [ונראה שפגעה בו קללת חכם אב״ד הנ״ל, ע״כ הסך מן השמים שלא יוודע לן].

אח״כ ברבות הימים נסתלק אבדק״ק סיגעט הנ״ל, ונתקבל לשם הגה״ק בעל ייטב לב זי״ע, ויהי כי ארכו הימים, פתאום נשמע קול שא׳ מישראל אדם נכבד איבד א״ע לדעת ר״ל, ואמר האבדק״ק הייטב לב שרוצה להספיד אותו, ורנו כל העיר הלא מאבד עצמו לדעת אין לו חלק לעוה״ב, ובשעת ההספד אמר הייטב לב ידעתי כי תמיה בעיני כל העולם על אשר אני מספידו, אמנם אספרה נא מעשה ה׳ כי נורא הוא, ואז סיפר המעשה הנ״ל. והוסיף הנה בני הרב האב״ד הנ״ל היו איזה אחים ביחד ומתו כולם, ולא נשאר רק אחד, ואותו האחד הנשאר בא אלי, וסיפר לי כל המאורע הנ״ל, ואמר שכל זמן שהי׳ איזה אחים יחד, אמרנו כל אחד ידחה את היצה״ר לאחיו כי לא אמר דוקא עלי, וכן הי׳ כי באה להם מחשבת פיגול מחשבת שמד ר״ל, ודחינו כ״א שילך לחבירו ובזה נצלנו קצת, אבל עכשיו כולם מתו ולא נשאר אך אחד, וידעתי כי א״א לי לעמוד נגדו, ובכל עת הוא מרגיש מחשבת פיגול בנ״ל, וא״א לסבול ע״כ הוא שואל ומבקש שאלה אם יהי׳ ח״ו עת אשר יראה כי כלתה אליו הרעה ח״ו האם מותר לו לאבד א״ע לדעת שלא ישתמד ח״ו עצמו ושלא יהי׳ ח״ו חילול השם גדול שכן רב גדול יעשה זאת וכו׳, ואמרתי לו כי אם יראה כי כלו כל הקיצין ולא יהי׳ לו עצה כלל מותר עפ״י הלכה, וכן עשה, א״כ אדרבה הוא קדוש ישראל שמסר נפשו על קידוש השם וכו׳, עיי״ש נוראות. [אכן יש מנכדי הרה״ק מקאמארנא המפקפקים באמיתות סיפור זו].

16 הגאון רבי יהודה נולד ח׳ טבת שנת תק״פ בפרעשבורג, ובס׳ אגרות סופרים מעתיק מהמוהל-ביכעל של מרן החת״ס בו מופיע שהוא מל אותו ביום ט״ו סיון, אביו רבי׳ ישעי׳ הי׳ מקורב לבעל החת״ס, והילד זכה ללמוד אצלו וכה דבריו בהקדמת ספרו פרי העץ: ...ועודני באבי בהיותי כבר תמני זכני לשאוב מבאר מים חיים הוא ניהו אדמו״ר הגאון הקדוש מהרמ״ס זי״ע בעיר מולדתי פ״ב יע״א, וחבה יתרה נודעת לי מעמו, אשר כאב את בן ירצה על ברכיו גדלני עד עת אפריוני״. ומסופר שפע״א ישב על ברכי החת״ס בעת שיעורו והגה״ק אמר בשיעורו ״איך זאג אזוי, און מיין יודיל זאגט אזוי״.

ובס׳ זכרון לראשונים מובא מכתב המלצה אשר נתן לו רבו בהיותו בן י״ב שנה וכ׳ עליו ״תלמידי הבחור החריף המופלא כברק השנון מוה״ר יודא בן איש אפרתי יקר ונכבד המנוח ר׳ ישעי׳ מודרן זללה״ה, בעת שעלה מעלה מעלה על במתי התורה גמיר וסביר ובית התלמוד שטף ועבר ובכל צד מראה פנים מסבירות להלכה כאחד ההורים ומורים״.

האדמו"ר מפאסוב: זיין ספר הייסט 'פרי העץ'.

רבינו: ער האט אויך געמאכט א ספר זכרון שמועה.

דער קדושת יו"ט איז געווען אויף אים ברוגז, ער איז דאך געווען א איידעם ביי משפחת 'כהנא'.[17]

האדמו"ר מפאסוב: דער רבי ז"ל – דער פעטער – האט געגעבן פאר מיין טאטע דעם ספר פרי העץ וואס ער האט געהאט פונעם קדושת יו"ט.

ביקור הגה"צ רבי חיים לייב כ"ץ שליט"א אבדק"ק סערדעהאלי בבית כ"ק מרן רבינו שליט"א – בקרית יואל ערש"ק פרשת אמור תשס"ח לפ"ק

רבינו: ווען דער זיידע רבי אלעזר ניסן איז געווארן רב אין סיגוט, איז דער ישמח משה געפארן איהם באגלייטן קיין סיגוט, איז ארויס געקומען א גרויסער ציבור איהם מקבל פנים זיין, און דער ישמח משה האט געזען דעם גרויסן כבוד פון אזויפיל מענטשן, האט ער זיך צעווויינט, און געזאגט "חז"ל זאגן דאך (במרגניתא דר' מאיר) אוי לו למי שהעולם מטעעים בו", האט זיך רבי אלעזר ניסן אנגערופן "מ'גיט דען דעם כבוד פאר דיר? דעם כבוד גיט מען פאר די תורה, מ'וויסט וויפיל תורה דו האסט געלערנט, איז דאס כבוד התורה".[18]

הערנדיג די ווערטער פון רבי אלעזר ניסן האט זיך דער ישמח משה בארוהיגט, און געזאגט ס'שטייט טאקע נישט "אוי למי שהעולם טוען בו", ווייל וואס איז ער שולדיג אז מ'איז זיך טועה אין איהם, נאר ס'שטייט "מטעין בו", ווען איז 'אוי לו' ווען זיי ברענגען אריין אין איהם דעם טעות, אז ער מיינט שוין אז ער איז ראוי, דאס טויג שוין נישט.

אויך האט דער ישמח משה געזאגט אז מ'גיט כבוד פאר א תלמיד חכם און ער וווייסט אז דער כבוד איז פאר די תורה און נישט פאר איהם, מעג ער הנאה האבן פונעם כבוד.

דער ישמח משה האט דעמאלטס אראפ געלייגט א גרויסע הגדרה אויף דעם, אז ווי אזוי וווייסט מען אויב ער מיינט טאקע כבוד התורה, דאס איז אויב ווען ער זעהט אז מ'גיט כבוד פאר א צווייטן תלמיד חכם האט ער די זעלבע הנאה ווי מ'וואלט דאס געגעבן פאר איהם, ווייל אויב ס'איז כבוד התורה וואס איז די נפקא מינה ווער ס'באקומט דעם כבוד.

ער האט געטייטשט מיט דעם פסוק (תהלים סט, ה) שויתי ה' לנגדי תמיד וגו' לכן שמח לבי ויגל כבודי, ווייל ס'שטייט (שם ל, יג) למען יזמרך כבוד, אז אויב מ'לויבט כבוד התורה לויבט דער כבוד אליין פארץ באשעפער, דאס איז די כוונה "שויתי ה' לנגדי תמיד" אז אלעם איז פארץ אויבערשטן, לכן "שמח לבי" ווייל "ויגל כבודי" אז דער כבוד פריידט זיך אז ס'קומט אן צום אויבערשטן.[19]

ויש לציין שבהיותו כבן י"ח הלך ללמוד אצל הרה"ק הישמח משה זי"ע ושם הכירו הגביר החסיד רבי קלמן כהנא, ודיבר על לב אביו הנגיד רבי שמואל זאנוויל כהנא שיקחנו כחתן לבתו היחידה.

17 וכידוע פרצה מחלוקת גדולה בעיר סיגעט בין משפחת כהנא לבין הקהילה הק' שבראשות מרן הקדושת יו"ט, עד שנתפרדו וייסדו את קהילת הספרדים. וידוע המליצה שאמר הייטב לב על זה, כי בהיות בק"ק אוהעל סבל ממשפחה אחת ששם אביהם היה "אהרן", ובהיותו בסיגוט סבל ממשפ' "כהנים" ואמר בצחות, שברש"י פ' אמור מבאר כפל הלשונות של הכהנים בני אהרן, שאחד מהם מיותר, ואמר הייט"ל שבאוהעל הי' מיותר לי ה"בני אהרן" ובסיגעט מיותר לי ה"כהנים".

ויש להעתיק מה שכתב בס' דברות אש מהגאון רבי אשר שמואל פאנעט נכדו של המראה יחזקאל בהספידו את הגאון רבי יהודה וז"ל: ...הר"ר יהודה מודערן זצ"ל שעסק בתורה יומם ולילה בימי בחרותו הי' מפורסם לחריף ובקי עצום, בישיבתו הרמה של מרן הגאון בעל החתם סופר זצ"ל, וזה נ"ו שנה שלומד בהתמדה גדולה בעיר סיגעט, וחיבר ספרים יקרים ותורתו היתה לשמה, כי לא הי' נצרך לבריות, ולא רצה לקבל עליו רבנות, ולמד בקדושה וטהרה, ועליו אני קורא גור אריֵ' יהודה מטרף בני עלית ממה שחשדתיך בטרף בני וכו' סלקת את עצמך, כמו כן חשבו עליו שיש לו ח"ו חלק בהמחלוקת בקהל סיגעט, אבל אני ראיתי מכתב יד קדשו של הצדיק מבעלזא זי"ע שהעיד עליו שהוא הי' מתאמץ להחזיק השלום...

18 יש לציין שבשנת תשנ"ד כשרבינו בעל הברך משה זי"ע היה בארה"ק וערכו לו קבלת פנים בבני ברק ברחוב העיר במעמד אלפי ישראל, חזר על סיפור זה בשפלות רוח גדול מאוד, ואמר שהוא מרגיש ג"כ שהציבור לא בא כאן לכבודו אלא להזק ולעודד את השרידים אשר ה' קורא ועומדים איתן באמונת אומן לא להיסחף אחר רוחות זרות המנשבות בארה"ק בפרט.

אגב, כאשר רבינו ז"ל ביקר במחנה רב טוב כשחזר מאר"י, דיבר מזה לפני הבחורים, ואמר אז שבשעת הקבלת פנים הציב לנגד עיניו דברי החת"ס עה"פ ואמרתם לאבי את כל כבודי במצרים, היינו שכל הכבוד הגיע לי בזכות אבי, וכן אצלי הרגשתי וידעתי שכולם באו ונקבצו רק בזכות דודי ולחזק שיטתו הק'.

19 עי' בייטב לב (פרשת שמות) שמביא ד"ת זה ששמעו מק"ז מרן הישמח משה בעת בואו למחוז סיגוט ויצאו לקראתו לקבל פניו בכבוד גדול, ענה ואמר ברשפי אש, כתיב (תהלים סט, ה) שויתי ה' לנגדי תמיד וגו' לכן שמח לבי ויגל כבודי וגו', ענינו כי הרמב"ם פירש בפסוק (תהלים ל, יג) למען יזמרך כבוד, שאם נותנין כבוד לשמו ית' אזי הכבוד מזמר ומשבח על

כ׳האב אמאל אריינגעטייטשט דעם ענין אין די משנה (אבות ב, י) יהי כבוד חבירך חביב עליך כשלך, אז דאס וואס מ׳איז מכבד דיין חבר זאל זיין ביי דיר די זעלבע זאך ווי מ׳איז מכבד דיך אליין, ווייל אויב ס׳איז כבוד התורה וואס איז די נפקא מינה צי איך לערן אדער מיין חבר לערנט.

ביקור גומלין אצל הגה״צ רבי אלחנן האלפערין נאב״ד ראדימישלא
יום ב׳ פרשת וירא תשע״ד לפ״ק

כ׳האב אויך געהערט אז דער ייטב לב איז געקומען פון דראהביטש צו ווערן רב אין סיגוט, אום שנת תרי״ח – קודם איז ער געווען אין גארליץ און נאכדעם אין דראהביטש, אן נאכדעם אין סיגוט – קומענדיג האט ער זיך אפגעשטעלט אין אוהעל, און איז געגאנגען אויפן ציון פונעם ישמח משה, און אזוי איז ער געפארן ווייטער מיט די באהן.

דער קול ארי׳ איז געווען דעמאלטס א יונגערמאן, און האט געגעסן קאסט ביי זיין שוויער אין אוהעל,[20] און אז דער ייטב לב איז דארט אנגעקומען איז ער אויך מיט געגאנגען, און אז דער ייטב לב איז געגאנגען צו די באהן, איז ער געגאנגען באגלייטן צו די באהן, ער האט זיך נישט מיטגענומען קיין טלית און תפילין, און האט נישט געזאגט אינדערהיים אז ער גייט אוועק.

אבער אנקומענדיג צו די באהן, האט ער אויך געקויפט א טיקעט און איז מיטגעפארן – מ׳האט נישט געוואוסט אינדערהיים וואו ער איז נעלם געווארן, ער האט דאך גארנישט געזאגט – בקיצור, אזוי איז ער געפארן ביז סיגוט, שפעטער ווען ער איז אהיים געקומען, האט מען אים געפרעגט פארוואס ער איז אוועק געפארן אן דעם אז מ׳זאל וויסן פון דעם, האט ער געזאגט אז ער האט נישט געהאט בדיעה אוועק צו פארן, נאר ער האט באגלייט דעם ייטב לב

שהגיע להקב״ה, לא כן כשנותנין כבוד לבשר ודם צריך להבין שלא בשביל עצמו הוא זה, כי אם בשביל שיש בו תורה וצדקות, וכל זה מתת אלהים כדכתיב (משלי ב, ו) כי ה׳ יתן חכמה, ואמרו חז״ל (קידושין לו:) אלמלא הקבה עוזרו אינו יכול לו, ולכן צריך שיעלה את הכבוד להקב״ה ויאמר שהכבוד אינו שלו אלא של הקב״ה, ואז יגל הכבוד ויזמר.

והמופת על זה להבין אשר עם לבבו, אם חולקין כבוד לזולתו יותר ממנו בשביל שהוא חכם וצדיק, לא ירע בעיניו ולא יקנא בו, אלא יהא חביב בעיניו כבוד חבירו כשלו, וישמח בלבבו על שכבוד שמים מתרבה מה לו הוא או על ידי אחר, אבל אם לוקח הכבוד לעצמו להנות בו או אם מכבדין את זולתו יותר ממנו ירע בעיניו ויקנא בו, וכבר אמרו (שבת קנב:) כל המתקנא עצמותיו מרקיבין, וזהו שאמר דוד מלך ישראל שהלקו לו כבוד, שויתי ה׳ לנגדי תמיד לדעת שהכל מידו והכל שלו, ולכן שמח לבי ויג״ל כבוד״י מפני שאינו לעצמי אלא של ה׳, ואם כן אף בשרי ישכון לבטח ולא ירקב כי אין בי קנאה על זולתי, כי העיקר מה שכבוד שמים מתרבה בעולם, עכ״ד.

ובפרשת קרח ג״כ מביא הייטב לב ענין זה, וכותב שם בזה״ל: וקיבלתי ממוהלה״ה שהמופת על זה [אם מחזיר הכבוד להקב״ה] אם הוא בבחינה זו, אז לא יקנה בזולתו וכו׳, ובזה שמעתי מפי קדשו של מוהלה״ה בעת שחלקו לו כבוד גדול, עמד ואמר בפני העדה שזה שאמר דוד לכן שמח לבי ויגל כבוד וכו׳.

20 הגאון הקול ארי׳ ז״ל נשא בגיל י״ז את הרבנית ע״ה בת הגגיד החסיד רבי משה לייב גינצלער ז״ל מק״ק איהעל, ומגדולי תומכי ואוהדי מרן הגה״ק בעל ישמח משה ז״ל.

ועי׳ בספר תולדות קול ארי׳ (דף טו) שהגה״ק מרן הישמח משה ז״ל נתן לרבי משה לייב ז״ל קמיע עבור עכברים שהזיקו בבית מסחרו וכתב עליו ״אני משה בן חנה משביע את שר השרצים שילכו מבית חנותו של ר׳ משה ליב ואל יזיקו לו׳ וכן היה שהלכו משם ולא נשאר שם אף אחד עיי״ש הסיפור.

אגב, בהזדמנות אחרת תחת אחד השיחים הוסיף מרן רבינו שליט״א לספר כדלהלן: דער קול ארי׳ האט געגעסן קאסט דארט און אוהעל ביי זיין שוויער, ער האט געהייסן משה לייב גינצלער, ער איז געווען אן עושר, ווען מען האט געדעדט דעם שידוך פונעם קול ארי׳ פאר דעם איד, איז ער זיך געקומען באראטן מיטן ישמח משה, אז מ׳טראגט אים אן דעם בחור פאר אן איידעם, און דער ישמח משה האט אים זייער צוגערעדט צום שידוך, שפעטער איז טאקע געווארן דער שידוך, און דער ישמח משה האט נאך געלעבט ווען ער האט חתונה געהאט. שפעטער ווען דער ישמח משה איז נפטר געווארן, און מ׳האט אויפגענומען דעם ייטב לב פאר רב אין אוהעל, איז ער געקומען צום ייטב לב, און ער האט דעמאלטס געשריבן א תשובה, א באקאנטע תשובה, עס איז געדריקט אין קול ארי׳, אויף ברכת המצות, ער האט אפגעשריבן א קונטרס האט ער עס אריין געטראגן צום ייטב לב ער זאל זעהן וואס ער האט געשריבן. איין נאכט האט זיך זיין שוויער גע׳חלומ׳ט ווי ער זעהט די ישמח משה, און די ישמח משה האט אים געזאגט, זעהסט, איך האב דיך גוט געראטן, דו זאלסט נעמען אברהם לייב מאדער - ער האט אים אזוי געזופן, אינדערהיים האט מען אים געזופן מיט דעם נאמען פון וועלעכע שטעטל ער קומט, ער קומט פון מאדע - האט ער געזאגט, דער ישמח משה איז געווען ביים ייטב לב, און ער האט אים געזאגט אז איך האב געזעהן דעם קונטרס וואס דיין אייד עם האט געשריבן, ער שרייבט א וואויל׳ע קונטרס, דעם אנדערן טאג, איז דער שוויער אריין געקומען פרעגן דעם קול ארי׳, וואס האסטו געשריבן, און ער זעהט אז זיין שוויער וויסט וואס ער האט געשריבן, ער האט זיך קיינמאל נישט געמישט אין זיין עסק, האט ער אים פארציילט, אז ער האט געזעהן דעם ישמח משה, און ער זאגט אים אזוי, אז ער האט אפגעשריבן א קונטרס, און עס איז געליגען אזוי ביים ייטב לב און שטוב, און די ישמח משה איז געקומען צום ייטב לב און שטוב, און ער האט עס געזעהן, ביים קול ארי׳, איז געווען חשוב דעם קונטרס, ער האט געהאלטן אז עס האט א הסכמה פונעם ישמח משה בעולם העליון.

צו די באהן 'נאר ער האט געזעהן ווי דער ישמח משה פארט מיט, אויב אזוי פארט ער אויך מיט...'.

דער ייטב לב האט געהאט א ברודער רבי נחום הערש פון דראהביטש, און דער ייטב לב איז געווען אין אוהעל אויפן ציון, וועו ער איז אוועק געפארן, איז דער ברודער אויך ארויף געקומען אויפן וואגן, און ער האט זיך נישט וויסנדיג געמאכט פון אים און האט אים נישט געהייסן זיצן, איז ער געבליבן שטיין און האט זיך נישט אראפ געזעצט, אזוי איז ער געפארן א שטיק צייט, ביז ער האט זיך אנגערופן עפעס אזא לשון 'פארוואס זיצסטו נישט?', האט רבי נחום הערש אים געפרעגט 'דו האסט מיך נישט געזעהן ביז יעצט?', האט דער ייטב לב געזאגט 'ניין, דער זיידע האט מיך באגלייט'. כ'האב עס געהערט פונעם טאטן ז"ל.

מ'דערציילט אז וועו דער ייטב לב איז געווארן רב, זענען זיך צוזאמען געקומען אסאך מענטשן (היינו למעמד ההכתרה), איז א מענטש ענגאנגען אויף א בריק – נישט אזא גרויסער בריק – און איז אריין געפאלן אין וואסער, און ס'איז געווען ענגג אזא וואסער ער זאל זיין אין א סכנה, אויף איינמאל זעהט ער ווי דער ישמח משה קומט און האט אים ארויס געשלעפט פון וואסער און ער זאגט 'פארשטער נישט די שמחה פון מיין אייניקל'.[21]

סיפורי קודש אצל מסיבת מלוה מלכה לקראת יומא דהילולא של מרן הישמח משה זי"ע בעיר הנופש בעטלעהעם ניו העמפשיר יע"א מוצש"ק פרשת פינחס תשפ"א

אמאל האט דער ישמח משה געהאלפן דעם ייטב לב, און ער האט אים געזאגט, קום כ'וועל דיך אויסלערנען ווי אזוי מ'איז מעביר א גוי, ווי אזוי מ'לייגט אוועק א גוי, כמשחל בינתא מחלבא (לשון הגמ' ברכות ח.) אזוי גרינג ווי מ'נעמט ארוים א הארל פון מילך, דאס איז א גרינגע זאך, האט ער געזאגט, זיידע, כ'בין נאך צי יונג צו דעם, האט ער געזאגט, אבער כ'וויל דיך אויסלערנען, ער האט אבער נישט געוואלט, ער האטגעזאגט ער האט מורא, ער וויל נישט צורירן צו די זאכן, האט דער זיידע גזאגט איז נישט.

שפעטער מיט יארן איז געווען א מעשה אין סיגוט ביים ייטב לב, ער האט געהאט צוטוהן מיטן מעיאר פון שטאט – ער האט געהייסן דער בירגער מייסטער, אזוי האט עם געהייסן אינדערהיים – דא בלשונינו הייסט עם א מעיאר, ער האט געהאט צוטוהן מיט אים, האט ער דעמאלטס געזאגט אזוי, אז יעצט וואלט עם אים צוניץ געקומען, וועו דער זיידע לערנט מיר וועו דאם אויס, וואלט עם יעצט צוניץ געקומען, האט ער דעמאלטס אזוי געקרעכצט, דער זיידע האט אים עם געוואלט אויסלערנען, אבער ער האט נישט געוואלט.

ער (הייטב לב) האט טאקע אמאל געהאט צוטוהן מיט'ן מעיאר, כ'וויים נישט צי דאם איז געווען דער מעיאר, צי עם איז געווען א צווייטער מעיאר, כ'וויים נישט וועו ס'האט זיך געטוישט די פירערשאפט, אבער ער האט געהאט אמאל צי טוהן מיט א מעיאר, ער איז געווען א רשע דער מעיאר, האט ער געשיקט א שליח קיין צאנז צום דברי חיים, אז ער האט א פראבלעם מיטן מעיאר, און ער זאל זעהן עפעס צוטוהן מיט אים, דער דברי חיים האט דאם געהערט, האט ער גזאגט, ער האט א שטארקן שר, אבער מיר וועלן זיך אן עצה געבן מיט אים, מ'וועט אים נאך ארויס טראגן מיט מוזיק, אזוי האט געזאגט דער דברי חיים עפעס אזא לשון. למעשה איז געווען דער מעיאר איז זיך געזיצן ביי זיך אין אפים, און אין א שיינעם טאג האט ער באקומען א נערווון בראך, און ער האט אנגעהויבן צו טאנצן און צו שפרינגען, אזוי משוגע געווארן כדבעי, און ס'איז געווארן אן איבערקערעניש דארט, מ'האט גערופן די פאליציי, און ער האט געמאכט קולות וברקים, דער מעיאר, און מ'האט אים געבינדן די הענט, ער איז געווען צואווילדעווען, און מ'האט אים ארוים געפירט פון אפים אזוי געבינדן די הענט, און ער האט געשריגן און געמאכט קולות וברקים, און ס'איז צוזאם געלאפן די גאנצע שטאט, ס'איז געווען א סענזאציע, און מ'האט אים אזוי ארוים געפירט פון שטאט–הויז ווי ס'האט געהייסן, אזוי ווי דא פון 'סיטי האל', האט מען אים פון דארט ארוים געפירט, דער נאסאדער רב האט געזאגט אז ער איז געווען א יונגל און איז איך געווען דארט, בשעת די מעשה, און ער האט איך נאכגעשריגן און נאכגעקלאטשט וועו מ'האט אים ארוים געפירט, אלע יונגלעך זענען דארט געווען, דער נאסאדער רב איז איך געווען צוויישן זיי, און זיי

---

21 עיין בס' דרשות לחם שלמה-שימלויא שהגה"ק הקול ארי' סיפר שכשהייטב לב אמר האיינצוגס-דרשה באוהעל כשבא למלא מקום זקינו הק', הגיע א' מתלמידי היש"מ לאוהעל ועל אם הדרך עלה על גשר ונשבר ונפל למים, והיש"מ בא מעולם העליון והוציאו מן המים ואמר לו אל תפריע את השמחה של נכדי.

האבן מיטגעזינגען אוּן מיט געקלאטשט אזוי ווען מ׳האט אים אזוי ארוים געפירט, אוּן נאכדעם האט דער ייטב לב גענאגט, פארפאלן, דער מחותן דער דברי חיים איז א כל יכול, אזוי האט ער גענאגט.

דער ייטב לב האט געוואלט מאכן אן עירוב אין שטאט,[22] אוּן מ׳האט געדארפט האבן דעם מעיאר צו דעם, אוּן דער מעיאר האט נישט געלאזט, כ׳גדענק נישט דעמאלטס צי ווען ס׳איז געווען די מעשה, צי דאם איז א צווייטע מעשה, ער איז דאך געווען רב אין סיגוט פינעף אוּן צוואנציג יאר, אוּן במשך די פינעף אוּן צוואנציג יאר האט ער געקענט אפאך האבן צוטוהן דארט.

ביקור הגה״צ רבי מנחם מאיר וויסמאנדל שליט״א אבר״ק נייטרא מאנסי בבית כ״ק מרן רבינו שליט״א – בקריית יואל יע״א מוצש״ק פרשת נח תש״פ לפ״ק

רבינו: ס׳איז דא א בריוו וואם דער ייטב לב האט געגעבן מיט התימות יד קדשו (אשר מחמת חליו זהו מהמכתבים היחידים שלא נכתבו כולו בכתי״ק) פאר די הנהלת הקהילה אין שנת תרמ״ג, אז מ׳זאל געבן זיין געהאלט פארן קדושת יו״ט בחייו, ער האט אויפגענומען דעם זיידן דעם קדושת יו״ט אלץ רב נאך בחייו, ס׳איז דא וואם האבן דעם בריוו.[23]

22 בהזדמנות אחרת סיפר רבינו שליט״א באריכות ענין זה: ״דער ייטב לב האט געארבעט צו מאכן א עירוב אין סיגוט, אוּן האט וועגן דעם ממש צוגעזאגט עולם הבא פאר וועם ס׳ערלעדיגט דעם עירוב, מ׳האט געטראגן דעם טשאלאנט צו א בעקער, סידורים אוּן חומשים, אז מ׳האט געוואלט דאוועננען האט מען געמוזט טראגן, האט מען געזוכט קולות. אינדערהיים האט מען מקיל געווען, מ׳האט נישט געהאט קיין ברירה, מ׳האט געטראגן א סידור אין בית המדרש, ווייל ס׳איז נישט געווען קיין סידורים, ס׳איז נישט געווען ווי היינט, מ׳האט מיקל געווען אז ס׳איז נישטא קיין רשות הרבים דאורייתא (עי׳ סי׳ שמ״ה סעיף ז׳ ד״א דבומן הזה אין רשות הרבים), אוּן מ׳האט מיקל געווען דורך קליינע קינדער״.

23 מכתב זה כתב מרן הגה״ק הייטב לב ז״ל ששה שבועות לפני פטירתו לחיי העוה״ב, ביום כ״ד תמוז תרמ״ג לפ״ק, היא לו נדפסה בספר אוצרות ייטב לב (מכתב ק״ה), וז״ל המכתב:

״כבוד אלופים וטובים ראשי הקהלה דפה קהלתינו יצ״ו. הנני להציע בקשתי לפני כם כבודם. הן עוד מיום א׳ פ׳ תולדות דהאי שתא תרמ״ג לפ״ק ולמספרם (דעם 5טעג נאוועמבער 882) קימו וקבלו בחת״י אנשי קהלתינו יצ״ו את בני הרב הגאון מו״ה חנניא יו״ט ליפא ט״ב שליט״א לרב ואב בית דין דקהילתינו, כאשר לוטה פה העתק הכתב קאנסוס - וכעת אשר אנכי אסיר במטתי לא אוכל עוד לצאת ולבוא לכל העניים הנצרכים לאנשי קהלתינו, ע״כ רצוני שבני הרב הגאון הנ״ל יקבע דירתו פה״ק, ומי בעל דברים יגש אליו. אשר על כן יהא נא בטוכם לתת פקודתם לסגן האוצר (קאסטיער) לשלם משכרת הרב אשר קבלתי מקופת הקהל עד כה מהיום והלאה לבני הרב הגאון הנ״ל שליט״א. והנני בעה״ח יום א׳ מסעי תרמ״ג סיגוט, חתי״ק״.

מצו״ב תצלום המכתב:

עוד פרטים בזה מצינו במכתב שנשלח אל השר לעניני דת בעיר פעסט ע״י ארבעה חברים בהנהלת הקהילה בסיגוט (נכתב בכמכת״ע ענייאנלעשע״ג ביום הנ״ל, כ״ד תמוז תרמ״ג) שבו מבקשים מהשר שלא ירשה להוציא מכח אל הפועל את דבר ההתמנות הנ״ל, וז״ל (בתירגום משפת הגר):

״אל הוד אוגוסטין טרעפארט, שר לעניני דת וחינוך, בודאפעסט. כאשר הוד מעלתך ביקור במחוז שלנו, הזכרת לקהילות היהודים על החשיבות לשמור על התעודות המאטריקל, והיית מעודד אותם להחדיר את שפת המדינה, לכן הננו מרגישים מחוזק לבקש את התערבותך בענין הנחוץ.

הרב דפה [רבי] זלמן טייטלבוים, הוא חולה מסוכן, ועל מנת להבטיח כי ממלא מקומו יהא מישהו שדומה לו - כלומר, אדם שאינו בקי בשפת המדינה, ולא בעל שום פנים אחרת של לימוד או הישג - הוא בחר לממלא מקומו את בנו שהוא כעת רב בקהל שעטש. הוא סידר ע״י התימות בכפי, ועוקף את כל תהליכי החוקים וסדרים הקבועים, כדי להכריחו על הקהל ביום ראשון הבא [יולי] 29, מבלי שהוא יפטר עצמו מקודם מתפקיד הרבנות.

אופן הזה הוא נגד החוק בכל המובנים, ובמיוחד לאור התקנות (שטאטוטען) החדשות של הקהילה שנשלחו להלשכה שלך ביאנואר כדי לשמוע חוות דעתך. בזמן שאנחנו מחכים לקבל האישור על התקנות, הנו מתחנים לעזרתך בענין נחוץ הזה, ומבקשים טעלעגראם רשמי שיאסור ההשתלטות על מהלך הבחירות בעירנו, כדי שנוכל להגיע להצפוית שלך בפאטריאטיזים ושטאט-מאנשאפט.

אם הזדמנות הזה תהי׳ נחמצת, אז התקדמות הקולטור של היהודים במחוז מארמארוש יחזור כלפני חצי מאה. - הבקשה הצנוע שלנו הגשנו ג״כ להוד מעלת השר הפנים״.

הרב מנייטרא מאנסי: און דער ייטב לב איז געבליבן רבי.

רבינו: יא, דעם קדושת יו"ט האט מען גערופן דער רב.

הרב מנייטרא מאנסי: דער ייטב לב איז נישט געזונט געווען?.

רבינו: אויף די ארץ האט ער געליטן.

ס'איז א חידוש אז דער ייטב לב – דער פאטער – האט געזאגט אז ער זאל זיין רב אין סיגוט, ער זאל זיין ממלא מקומו, און ער – דער קדושת יו"ט – פאר זיך האט געהאלטן אז ער איז נישט ראוי צו דעם, און ער האט זיך געבעטן ביים פאטער פארוואס לייגט ער עם ארויף אויף אים, האט דער ייטב לב געזאגט 'וויל דו וועסט מיך דארפן, וועל איך דיר קומען צו הילף'.[24]

---

24 כידוע פעל מרן הייטב לב ז"ל עוד בחיים חיותו למנות אחריו בק"ק סיגוט את בנו מרן הקדושת יו"ט ז"ל, כדי להבטיח את מעמדו כממלא מקומו, ואף אחר שהקדושת יו"ט מיאן בזה, אמר לו מרן הייטב לב: "הנני גוזר עליך בגזירת כיבוד אב כי תציית לדברי ויהיה לך טובה בזה ובבא", וכן העברת משכורת הקהלה הוא כנראה בעין התמנות כדי להבטיח עין הנ"ל.

וגם בימיו האחרונים עלי אדמות עסק בענין הזה, וכידוע שרשם ע"ג נייר "חנינא בני ישב על כסאי". וכך מתאר הר"ר אברהם גינצלער ע"ה במאמרו במכת"ע מחזיקי הדת (אחרי פטירת מרן הייט"ל), בימים אחדים לפני פטירתו ביקר את בניו ובנותיו פעמים רבות, ותרב משאת בנו הרב הגדול החריף פרי קודש הילולים צדיק נשגב שמו מהללים מו"ה חנני' יום טוב ליפא נ"י ממשאת כל בניו מאירים, כי שיכל את ימינו ויברכהו משך רגעים רבים, ויחזקהו ויאמצהו וישים מהודו עליו שימלא את מקום כסא קדשו, ויאמר לו בני יקירי הנני מוסר לך את כל כוחי ולא מעט הוא תלי"ת, ועתה הכל מסור לך נהוג נשיאתך ברמה כי איש חי"ל, והנני לעמוד לימינך אי"ה תמיד, אל תבטל את הישיבה וה' יהיה בעזרתך, ע"כ.

ויהי תיכף לאחר פטירת מרן הייט"ל איזה שעות אח"כ ביום השב"ק נתמנה חגיגית ע"י תושבי העיר, כמו שמתאר במאמרו הנ"ל: בשב"ק התאספו כל הקהל ויקראו לפניהם צוואת אדמו"ר לבני העיר, שיקבלו עליהם את בנו הרב חי"ל נ"י למלא מקומו, וכולם פה אחד הסכימו להזריח שמשו של בן בעוד לא שקעה שמשו של אב הק'".

וכן מובא בס' מלחמת מצוה (דף מ"ח) בזה"ל: "השטאטוטען האחרונים המקומיים נעשה בפקודת מרן ז"ל עפ"י דעתו ועצתו, וכתב וחתם עליהם וביקש לקבלם, וציוה שיקראו הצוואה שלו בביהכ"נ, והראה"ק שלח מבית לבית לבוא לביהכ"נ לקרות הצוואה, והוכרז ג"כ בכל ביהכ"נ וביהמ"ד בעת התפילה, ומי זה שלא בא לשמוע צוואת רבם מרן זלה"ה מאור הגולה אב"ד בעיר ערך כ"ה שנה, ושבת היה והעם פנוים ממלאכתם, והיו כל אנשי העיר והביהכ"נ היה מלא על כל גדותיו וכו', וג' פעמים נשאל אם יש שם מוחה, ובקול גדול נשאל ולא היה שום מוחה, ואדרבה ענו כולם כאחד כל אשר ביקש מרן נעשה ונשמע וכו'", ע"כ.

דער קדושת יו"ט האט עם פארן הסתלקות פארציילט, און האט געזאגט 'אזוי איז טאקע געווען, ווען איך האב איך געדארפט, האב איך אים געהאט, ס'איז מיר אויסגעקומען אז איך האב מיך מתווכח געווען מיט רבנים איבער פארשידענע ענינים, האב איך מיך געדארפט איינהאלטן פון צו זאגן 'וואם קריגט ענק מיט מיר? דער טאטע איז דאך דא, און ער זאגט קלאר אז איך בין געראטן'.

שמחת הוואך–נאכט בבית חדב"נ הרה"ג ר' ברוך טייטלבוים שליט"א
רב ביהמ"ד "ויואל משה" "ברך משה" בקרית יואל
יום א' פרשת ויצא תשע"ב לפ"ק

רבינו: דער קדושת יו"ט האט געלאזט צוואה, אז מ'זאל מאכן א נייע קעסל, דריי זאכן האט ער אנגעזאגט פאר קהל (קודם הסתלקותו), מ'זאל מאכן א נייע קעסל פאר די מקוה, און אז דער בעדער (מקוה איד) זאל זיין א ירא שמים, ס'איז געווען א קוואל האט מען נישט געמאכט א השקה, אבער מ'האט געדארפט א שומר, און אז מ'זאל אויפנעמען דעם זוהן (מ"מ מרן הגה"ק בעל עצי חיים ז"ל) פאר רב אין סיגוט.

ס'איז געווען זייער גרויס די וויכטיגקייט פון א נייע קעסל פאר די מקוה, ס'זאל זיין וואהרעם, אז נישט האט מען נישט געקענט גיין אין מקוה.

א' הנוכחים: מקוואות איז מן הסתם היינט אויך בעסער ווי אמאל.

רבינו: אמאל איז געווען די מקוואות א מעיין מקוה, ס'וועגדט זיך וואו, אין אונטערלאנד איז געווען.

הגר"י: ס'איז געווען קאלטע?

רבינו: ס'איז געווען מיט שווערליקייטן, ווי אזוי האט מען טאקע עדהייצט א מקוה, מ'האט אריינגעלייגט א סאמאוואר – א אייזערנעם קעסל – און אריינגעלייגט האלץ אינעם קעסל, און עם אנגעצינדן, ממילא האט עם עדהייצט, ס'איז געווען ווי א סטים.

הגר"י: פון וואו האט עם געהאט לופט?

רבינו: ס'איז נישט געווען פארמאכט, נאר די קעסל איז געווען אויבן געעפנט, און ס'איז געווען העכער די וואסער,

---

ועי' עוד במכתב התנחומין של הרה"ק ר' משה מראזוואדוב ז"ל על פטירת חמיו מרן הייט"ל ז"ל, ששואל בתו"ד: "מה הנשמע שם אודות הרבנות של גיסי הרב הגדול נ"י, אם נגמר ונשאר ממלא מקומו בק"ק סיגוט" (נדפס בס"ס הגה"ק בעל ישמח משה).

און ס׳האט געמאכט א רויעך, און ס׳האט טאקע געציפט די אויגן...

אמאל איז געווען די האלץ נאס, און אמאל איז עס געווען טרוקן.

הגר״ב: און דאס קעסל האט געקענט באקומען א לאך...

ביי די ביכער פון קהל איז סיגוט, טרעפט מען אז מיטוואך נצבים תרס״ד – ס׳איז שוין געווען נאך די פטירה פונעם קדושת יו״ט – איז געווען א אסיפה ביי די סיגוטער ראשי הקהלה צי מ׳זאל איינשטעלן די נייע סאמאוואר.

רבינו: כ׳האב פריער דערמאנט אז דער קדושת יו״ט האט געלאזט צוואה אויף דעם, און ס׳איז געווען נאר איין מקוה.

ס׳איז דא היינט דער בוך פון די סיגוטער חברה קדישא, ס׳איז זייער אינטערסאנט, אסיפות איבער פארשידענע זאכן צו באשליסן, זיי ווילן גרעסער מאכן דעם בית החיים, און זיי ווילן צוקויפן א קרקע צום בית החיים, ס׳איז זייער אינטערסאנטע זאכן, דער בוך איז פון אסאך יארן, זיי שרייבן דארט אז עס איז געווען א אסיפה צי מ׳זאל בויען א אוהל פאר״ן ייטב לב, מ׳זעהט דארט די באשלום אז מ׳בויעט א אוהל, און אז מ׳זאל באערדיגן רבי משה יוסף אין סיגוט.[25] ס׳שטייט דארט אז די בהורים גייען אומזיסט אין מקוה, אויסער פרייטאג, דאס איז קהל׳ס א באשלום, אזוי אויך וועגן איינעם וואס איז געווען א חצוף פאר קהל דארף ער באצאלן געלט פאר קהל, ער פארלירט זיין שטימע רעכט שטייט דארט די לשון אויף אים אז ער ווערט א ׳חסר דעה׳... ווייל ער פארלירט זיין שטימע רעכט, און נאך אזעלכע אינטערסאנטע זאכן.

ביקור גומלין אצל דייני בעלזא באנטווערפן
יום א׳ פרשת תצוה תשע״ה לפ״ק

הגרש״ז ווען: דא איז געווען א איד וואס הייסט רבי אהרן מאיר קרויז, ער האט געמאכט א ספר זכרון יהושע, ער וואוינט היינט אין מאנסי, ער איז געווען נאך די קריג שאפראנער רב, ער איז א תלמיד חכם און א ידען אויך.

רבינו: יא, ער איז געווען נאכדעם רב אין סידני (במדינת אויסטראליע), כ׳קען אים.

הגרש״ז: האט ער מיר פארציילט אז ווען דער סיגוטער רב דער עצי חיים איז געווארן רב אין סיגוט (בהיותו בן כ״ד שנים לאחר פטירת אביו הגה״ק הקדושת יו״ט ביום כ״ט שבט תרס״ד), איז ער געקומען אין שוהל און אין די פאר–צימער איז געווען איבער די טיהר א מגן דוד, בקיצור האט ער געלאזט רופן דעם ראש הקהל און געפאדערט ׳דעם מגן דוד מוז מען אראפ נעמען׳, זאגט ער ׳רבי, אייער טאטע איז געווען דא רב, און אייער זיידע איז געווען דא רב, און זיי האבן אויך געזעהן דעם מגן דוד, און זיי האבן עם געלאזט׳, האט דער עצי חיים געזאגט ׳דו האסט א גוטע טענה, אבער איך קען נישט זאגן די דרשה – צי ס׳איז געווען פאר שבת הגדול – אויב ס׳בלייבט דארט׳, בקיצור מ׳האט זיך געטענה׳ט, צום סוף האט דער עצי חיים געזאגט ׳איך וועל נישט קומען זאגן די דרשה שבת, כל זמן מ׳וועט נישט אראפ נעמען דעם מגן דוד׳, ער האט זיך געהאלטן ביי זיינעם, און דער ראש הקהל האט זיך געהאלטן ביי זיינעם.

ס׳איז געווארן פרייטאג, איז געווארן א רוח סערה, א שטורעם ווינט שלא כדרך הטבע, עוקר הרים וטוחנן זה בזה, און ס׳האט ארויס געריסן בייטער, און ס׳האט אויך ארויס געריסן דעם מגן דוד.

ביי מנחה איז דער ראש הקהל צוגעגאנגען ׳רבי, איך זעה אז איר זענט א גרויסער מענטש, צוריק לייגן וועל איך נישט׳, מ׳קען אים עם איבער פרעגן (מאת הגה״צ אב״ד סידני שליט״א).

רבינו: כ׳האב געהערט די מעשה, ער האט געזאגט ׳פאר אייער טאטע און זיידע איז עם גוט געווען?!׳, האט ער געזאגט ׳זייט דעמאלטס איז עם שוין א צייכן פאר די ציוניסטן, ואף על פי שהיתה אהובה לו בימי האבות [עכשיו שנאה מאחר שעשאוה אלו חלק לעבודת כוכבים (לשון רש״י דברים טז, כב)].

הגרש״ז: ביים פריערדיגן רב איז אויך געווען א אלטע ספר תורה מיט א מגן דוד [על המעיל].

א׳ הנוכחים: א כתר איז געווען, צי א טס.

הגרש״ז: ס׳איז געווען פון דורות צוריק, אנצוהייבן האט ער נישט געלאזט.

אזוי האט יענער מיר פארציילט, מ׳קען אים איבער פרעגן, דער רבי קען דאך אים, ער איז א תלמיד חכם און א ידען.

רבינו: יא, אוודאי.

---

25 ה״ה הגה״ק רבי משה יוסף ט״ב ז״ל אבד״ק אוהעל אחיו של מרן הגה״ק הקדושת יו״ט ז״ל שנסתלק על אם הדרך והשטאטוס-קוא לא נתנו רשות לקבור את רבי משה יוסף בבית החיים באוהעל אצל ציונו של מרן הגה״ק הישמח משה ז״ל, ומרן הגה״ק הקדושת יו״ט ז״ל ציוה שיקברוהו בסיגוט וכך הוה.

ס׳איז אינטערסאנט, אין סיגוט איז געווען א גרויסע מחלוקה אין דעם קדושת יו״ט ס׳צייטן איבער די קהילה, און דער בעלזער רב (המהר״י) האט געשיקט א טעלעגראם ערב פסח אז דער שוחט [שלקחו הצד שכנגד] איז אסור, און א בריוו וועט נאכקומען, שפעטער איז געקומען א בריוו, אין ספר מלחמת מצוה איז געדרוקט דער בריוו, ס׳איז א אינטערסאנטער בריוו, ער שרייבט דארט אז דער שוחט איז אסור – רבי ברוך׳ל וויזניצער האט אריינגעשיקט דעם שוחט, שרייבט דער בעלזער רב – עלי לפייס את מחותני הרב הצדיק מוויזניצא...[26]

זאגט מען נאך אז ערב פסח וועז דער בעלזער רב איז געגאנגען באקן מצות און דער אויוון איז צופאלן, איז ער געבליבן שטיין פארוואס איז עס געשען, ביז ער האט באשלאסן – ער האט איינגעזען – אז ס׳איז געווען ווייל ער האט נישט געענטפערט קיין סיגוט, האט ער נאך ערב פסח געשיקט א טעלעגראם צו אסר״ן דעם שוחט, נאכדעם איז נאכגעקומען א בריוו, דער בריוו איז געדרוקט.

א׳ הנוכחים: דער וויזניצער רבי האט געהאט צוטהון מיט אסאך שוחטים, און איין שוחט איז געקומען בעטן א ברכה [מהרה״ק רבי איציקל מראדוויל] אויף אריכות ימים, פאר וועז ער איז געווארן שוחט האט ער געגעבן א קוויטל.[27]

רבינו: זיי האבן געהאט א חזקה אריינשיקן שוחטים, שפעטער האט זיך עס פאראמפערט.[28]

כ׳האב געהערט זאגן – פון טאטן ז״ל האב איך עס קיינמאל נישט געהערט – אבער כ׳האב עס געהערט פון בעלזא חסידים, אז וועז דער מיטעלער בעלזער רב ז״ל האט זיך משדך געווען מיטן צמח צדיק (בנישואי בנו הרה״ק ר׳ שמואל ז״ל אבד״ק סקאהל עם הרבנית שרה ע״ה בתו של הצמח צדיק), און איז געפארן צו די התונה, אויפן וועג צוריק פון די התונה, איז ער געווען אין אונגארין אויף צוויי שבתים, איין שבת איז סיגוט און איין שבת איז מונקאטש.

פונעם טאטן האב איך קיינמאל נישט געהערט אז דער בעלזער רב זאל זיין אין סיגוט, א עובדא צי עפעם, ס׳האט דאך געדארפט זיין אינעם ייטב לב׳ס צייטן.

ביקור בבית כ״ק אדמו״ר מסטאניסלאוו זצ״ל
יום ג׳ פרשת לך לך שנת תשע״ד לפ״ק

האדמו״ר מסטאניסלאוו: ס׳איז אינטערסאנט צו דערציילן, דער רבי ז״ל (מרן רביה״ק בעל דברי יואל) איז דאך געווען דאהי און האט געהאט די אכסניא ביי אונז (בשנת תשי״ב ובשנת תשי״ט), דער טאטע ז״ל האט געהאט א ארט קודש וואס מ׳האט דאס נאך געמאכט מיט הונדערט און פופציג יאר צוריק, און מ׳האט עס געהאט געמאכט מיט א מגן דוד, וועז דער טאטע ז״ל האט געוואוינט אין מאנטשעסטער האט מען אים עס געברענגט אלס מתנה, אבער ס׳איז געווען אידן דעמאלטס אין מאנטשעסטער וואס

---

26 וז״ל המכתב מהגה״ק מהר״י מבעלזא ז״ל שנדפס בקו׳ מלחמת מצוה: ב״ה יום ג׳ לסדר לך לך לפ״ק בעלזא, רב ברכות וכל טוב להיראים ושלמים חסידים וקצינים בעיר סיגוט והגלילות ה׳ עליהם יחיו. שמעתי שרבים מתמיהים במדינתכם על אשר לא כתבתי דעתי ע״ד הפירצה אשר נעשה בעיר סיגוט שקיבלו שו״ב בלא ידיעת הרב דשם וכו׳ אכן לא ידעתי הלא מהרתי להשיב להם בעת שישראל עוסקים בביעור חמץ והזהרתי אותם לבלתי להתפגל בפגם זבחו וכו׳, ופשיטא דא״צ שאלה בזה ושחיטת השוחטים ההם אסורה כנבילה, אפילו במקומות אחרים, ובאם יתקנו אשר עוותו ויבקשו סליחה מהרבנים הגאונים דמדינה אשר יהפכו בזכותם למקומות אחרים, ואם יאמרו השוחטים כי לא יוכלו לעזוב מלשחוט שמה, כי הוא נגד רבם מחו׳ הה״צ מוויזניצא, אל יחושו בזה, הם יעזבו מלשחוט עוד שמה, ועלי לפייס את מחו׳ שליט״א אבטה שיהי׳ לו נחת רוח מזה.

27 ויש לציין העובדא כפי שסיפרו פע״א מרן רבינו שליט״א בתוך א׳ השיחים, וזה לשון קדשו: אין נאדבורנא, איז אויך געווען א מעשה אז מ׳האט פון קאסוב אריינגעשיקט א שוחט, און רבי איציקל ראדווילער (בנו של הרה״ק המגיד מזלאטשוב זי״ע שהיה חתנו של הצמח ה׳ לעבי מנאדבורנא ומילא מקום חותנו הק) וואס איז געווען דעמאלטס רב האט נישט מסכים געווען, האט דער שוחט נישט מאריך ימים געווען... און מ׳האט געשיקט א צווייטן, און ס׳האט אויך נישט געטויגט... אזוי איז געווען מיט אפאר שוחטים, ביז איינער איז געקומען צו רבי איציקל ראדווילער - און האט נישט אויסגעזאגט אז ער גייט דא זיין שוחט - און האט געבעטן אז דער רב זאל אים אנווהונטשן אריכות ימים, פרעגט ער אים ׳פארוואס דארפסטו די ברכה?׳, האט ער נאכאמאל געבעטן די ברכה, ׳איך בעה״ט פונעם רבין׳ס ברכה׳, האט ער אים טאקע אנגעווהונטשן אריכות ימים ושנים, נאכדעם האט זיך דער שוחט אנגערופן ׳מזל טוב, רבי, איך בין שוחט דא אין נאדבורנא׳...

28 כידוע שהרה״ק האהבת שלום שלט על עניני השחיטה בכל המדינה, וידוע שהיה לו שם חסיד בשם רבי העגדל ז״ל שהוא היה השוחט בעיירת קיטוב שליד עיירת קאסוב, והוא היה נכד בעל המגלה עמוקות, והיה חסיד נלהב מהרה״ק האהבת שלום, והאהבת שלום עשה תיקונים גדולים בכל מחוז מארמאראש בעניני שחיטה שהיה במצב ירוד מאוד, והוא תיקן שרק מי שיקבל כתב סמיכה מרבי העגדל יכול להתקבל להיות שוחט במחוז מארמאראש.

ובס׳ אבן שתיה (מערכה ו) מובא שהאהבת שלום אמר בדרך צחות שאיתא בש״ך (שו״ע יו״ד סי׳ א׳ ס״ק ו) שהמנהג להתחיל לשחוט ב׳תרנגול׳, היינו שיש להתחיל רק עם רבי ׳העגדל׳, (שהוא דומה להינדל).

זיי האבן עם שוין נישט געוואלט סובל זיין און מיט די צייט האט מען אראפ געבראכן די מגן דוד פונעם ארון קודש, ס׳האט נאך היינט א סימן פון א מגן דוד, אבער אויפן פרוכת איז נאך געבליבן, שפעטער ווען דער טאטע איז געקומען קיין לאנדאן האט ער עס מיטגעברענגט, ווען דער רבי ז״ל איז איינגעשטאנען ביי אונז האט ער דארט געדאוונט, אן ער האט גארנישט געזאגט, ס׳איז דאך שוין געווען פון פריער וואס מ׳האט מנדב געווען מיט יארן צוריק... אז מ׳מאכט עס פון פריש איז עס א אנדערע מעשה.

א׳ הנוכחים: ביים עצי חיים איז אין די שול (של האשכנזים) איז געווען עפעס א מעשה מיט א מגן דוד אין ביהמ״ד וואס ס׳איז אראפ געפאלן פון דאך.

רבינו: יא, ער האט עס נישט געלאזט צוריק לייגן.[29]

זיי האבן אויך געמאכט אויף די ארון קודש בענדלעך, איינס א בלויע און איינס א ווייסע, זיי האבן עס געמאכט בכוונה אזוי (שזה הי׳ צבע הדגל שלהם), און דער זיידע איז געקומען, און האט עס געזעהן, האט ער לוהם געווען וועגן דעם, ס׳האט אים געקאסט ממש דאם געזונט.

שיחה עם כ״ק אדמו״ר מספינקא ב״פ שליט״א
יום ד׳ פרשת ראה תשע״ב לפ״ק

רבינו: דער טאטע ז״ל איז אויך אווען געגאנגען פון סיגוט, ווייל צוויי רוסישע אפיצירן זענען געווען אין די שטאט סיגוט – זיי זענען געווען אידן – און זיי האבן אים געפרעגט וואו ער איז געווען ביי די מלחמה, האט ער געזאגט אז ער איז געווען ביי די דייטשן, האבן זיי געפרעגט צי די דייטשע זענען געווען שלעכט, זאגט ער ׳אוודאי׳, האבן זיי געזאגט ׳אויב די דייטשן זענען געווען שלעכט, זאלט איר וויסן אז די רוסן זענען פיל ערגער, כאפ העגט און פוס און גיי פון דא, אונז (מדינת רוסיא–ממשלת הקאמעניסטן) גייען מיר יעצט איבער נעמען דא׳.

האדמו״ר מספינקא: וועגן דעם איז ער אווען פון סיגוט, און דורך געשווערצט די גרענין.

רבינו: יא, זיי האבן אים נישט געוואלט געבן א פאס, ווייל ער האט זיך פארזינדיגט ביי די באהערדע אין סיגוט,[30]

---

29 עי׳ בס׳ ומשה היה רועה (ה״א, עמ׳ קע״ג) שהביא בשם הגה״צ מטעניקא ז״ל, שסיפר גופא דעובדא הכי הוי, כי כאשר תיקן מרן העצי חיים הרבה תקנות ותיקונים בעיר, ובתוכם תבע מראשי הקהילה להוריד את צורת ה״מגן דוד״ שהיתה בראש בנין ביהכ״נ הגדול מבחוץ, אבל ראשי הקהילה שכבר נתפסו ברשת הציונים לא אבו לשמוע בקולו ואמרו שצורת ה״מגן דוד״ כבר עומד כאן מאז שבנו את הביהכ״נ ואבותיו הק׳ התפללו כאן ולא אמרו דבר ולא הפריע להם, אבל מרן העצי חיים טען לעומתם כי מכיון שהציונים הפכו את הצורה הלזה לסמל שלהם, על כן יש להורידו, וכמ״ש רש״י עה״פ בפ׳ שופטים ולא תקים לך מציבה אשר שנא ה׳ אלקיך (דברים טז, כב), ״שאף על פי שהיתה אהובה בימי האבות עכשיו שנאה מאחר שעשוה אלו חוק לעבודה זרה״, והוא הדבר בצורת המגן דוד, שאע״פ שפעם החשיבו צורה זו, מ״מ כיון שכהיום משתמשים בו לע״ז לכפירה ומינות ע״כ יש להורידו תיכף ומיד, והזהירן העצי חיים שבאם לא יורידו אותו מהביהכ״נ לא יבוא לשבת הגדול לדרוש הדרשה בביהכ״נ. אך הללו לא שתו לבם לדברי העצ״ח, ובאותו שבת החודש ירדו מטרות עוז גשם זלעפות ורוח סערה עושה דברו ואז נשברה צורת המגן דוד ונפלה והיה לנס, ואמר מרן העצי חיים להראה״ק, ״אויב ביז יעצט ווען איך האב געהייסן דאס אראפצונעמען האסטו נישט געוואלט פאלגן, אבער יעצט האב איך זיכער דעם כח צו הייסן מ׳זאל דאס נישט צוריק לייגן, און איך בין גזור בגזירת מרא דאתרא דו זאלסט זיך נישט דערווארגן אזוי צו טוהן״, וכך בא אז העצ״ח בשבת הגדול לאותה ביהכ״נ לדרוש הדרשה.

וידוע שמרן העצי חיים זי״ע המשיך במלחמות אבותיו ולחם בכל תוקף נגד ביתות הציונים, ועצר בעד המשחית הציוני להתפשט בעיר סיגעט, ועל זה היה לו רדיפות נוראות, ומרן רבינו בעל ברך ז״ל היה רגיל לספר שזוכר שבימי ילדותו התאספו הרבה פעמים ריקים ופוחזים מהציונים תחת חלונות ביתו של העצ״ח ושרו את הניגון הציוני (התקוה) כדי להטרידו ממנוחתו. כן ידוע שהיה רב אחד באונגארין והרב גלאזנער שמו וגר בעיר קלויזנבורג והוא היה דרכו לנסוע מעיר לעיר ולדרוש דרשות של דופי לטובת הציונים וגדולי המדינה יצאו נגדו במלחמה כבידה להחליש השפעתו, ופע״א נסע העצי חיים לקלויזנבורג מקום כהונתו של הרב ההוא ובמסירות נפש דרש דרשה חריפה בביהכ״ס של העיר נגד הרב גלאזנער המרא דאתרא, ואמר שהוראתו אסורה ואסור לו להיות אב״ד בעבור שנתפס לציונות, פעם אחת עשו הציונים מגבית לטובתם והזמינו את הרב גלאזנער שיבוא לדרוש לטובתם, העצי חיים שלח לו אזהרה שבל יעיז לבוא, והוא לא שמע לקולו ובא לדרוש, העצי חיים הכריז איסור חמור ליל׳ ולהשתתף בהכינוס, אבל ראה״ק שהי׳ איש נכבד ות״ח לא שמע לקול העצי חיים והלך ולקח חבל בהכינוס, העצי חיים בתור אב״ד העבירו ממשמרתו, ונעשה מזה רעש גדול ופנה אל גדולי הדור לשמוע חוות דעתם בזה וכולם הסכימו עמו שצריכים להעבירו. והעצי חיים לא נח וכתב מכתבים לגדולי ולוקני המדינה שיחלצו חושים וירעשו עולמות שלא יתנו להתפשט הנגע הצרעת הציונית בעיר מהזום, ודבריו עשו פירות.

30 כי לאחר שנות המלחמה, נאספו אנשי העיר סיגוט, ללוות ולקבור את הרי״ף (ר״ת ר״יענע יודישע פ׳עמעס), שקיבלו מהרשעים הדייטשן ימ״ש, והם לא ידעו שבורית אלו נעשו משומנן של אחב״י אחרי שנהרגו במיתות משונות, ואז נשא כ״ק מרן רבינו ז״ל דברי הספד וקינה, ובתוך דבריו לא נשא פני איש, ואף שהיה שם נציגים ממדינת רוסלאנד, רומעניא, אונגארין, זעק מנהמת לבו הטהור על האומות שאינם יכולים לומר ״דינו לא שפכו את הדם הזה״, כי גם להם חלק בהרציחות, אם במישרין אם בעקיפין, דבריו הק׳ לא מצאו חן בעיניהם, וכן אצל אנשי הקהילה -

וועגן דעם האט ער זיך געשוועריצט קיין אונגארין קיין טשענגער, דארט איז די גרעניץ צווישן ראמעניען און אונגארין, ס׳איז דא דארט א קליין וואסער, און פון דארט האט ער זיך געשוועריצט, און פון דארט איז ער געגאנגען קיין פראג.

האדמו״ר מספינקא: וועלן מיין טאטע האט געוואלט צוריק פארן (על קברי אבות לאחר כעשרים שנה), ער האט געהאט א גרויסע תשוקה צו גיין, האט ער אויך זייער מורא געהאט צי מ׳וכט אים נאך צי נישט, דאס איז געווען אין שנת תש״ו, און דאס איז געווען אום שנת תשכ״ד, האט ער זיך פארבינדן מיטן קאנסול, זיי זאלן קוקן דארט אין די ביכער, ווייל ס׳איז געווען אויף אים א באפעל פון ארעסט, מ׳האט אים דאך געזוכט – ער האט באקומען גריסן פון דעם אז מ׳האט אים געזוכט – און נאך וואס ער האט באקומען א ענטפער פונעם קאנסול אז מ׳וכט אים שוין נישט, איז ער אזוי געפארן.

רבינו: כ׳געדענק וועל ער איז געווען ביים טאטן ז״ל וועגן דעם ענין, דער טאטע האט אויך זייער שטארק געהאט חשק צו פארן, נאר ער איז געווען דערשראקן.

האדמו״ר מספינקא: כ׳געדענק וועל דער טאטע פלעגט קומען צו אונז אויף שמחות.

דער טאטע האט געהאט פון וואס מורא צו האבן? צי סתם איז ער געווען דערשראקן?

רבינו: ער האט זיך אויך אדורך געשוועריצט די גרעניץ, ער האט זיך אויך פארזינדיגט פאר זיי... און אייער טאטע האט אים שפעטער געזאגט אז מ׳קען פארן, ס׳איז געווען שנת תשכ״ה, ער איז דעמאלטס אהיים געקומען פון זיין ערשטע נסיעה.

האדמו״ר מספינקא: ער איז געווען דער ערשטער וואס איז געפארן (אחר החורבן – מאמעריקא לאייראפע), דער טאטע ז״ל איז אויך געווען פון די ערשטע צו פארן קיין ליזענסק.

רבינו: ס׳איז געווען א נייע זאך, ס׳איז דעמאלטס געווען אזא מין נייעם, אזוי ווי איינער קומט צוריק פון די לבנה...

די מאדערנע מענטשן - שרצו להתחבר יחד עם שרי הממשלה, ואז ניגש אל רבינו אחד מהאנשים האלו, וא״ל איך ועל דיר ווייזן, דו וועסט פון דאנעט קיינמאל נישט ארויס גיין.

ולכן כאשר רצה רבינו לנסוע משם, הי׳ מן הצורך להביא לפני הממשלה כתב מאנשי הקהילה המאשרים הסיבה להנסיעה, ומכיון שהם לא רצו לתת כתב כזו לרבינו, הוצרך לעבור את הגבול בתחבולות שונות.

אזוי איז עם געווען, און איך געדענק ווי אזוי ער האט פארצוילט, און דער טאטע האט אים אלעם אויסגעפרעגט.

האדמו״ר מספינקא: דער רבי איז אויך מיטגעווען מיטן טאטן דעם ערשטן מאל בייַ די נסיעה?

רבינו: יא, כ׳בין מיטגעפארן, כ׳געדענק וועל מ׳איז געפארן אויף די באן, ווי דערשראקן ער איז געווען, כ׳קען עם גארנישט זאגן... נאך היינט ליגט מיר פאר די אויגן די יראה און פחד, דער גאנצער עבר פון די שווערע צייטן איז אים ארויף געקומען אויפן געדאנק.

שיחה עם הגה״צ רבי אברהם צבי וואזנער שליט״א
רב ור״מ דקהילתינו הק׳ במאנסי יע״א
מוצש״ק פרשת ויגש תשע״ח לפ״ק

רבינו: נעבן סיגוט האבן אמאל געווואוינט רוסישע מענטשן, מ׳האט זיי געפרופן ׳רוסנאקן׳ – אזוי ווי אין מונקאטש האבן אויך געווואוינט רוסנאקן, און ס׳איז היינט געווארן טאקע אוקריינא, און סיגוט אויך – אז מ׳גייט אריבער דאס וואסער קיין סלאטפינא (נהר המפסיק בין סיגוט לסלאטפינא) איז עם אויך אוקריינא, איז וועגן דעם האט ׳סיגוט׳ אמאל געהייסן ׳סיהאט׳, אין א ׳גט׳ וואס מ׳האט געשריבן אין סיגוט, האט מען געשריבן ׳במתא סיגוט דמתקריא סיהאט׳,[31] ווייל די רוסן קענען נישט זאגן א גימ״ל, אין רוסי״ש זאגט מען נישט א גימ״ל, פונקט ווי אין אונגארי״ש קען מען נישט זאגן א חי״ת.

די רוסן האבן עם גערופן ׳סיהאט׳. אזוי ווי ווען מען שרייבט ׳דראהביטש׳, אויף גוי״איש שרייבט מען דראהביטש מיט א ג׳י [בתחילתו] אבער אויף רוסי״ש זאגט מען נישט דעם גימ״ל [ולכן נקרא דראהביטש]. אזוי אויך ׳גראדנא׳ האבן זיי גערופן ׳האראדנא׳, ווייל זיי קענען נישט זאגן דעם גימ״ל. הארנאסטייפעלע שרייבט מען אויך מיט א ג׳י, אבער זיי זאגן נישט ׳גארנאסטייפעלע׳ נאר ׳הארנאסטייפעלע.׳

דער חפץ חיים איז געווען זיין משפחה נאמען ׳כאגאן׳ ער האט געהייסן ׳כהן׳ ער איז געווען א כהן, האט ער געשריבן אזוי ווי מען שרייבט [לעדערהעד] מיט א ג׳י ׳כאגאן׳, אבער געזאגט האט מען ׳כאהן׳, די כהנים האבן זיך אזוי געשריבן

---

31 עי׳ בקובץ בית וועד לחכמים (י״ל שנת תרפ״ג בעיר מאטמאר) שמביא שם בירור מקוף בשם הגאון רבי יואל כ״ץ ז״ל בעמח״ס טירת כסף שמביא המנהג שבעיר סיגעט היו כותבין ׳סיהאט דמתקריא סיגעט׳, ומביא מזה ראיות, ע״ש.

'באגאן' נאר מ'זאגט נישט קיין גימל [ברוסלאנד], איז עס 'באהן'.

דער ייטב לב האט געזאגט דעמאלטס א ווערטל, נישט – 'ס'האט', און נישט – ס'גוט, און נישט – ס'גערט...[32] וויל אמאל האט עס געהייסן 'סיהאט', און שפעטער ביי די אונגארן – די מאדיארן – זיי האבן עס געוראפן 'סיגוט', ס'האט געהייסן 'סיגעט' און 'סיגוט', אויף דייטש האט עס געהייסן 'סיגעט'.

אין אונגארין איז ארגינעל, אין סיגוט איז אלעס געבליבן, אין אוהעל איז אויך ארגינעל.[33]

---

32 ועי' בהקדמה לס' מאמר מרדכי שמעתיק מכתב מהרה"ק רבי מרדכי מנאדבורנא זי"ע שכתב בשנת תרל"ד בעת שהותו בעיר סיגעט, וכתב שם 'פה עיר סיהאט יצ"ו'.

ועיין בס' שער האותיות שכשהרה"ק רבי מרדכי מנאדבורנא התגורר בעיר סיגעט, נענה פע"א ואמר במעלות העיר: ס'האט, און ס'גיט.

33 יש לציין כי לפני כמה שנים ארבה סכנת אבדון על כל מקום הבית החיים שבאוהעל, וממשלת אונגארין החליטה לבנות על כל השטח ההוא מקום שווקים, ובשעתו נעשה השתדלות מרובה אצל שרי אומות העולם ע"י חברי קהילתינו הק' קהל יטב לב ד'סאטמאר בארה"ב, וחפץ ה' בידם הצליח והשאירו את הבית החיים כולו לפליטה, וסיבת הדבר אשר גלל כן הסכימה ממשלת אונגארין שלא להחריב את מקום קברו של מרן הישמח משה, הי' כי מצאו כתוב בספר דברי הימים של מלכות אונגארין, מופת פלא אשר אירע אצל מרן הישמח משה לאחד משרי הפרתמים אשר לאונגארין בשם "לויאש קושאט", והסיפור מקובל גם בין החסידים, כי בימי ילדותו של השר הזה, נחלה פעם במחלה מסוכנת, ובאתה אמו אל מרן הישמח משה שיתפלל לרפואתו, ושאל מרן הישמח משה לשם הילד, השיבה האם ששמו "קושאט", נענה מרן הישמח משה ואמר, נתת לירא"ך נס להתנוסס, שבני ישראל יוכלו להתנוסס בהקידוש שם שמים, מפני קוש"ט סלה, ע"י שקושא"ט יוושע, ואמר לה מרן הישמח משה שתזהיר את הילד שבכל ימי חייו ירבה להטיב עם בני ישראל ולמנוע מהם כל רע, וכשהבטיחה על זאת נושע הילד ונתרפא מחליו, ואכן בכל ימיו היה אוהב ישראל והירבה לעשות חסד עם היהודים, וברבות השנים היה הוא זה שהתחיל את המרידה נגד מלכות עסטרייך, למען עשות את אונגארין למדינה עצמאית, ונחקק שמו לתפארת בדברי הימים למלכי אונגארין, וגם המעשה והמופת הלזה נחרט יחד עם סיפורי קורותיו, ואשר על כן הכירו גם עמי הארץ כי שם ה' נקרא על רבינו הישמח משה, והניחו את קברו על מכונו.

ובתוך האוהל נחרת על הכותל כדברים האלו: "לזכרון עולם, הבית החיים הישן הזה דק"ק אוהעל ניצל מהירוס וכליון הודות להשתדלותו של רבינו ציס"ע רבן של ישראל מרן יואל טייטלבוים זצוק"ל, אבד"ק סאטמאר ואבד"ק ירושלים עיה"ק, בסיוע תלמידיו וחסידיו בני קהל יטב לב ד'סאטמאר באמעריקא ושאר ארצות, בראשות ממלא מקומו כ"ק מרן אדמו"ר רבי משה טייטלבוים שליט"א (ז"ל) אבד"ק סאטמאר

תוכן השיחה עם קבוצה מאנשי שלומינו בנאות דשא בפאלם ספרינגס יע"א
יום ה' פרשת בא תש"פ לפ"ק

ס'איז אמאל געווען א מעשה ביים זיידן דעם קדושת יו"ט צייטן, ס'איז שוין באלד דעם קדושת יו"ט יארצייט, סוף חודש, איז בימיו האט די רעגירונג אנגעהויבן זיך צו ארגאניזירן אדער מאדערניזירן ווי אזוי מ'זאל עם רופן, בעפאר דעם ווער ס'האט געוואלט עפענען א קרעטשמע צו פארקויפן בראנפן האט יעדער געקענט, שפעטער האט די רעגירונג אנגעהויבן איינצוזיכטן די זאך, נישט יעדער זאל קענען פארקויפן, נאר מ'האט געדארפט האבן אן ערלויבעניש דערפאר, דאהי הייסט עס לייסענס, דארט האט עס געהייסן ליצענץ – זעהט אוים לייסענס קומט פון א דייטשע אויסדרוק – און מ'האט נישט געקענט פאר יעדן איינעם, נאר מ'האט אנגעהויבן צו מאכן א סדר און אין יעדן שטעטל איינער אדער צוויי האט געקענט באקומען און די איבעריגע האבן דאס נישט געקענט באקומען.[34]

פארשטייט זיך אז ס'איז ארויסגעקומען מחלוקת אין די אלע דערפער, דער האט יא געהאט, און דער האט געוואלט באקומען פון די רעגירונג, און דער האט נישט געקענט

בארה"ב, ותכל עבודת הבנין והשיקום בקיץ שנת תשמ"ו, זכות המצוה תעמוד לכל העוזרים והמשתדלים להוושע בדבר ישועה ורחמים".

34 נכון להקדים כאן בקיצור נמרץ אופן מכירת היי"ש בימי קדם בתחלה היו הכפרים ברשותם ולחזקתם של האדונים הפריצים ובידם היה הכח להשכיר הזכות להחזיק האוראנדא דהיינו בית המרזח הנקרא קרעטשמע על משך כמה שנים.

בשנת תר"ן לערך נמסר כח הרשיון להממשלה אשר תחת הקיר"ה והם השכירו בכל עיר כח הרשיון (הנקרא פראפינאציע) על ידי הכרזה (ליסיטאציע) ומי ששכר הפראפינאציע באיזה עיר על מספר שנים זכה בליסענץ (דהיינו רשיון בלעדית) על משך אותו הזמן בכל הגלילות של אותה העיר למכור בסיטונות (האלסעל) כל מיני משקאות של י"ש, ובלעדו לא ירים איש את ידו למכור או לעשות י"ש על פי דינא דמלכותא.

ונעתיק כאן תשובה מאהבה שכ' בענין זה בשו"ת עצי חיים וז"ל: ב"ה, ג' יתרו תרפ"ג סיגוט יצ"ו. כבוד אהובי חתני הרב המאה"ג בנש"ק כש"ת מו"ה יחזקאל שרגא האלבערשטאם שליט"א אבד"ק צעשענינ יע"א. ע"ד מה ששאלת וז"ל בראובן שמחזיק מזיגה ומשלם מס להממשלה ומעכב את שמעון מלמכור, יען כי אין לו רשיון, ושמעון טוען כי גם לו אין היתר למכור י"ש רק עד חמשה וארבעים גראד, והעודף גם הוא מוכר בלא רשיון, והנה בשו"ת ד"ח פסק מי שיש לו קאנצעסיע יכול למחות ביד המוכר שלא ברשיון, אך בנ"ד דגם בעל הרשיון אינו רשאי למכור י"ש חזק, יכול להיות דאינו יכול למחות ביד השני שאין לו רשיון, הדין עם מי, עיי"ש.

באקומען, און דער זיידע ז"ל איז דאך געווען רב אין סיגוט, און ארום סיגוט איז דא אסאך שטעטלעך און דערפלעך און מ'האט זיך איבעראל געקריגט, און ער האט געלאזט רופן דאדט מענטשן פון דעם שטאט און פון דעם דאדף די אלע בעלי מחלוקת וואם האבן געהאט טענות, ער האט געהייסן איינער זאל באצאלן פארץ צווייטן, מ'זאל זיך אזוי אויסגלייכן.

אין איין דאדף נישט וויים פון סיגוט איז דא א דאדף מ'האט עם גערופן 'שווארץ–טומאה', ס'האט נישט געהייסן 'שווארץ–טומאה' נאר אידן האבן עם אזוי גערופן,[35] ס'האט געהייסן 'וויים–קירכע', און אידן האבן נישט געוואלט רופן 'וויים–קירכע', האבן זיי עם גערופן מיט אזא שם גנאי 'שווארץ–טומאה'.

רש"י זאגט דאך אזוי 'ואבדתם את שמם' (דברים יב, יג) מ'זאל רופן מיט א שם גנאי,[36] מ'האט משנה געווען די נעמען 'מוסבות שם' (במדבר לב, לח),[37] מ'זאל עם נישט רופן אויף די נעמען פון עבודה זרה.

איך זאג אלץ אז נעבן בארא פארק איז דא א גאם וואם הייסט 'טשורטש עוועניו', אינדערהיים וואלט קיינער דאם נישט גערופן 'טשורטש עוועניו' אינדערהיים וואלט קיינער נישט ארויס געזאגט אזא מיאום וואלט פון מויל, א איד וואלט עם נישט אזוי גערופן.

א' הנוכחים: צעהלים איז אויך עפעם וועגן דעם.

רבינו: יא, אויך אזוי, יעדער איינער וויסט פון די שטאט 'צעהלים', אבער ס'איז נישטא אזא נאמען, נאר ס'האט געהייסן 'קרייץ', און די אידן האבן נישט געוואלט עם אזוי רופן, מ'האט זייער מקפיד געווען.[38]

אסאך שטעט זענען אזוי, ס'איז נישטא אזא שטאט מיט נאמען 'רישא', נאר די אידן האבן עם אזוי גערופן, דזשיקוב איז אויך א אידישער נאמען, אויף די מאפע איז עם נישטא, אידן האבן זיי א נאמען געגעבן א אידיש נאמען (כי אומות העולם קראו את העיירות על שם עבודה זרות).

א' הנוכחים: איינער האט געזאגט אז דעם צאנזער רב'ס משפחה נאמען איז געווען 'האלבערשטאט', נאר וויבאלד ס'איז א נאמען פון א שטאט, האט ער געמאכט פון דעם 'האלבערשטאם'.[39]

רבינו: יא, זיי האבן טאקע געשטאמט פון האלבערשטאט.

א' הנוכחים: 'צאנז' האט מען גערופן מיט א צ', אנשטאט וואם ס'איז געווען דער נאמען מיט א ס'.

רבינו: נישט אלעמאל, דאם איז געקומען פון רבי מאיר'ל פרעמישלאנער, ער האט געזאגט מ'זאל רופן 'צאנז' מיט א צ', ווייל אין צאנז וואוינט א צדיק, אזוי דערציילט מען.[40]

בכלל דער דברי חיים האט מורא געהאט ארויס צו זאגן א נאמען פון א שטאט, פון סיי וועלכע שטאט, ווייל ער האט מורא געהאט טאמער ס'איז על שם א עבודה זרה, ער האט חושש געווען אויף אלע שטעט. אויסער די שטאט 'דוקלא',

---

35 בשפת רוסיש היתה שם העיר 'בייליא צ'רקוף', פי' "ווייסע קירכע", ולכן היה נקרא המקום אצל הערליכע אידן "שווארצע טומאה", כמ"ש רש"י בפ' ראה על הפסוק ואבדתם את שמם, לכנות להם שם גנאי, דהיינו מלשון 'וויים' על לשון 'שווארץ'.

המקור לאיסור הזכרת שם העיר המורה על שם ע"ז מובא בגמ' סנהדרין (סג ע"ב) דתניא ושם אלהים אחרים לא תזכירו וכו', כי אתא עולא בת בקלנבו, פירש"י לן באותה העיר, והיא נקראת על שם עבודת כוכבים שבה, אמר ליה רבא והיכא בת מר, אמר ליה בקלנבו, א"ל והכתיב ושם אלהים אחרים לא תזכירו, א"ל הכי א"ר יוחנן כל עבודת כוכבים הכתובה בתורה מותר להזכיר שמה, והא היכא כתיבא, דכתיב (ישעיה מה) כרע בל קרס נבו, ואי לא כתיבא לא. ע"כ. וכן נפסק בשו"ע יו"ד (סי' קמ"ז סעיף א) ע"ש.

36 וז"ל רש"י שם: ואבדתם את שמם - לכנות להם שם לגנאי 'בית גליא' קורין לה 'בית כריא', עין כל, עין קוץ.

37 וז"ל רש"י שם: ואת נבו ואת בעל מעון מוסבת שם - נבו ובעל מעון שמות עבודת אלילים הם והיו האמוריים קורים עריהם על שם עבודת אלילים שלהם, ובני ראובן הסבו את שמם לשמות אחרים, וזהו מוסבות שם נבו ובעל מעון מוסבות לשם אחר.

38 השם המקורי של העיירה בגרמנית היא "דויטש קרויז" או באונגרית "שופרון קערעסטור", וכדי שלא להשתמש בשם ע"ז, הסבו היהודים את שמה בלשונם ל"צעהלים".

39 עי' בס' מקור חיים (אות תרי"ח) מובא ששם משפחתו של הרה"ק מצאנז היה 'האלבערשטאט', כי זקינו היה נקרא ע"ש העיר האלבערשטאט שהיה דר שם [מרן הגה"ק בעל דברי חיים ז"ל הי' בן אחר בן דור שישי להגאון הגדול רבי צבי הירש חריף אבד"ק האלבערשטאט מח"ס שו"ת עטרת צבי], והרה"ק מצאנז אמר להגאון ר"א האלבערשטאט ז"ל מלובלין שהוא שינה שמו ל'הלברשטאם' כיון שלא רצה להיות נקרא ע"ש העיר הנ"ל.

40 ידוע שפע"א נכנס יהודי א' להרה"ק רבי מאיר מפרעמישלאן זי"ע ושאל אותו היכן הוא מתגורר, וכשענהו שבעיר סאנז, שאל אותו, האיך כותבים סאנז, אמר לו כנ"ל, השיב לו הרה"ק רבי מאיר: איי, סאנז שרייבט מען מיט א צדיק, ווייל דארט זיצט א צדיק, ומני אז היה נקרא בפי ישרים ובלשון חסידים צאנז.

דאם האט ער יא געהרופן אויפן נאמען, ווייל עס שטייט אין פסוק (בראשית י, כז).[41]

אין אוקריינא איז אויך געווען א גרעסערע שטאט וואס מ'האט עס אויך גערופן 'שווארץ–טומאה';[42] אבער דאס וואס איך רעד דא איז געווען נעבן סיגוט א דארף וואס מ'האט גערופן 'שווארץ–טומאה', נעבן סלאטפינא איז עס, אין יענע געגנט, היינט איז עס אוקריינא, ווייל סלאטפינא איז היינט אוקריינא, אין יענע געגנט.

דא איז געווען א איד ר' זלמן לייב גרין (מתלמידי הקדוי"ם, ובאחרית ימיו היה מחשובי מתפללי ביהמ"ד עצי חיים בוומסב"ג), ווער ס'האט אים געקענט, זיין פאטער ר' אנטשיל איז געווען דער שוחט אין 'שווארץ–טומאה'.

בקיצור, דארט אין 'שווארץ–טומאה' האט מען זיך אויך ארום געקריגט דארט, די וואס האבן געהאט צוטוהן מיט דעם ענין, האט דער זיידע ז"ל געשיקט א שליח אויסצוגלייכן, אבער מ'האט נישט געקענט זיך פארגלייכן, ס'איז שוין געווען סוף זומער, ס'איז שוין געווען אנהייב חודש אלול, און דער זיידע דער קדושת יו"ט איז געפארן פון סיגוט קיין שווארץ–טומאה צוליב די קריגעריי, און ער האט אנגעהויבן צו רעדן מיט די בעל בתים, מיט דעם מיט יענעם, דו וועסט עס האבן, און דו וועסט באצאלן כך וכך, דער האט יא מסכים געווען, דער האט נישט מסכים געווען, ענדליך איז מען שוין געקומען צו א הסכם, און כנהוג נאך וואס מ'איז געקומען צו א הסכם האט מען חרטה געהאט, בקיצור ער איז דארט אפגעזעצן א וואך צייט, מ'האט געמיינט אז ער האט מצליח געווען אבער צום סוף איז צופאלן די גאנצע זאך, נו ס'איז שוין געקומען נאנט צו שבת, דאנערשטאג, איז ער אהיים געפארן, אז ער איז אהיים געפארן זענען אלע אים געגאנגען באגלייטן אזוי צום וואגן, וועלן מ'איז צוגעקומען צום וואגן האט ער זיך אויסגעדרייט אזוי צו די אידן דארט, און ער האט זיי געזאגט אזוי, הערט'ס מיך אויס, דא איז די גאנצע געגנט האט מען זיך אביראל ארום געקריגט, כ'האב געשיקט א שליח און ס'האט גענוצט, מ'האט זיך אויסגעגליכן, אז נישט האב איך געלאזט רופן, דא בין איך פערזענליך אראפ געקומען, איך זיין שוין דא דריי טאג און כ'האב נישט מצליח געווען, וואס מיינט עטץ? אז איך האב נישט וואס צו טוהן מיט די צייטן?, ס'איז חודש אלול און איך האב וואס צו טוהן?, ווארט'ס נאר ווארט'ס..... ער האט זיך אויפגעהויבן און איז אוועק געפארן.

אינעם הייליגן טאג אום יוה"ק האט אויסגעבראכן א שריפה איז דערפל, און דער ווינט האט געבלאזן, ס'איז געגאנגען אזוי ווי מ'האט פריער געזאגט ס'איז געווען האלצערנע הייזער מיט שטרויענע דעכער, און ס'איז געגאנגען פון הויז צו הויז, און ס'איז געווארן א מהומה און מ'האט זיך פראבירט צו ראטעווען וואס מ'קען, און אידן האבן ליידער מחלל יו"ט געווען (בדברים האסורים עפ"י הלכה), ס'איז דאך אדם בהול על ממונו, ס'איז אדורך געגאנגען יו"ט שוין געווען נאך יום הקדוש א טאג צוויי, מ'האט זיך אין אכט גענומען וואס דא איז געווען, אידן האבן געהאט מכשולות מכח די שריפה, נאך יו"ט זענען זיי ארויס געקומען קיין סיגוט צום זיידן, זיי זענען געקומען ארוים נעמען א תשובה, דער האט געהאט אזא מכשול און דער האט געהאט אזא מכשול, האט ער געזאגט מ'זאל אריין קומען אינצינוויין, און יעדער איז אריין געקומען עקסטער, און ער האט יעדן איינעם אויסגעפרעגט וואס האסטו געטוהן, וואס האסטו געהאט, ער האט יעדן אויסגעהערט, און ער האט מסדר געווען תענית'ים, דו וועסט פאסטן אויך טאג, דו וועסט פאסטן דריי טאג, במשך דעם ווינטער ווי אזוי מ'זאל פאסטן, אזוי האט ער מסדר געווען, יעדער איז אריין געקומען ער האט יעדן איינעם אויסגעהערט, און פאר יעדן איינעם אויסגעשטעלט אזא תשובה, און ער האט פאר זיך אויפגעשריבן אויפן פאפיר אלעם וואס ער האט זיי געזאגט.

וועלן ס'איז געקומען ווינטער האט מען אנגעהויבן צו זעהן אויף אים אליינ'ס אז ער איז מרבה בתענית'ים, מ'האט געזעהן נאך א וואך און נאך א וואך, ער איז מרבה בתענית'ים, איז מען אריין געקומען פרעגן, וואס איז געשעהן, פארוואס איז ער מרבה בתענית'ים, האט ער

---

41 ועיין ביראים (סי' עה ובהשלם סי' רמה) הטעם למה מותר להזכיר שמה של ע"ז הנזכרת בתורה דהוא מפני ש"כיון שהתורה הזכירה ודאי נתבטלה".

וכמו כן מובא שאת העיר יעריסלוב קרא הרה"ק מצאנז בשמו, כי הוא רומז על יראת -לב, אבל שאר עיירות לא רצה להזכירם בשמם, וכשרצה לדבר מאיזה עיר מסויים היה קורא אותה ע"ש חסידיו שהיו גרים באותו עיר או כפר או ע"ש אדם מפורסם שהיה דר באותו הגליל. כגון העיר מונקאטש קרא 'ר' יוסף זרח'ס געגנט' [ע"ש הגאון החסיד רבי יוסף זרח הורוויץ ע"ה שהיה חד במונקאטש שהיה מגדולי חסידי צאנז], ואת הכפר אירבע קרא 'ר' יעקב יוחנן'ס געגנט' [ע"ש הגאון החסיד רבי יעקב יוחנן גראס ע"ה שהיה מגדולי חסידי צאנז]. וכן העיר סיגעט קרא 'די שטאט וואו דער מחותן וואוינט' דהייט הייטב לב, או את העיר מלוכה וויען קרא 'דער קעניג'ס שטאט', ועיין בס' הדרת קודש שמביא בשם הגה"ק מנאסאד ז"ל שכל נכדי החכם צבי זצ"ל הקפידו ע"ז.

42 שמה של העיר היא 'בעליטשערקאב' שתרגומה ברוסית 'כנסיה לבנה' אך מאז ומקדם נהדרו אחב"י שלא לכנות עיר זו בשם זה המורה על שם עבודה זרהג לכן כינוה בשם 'שדה לבן' או 'שווארץ טומאה'.

געזאגט, עטץ ווייסט דאך וואס איז געווען אין שווארץ–טומאה, אידן האבן מחלל יו"ט געווען, און כ'האב ארויס געגעבן א תשובה פאר יעדן איינעם, כ'האב אבער מורא אז אז איך האב אויך א חלק אין דעם..., איך וועל הייסן יענעם פאסטן און איך וועל נישט פאסטן? האט ער אויך געפאסטן, ער האט געשפירט אז ער האט א חלק, מוז ער אויך פאסטן.

א' הנוכחים: אינטערסאנט דער רבי דערציילט אז דער קדושת יו"ט האט געהאט אזא הקפדה, געווענליך פלעגט ער ממליין זיין, ער האט געזעהן מ'האט געווארפן שטיינער פלעגט ער ממליין זיין.

רבינו: דער זיידע דער קדושת יו"ט איז געווען זייער א שארפער מענטש, אנדערש געווען ווי דער ייטב לב, דער ייטב לב איז געווען א פריינטליכער, א צוגעלאזענער מענטש, מיט א שמייכל, א גוט ווערטל, א גוט ווארט. דער קדושת יו"ט איז געווען זייער ערנסט, ס'איז געווען אזא פחד ווען ער איז אריין געקומען אין שטוב. כ'געדענק דער טאטע ז"ל האט אמאל פארציילט ביים זיידן דער קדושת יו"ט איז געווען אמאל ראש השנה אויפדערנאכט, ס'איז געווען א איד ר' נטע פון סוואליווע, אויף אים האט ער דערציילט די מעשה, א שטעטל סוואליווע, ס'איז נישט מארמאראש, אבער ס'איז אונגארין, בקיצור פון סוואליווע, און דארט אין סוואליווע איז געווען דער מעיאר א גרויסער רשע און ער האט אויסגעטיילט צרות פאר אידישע קינדער דארט אין זיין שטעטל. אין סיגוט איז געווען א 'קליינע שטוב', און ס'איז געווען א 'גרויסע שטוב', אין די 'גרויסע שטוב' דארט האט מען געמאכט דעם אויבער טיש (פירות טיש אחר ברהמ"ז בליל שב"ק), די קליינע צוזאמקומען וואס איז געווען נישט אין ביהמ"ד איז געווען אין די 'גרויסע שטוב', און נעבן דעם איז געווען א 'קליינע שטוב', דער זיידע איז געזעצן אין די 'קליינע שטוב', ראש השנה אויפדערנאכט נאכ'ן דאוונענען ווען מ'איז אהיים געקומען נאך וואס מ'איז אדורך געגאנגען זאגן לשנה טובה, ער איז געזעצן ביי זיך אין ציימער אין די קליינע שטוב, און אין די גרויסע שטוב זענען געשטאנען אידן, ס'איז געווען אזוי ווי דער פאדער ציימער, און ס'איז אנגעקומען דער גאסט, ראש השנה אויפדערנאכט איז דער זיידע געזעצן אזוי באימה ובירא'ה, איז אריינגעקומען דער איד אין די גרויסע ציימער, און ער איז צוגעגאנגען צום קדושת יו"ט, ער איז געווען אזוי פאר'מוח'ט ראש השנה, אן דער ר' נטע הייבט אהן צו זאגן 'רבי איך בין א שליח פון גאנץ סוואליווע, דער רשע האט זיך פארליבט אויף אידישע קינדער, ער טיילט אוים צרות, יעצט האט ער זיך פארליבט אויף די פרנסות פון אידישע קינדער, ער וויל אוועק נעמען די פרנסות פון אידן, און דער קדושת יו"ט איז געווען אזוי פאר'מוח'ט און קוקט אים אהן אזוי פארקאכט, ס'האט אים אזוי געאהרט אז ער שטערט אים אין דעם זמן, האט ער אים געזאגט אזוי קורץ 'כ'האב דיר שוין געזאגט ער וועט האבן א שווארצן סוף', דער ר' נטע האט געזעהן אז ס'איז א אנגעצויגענער מצב, האט ער זיך אזוי צוריק געצויגן, און ער איז אוועק געגאנגען.

ס'איז אדורך געגאנגען ראש השנה, קיין טעלעפאון איז דאך נאך נישט געווען דעמאלטם צי פרעגן וואס טוט זיך, קיין סעלפאון אויך נישט..., יום כיפור איז נישט געווען קיין סאך געסט, די אנדערע טעג סוכות איז אנגעקומען א איד פון סוואליווע וואס איז געקומען אויף יו"ט אויף די צווייטע טעג, ווען ער האט געהערט אז ס'איז אנגעקומען א איד פון סוואליווע האט ער געפרעגט וואס טוט זיך אין סוואליווע מיט דעם מעיאר... יענער האט נישט געווואוסט אז ס'איז געווען דא א הזכרה ראש השנה ביינאכט, האט ער געזאגט, איך וויים אז ראש השנה אינדערפרי האט מען אים געטראפן געשאסן!, מ'וויסט נישט צי ער האט זיך אליינם געשאסן, צי מ'האט אים געשאסן, אבער דאם וויסט ער אז ראש השנה אינדערפרי האט מען אים געטראפן געשאסן.

*

ס'איז געווען א איד פון נעבן סיגוט, וואס איז געווען זייער מסוכן, און מ'האט געדופן א דאקטער דארט אין דארף, נאכדעם איז ער אריינגעקומען אין סיגוט דאס איז שוין געווען מער א שטאט, און דער דאקטער דארט אין סיגוט האט אים באהאנדלט, ער איז געווען זייער מסוכן, ער זעהט נישט קיין רפואה, נו וואס זאל מען טוהן דא דער איד גייט אוים, האט ער אנגעהויבן צו זאגן מ'זאל פארן קיין וויען, וויען האט געהיימן אז דארט איז דא גרויסע דאקטורים, יעדער איז געפארן פאר רפואה קיין וויען, דער זיידע איז אויך געווען אין וויען, דער קדושת יו"ט איז אמאל געווען אין וויען, און דער זיידע דער עצי חיים איז אויך געווען דארט, פארץ הסתלקות איז ער געווען אין וויען, בימים ההם האט מען געזאגט אז דער מלאך רפאל וואוינט אין וויען, אזא וואלט האט מען געזאגט[43] דארט איז געווען די 'מעדיקל

43 עיי' בס' רבינו הקדוש מראצפערט (עמ' ק"מ) שמביא מכתב שהרה"ק מהרש"א מראצפערט זי"ע שהשיב לא' בזה"ל: אבי ז"ל סבר שהמלאך רפאל יש לו כח יותר בווין במקום אחר, ולכך אני מצוך שתיסע לווין... עיי"ש.

ועיי' בס' מפיהם ומפי כתבם (עמ' קפ"א) שהרה"ק האמרי נועם מדזיקוב זי"ע נסע לקארלסבאד והרגיש שקרב עת הסתלקותו ביקש שיובילוהו

קאלידזשעס׳ ווי מ׳רופט דאס, ס׳איז געווען די הויפט שטאט, דארט זענען געווען גרויסע דאקטורים,[44] האט ער געזאגט אז ער וועט פארן קיין וויען אפשר אין וויען וועט מען טרעפן א רפואה, דער איד איז אבער געווען זייער שוואך, און דער דאקטער האט אים געזאגט אז ער זאל פארן קיין וויען, קוקט ער אים אזוי אהן, ווי צו פרעגן אז ער וייסט נישט צי ער וועט אנקומען קיין וויען, איז ער געגאנגען צום קדושת יו״ט און פארציילט אזוי די מעשה, דער דאקטער זאגט ער זאל פארן קיין וויען, אבער ער וייסט נישט צי ער וועט אנקומען, האט דער קדויו״ט געזאגט ׳ביז וויען נעם איך אויף מיר׳, איז ער אהיים געפארן, און געזאגט ער פארט נישט קיין וויען, דער רבי האט דאך געזאגט ביז וויען נעמט ער אחריות, האט ער טאקע זוכה געווען צו אריכות ימים.

שפעטער ביי די קריג ווען מ׳האט אים דעפארטירט, איז ער אדורך געפארן וויען, מ׳האט זיי געפירט דורך וויען און דארט איז ער נפטר געווארן.

רבי ישעי׳ לעפקאוויטש[45] האט מיר פארציילט אז ער איז געווען משמש אלס בחור ביים קדושת יו״ט, ער האט משמש געווען סוף ימיו ביז צום הסתלקות, דער קדושת יו״ט איז שוין געווען שוואך, זיין פאטער האט געהייסן ר׳ בערל (מעיר איהעל), ער איז געווען נישט געזונט, איז געווען אזוי אז דער קדושת יו״ט האט אים געפרעגט א קורצע צייט איידערן הסתלקות ׳וואס מאכט דיין פאטער?׳ און ער האט געענטפערט אז ער איז נישט געזונט, האט אים דער קדושת יו״ט געענטפערט ׳איך האב שוין נישט קיין כח, זעהסט דאך וויאזוי איך זעה אויס, ביז יעצט האב איך אים געטראגן, יעצט קען איך מיך קוים מיט מיר אליינם אן עצה געבן׳, אזוי האט ער געזאגט.

און ער האט מיר דערציילט, א פלא, דער קדושת יו״ט איז נפטר געווארן כ״ט שבט, און עטליכע וואכן דערויף איז זיין פאטער אוועק.

*

דער קדושת יו״ט איז געווען רב אין טעטש, פאר סיגוט, ווען דער ייטב לב האט נאך געלעבט איז ער שוין געווען רב אין טעטש, ווען ער איז אוועק פון טעטש קיין סיגוט (בשנת תרמ״ג, למלא מקום אביו הגה״ק הייטב לב ז״ל) איז געקומען דער ברודער און האט איבער גענומען, דער ברודער רבי אלי׳ בצלאל איז געווען א יונגערער ברודער און ער איז געווארן רב אין טעטש, מ׳האט געדארפט בויען א מקוה, א נייע מקוה, אינדערהיים איז דאך געווען א קוואל מקוה, האט מען גערופן דעם זיידן פון סיגוט ס׳איז נישט ווייט, און ער איז געקומען צופארן קיין טעטש, און ער איז געגאנגען צום שוהל הויף, ער איז געגאנגען דארט מיט זיין שטעקן און ער האט זיך אפגעשטעלט אויף א פלאץ און געזאגט דא זאל מען גרובן, דא איז די קוואל פאר די מקוה.

א׳ הנוכחים: נאכ׳ן קדושת יו״ט ווען ער איז אוועק, און דער עצי חיים האט איבער גענומען, ער איז דאך געווען א יונגערמאן.

רבינו: דער עצי חיים איז געווען אינגאנצן פיר און צוואנציג יאר דעמאלט׳ס.

א׳ הנוכחים: יא ער איז געווען זייער יונג און ער איז געווען פון די מנהיגי המדינה, ווי אזוי איז דאס בטבע אז א יונגערמאן זאל קענען זיין אזוי, ס׳איז דאך געווען א דור דעה דעמאלט׳ס?.

רבינו: ער איז נאך געווען א יונגערמאן און יעדער איז באציבערט געווארן פון אים, און וואו ער איז געקומען האט יעדער איינער געהאט אזא יראת הכבוד, די גרעסטע רבנים און דעמאלטס.

ער איז אנגעקומען דאס ערשטע מאל צו אן אסיפת הרבנים קיין פעסט, צו די קאנצעליי, ס׳איז געווען רבי קאפל רייך ער איז געווען דער פעסטער רב, ער האט אים אנגעקוקט, און האט אים געזאגט ׳סיגוטער רב, די שכינה רוהט אויף אינען...׳, ער האט אים אהנגעקוקט און איז מורא׳דיג נתפעל געווארן, ער איז געווען א מורא׳דיגע בעל צורה, ׳די שכינה רוהט אויף אינען...׳ האט ער אים געזאגט, האט אים דער זיידע געפרעגט, ׳אזוי?! איר האט געזעהן די שכינה...?׳

א׳ הנוכחים: דער רבי דערמאנט מיך א מעשה, ווען כ׳בין געווען א בחור כ׳האב געלערנט אין בני ברק, ווען דער רבי איז געווען באזוכן הרב וואזנער (הגאון הגדול בעל שבט הלוי ז״ל),

---

לעיר הבירה וויען ואולי שם יבוא רפואתו, אמנם לא איסתייעא מילתא ונסתלק לע״ע. ויש לציין שהרה״ק מצאנז היה נוסע הרבה פעמים להינפש בעיירת באהדען שהוא ליד העיר וויען.

ומענין לענין יש לציין שבס׳ דרך הנשר (אות פ״ו) כתב שבהיות הגאון רבי נתן אדלער זי״ע בעיר וויען שמע קול קורא אליו ״לא תעבור בי פן בחרב אצא לקראתך״, והקול נשמע מראש המגדל של כנסיית הנוצרים הידוע בעיר, אשר גם הקדוש רבי שמשון מאוסטראפאלי זי״ע אמר שמושב הסטרא אחרא היא בראש המגדל הנ״ל רח״ל.

44 עיין בס׳ כתבי קודש-פשעווארסק (ח״א מכתב י) שהגה״ק מהר״י יצ״ל כתב בשם הרה״ק ממעזריטש זיע״א שהמלאך רפאל מלווה כל רופא גדול, ע״ש.

45 הרה״ח ר׳ ישעי׳ ז״ל היה ׳הויז בחור׳ באחרית ימיו של מרן הקדוויו״ט ז״ל ובארה״ב הי׳ מחשובי מתפללי ביהמ״ד עצי חיים בוומסב״ג יצ״ו, ושימש כמקור ראשון של כמה סיפורים ועובדות ממרן הקדוויו״ט ז״ל, ונפטר בשנת תשל״ו לפ״ק.

כ׳בין געווען דארט איז צימער, האט הרב וואזנער געזאגט פאר״ן רבי״ן, אז דער רבי האט די סיגוטע צורה, אינטערסאנטע זאך, דאס וואס דער רבי זאגט דא, האב איך געהערט ווי ער האט עס געזאגט פאר״ן רבי״ן.

רבינו: וועז דער זיידע איז געגאנגען אויף די גאס, האט זיך די גאס אפגעשטעלט, אידן און גוים, אלעם האט זיך אפגעשטעלט צו זעהן זיין צורה.

א׳ הנוכחים: זיין התנהגות איז געווען מער ווי דער קדושת יו״ט אדער ווי דער ייטב לב?, דער רבי האט פריער געזאגט דעם חילוק

רבינו: דער פעטער ז״ל איז געווען ווי דער ייטב לב, דער זיידע (מרן העצי חיים ז״ל) איז געווען אזוי ווי דער קדושת יו״ט.

ביים זיידן אין ביהמ״ד האט געקענט זיין גאר א גרויסער עולם, א פליג האט מען געקענט הערן, קיינער האט זיך נישט געטרויעט צו רעדן א ווארט.[46]

דער זיידע האט געוואוינט אין סיגוט, דארט איז געווען א שוהל הויף, ער האט געוואוינט אין הויז, נעבן דעם הויז איז געווען דאס ביהמ״ד, און נעבן דעם איז געווען די שוהל, די מקוה, אלעם איז געווען דארט אין דעם זעלבן הויף. און אין הויף איז געווען אויך ביימער, און די קינדער האבן דאך ליב צו קריכן אויף ביימער, ס׳איז א נאטורליך, וועז דער זיידע איז ארויס געקומען פון שטוב און איז געגאנגען אין ביהמ״ד, ער האט געדארפט אדורך גיין דארט אין הויף האט ער קודם געזאגט פאר״ן בחור (המשמש) אז ער זאל ארויס גיין א קוק טוהן צי ס׳איז נישטא קיין קינדער אויפן בוים, ווייל פאר פחד וועז ער איז ארויס געקומען איז מען אראפ געפאלן, איז וועגן דעם פאר וועז ער איז ארויס געקומען האט ער אים גזאגט גיי געב א קוק צי קיינער איז נישט דארט.

ער איז געווען א יונגערמאן, ער האט התונה געהאט קיין טורנא, טורנא איז גאליציע, האט ער געגעסן קאסט ביים זיידן רבי שלום אליעזר, ער האט געוואוינט דעמאלטס אין טורנא, אין טורנא איז געווען א שינאווער קלויז, דער זיידע רבי שלום אליעזר האט געדאוונט אין דעם קלויז, דער זיידע (מרן העצי חיים ז״ל) האט התונה געהאט האט ער אויך געדאוונט אין שינאווער קלויז, נאכן דאווענען איז ער אהיים געגאנגען, און איז נאכדעם צוריק געקומען אין קלויז, וועז ער איז אהיים געגאנגען האבן אים אפגעווארט אויף די גאס ווי ס׳שטייט דארט ׳בנות צעדה עלי שור להסתכל ביופיו׳,

46 ויש לציין שבס׳ צדיק כתמר יפרח (עמ׳ י״ח) מתאר שולחנותיו של הרה״ק העצ״ח וז״ל: הרב הנ״ל לא דיבר כלום בליל שב״ק, רק ישב באימה וביראה, אשרי מי שראה אותו איך שישב רבינו אצל השולחן, שהיו יכולים לשאוב יראת שמים במדה גדושה שלא ראו כזאת כדוגמתו״.

יעדן טאג איז אזוי געווען, און ס׳האט אים געשטערט, ער האט נישט געקענט אהיים גיין, מ׳האט אים געמוזט שיקן טוען צו זיין אין ביהמ״ד, ער האט פשוט נישט געקענט אהיים גיין.

מ׳האט אים אמאל אפגעהאלטן ביי די גרעניץ, וועז ער איז אדורך געפארן די גרעניץ, מ׳האט זיך דערשראקן וואס איז געשען, האט זיך ארויסגעשטעלט אז פשוט דער באאמטער האט אים געוואלט זעהן.

א׳ הנוכחים: כ׳האב געהערט פונעם טשענסקאוויטצ׳ער רב ז״ל (הגה״צ רבי אהרן טייטלבוים ז״ל מזקני ופארי הרבנים בניו יארק יצ״ו) ער האט דערציילט פארן רבי״ן דער ברך משה ז״ל, ס׳איז געווען אין פלארידע אמאל ביי א שמועס ער איז געווען דארט מיט״ן ברודער (הגה״צ רבי שמואל טייטלבוים ז״ל מטשענסקאוויטץ, מזקני ופארי הרבנים בניו יארק יצ״ו) אז וועז זייער טאטע איז אוועק (הגה״צ רבי יהושע חיים טייטלבוים ז״ל אבד״ק טשענסקאוויטץ נפטר ביום ט סיון שנת תשכ״א לפ״ק ומנו״כ בביה״ח דקהלתינו בלאנג איילענד יצ״ו) האט זיך זיין מאמע נישט געקענט בארוהיגן, ס׳איז געווען וואכן נאך וואכן אזוי ווי איז געווען אוים מענטש, זי האט זיך נישט בארואיגט, האבן די קינדער געבערענגט די מאמע צום רבי״ן ז״ל דער דברי יואל אז ער זאל איר מחזק זיין, האט דער רבי גזאגט, אז וועז דער קדושת יו״ט איז קראנק געווען סוף ימיו, האט ער זייער געווייגט, ער איז געווען זייער צובראכן, איינמאל איז אנגעקומען דער לאפוש׳ער רב ער איז געווען א נעפיו (הגה״ק רבי משה דוד טייטלבוים אב״ד לאפוש בן הגה״ק רבי ישראל יעקב יוקל ז״ל אב״ד וואלאוזש שהי׳ חתן מרן הגה״ק חייטב לב ז״ל), און האט אים געפרעגט פארוואס וויינט דער פעטער, פארוואס איז דער פעטער אזוי צובראכן, זאגט ער אים וואס הייסט פארוואס, זעסט דאך כ׳בין אזוי קראנק, איך לאז איבער די קינדער, ווער וועט זיך אפגעבן ווער וועט זיך אומקוקן דא?, האט דער לאפוש׳ער רב געפרעגט דעם קדושת יו״ט ׳וועז עמיצער וואלט גזאגט פארן פעטער פאר דרייסיג יאר צוריק, אז דו וועסט נאך זעהן דורות, און נאך דערצו אזעלכע קינדער, וואלט דער פעטער איך געווען אזוי צובראכן?׳, האט ער גזאגט, גערעכט, און מער האט מען אויפן טאטן׳ס פנים א טרער נישט געזעהן ביז צום הסתלקות, אזוי האט דער רבי ז״ל פארציילט, האט דער רבי גזאגט פאר איר, וויפיל אידן זענען געקומען נאך די מלחמה אהן א קינדער אהן א דורות, און וויפיל האבן געהאט די זכי׳ צו האבן ערליכע דורות, אז מ׳האט אין אמעריקא וואוילע קינדער ערליכע קינדער דארף מען זיך מחזק זיין.

דברות קודש

מאת כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

במעמד הנחת אבן הפינה
על מקום שהתפללו בו רבותה"ק מסיגוט זי"ע

א' במדבר תשע"ז, כ"ה אייר העעל"ט בק"ק סיגוט יצ"ו

והארץ אזכור: האבות הק' באים להתפלל על מקומם מושבם שהתפללו בחיים חיותם!

ס'איז באקאנט דער מדרש די וואך, "בשעה שנתן הקב"ה תורה לישראל נתקנאו בהם אומות העולם ואמרו מה ראו להתקרב יותר מן הכל סתם הקב"ה פיהם ואמר להם הביאו לי שטר יוחסין כשם שמביאין בני".

איך האב געקלערט אזוי. מען האט געליינט נעכטן דעם פסוק וואס ס'שטייט אין פ' בחקותי "וזכרתי את בריתי יעקב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכור והארץ אזכור".

מ'האט שוין נאכגעזאגט שבת, דער זיידע ז"ל דער עצי חיים האט עם געזאגט און ס'איז געדרוקט אין פ' תרומה און ס'איז אויך געדרוקט ביי די הקפות וואס ער האט געזאגט, ער האט עס ארויסגעבראכט אויפ'ן טאטן דער קדושת יו"ט, אז ער קומט צוריק דאוונען וואו ער האט געדאוונט בחיים חיותו, האט ער נאכגעזאגט דער פסוק "וזרח השמש ובא השמש", וזרח השמש די זון שיינט אויף נאכדעם וואס עס איז בא השמש, נאכ'ן הסתלקות הצדיק, ואל מקומו שואף זורח הוא שם, דארט וואו ער האט געדאוונט.

ער זאגט, די גמרא זאגט אין בבא מציעא (פה:), אז אליהו הנביא האט געזאגט אויף אברהם יצחק און יעקב אז זיי דאוונען, זאגט ער אז מ'זעהט פון דעם אז די אבות הקדושים דאוונען אויך לאחר פטירתם, איז 'ואל מקומו', דארט וואו מען האט געדאוונט בחיים חיותו, דארט קומען זיי צוריק דאוונען לאחר פטירתם.

דאס האט דער זיידע ז"ל געוואלט ארויסברענגען דעמאלטס דא. דא אין סיגוט האט ער דאס געזאגט וויל דער קדושת יו"ט האט דא געדאוונט און דער יטב לב האט דא געדאוונט.

איך האב געקלערט אזוי, "וזכרתי את בריתי יעקב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכור", לויט ווי די גמרא זאגט אז די אבות הקדושים זענען מתפלל, זאגט דער אייבערשטער איך געדענק דאס אז די אבות לאחר פטירתם זענען מתפלל, און נישט נאר דאס, נאר 'והארץ אזכור', איך געדענק אויך דאס פלאץ וואו זיי האבן געדאוונט, דאס געדענק איך אויך, וויבאלד דארטן קומען זיי צוריק מתפלל זיין.

וזכרתי את בריתי יעקב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם, די תורה רעכנט אויס דא די שלשת אבות.

וועז אונז קום מיר דא צוריק, ביי אונז איז דאס די שלשה אבות, דער זיידע ז"ל דער ייטב לב, דער זיידע ז"ל דער קדושת יו"ט און דער זיידע ז"ל דער עצי חיים, דאס איז וזכרתי את בריתי יעקב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכור, און יעצט איז והארץ אזכור, מיר געדענקען דאס מקום אויך, מקום מקום שהתפללו בו אבותי וואו זיי האבן געדאוועט די אלע יארן.

מקום קיבול תפילות: תפילות אבות ובנים במקום הקודש הזה!

איך האב אינזין געהאט אזוי. דער זיידע ז"ל האט געזאגט דאס ווארט אז וואו מען האט געדאוועט בחיים חיותו קומען זיי צוריק לאחר פטירתו. ער האט עס געזאגט אין א ביהמ"ד, וואו דאס ביהמ"ד איז געשטאנען און ער האט געקענט זאגן דא אין דעם מקום אין דעם ביהמ"ד קומען זיי צוריק דאוועננן.

דער אייבערשטער האט געפירט אזוי די וועלט אז העכער זיבעציג יאר צוריק איז דא געווען דער גרויסער חורבן, דער טאטע ז"ל שרייבט אויך אין א בריוו נאכ'ן חורבן "על הבית הגדול והקדוש שלחו יד". דער טאטע ז"ל האט דערציילט, אז ס'איז געווען א גרויס ביהמ"ד און די רשעים האבן געמאכט דערפון א מאגאזין און זיי האבן געהאלטן דארטן אויל, א מאגאזין פון אויל. וועז די דייטשן האבן אפגעטראגן פון דאנעט האבן זיי עס אונטערגעצינדן אזוי אז ס'האט זייער געברענט. וועז ער איז אהיימגעקומען נאך די מלחמה האט דאס נאך אלץ געברענט, ס'איז נאך אלץ געקומען א רויך, ס'איז שוין געווען האלב איינגעפאלן, ס'איז נאך אלס געקומען רויך פון די שריפה.

די אומות העולם האבן געהאט טענות צו כלל ישראל. דער פעטער ז"ל טייטשט אין איינע פון די טייטשן אויף די סדרה, מה ראה להתקרב יותר מן הכל אז להתקרב איז א לשון פון קיבול תפילות, ס'וועט נתקבל די תפילות. מי גוי גדול אשר לו אלקים 'קרובים' אליו, אויף די קרובים אליו זאגט דער תרגום וואס מיינט נאנט, אז דער אייבערשטער איז מקבל די תפילות דאס היסט קרובים אליו.

די אומות העולם האבן געפרעגט מה ראו אלו להתקרב יותר מן הכל, פארוואס זענען אידן זוכה אז מען איז מקבל זייערע תפילות און זיי זענען נישט זוכה צו דעם? האט דער אייבערשטער געזאגט הביאו לי שטר יוחסין שלכם כשם שמביאין בני, זיי קומען צוריק דאוועננן אויף דעם פלאץ וואו זייערע אבות האבן געדאוועט, די אבות דאוועננן דארט, ס'מישט זיך אויס, ס'קומט זיך צוזאם די תפילות פון די אבות ובנים אויפ'ן זעלבן מקום, ממילא זענען די תפילות עולה לנחת רוח.

מען פרעגט א קשיא מה ראו אלו להתקרב יותר מן הכל ווייל דא איז דאס פלאץ, מען דאוועט אויף א פלאץ וואו די אבות האבן געדאוועט און די אבות דאוועננן דארט אפילו מען זעט זיי נישט, ממילא ווערט נתקבל די תפילות פון אידישע קינדער.

איך האב געקלערט די פאר ווערטער דא צו זאגן, אונז שטיי מיר יעצט דא אין סיגוט. מיר זענען היינט געווען דארט אויפן מקום שהתפללו בו אבותי, מיר זענען געשטאנען דארט, ס'איז געווען מלא הרגשים, איך בין געשטאנען און געטראכט וואס וואלט דער טאטע ז"ל געזאגט אין אזא מצב אויף דעם מקום.

ס'איז מיר אויסגעקומען צו זיין מערערע מאל מיטן טאטן ז"ל דא אין סיגוט, דאס ערשטע מאל וועז ער איז געקומען אהער בין איך מיטגעווען מיט אים, תשכ"ו איז ער דאס ערשטע מאל געקומען אהער.

איך קען גארנישט זאגן ווי אזוי ער איז געקומען אהער, קודם דער פחד וואס איז אים געווען, מיט אזא פחד איז ער געשטאנען, איך קען עס נישט פארגעסן, א גאנצן וועג אהער און אהיים, ס'איז געווען שרעקליך, און ער איז געווען דאס ערשטע מאל אויפן ציון, ס'איז געווען מורא'דיג.

איך קען נאר דערציילן א מעשה פון דעם, וועז דער טאטע האט געטראכט פון קומען אהער, ער האט מורא געהאט, ער איז זייער באזארגט געווען, און ס'איז דא א מימרא בפי העולם אז אויב מען איז נישט געווען אויף א טאטנס קבר - טייל זאגן זיבן יאר און טייל זאגן צען יאר - זאל מען מער נישט גיין. ס'איז געווען דעמאלטס תשכ"ו, ס'איז שוין געווען מער ווי 20 יאר וואס ער איז נישט געווען דא אויפן קבר פון זיינע עלטערן, און ער האט געהאט די שאלה, צי מען מעג קומען צי קען מען נישט קומען.

געדענק איך אז ער איז געגאנגען צום פעטער ז"ל זיך שואל עצה זיין, ער איז נאך געווען געזונט דעמאלטס, דער פעטער ז"ל האט געזאגט אז ס'האט נישט קיין געהעריגע

מקור, ס׳איז נאר א פתגם העולם, אבער דאס אפשר נאר אז מען האט געקענט קומען און מ׳איז נישט געקומען, דעמאלטס קען עס אויסקומן ווי א זלזול אין כבוד פון די אבות, צו א פגיעה אין די כבוד פון די אבות זענען זיי אפשר ברוגז, איז דא אפשר אן הקפדה, וועגן דעם זאל מען נישט גיין, אבער אז מען האט נישט געקענט גיין, איז מען דאך ווי א אונס און ביי א אונס איז נישטא די טענה. אבער ער האט געזאגט, אז ליתר שאת, זאל איינער גיין פאראויס און זאגן אז מ׳קומט, און מ׳האט נישט געקענט קומען פריער וועגן א סיבה. - דער טאטע האט אויף מיר ארויפגעלייגט דעם שליחות, אז איך זאל גיין זאגן.

ער איז געשטאנען און געווארט אינדרויסן פון אוהל, און ער האט מיך אריינגעשיקט פריער, איך בין אריינגעקומען אין אוהל - איך בין נאך קיינמאל נישט געווען דא בעפאר, און איך האב מיך געהאט פארגעשטעלט אז דער ייטב לב ליגט גאנץ אונטן, און פארנט ליגט דער קדושת יו״ט, און נאך פארנט ליגט דער זיידע דער עצי חיים. דערווייל זעט מען דאך ס׳איז פארקערט, ווען איך בין אריינגעקומען אין אוהל און איך האב געזען די מצבה פונעם ייטב לב, כ׳האב דאס די ערשטע באגעגנט, איז מיר געפאלן אזא פחד, איך האב מיך נישט געקענט רירן, אזוי פארגליווערט בין איך געווארן, אזא פחד, און ס׳האט געדויערט אביסל, אבער דער טאטע האט זיך נישט געקענט אינהאלטן. נאכ׳ן ווארטן א פאר רגעים איז ער אריינגעקומען, און ער איז גלייך געגאנגען צום זיידן, צו זיין טאטע דער עצי חיים, ער איז געגאנגען צו די אנדערע זייט דארט וואו די באבע ליגט, דארט האט ער זיך געשטעלט מתפלל זיין, ער האט געזאגט תהלים, נאכדעם האט ער זיך משתטח געווען אזוי העכער די באבע ביז צום זיידן - דער זיידע ליגט אינמיטן - ס׳איז געווען מורא׳דיג, ער האט אזוי געווינט.

איך בין געקומען מערערע מאל שפעטער אויך מיט אים, ווען דער טאטע איז געפארן קיין סיגוט האט מען נישט געקענט רעדן צו אים א גאנצע וועג, ער האט נישט געהערט וואס מען זאגט, יעדעס מאל, ער האט געלעבט אין א אנדערע וועלט.

מה נורא המקום הזה

אוהב ה׳ שערי ציון, תש״ד איז געווען דער גרויסער אומגליק ביי כלל ישראל דא אין די מדינה, ס׳איז שוין היינט תשע״ז, העכער 70 יאר, סיגוט איז געווען א עיר מלאה חכמים וסופרים, מיט בתי מדרשים, ס׳איז געווען טייערע אידן, ערליכע אידן, תלמידי חכמים, חסידים ואנשי מעשה, שוין העכער 70 יאר וואס דרכי ציון אבלות.

אמאל ווען ס׳איז געווען די יארצייט פון די צדיקים, זענען געקומען תלמידים וחסידים, אז ס׳איז געקומען א יו״ט זענען הונדערטער אידן זענען געקומען צו פארן אויף יעדן יו״ט און אויף שבת, די שטאט האט געבליהט מיט תורה און מיט אידישקייט.

דא האט משמש געווען ברבנות דער זיידע ז״ל רבי אלעזר ניסן. מען האט אים אויפגענומען דא אין סיגוט אין יאר תקצ״ד, אין יענעם יאר איז דער ישמח משה געקומען אהער און ס׳האט אים אפגעווארט דא אין שטאט א גרויסער קבלת פנים, ס׳איז געווען אסאך מענטשן. איז באקאנט אז ביי דעם קבלת פנים האט דער ישמח משה געווויינט אז מען גיבט אים אזויפיל כבוד, ביז מען האט אים מחזק געווען אז מען מיינט נישט אים, נאר מען מיינט כבוד התורה, ער איז דאך געווען דער גרויסער גדול בתורה, האט ער דעמאלטס געזאגט זייער א טיף ווארט דער ישמח משה אז דו זעסט ווי מען גיבט פאר א צווייטן תלמיד חכם כבוד און ס׳שמעקט דיר וועז מ׳געבט פאר יענעם פונקט ווי מען גיבט עס פאר דיר, ס׳איז דיר נישט קיין חילוק, דעמאלטס איז א סימן אז דו מיינסט כבוד התורה, וויל אויב ס׳איז כבוד התורה, יענער לערנט דאך די זעלבע תורה, וואס איז א חילוק צי מען גיבט דיר דעם כבוד צי מען גיבט יענעם דעם כבוד, אבער אויב ס׳איז שוין א חילוק צי מען געט דיר דעם כבוד צי מען געבט פאר א צווייטן, איז עס שוין נישט קיין כבוד התורה, מיינט מען שוין כבוד עצמו. אזוי האט דער ישמח משה דעמאלטס געזאגט דא אין סיגוט ביי דעם קבלת פנים.

דא האט דער זיידע רבי אלעזר ניסן משמש געווען ברבנות זעקס יאר, ביז יאר ת״ר וואס ער האט איבערגעלאזט די שטאט, ס׳האט זיך געמאכט א מחלוקה און ער האט איבערגעלאזט און איז צוריק געגאנגען קיין דראהביטש.

אפאר יאר שפעטער תרי״ח איז געווען וזרח השמש, דער זיידע דער ייטב לב איז דעמאלטס געקומען אהער. איז אויך אינטערעסאנט, מען זאגט אז דער ישמח משה האט באגלייט דעם זון רבי אלעזר ניסן ווען ער איז געקומען דא, דער ישמח משה האט דא געזאגט א דרשה אין די שוהל אין סיגוט.

דער קול ארי׳ האט געגעסן קאסט אין איהעל, ער איז געווען אן איידעם אין איהעל, איז געווען די מעשה אזוי: דער ייטב לב איז געקומען איבערנעמען דאס רבנות דא קיין סיגוט, האט ער אויפ׳ן וועג אפגעשטיגן אין איהעל אויפן ציון פון ישמח משה, און פון דארט האט ער געזען די באן און איז געפארן פון איהעל קיין סיגוט. איז די היימישע מענטשן וואס האבן געווארטן אין איהעל זענען געגאנגען באגלייטן ביז צו די באן. דער קול אריה איז אויך געווען היימיש מיט׳ן ייטב לב, וויל וען דער ייטב לב האט געווארטן אין איהעל, האט ער זיך אסאך געדרייט ביים ייטב לב, און ער איז געווען זייער נאנט מיט׳ן ייטב לב.

האט ער באשלאסן אז ער גייט באגלייטן צו די באן. ער האט נישט געזאגט אינדערהיים גארנישט, ער גייט ארויס ביז די באן סטאנציאן. וען ער איז אנגעקומען צו די באן סטאנציאן האט ער געקויפט דארט א א בילעט, און איז מיטגעפארן קיין סיגוט. ער האט זיך נישט מיטגענומען קיין טלית ותפילין און נישט געזאגט אינדערהיים אז ער פארט אוועק, ער איז פשוט נעלם געווארן, ס׳האט געדויערט א טאג צוויי און ער איז צוריקגעקומען. ס׳איז געווען א חידוש, ער איז געפארן קיין סיגוט, האט מען אים געפרעגט פארוואס האסטו נישט געזאגט אז דו פארסט אוועק, האסט נישט מיטגענומען קיין טלית און תפילין?

האט ער געזאגט אזוי, ער האט נישט געהאט בדעה צו פארן קיין סיגוט, ער האט געהאט בדעה נאר צו באגלייטן ביז צו די באן סטאנציאן, אבער וען ער איז געקומען צו די באן סטאנציאן האט ער געזען דעם ישמח משה, האט ער געזאגט אז דער ישמח משה פארט, פארט ער אויך מיט. אזוי ספאנטאן האט ער זיך אויפגעזעצט אויף די באן און איז מיטגעפארן.

ממילא וועז דער ייטב לב איז געקומען קיין סיגוט, איז אויך דער ישמח משה מיטגעקומען.

די הייליגע עבודה פון ייטב לב דא אין סיגעט

דער ייטב לב איז דא געווען רב ביז תרמ״ג, דאס איז 25 יאר, דא אין סיגוט האט דער זיידע ז״ל דער ייטב לב געפירט די ישיבה ׳העמיד תלמידים הגונים וישרים׳, א גרויסע ישיבה, א חסיד׳ישע ישיבה, דא אין סיגוט ׳חיבר חיבורים יקרים׳, דא אין סיגוט האט ער געמאכט דעם ייטב לב און ייטב פנים, דא האט ער געזאגט די פלאמפייערדיגע דרשות, דא זענען אידן געקומען להתחמם לאורו, דא האט ער אויסגעוואשן אידישע הערצער.

ס׳איז באקאנט אז ר׳ משה ארי׳ פריינד (ראש הקהל) האט געווואוינט דא אין סיגוט, און ער האט געזומען אן איידעם וואס האט געהייסן ר׳ יעקב גליק. ס׳איז געווען פרייטאג פ׳ ויקרא, און דער חתן איז אריינגעקומען צום ייטב לב אז ער זאל אים אנוואונטשן פאר ער גייט צו די חופה, די חופה איז געווען פרייטאג נאכמיטאג, זאגט אים דער זיידע ביסט דאך א חתן, דו דארפסט דאך תשובה טון, קום וועל איך דיר העלפן תשובה טון.

ס׳איז געווען א חומש אויפ׳ן טיש, ער האט געעפנט דעם חומש, ס׳האט זיך אויפגעמישט ביים פסוק ׳והקרב והכרעים ירחץ במים׳. ער האט אים געזאגט קום לאמיר זאגן, און ער האט געזאגט מיט אים ׳והקרב והכרעים ירחץ במים׳, און דער חתן האט אוועקגע׳חלש׳ט, ס׳איז געווארן א טומל, מ׳האט געברענגט וואסער מ׳האט אים געמינטערט, ער איז געקומען צו זיך.

זאגט ער נו, לאמיר נאכאמאל זאגן, און ער האט אים נאכאמאל געזאגט דעם פסוק ׳והקרב והכרעים ירחץ במים׳, און דער חתן איז נאכאמאל אוועקגעפאלן אין חלשות, אזוי איז געווען דריי מאל, ביז די באבע דעם ייטב לב׳ס רעביצין איז אריינגעקומען און זי האט אים געזאגט וואס ווילסטו פון אים, ער דארף דאך נאך היינט גיין צו די חופה, האט ער געזאגט, יעצט קען ער שוין גיין!

די הייליגע עבודה פון קדושת יו״ט און עצי חיים

נאכ׳ן ייטב לב׳ס הסתלקות האט דער זיידע ז״ל דער קדושת יו״ט איבערגענומען דאס רבנות מיט׳ן גאנצן תוקף ועוז. ער האט געפירט די שטאט און אויך געפירט די ישיבה. ער האט געהאט זייער חשוב׳ע תלמידים.

און פון דא איז געווען ושמעו הולך בכל המדינות, זיין ווארט איז געווען א דעה אין די גאנצע מדינה, עסטרייך און אונגארן, ס׳איז דעמאלטס געווען זייער א גרויס לאנד איין גרויסע מדינה, אזוי איז געווען די אלע יארן פונעם קדושת יו״ט׳ס צייטן.

און נאכדעם האט דער זיידע ז״ל דער עצי חיים איבערגענומען, און וויטער געפירט די ישיבה, און אין די מדינה איז ער אויך געווען מפורסם פאר א רב רבנן.

דא אין די שטאט איז דער פעטער ז"ל געווען הורתו והוראתו בקדושה, דא איז ער אויפגעוואקסן ביז צו די חתונה.

דא אין דעם מקום האבן אבותי הקדושים מרביץ געווען תורה וטהרה בישראל, דא האבן זיי מלהיב לבבות געווען אידישע קינדער לאביהם שבשמים, דא האט מען געשריבן תשובות להלכה און חידושי תורה בכל מקצועות התורה.

נאכ'ן הסתלקות פונעם זיידע ז"ל איז געווען דער רב ז"ל הי"ד (רבי יקותיאל יהודא בן מרן העצי חיים זי"ע) וואס איז היינט די יארצייט, ער האט געפירט דא די שטאט, און נאך די ביטערע מלחמה איז דער טאטע ז"ל אהיימגעקומען שבור ורצוץ, און מען האט פרובירט צוריק אויפצושטעלן א קהלה, אויפצושטעלן אידישקייט, ביז דער טאטע האט געזען אז קאמיוניזם נעמט דא איבער, איז ער אנטלאפן פון דאנעט.

ושבתי בשלום אל בית אבי

מיר זענען דא היינט צוריקגעקומען, דא אויף דעם מקום צוריק אויפצושטעלן א ביהמ"ד, א מקום תפילה עכ"פ. ס'זעט נישט אויס אז מען וועט דא אויפשטעלן חדרים צי ישיבות אז בחורים וועלן דא קומען אהער לערנען, אבער א ביהמ"ד וואו א איד וואס וויל קומען אין די מדינה מתפלל זיין אויפן ציון, זאל האבן א מקוה, זאל האבן א ביהמ"ד וואו מ'זאל קענען דאוונענען א אידיש ווארט, צו האבן א אידישן עס-זאל וואו ס'זאל זיין כשר'ס, ס'זאל זיין הכנסת אורחים פאר א איד - אזוי ווי אונז האב מיר יעצט גזעזען על אם הדרך, אז כדי צו קענען פארן מתפלל זיין אויף מקומות הק' דארף א איד האבן א אידיש-ווינקל, א כשר'ע טאפ, א כשר'ן לעפל, א כשר'ן טיש וואו ער זאל קענען זיין.

מען האפט אז מען וועט קענען דא אויפשטעלן, אוודאי דארף מען באדאנקן די עסקנים, ס'האט געדויערט יארן ביז מען האט באקומען דאס פלאץ, מען האט זיך געפלאגט, מ'האט געהאט אפגעזאגט אפאר מאל, און ב"ה ס'איז דא צוויי עסקנים, ס'גוטער אייניקלעך (הרב יוסף מייזליש שליט"א והרב אשר ישעי' הורוויץ הי"ו) וואס זיי האבן זיך אריינגעלייגט אין די ארבעט שוין יארן און נישט מיד געווארן. מען האט געטון פארשידענע שתדלנות און ב"ה ס'האט עושה פירות געווען. דער שטח איז געווען צעטיילט אין פארשידענע לאטס. קודם האט מען באקומען עפעס, נאכדעם האט מען באקומען נאך א שטיקעלע און נאך א שטיקעלע, מ'איז נישט מיד געווארן, ביז - ווי ס'שטייט די פאריגע וואך (פ' בהר) - ובכל ארץ אחוזתכם גאולה תתנו לארץ, ב"ה מען האט געקענט אויסלייזן, מיט געלט און מיט פארשידענע השתדלות. נאכדעם האט מען באקומען די פערמיטס, און מען האט שוין היינט דאס אז מ'קען בויען.

מען גייט דא אויפבויען אז ס'זאל זיין א מקום, אז די אבות קומען פונעם עולם העליון דאוונענען, דארפן זיי האבן א פלאץ וואו צו דאוונענען, מוזן זיי האבן א ביהמ"ד וואו זיי זאלן קומען דאוונענען, און דעמאלטס קען מיר אונז דאוונענען, מען טוט א חסד עם החיים ועם המתים.

מען דארף באדאנקן די אלע אידן וואס האבן זיך געלאזט קאסטן גרויס געלט צו האבן א חלק אין דעם נייעם בנין וואס מען גייט בעזר שמו יתברך אויפבויען.

דער אייבערשטער זאל העלפן, זכות אבות זאל מגין זיין פאר די אלע מתנדבים בעם, די אלע וואס האבן זיך געלאזט קאסטן, טייל האבן שוין געגעבן געלט און טייל האבן צוגעזאגט געלט, ס'וועט אוודאי זיין א נחת רוח פאר די אבות הקדושים בעולם העליון אז דא אין די שטאט וועט נאך זיין א זמן וואס מען וועט קענען זאגן א אידיש ווארט, מען וועט קענען דאוונענען, מען וועט קענען לערנען אין א ספר, און ס'וועט זיין אל מקומו שואף זורח הוא שם, אז די אבות זאלן קענען צוריקקומען צו זייער מקום.

דער אייבערשטער זאל העלפן אז ס'זאל נתקבל ווערן די תפילות פון אלע אידישע קינדער בכל מקומות מושבותיהם וואו מען איז, יעדער איינער זאל זיין געזונט.

רש"י זאגט אויפן פסוק וזכרתי את בריתי יעקב, יעקב כדאי לעצמו, יצחק כדאי לעצמו, אברהם כדאי לעצמו. אונז זאג מיר דא, **דער זיידע ז"ל דער ייטב לב איז כדאי לעצמו, דער זיידע ז"ל דער קדושת יו"ט איז כדאי לעצמו, און דער זיידע ז"ל דער עצי חיים איז כדאי לעצמו, און איך וועל צולייגן א פערטן דאס איז דער אוהעלער רב רבי משה יוסף ז"ל, וואס ליגט אויך דארט אין אוהל, גם הוא כדאי לעצמו. זייער זכות זאל מגין זיין אויף אונז אלע**, אז מיר זאלן אלע זיין געזונט, מען זאל קענען טון מצוות ומעשים טובים וועז מ'קומט דא און וועז מ'איז אינדערהיים, און דער אייבערשטער זאל העלפן מיר זאלן אלע הערן בשורות טובות איינער ביים צווייטן און זוכה זיין צו די גאולה שלימה במהרה בימינו אמן.

קול רנה וישועה באהלי צדיקים

סימן טוב ומזל טוב יהא לנו ולכל ישראל אמן

קול צהלה ורינה, שפתותינו תרנה
נברך לאלוקינו, שהשמחה במעונינו, עת הזמיר הגיע בגבולינו

ובהדרת קודש ובאותות כבוד ואהבה, נשגר בזה ברכת מזלא טב"א, אל מול פני הדרת גאון מאורינו ומאליפנו, המסור מריחוק מקום וקירוב הלב למעננו, שר התורה והיראה, לוחם מלחמת ה' בעוז ובגבורה, משריש בלבות רבבות אלפי ישראל מסוף העולם ועד סופו השיטה הברורה, מלהיב לבבות בני ישראל בדברים אהובים, היורות זיקים ושביבים, חסידא ופרישא, בוציא קדישא, נהורא נפישא

כבוד קדושת מרן רבינו הגה"ק שליט"א

לרגל שמחת אירוסי נכדתו שתחי' למזל טוב

בת חדב"נ הגה"צ רבי חיים צבי טייטלבוים שליט"א
רב קהל עצי חיים סיגוט ווילליאמסבורג יע"א

עב"ג החתן הרב שלום יחזקאל שרגא רובין שליט"א

בן הרה"ג רבי חיים דוד רובין שליט"א
רב ביהמ"ד אוהל תורה ווילליאמסבורג יע"א

בן הגה"צ רבי יצחק טובי' רובין זצ"ל
מציעשנוב

וחתן הרה"ג רבי יקותיאל טייטלבוים שליט"א

ומצלאין אנו לחיי מלכא מרנא ורבנא, יזכהו השי"ת לנהל את עדת מי מנה, מתוך נחת והרחבת הדעת, על מי מנוחות ינהלינו ובמעגלי צדק ינחינו, ויזכה לרוות רוב נחת דקדושה מכל יו"ח במדה גדושה, מתוך בריות גופא ונהורא מעליא, עדי נזכה במהרה לרגלי מבשר צדק משמיע ישועה, ומלכינו מרן שליט"א בראשינו, במהרה בימינו, אמן.

המברכים בקידה חמש מאות

הנהלת הקהילה

ובכן צדיקים יראו וישמחו
וישרים יעלוזו וחסידים ברינה יגילו